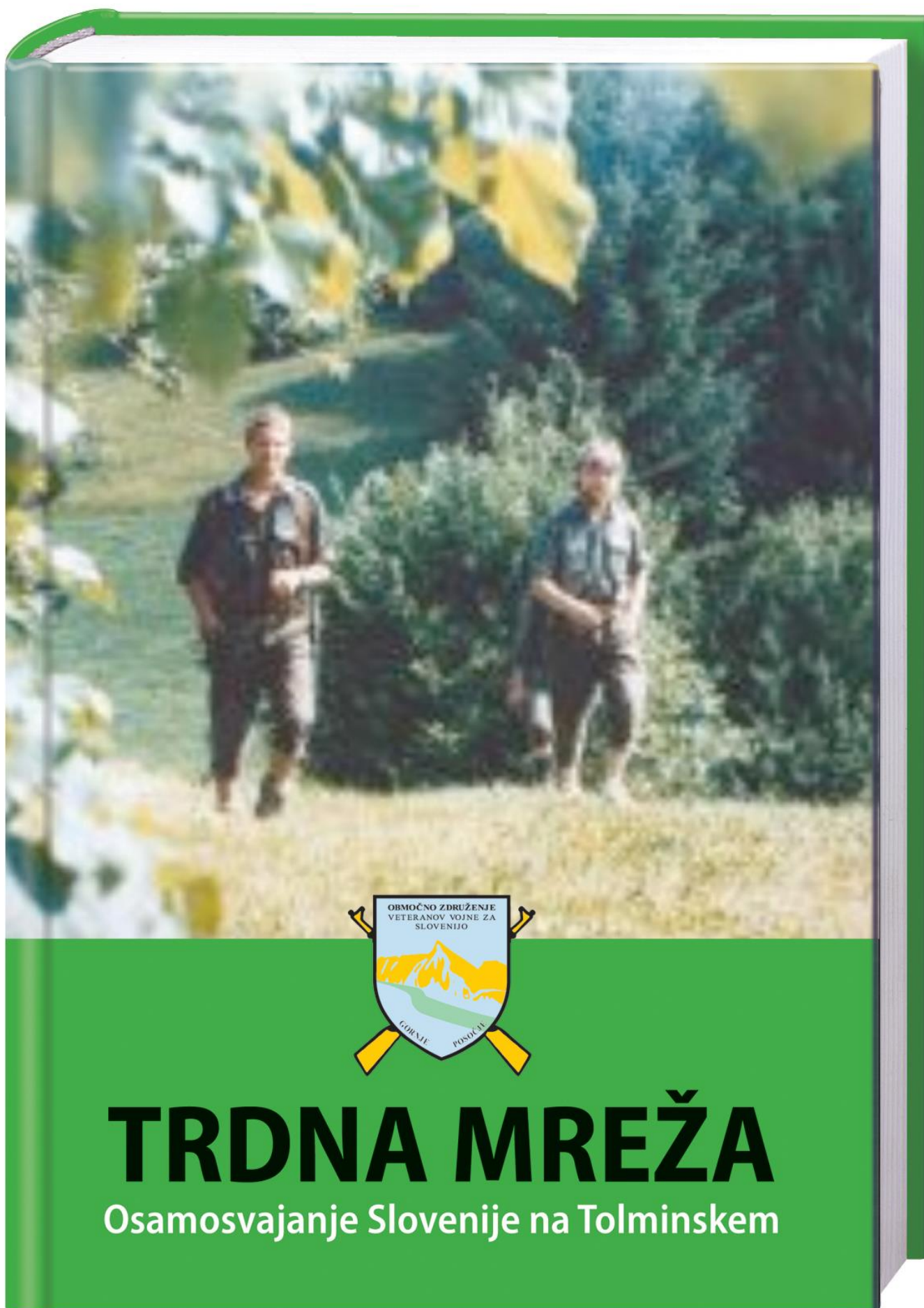

VOJNA ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO

1991

na področju 63. Obm ŠTO TOLMIN

Kazalo

UVOD – ZAKAJ ZBORNİK, KAKO JE NASTAJAL, ZAHVALA AVTORJEM, SODELAVCEM	5
VITO BERGINC	5
PREDGOVOR.....	5
SPLOŠNI POLITIČNI PREGLED STANJA, KI JE PRIVEDLA DO VOJNE V SLOVENIJI.....	9
Janez J. Švajncar, brigadir Slovenske vojske v p.	9
ZAKAJ VOJNA V JUGOSLAVIJI?	9
ZGODOVINSKI PREGLED RAZVOJA, ORGANIZACIJE IN DELOVANJA TO V POSOČJU OD 1968-1991	13
ORGANIZACIJA IN DELOVANJE JLA PRED VOJNO V POSOČJU	23
1. PLANINSKI BATALJON (Tolmin)	23
(v sestavi 345. planinske brigade Kranj)	23
Po formaciji 693 ljudi	23
Na dan 26.6.1991 cca 335 ljudi.....	23
62. GRANIČNI BATALJON (Tolmin).....	24
(v sestavi 5. vojaškega področja Zagreb).....	24
Po formaciji 557 ljudi	24
Na dan 26.6.1991 cca 425 ljudi.....	24
OBČINSKI ŠTAB TO TOLMIN (OŠTO)	25
23 ljudi	25
major Vito Berginc	25
VOJNA ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO – POSOČJE	27
MSNZ MAJ 1990 DO 4.10.1990	27
MSNZ NA TOLMINSKEM	27
MSNZ – Vojko Štih.....	32
Jože Režonja.....	34
Koren Ferdinand.....	38
Izidor Kutin	39
Peter Sovdat	39
Vito Berginc	40
Vinko Gaberšek	41
PRIPRAVE NA VOJNO IN VOJNA V POSOČJU	43
1990	43
1991	48
VOJNA	55
NAČRT »JEZERO«	66
FORMIRANJE ZBIRNEGA CENTRA	66
NAČRT »KAMEN«	66
ROMAN MEDVED	69
1 STANJE V 63. Obm ŠTO TOLMIN PRED VOJNO.....	69

2	27.06.1991 do 30.06.1991.....	71
3	30.06.1991 do 07.07.1991	76
DELOVANJE POSAMEZNIH ENOT		77
VITO BERGINC		77
MILAN GOLOB		80
Silvo Hrovat		82
MEJNI PREHOD ROBIČ.....		83
ZAVZETJE STRAŽARNICE LIVEK IN POGAJANJE S KOMANDIRJEM STRAŽNICE LIVŠKE RAVNE		88
POGAJANJA S POVELJUJOČIMI V VOJAŠNICI TOLMIN IN ZAVZETJE SKLADIŠČA JA NA ŠENTVIŠKI GORI		91
OSTALA POGAJANJA		93
Zdravko Likar:.....		95
Izidor Humar		101
LEBAN METOD.....		103
70. ODRED TO V VOJNI ZA SLOVENIJO, 28. 06. – 21.07. 1991.....		103
<i>Avtor članka; Metod Leban</i>		107
<i>Avtor članka; Čopi Zdenko-Mungos</i>		124
<i>Avtorica članka; Sok Majda</i>		127
86. ČET TO ŠENTVIŠKA GORA V VOJNI ZA SLOVENIJO LETA 1991		128
Šafhalter Viljem		133
JERMOL VALTER.....		136
DELOVANJE 87. ČETE TO od dne 08.07.1991 do 18.07.1991.....		138
182. PDV TOLMIN.....		139
Marko Krivec		140
Rutar Igor		140
Koren Iztok.....		150
Jože Šerbec.....		155
Ivan Čufer		157
Albin Kapitan, Drežnica		160
VLADO LIPOVEC		168
Milan Cvelbar.....		171
DELOVANJE MILICE		177
Alojzij MOHAR		177
Milan RUDOLF		180
Aleksander VONČINA.....		183
Srečko ROSIČ		189
Hasib HUSEINBAŠIČ.....		189
Srečko ROSIČ.....		191
Darko PETRIČ		191
Pavel Gregorčič - VOJNA ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO 1991.....		193
DELOVANJE CIVILNE OBRAMBE IN DRUGIH CIVILNIH STRUKTUR.....		199
Janko Koren		199
MILOŠ BATISTUTA.....		208
ČETRTIČ.....		213
HVALA VLADIMIR		217
VIKTOR KAVČIČ.....		224
CARINA		226
Aleš MIŠIČ		226
Lili VENCELJ LESJAK.....		227

Milena URŠIČ	228
Rajko TROHA.....	229
Drs. Cornelis den Otter	230
ZAKLJUČEK – ANALIZA AKTIVNOSTI TO, REZULTATI, DOBRE-SLABE STRANI.....	232
ZAKLJUČEK.....	234
SEZNAM AVTORJEV	237
ČOPI Zdenko-Mungos	237
LIPOVEC Vlado	238
Seznam enot in kratice.....	239
VPOKLIC ENOT TERITORIALNE OBRAMBE (ČAS IN ŠTEVILO VOJAKOV).....	240
SEZNAMI PRIPADNIKOV ENOT TO	249

Ali kot je zapisal naš pisatelj Ciril Kosmač:

»Da najprej je potrebna ljubezen, ki je vsako uro pripravljena dvigniti roko v bran, nato šele prideta do veljave razsodna misel in orožje«.

Zbornik, ki ga imate v rokah, je pravzaprav začel nastajati že v tistih dneh, ko so se začele priprave na osamosvojitve Slovenije. Pisali smo ga vsi tisti, ki smo si takrat v beležko zapisali utrinek, podatek ali pa so se nam v spomin vtisnili posamezni trenutki, ljudje in dogodki. Potrebno pa je bilo kar nekaj let, da se je vse to zbralo na enem mestu. Potihem je v nas želja po zborniku tlela kar nekaj časa, lani pa se je končno pod streho Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Gornje Posočje zbral uredniški odbor v sestavi Roman Medved, Vito Berginc, Metod Leban, Silvo Hrovat, Ivan Čufer ter Zvone Gerželj, ki smo skupaj z avtorji poskrbeli, da je »želja meso postala«.

Posebej je za ta zbornik zaslužen Vito Berginc, ki je s svojim občutkom za zgodovino že v času svojega službovanja v TO in kasneje v SV poskrbel, da so se ohranili dokumenti in drugo gradivo iz tega obdobja. S svojo zagnanostjo in pripravo različnih razstav pa je v veliki meri omogočil pripravo takega zbornika, kot je pred vami.

Zahvaljujemo se tudi vsem donatorjem, ki so s svojimi finančnimi prispevki omogočili izdajo zbornika, še posebej hvala občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za njihovo pomoč.

Zbornik v celoti poskuša dati pregled dogajanja v obdobju pred osamosvojitveno vojno in v času vojne – niso pa ga sestavljali zgodovinarji, ampak udeleženci takratnih dogodkov – in tako ga je potrebno tudi brati. Pazljivi bralci boste zaradi tega verjetno kmalu ugotovili, da različni pisci o istem dogodku pišejo različno. Uredniški odbor je te razlike delno uskladil, na koncu pa smo ugotovili, da imajo »vsake oči svojega malarja« in prepuščamo sporne trenutke zgodovinski stroki. Zaradi tega dejstva avtorji prispevkov polno odgovarjajo za vsebino napisanega.

Torej, pogumno naprej, stran za stranjo, do odhoda zadnjega vojaka JA iz Posočja.

Roman Medved
Vodja uredniškega odbora
Tolmin, junij 2008

UVOD – ZAKAJ ZBORNİK, KAKO JE NASTAJAL, ZAHVALA AVTORJEM, SODELAVCEM

VITO BERGINC

PREDGOVOR

Ta zbornik, ki je pred vami, je poskus prikaza dogajanj pred in med osamosvojitveno vojno leta 1991 na Tolminskem z več zornih kotov. Pri tem smo upoštevali dejstvo, da je v tej vojni sodelovalo preko 800 vojakov pripadnikov Teritorialne obrambe (dalje: TO) in drugih udeležencev. Marsikdo med njimi pa je takrat videl in podoživljal del takratnega dogajanja kot del njegovega najpomembnejšega časa.

Veliko stvari se je od tedanjih zgodovinskih trenutkov ohranilo, veliko pa jih je pozabljenih. Zato je povsem razumljivo, da je lahko posameznik gledal in dojemal določeno dogajanje drugače kot drugi. In ravno zato se mogoče nekateri ne bodo strinjali, da njihovo videnje tedanjih dogodkov ne sovпада s preostalimi.

Ljudje se v času življenja ukvarjajo z različnimi dejavnostmi, za uspeh na različnih področjih pa so pogosto potrebne tudi sposobnosti, ideje in priložnosti. V danih okoliščinah pa za vsakogar izmed nas pride tudi čas, ko moramo sprejeti kakšno pomembno življenjsko odločitev. Na prelomne odločitve vsakega posameznika zagotovo vplivajo tudi njegova samozavest, razumevanje, strpnost in spoštovanje samega sebe in drugih. Na primer samovolja ali nespoštovanje življenjsko pomembnih odločitev lahko pripelje tudi do nesrečnega konca s tragičnimi posledicami.

Ne glede na dobro načrtovano pot do cilja pa se je treba zavedati dejstva, da lahko pri izvedbi načrta s svojim dejanjem storimo korak v pravi smeri oz. se od cilja lahko tudi oddaljimo.

Naša dejanja so zatorej takrat bila naša odgovornost, ki nam jo je takratna družba zaupala.

Skozi desetletja vztrajnega izpopolnjevanja in usposabljanja ter uspešno izvedenih načrtovanih nalog smo preraščali v dobro organizirano in usposobljeno vojaško organizacijo - Teritorialno obrambo. Z dosegom takšne ravni organiziranosti in usposobljenosti tedanje TO smo dosegli, da v kasnejših kriznih razmerah, predvsem v času osamosvojitvene vojne v Sloveniji, ni prišlo do prelivanja krvi in nepotrebnih žrtev v Zgornjem Posočju, tako da so se dogodki razpletli brez hujših posledic za ljudi in njihovo premoženje.

Z izdajo tega zbornika se bomo spomnili tedanjih dogodkov na Tolminskem oz. Zgornjem Posočju in se tako na skromen način oddolžili tedanjim pripadnikom TO, miličnikom, carinikom in civilnemu prebivalstvu, ki so bili takrat pripravljeni tvegati vse, tudi lastno življenje, da ubranijo samostojnost in neodvisnost Republike Slovenije. Sočasno naj nam bo ta zbornik spomin in opomin, da moramo

svojo lastno samostojnost in svoje meje vedno braniti sami.

Skorajda ni bilo mogoče verjeti, da bo lahko tistega usodnega četrтка, 27. junija 1991, tudi naša generacija lahko spoznala pravo in resnično vojno. Kljub številnim opozorilom in pomislekom, da se morebiti vse skupaj le ne bo mirno in lepo končalo, je bilo težko sprejeti čedalje bolj realno dejstvo, da se bomo razdružili drug od drugega, tudi z orožjem v roki. Kljub temu, da smo dolga desetletja živeli skupaj. Z nenehnim ponavljanjem gesla o bratstvu in enotnosti pa so nam dopovedovali, da se morija iz druge svetovne vojne praktično ne more več ponoviti. Žal pa je nadaljnji razvoj dogodkov ubral drugo pot, tudi zaradi pomanjkanja ljudske razsodnosti.

In prišel je zgodovinski dogodek za naš narod, četrtek 27. junij 1991, zjutraj pa je že potekala vojna, vojna za ravnokar razglašeno samostojno Slovenijo. Prejšnjo noč so bile sanje kratke, nato pa jih ni bilo več. Napadalec nam je bil vsem dobro poznan z uradnim imenom: Jugoslovanska ljudska armada. Napetosti med Slovenijo in JLA so se v osemdesetih letih stopnjevale in dosegle vrh leta 1988 s procesom proti četverici JBTZ, kjer je vojaško sodišče sodilo trem slovenskim civilistom in zastavniku zaradi domnevne izdaje vojaške skrivnosti o razformiranju ljubljanskega armadnega območja in njegovo priključitev zagrebškemu. JLA je prvič oboroženo nastopila proti slovenski Teritorialni obrambi oktobra 1990, ko je zasedla Republiški štab TO v Ljubljani, maja 1991 pa z incidentom v Pekrah, kjer so se šolali slovenski vojaški obvezniki v TO. Takoj po osamosvojitvi Slovenije 25. junija 1991 je jugoslovanski Zvezni izvršni svet sprejel takoimenovani »Odlok o zavarovanju državnih meja v Sloveniji«, s katerim je pravno podprl intervencijo JLA proti slovenskim mejam in letališču Brnik. V osamosvojitveni vojni leta 1991 je slovenska vojska vojaško premagala JLA in pod političnim mentorstvom tedanje Evropske skupnosti je bil sklenjen t.i. Brionski sporazum. Zadnji vojaki JLA so Slovenijo zapustili v noči od 25. do 26. oktobra 1991 z ladjo iz pristanišča v Kopru.

Glede na vse zapisano, je nekdanja JLA postala drugačna takrat: ko Slovenec v Ljubljanskem armadnem območju ni smel več poveljevati, ko se je Generalštab Jugoslovanske ljudske armade preimenoval v Generalštab oboroženih sil ter s tem prevzel nadzor tudi nad Teritorialno obrambo, ko je hotela razširiti mejni pas, da bi bila tedanja celotna tolminska občina v njem, ko je razorožila Teritorialno obrambo skoraj v celoti, ko je hotela prevzeti naborniško dokumentacijo, tako drugačna da je hotela poveljevati Teritorialni obrambi v srbohrvaščini. In še bi lahko naštevali..

Tega jutranjega dne smo pripadniki Tolminskega štaba z prištabnimi enotami že bili na vojnem Poveljniškem mestu, že prej pa so bile vpoklicane tudi 631. četa - Enota za posebne namene, protidiverzantska voda in 2. vod diverzantskega odreda. Omenjene enote so opravljale naloge po predhodno pripravljenih načrtih. Iz vojašnice Tolmin so v jutranjih urah odpeljala tri vojaška vozila znamke TAM in dva pinzgawerja z vojaki za okrepitve na Mednarodnih mejnih prehodih Robič, Učja in Predel.

Plebiscitarna odločitev slovenskih državljanek in državljanov je bila enotna za samostojno Slovenijo v decembru leta 1990 in samostojnost razglasila po šestih mesecih 26. junija 1991. Obdobje šestih mesecev je dovolj tehten razlog in čas za razmislek posameznikom ali tudi institucijam k spoznanju, izrečenemu na osrednji proslavi 26. junija 1991 zvečer na Trgu Republike v Ljubljani, » nikoli več ne bo tako kot je bilo«.

Precej posameznikov in posameznikov v vrstah JLA, med njimi tudi slovenskega rodu, ki tega niso zmogli razumeti oziroma tudi hoteli niso. Za pravilno in končno razumljenje so bile potrebne žrtve, veliko preveč nedolžnih žrtev.

Nekaj časa je preteklo, da je tudi med njimi prevladalo spoznanje kdo se bori proti lastnemu narodu in kdo je agresor, do spoznanja, da je domovina čisto nekaj drugega, da je domovina lahko tudi tu. Povabila o prestopu na našo stran so bila dejstva in pomoč treznim odločitvam posameznikov.

Najbolj plemenita dejanja v času osamosvojitvenih procesov priprav in še zlasti v osamosvojitveni vojni v Sloveniji 1991 so se izražala v zaupanju, iskrenosti, medsebojnem spoštovanju, dobrosrčnosti, predvsem pa enotnosti Slovenk in Slovencev. Prežeti smo bili z enotnostjo, ki smo jo začutili prvič, ne le naša generacija, enotnost, ki jo že nekaj časa pogrešamo, enotnost v videnju različnosti mnenj in stališč.

V Teritorialni obrambi, takratni slovenski milici, v civilnih strukturah na nivoju krajevnih skupnosti in občin so potekale intenzivne priprave, izdelani so bili zaščitni in drugi nujni ukrepi. Od decembra 1990. leta je Teritorialna obramba imela dežurne, predvsem protidiverzantske enote. Od takrat dalje smo opravljali tudi varovanje objektov posebnega pomena, vsa ta dejavnost pa je bila v javnosti praktično neopazna. Pri nalogah skladiščenja orožja na različnih tajnih lokacijah so nudili pomoč tudi pripadniki tedanje slovenske milice. Spomnimo se na primer naših vojakov, ko so dobivali vpoklice v vojno doma ali v delovni organizaciji, in se takoj odzvali klicu komaj rojene slovenske domovine. Streznitev je bila za slehernega, ko mu je poleg orožja bilo podeljeno tudi ostro strelivo, orožje je bilo potrebno napolniti.

Nikakor pa ne smemo pozabiti tudi primer akcije slovenske milice 1. decembra leta 1989, ko so takratni pripadniki organov za notranje zadeve z akcijo Sever, po kateri ima Združenje Sever danes tudi ime, preprečilo politično manifestacijo jugoslovanskih centralističnih sil v Ljubljani in ustvarjanje izrednih razmer ter zaščitili demokratične procese v Sloveniji, ki so nato omogočili demokratične volitve in nastanek samostojne in neodvisne države Slovenije.

Zmagali smo zaradi enotnosti: teritorialci, miličniki, prostovoljci in vsi zadolženi za logistično podporo. S to zmago smo hoteli svojo samostojnost in jo kasneje tudi dosegli. Zavedali smo se, da sta za doseganje ključnega cilja poleg ustrezne oborožitve in opremljenosti potrebna predvsem volja in razum. S skupnimi moči smo uresničili idejo o lastni državi. To je bilo veliko zgodovinsko dejanje, pomembno za prihodnost našega naroda.

Kljub temu, da zaradi ukinjanja mejnega nadzora na notranjih mejah Evropske unije z vstopom Slovenije v schengenski prostor decembra 2007 ni več mednarodnih mejnih prehodov s sosednjo Italijo, pa se bomo osvobajanja bivših mejnih prehodov na našem območju, vojaških skladišč in vojašnic in drugih dogodkov (vojaško skladišče v Šentviški gori, vojašnica v Bovcu, mejna prehoda Robič in Livek...) še vedno spominjali na naših letnih srečanjih ali ob drugih različnih priložnostih. Kljub časovni oddaljenosti od takratnih izjemno pomembnih zgodovinskih dogodkov za slovenski narod pa osamosvojitvenih procesov in osamosvojitvene vojne za Slovenijo v začetku 90-ih let ne smemo prepustiti kolesju časa.

Ne samo dogodkov ampak tudi prijateljev, s katerimi smo se spoznali v času osamosvojitvene vojne za Slovenijo –tudi tistih, ki jih ni več med nami – ne smemo nikoli pozabiti.

V zborniku skušamo obuditi spomin tudi na tedanje pripadnike Teritorialne obrambe, slovenske milice, prostovoljce, pripadnike narodne zaščite, delavce v Upravnih organih za ljudsko obrambo, ljudi v občinskih organih, pripadnike Civilne zaščite, carine, delavce zdravstvenih domov in ambulant, vseh, ki so postavljali barikade, civilno prebivalstvo, ki nam je stalo ob strani v času osamosvojitvenih procesov in med osamosvojitveno vojno 1991.

Kot sem že uvodoma poudaril, posamezniki na tedanje zgodovinske dogodke gledajo z različnih zornih kotov. Morebiti se komu zdi, da je čas na raznih vojaških usposabljanjih do osamosvojitvenih procesov na Slovenskem tekel zelo počasi, vendar pa je v prelomnem obdobju v začetku 90-ih let tekel z neverjetno hitrostjo.

Še nekaj besed o naših tedanjih nasprotnikih, s katerimi smo se dobro poznali, saj smo desetletja živeli skupaj, v javnosti pa je bilo nenehno poudarjeno geslo o t.i. bratstvu in enotnosti... Če odmislimo nekatere nastope posameznih visokih vojaških predstavnikov JLA pred televizijskimi kamerami in njihovih izbruhov različnih čustev, mi je v spominu najbolj ostal kratek televizijski prispevek v slovenskih medijih, ko so nekega utrujenega in v blatu ležečega vojaka tedanje JLA spraševali, če sploh ve za kaj gre pri vsej stvari v času trajanja osamosvojitvene vojne. Z določeno mero apatije je pred televizijskimi kamerami izjavil: »oni žele, da se odcepe, a mi kao da im nedamo ».

Prav zaradi tega je prav, da v zborniku kronološko preletimo čas dogodkov. Da bi lažje razumeli celotno dogajanje, sem se vrnil prav na začetek, na čas ko se je Teritorialna obramba ustanovila. Tudi takratni teritorialci, vojaki, podčastniki in častniki so vložili svoj trud pri oblikovanju in utrjevanju TO Slovenije. Pri sestavljanju celovitega mozaika kronološkega dogajanja v takratnih časih pa ne smemo mimo vsega slovenskega civilnega prebivalstva in prej omenjenih nosilcev slovenskih vojaških in varnostnih struktur (teritorialne obrambe, slovenske milice, narodne zaščite, civilne zaščite ipd), ki so bili v zgodovinskih trenutkih v veliko oporo in pomoč.

Za konec pa ta misel: Slabo je, da bi se šli pomembne in nepomembne veterane. Dobljena naloga in opravljeno delo naj bo temu merilo.

In kako so stvari začele svojo ustvarjalno pot?

SPLOŠNI POLITIČNI PREGLED STANJA, KI JE PRIVEDLA DO VOJNE V SLOVENIJI

Janez J. Švajncer, brigadir Slovenske vojske v p.

ZAKAJ VOJNA V JUGOSLAVIJI?

Na vprašanje, zakaj je prišlo do vojne v Jugoslaviji, je bilo zelo lahko odgovoriti leta 1991. Tanki Jugoslovanske ljudske armade so se odpravili iz vojašnic, da zlomijo komaj razglašeno slovensko samostojnost. Slovenija je bila prisiljena, da ta vojni izziv sprejme in se brani. Zato smo pripadniki Teritorialne obrambe Republike Slovenije in Policije šli z orožjem ustavljat vojaške kolone in enote, v katerih so bili naši bratje po jeziku, zgodovini in več kot sedemdesetletni skupni državni pripadnosti. Mnogi med nami so bili z ljudmi iz drugih jugoslovanskih republik povezani tudi družinsko ali prijateljsko, prav vsi pa smo skupaj z njimi v skupni Armadi služili vojaški rok in pridobivali vojaška znanja, dobili pa tudi mnoge prijatelje. Pa vendar smo šli junija 1991 drug proti drugemu z orožjem in se med seboj tudi ubijali. Življenje pa je največ, kar ima kdorkoli med nami, in kaj je bilo leta 1991 tako močno, tako usodno, da smo bili pripravljeni za svojo domovino dati tudi to največ, kar smo imeli – svoja življenja. Če bi se razvilo in končalo drugače, kot se je, bi bilo med nami veliko več takih, ki so svoje življenje tudi zares dali.

Tedaj je bilo vse zelo jasno in zelo preprosto, toda od tedaj je minilo samo malo več kot dobro desetletje in pol in že je vse čisto drugače. Kar je bilo nekoč kristalno čisto, postaja vedno bolj zabrisano in motno ter težko prepoznavno, še najmanj pa razumljivo. Politiki, ki so bili na čelu držav v Sloveniji in Jugoslaviji v času osamosvajanja in vojn, pišejo knjige spominov, enako generali in ministri. Zgodovinarji so že izdelali prve kronologije in študije, tudi v njihovih knjigah je vse videti zelo preprosto. Slovenija in Hrvaška sta se odločili za samostojnost in demokracijo. Jugoslovanska ljudska armada, s katero so upravljali srbski generali, jima je to skušala preprečiti. Zato je prišlo do vojne. Slovenske oborožene sile so napad JLA vzdržale in ga odbile ter zmagale v presenetljivo kratkem času, čisto drugače pa je potekala vojna na Hrvaškem, toda tudi Hrvaška je z »redarstveno operacijo Oluja« leta 1995 spet osvojila svoje celotno ozemlje. Najbolj zapleteno in krvavo je bilo vojskovanje v Bosni in Hercegovini. Do zadnje vojne pa je prišlo šele več let potem, ko se je Beograd odločil, da dokončno reši kosovsko vprašanje. Vse je kazalo tako, da bo najbolje, če Albance z nasiljem in pobijanjem spravi tako daleč, da jih bo večji del pobegnil v Albanijo, tisti, ki bodo ostali, pa ne bodo predstavljali več nobenega velikega problema. In če ne bi prišlo do letalskih napadov vojaške zveze NATO pod vodstvom ZDA, bi se ta načrt tudi uresničil. Vprašanje Kosova pa se je kasneje razpletlo čisto drugače, kot so pričakovali v Beogradu – leta 2008 je razglasilo samostojnost in svet je Kosovu to samostojnost tudi priznal. Zakaj in kako? Ta vprašanja zakulisnih diplomatskih in drugih iger bodo prišla na dan šele čez dolga desetletja, ko bodo samo še povsem

neboleča zgodovina. Takrat bodo zgodovinarji na podlagi danes skritih in neznanih tajnih dokumentov in dogovorov opisali to, kar se je zares dogajalo.

Enako je z vojno za Slovenijo. Treba bo počakati vsaj še kakšnih 50 let, da bodo zgodovinarji prišli do tistih dokumentov, v katerih je opisano, kar se je dogajalo ob koncu osemdesetih in v začetku devetdesetih let 20. stoletja po svetu, v Jugoslaviji in pri nas, v Sloveniji. Takrat bo marsikaj, kar smo mi videli na svoj način, v luči novih razlag prikazano čisto drugače.

Prvo, kar se bo gotovo pokazalo, bo preprosto dejstvo – in za našo generacijo zelo boleče spoznanje – da se Slovenija ni osamosvojila. Naj je danes slišati še tako neverjetno in smešno, naj še tako prizadene naš narodni ponos in čustva, je vedno bolj prepoznavno, da Slovenija iz Jugoslavije ni odšla, pač pa je bila izrinjena. Naši voditelji so temu odhodu potem uspeli dati videz osamosvajanja – in mi vsi smo jim verjeli. V resnici pa ni šlo za nič drugega – gledano z jugoslovanskega vidika – da se je srbski politični vrh odločil, da Jugoslavije ne potrebuje več, pač pa samo Veliko Srbijo. Z zgodovinskih vidikov to ni bilo nič novega, poleg tega pa tudi razumljivo, saj je Srbija imela svoj zgodovinski državotvorni spomin, ideja samostojne srbske države je bila v srbskem ljudstvu preveč zakoreninjena, da bi se ji bili pripravljene odpovedati zaradi nekakšnega jugoslovanstva, naj je prav Srbiji prinašalo še tolikšne koristi. Zato so Srbi idejo Velike Srbije – kot jim jo je ponudil politični vrh – tako zelo sprejeli za svojo.

Srbski vrh je imel v Sloveniji svoje zaveznike, jugoslovanska tajna služba, s katero so

Prebivalci Slovenije,

Z odločitvijo Zveznega izvršnega sveta in v skladu z ustavnimi pooblastili, Zvezni sekretariat za notranje zadeve in enote Jugoslovanske ljudske armade prevzemajo nadzor nad državno mejo.

Ta korak je izsiljen. Neposredno so ogroženi teritorialna integriteta Jugoslavije, mir in varnost prebivalcev in izvrševanje mednarodnih obvez, ki jih ima SFRJ.

Prebivalci Slovenije,

Ostanite doma in na svojih delovnih mestih. Ne dovolite da vas zlorablajo zoper vaših življenjskih interesov.

Vabimo vas na mir in sodelovanje!

Enote Zveznega sekretariata za notranje zadeve in JLA bodo svoje naloge izvrševale dosledno in energično.

Vsak odpor bo zlomljen.

upravljali iz Srbije, pa svojo mrežo. Zato je bilo tako zelo lahko zlorabiti Slovence kot tiste, ki razbijajo skupno državo Jugoslavijo. Pri tem pa je bila velika večina Slovencev daleč od tega, da bi bila za razpad države. Čisti računi – da, konec s pretakanjem denarja, konec s pretiravanjem pri pošiljanju denarja tako imenovanim večno nerazvitim, vse to da – toda to je bilo za Slovence eno, razpad države pa nekaj čisto drugega. Vendar so televizija, časopisi in spretni manevri slovenskih politikov naredili in dosegli svoje. Zaradi njih smo Slovenci vedno bolj začeli verjeti, da bi bilo – če

ne bo šlo drugače – nazadnje res treba oditi iz skupne države. Ko so naši najvišji partijski voditelji na vsem lepem zapustili sestanek v Beogradu, je Sonja Lokar, ki ni vedela, za kaj gre, jokala. Tudi mi, ki nismo vedeli, kaj se dogaja, smo zaprepaščeni samo strmeli in se čudili, naš tedanji predsednik Predsedstva CK ZKS pa tedaj ni jokal. Skoraj gotovo se tudi ni čudil. Če kdo, je on vedel (pa Matija Maček in verjetno Mitja Ribičič ter še kateri), kaj se dogaja in kam pelje vsa igra.

Jugoslovanska ljudska armada, naj je bilo v njenem najvišjem vrhu še toliko okorelih Srbov, je vendarle bila toliko jugoslovanska, da tega, kar se je dogajalo, ni dojela. Jugoslovanska ideja je bila tista, na kateri je vojska slonela, razglašali so jo svojim vojakom desetletja in desetletja tudi tisti srbski oficirji in generali, ki vanjo niso verjeli in so bili pred vsem drugim samo Srbi. Zato so proti slovenski samostojnosti poslali tanke in vojake, misleč, da branijo Jugoslavijo. Zato so bili prav ti isti generali in oficirji, ki so šli nad nas, že po prvih dneh vojne za Slovenijo toliko bolj presenečeni, ko so videli, da so ostali sami. Njihov prvi poizkus, da bi Slovenijo zlomili, ni uspel, z državnega vrha pa so jim dali vedeti, da tam ni nobene prave volje za dokončno zmago nad Slovenijo. Naši voditelji so srbskim generalom na pogajanjih na Brionih pomagali, da so se še dokaj častno izvili iz vojaškega poraza, v istem poletju pa jim je srbski vrh dal jasno dodatno jasno sporočilo o prihodnosti Jugoslavije, ko se je odločil za odhod Armade iz Slovenije. Slovenija ni srbski cilj. Srbski cilj je Bosna, ob njej pa še tisti deli Hrvaške, kjer so Srbi v večini. Če bodo dobili še kaj več, toliko bolje.

Tedaj tega nismo razumeli, toda sporazum o selitvi Jugoslovanske armade iz Slovenije je bil velik slovenski prispevek k širjenju vojne v Bosni. Sile in tanki, ki so prišli iz vojašnic JLA na Slovenskem, so bili udarna pest krvavega vojnega pohoda v Bosni. Tam pa, kot da se od vojne 1941-1945 ne bi spremenilo čisto nič: kolji, ubijaj, kradi, ropaj, posiljuj. Mi, ki smo k temu pripomogli, smo vse to gledali samo po televiziji, najhujšo ceno vojne so plačali Bosanci. Srbija in Hrvaška sta se spopadli za Bosno in Hercegovino, pri tem sta obe šli čez požgane vasi in mrtva trupla. Bosancev, kot da jih zanju ni bilo, vse do takrat, ko so s pomočjo arabskih držav tudi sami postali dovolj močni, da so se začeli upirati. Šele takrat je svet posegel. Prej, ko so Srbi in Hrvati Bosance na veliko pobijali, je svet samo gledal, ko so se Bosanci začeli uspešno upirati, je takoj prišlo do mirovnih pogajanj. Združene države Amerike so Miloševića, Tudjmana in Izetbegovića držale tako dolgo, da so podpisali, kar so ZDA hotele. Še prej, ko je med Srbijo in Hrvaško divjala najbolj krvava vojna, pa se nam, Slovencem, ni niti sanjalo, kot tudi drugim ne, da se skrivoma sestajata srbski in hrvaški voditelj, Milošević in Tudjman, in se dogovarjata, kaj si bo kateri vzel. Bolje, da nismo vedeli, saj bi bilo za nas nepojmljivo.

Najbolje pa, da ne vemo, kakšni so bili svetovni okviri, ki so pripeljali do vojn v Jugoslaviji in njenega razpada. Tedaj se nam je zdelo, da smo začetek in konec sveta. Hočemo samostojnost, hočemo večstrankarski sistem, hočemo čiste račune, hočemo lepše življenje, hočemo postati druga Švica... in tako dalje in dalje – in v to smo res verjeli, razen mogoče redkih dovolj pametnih in politično razgledanih ter izkušenih. Ti so vedeli, da v politiki tisto, kar se kaže, največkrat ni takšno, kot se prikazuje. Tisti so tudi razumeli, kar vemo šele danes, da je bil tudi razpad Jugoslavije samo del velike celote sprememb v vzhodnem delu Evrope, del celote velikega spreminjanja političnega zemljevida vzhodne Evrope. Jugoslavija je bila samo eden prvih korakov k zmagi v hladni vojni, ki je med ZDA in Sovjetsko zvezo divjala od leta 1945. Mi, v Jugoslaviji, smo bili navzven seveda neuvrščeni, nismo bili ne v Varšavski zvezi in ne kako drugače navezani na Sovjetsko zvezo, toda takšna je bila samo zunanja podoba. Ni bilo naključje, da so sovjetski voditelji pogosto omenjali, kako je gibanje neuvrščenih naravni zaveznik Sovjetske zveze. V praksi je bilo dejansko podaljšana roka zunanje politike Sovjetske zveze. Ko je po sirsko-egiptovskem porazu leta 1973 Sovjetska zveza Združenim državam Amerike zagrozila z vojno, je bila Jugoslavija tista, ki je prva poslala na Bližnji Vzhod tankov za celo brigado – in če bi se tisto noč vojna zares začela, bi bila Jugoslavija prva, ki bi ob Sovjetski zvezi sodelovala v njej. Jugoslovanom (razen vojski in Službi državne varnosti, ki sta bili v pripravljenosti) pa se ni tedaj niti sanjalo, da smo z eno nogo skoraj že v novi svetovni vojni.

Prva najbolj očitna lažna predstava, ki so nam jo pri spreminjanju Evrope ponudili, je bil decembra 1989 državni udar v Romuniji. Televizija nam je nenehno prikazovala demonstrante in

trupla pobitih v demonstracijah. Poslušali smo o diktatorskem režimu in diktatorju, ki je z železno roko vladal državi, in spet v nedogled gledali vedno iste posnetke demonstracij in trupel. Prvi dan je bilo presenetljivo in grozljivo, drugi dan že malo čudno, tretji dan so verjeli samo še naivni. Kmalu se je pokazalo, da je udar izvedel krog tistih, ki so v Romuniji že bili na oblasti, to pa še zdaleč niso bili nobeni demokrati. Predsednika države in njegovo ženo so takoj dali ustreliti, da ne bi mogla na morebitnem sojenju česa povedati. Televizijski prikaz udara v Romuniji je potekal s pomočjo beograjske televizije, tista trupla ki so jih prikazovali, pa so bili čisto običajni mrličji, zbrani in posneti v neki mrtvašnici.

Toda mi vsi smo verjeli, kot smo verjeli, da so se naši slovenski voditelji nenadoma in čez noč odločili za demokracijo in odhod iz Jugoslavije – in to prav isti ljudje, ki sta jih prejšnji režim in Jugoslavija naredila in ki so mu vedno služili do skrajnosti zvesto. Verjeli smo, da se demokracija dogaja tudi v Vzhodni Nemčiji. Nihče nam ni povedal, da se v resnici ni zgodilo nič drugega, kot da je Sovjetska zveza, obubožana v afganistanski vojni, Vzhodno Nemčijo Zahodni Nemčiji preprosto prodala, da si denarno opore. Zato so zid med obema državama lahko odprli, zato nista šli nad ljudi vojska in policija, kot vedno prej – in vedno uspešno. Zahodna Nemčija si je Vzhodno Nemčijo preprosto priključila in – kar se tudi nam ni zdelo čudno – brez tega, da bi kdorkoli vzhodne Nemce o tem sploh vprašal. Nobenega referenduma, nobenih volitev ali glasovanja. Vzhodna Nemčija je bila priključena Zahodni Nemčiji – in konec. Nobene, še tako skromne oblike demokratičnega odločanja ni bilo ob tem. Vzhodni Nemci, če bi bil referendum, bi lahko bili za združitev obeh Nemcij, lahko pa tudi ne, toda to bi bila demokracija.

Ali si je sploh mogoče predstavljati, da bi predsednik ZDA poslal tanke in vojake nad ameriški Kongres! Ne, to bi bilo nekaj nemogočega, kot nemški predsednik ne more iti z vojsko nad Budestag, niti v najbolj drznih sanjah angleška kraljica nad parlament. Toda v Moskvi se je zgodilo prav to, predsednik Jelcin je z vojsko napadel, zavzel in razgnal demokratično izvoljeni parlament – in zahodni svet je to štel za vrhunec demokracije. Seveda le zato, ker je bilo v vzhodnih državah po ameriškem okusu samo vse tisto, kar je bilo »protikomunistično«, torej v skladu z ameriški interesi in cilji prevlade ZDA po svetu. V okviru zmage ZDA v hladni vojni pa ni padla samo Jugoslavija. Žrtev te vojne je bila tudi Sovjetska zveza. Ta velika država in sistem sta razpadla, spretneži so v novem sistemu postali milijonarji in milijarderji, množice, ki so prej imele delo in kruh, so nenadoma ostale lačne, dobile pa so »demokracijo«. Razpadla je tudi Češkoslovaška, na Poljskem in Madžarskem, v Romuniji in Bolgariji so se zamenjali režimi. To niso bili več osamljeni primeri posameznih držav, to je bila sprememba Evrope, kot je bila urejena po drugi svetovni vojni. V vseh vzhodnoevropskih državah je zmagala »demokracija« ameriške vrste, toda s spremembami je bil izničena tudi evropska ureditev, ki je temeljila na jaltsem, teheranskem in drugih sporazumih. Države in njihove meje, kot jih je dala Jalta, so postale samo preteklost. Tega tedaj nismo vedeli, razumemo pa danes, ko Nemčija znova razglša zahodne dele Poljske in češke Sudete kot svoja izgubljena ozemlja, Italija zahodno Slovenijo in Istro kot svoje ozemlje, kamor se vrača. Madžarska vedno bolj zastruje odnose z Romunijo in Slovaško, kjer živita njeni manjšini. Kmalu bo na vrsti tudi Slovenija.

Tedaj, leta 1991, ko smo šli slovenski vojaki in policisti v boj za svojo domovino, vsega tega nismo vedeli in nismo mogli vedeti. Verjeli smo v svoj pravični boj, kot so gotovo verjeli v svoje poštene namene tudi tisti, ki so se tedaj bojevali, da ohranijo Jugoslavijo. Danes vemo, da smo imeli tedaj prav oboji, toda v tedanjih razmerah Slovenci nismo mogli drugače, kot da gremo za svetlo idejo samostojnosti, naše večne želje po svoji državi. Po državi iz sanj, predstav in pričakovanj, takšni, ki bo najboljša, kar smo jih imeli, prijazna vsem in vsakomur, pri delavnosti, varčevanju in gospodarjenju mala Švica, pri pridnosti Nemčija, po poslovnosti Amerika, po odnosu do ljudi pa Slovenija. Takšna, kot smo jo že imeli: z delom in kruhom za vsakega, ki je želel delati, z varnim socialnim in pokojninskim zavarovanjem, s šolami, ki so bile odprte vsem, s službami, kjer mladim ženskam ni bilo podpisovati, da ne bodo rojevale otrok, dežela brez velikih razlik med revnimi in bogatimi, pa saj pravih revežev in tudi velikih bogatašev niti nismo imeli. Tedaj smo

verjeli, da imamo družbo, kjer ni izkoriščanja človeka po človeku. Verjeli v to in še v marsikaj drugega, kot verjamemo danes v marsikaj, kar se nam prikazuje čisto drugačno, kot je v resnici, in kot bomo – kdo ve v kaj – verjeli tudi jutri. Če ne mi, pa naši otroci in tisti, ki pridejo za nami. Toda leta 1991 smo zares verjeli v svoj boj in svoje svetle sanje. Šele veliko kasneje smo dojeli, kaj so tedaj pomenile nekoliko nejasne, pa vendar mamljivo vabeče besede našega predsednika 26. junija 1991 zvečer na prelepi proslavi razglasitve samostojne države v Ljubljani, da so tisti večer dovoljene sanje, jutri pa bo nov dan.

ZGODOVINSKI PREGLED RAZVOJA, ORGANIZACIJE IN DELOVANJA TO V POSOČJU OD 1968-1991

1968

28. avgusta

Intervencija petih držav Varšavskega sporazuma (SZ, Bolgarije, Romunije, Madžarske in Poljske) na Čehoslovaško.

Posledice intervencije so se pokazale v poslabšanih odnosih Jugoslavije z večino držav Varšavskega sporazuma. Navedeni dogodki, razvoj doktrin in strategij velesil so pospešile razvoj, oblikovanje in spremembe našega obrambnega koncepta.

To leto Družbeno politična skupnost prevzame od JLA Teritorialno obrambo.

25. Oktobra

V Novi Gorici predsednikom primorskih Občin sta posredovala naloge o ustanovitvi TO v Sloveniji generala slovenske narodnosti Bojan Polak – Stjenka, komandant glavnega štaba, in Albert Jakopič – Kajtimir, politični komisar glavnega štaba .

2. novembra

Službo kot vodja priprav nastopi upokojeni polkovnik Slavko Konavec pri Sekretariatu za LO Tolmin.

20. novembra

Formirajo se glavni štab (1), conski štabi (6) in poveljstva partizanskih enot v občinah. Delovanje je v sestavi Sekretariata za ljudsko obrambo.

Komandant glavnega štaba je general Bojan Polak Stjenka, conskega štaba Nova Gorica pa polkovnik Emil Volk.

Za Občino Tolmin in Idrija se je pričelo z delom na formiranju in oblikovanju partizanskih enot..

1969

Poslanci v slovenski skupščini sprejmejo Zakon o splošni ljudski obrambi

V občini Tolmin in Idrija se formira **Severno primorski partizanski odred**- bataljonske sestave.
ODRED: štab

prištabne enote
tri bataljoni:

1. bataljon s 3. četami na kobarškem - k-dant kapetan Bric Marjan

1.č. Kobarid, 2.č. Breginj in 3. č. Bovec

2. bataljon s 3. četami na tolminskem - k-dant kapetan Zarli Boris

1.č. Tolmin, 2.č. Mostarsko s Šentviško planoto, 3. č. Baška grapa

3. bataljon s 4. četami v Idriji - k-dant kapetan I.r. Lapajne Milan

1. č. Idrija, 2.č. Spodnja Idrija, 3.č. Cerčno, 4.č. Idrija

1971

Formirajo se vodi v delavnih organizacijah- Bača Podbrdo, AET Tolmin, SGG Tolmin, Metalflex Tolmin, Jelen Tolmin, Avtoprevoz Tolmin, Alpkomerc Tolmin, Klavnica Tolmin Tik Kobarid, Planika Kobarid, Kreda Srpenica, Trenta Bovec in Lesna Bovec.

Skladšni broj JNA				
Naziv vojne imovine				
Jedinica mere				
Pripada				
Kategorija				
Datum	Primljeno	Vraćeno	Stanje	Potpis
13.11.1971	6.000	-	6.000	
Preneto na stranu				

Skladšni broj JNA				
Naziv vojne imovine				
Jedinica mere				
Pripada				
Kategorija				
Datum	Primljeno	Vraćeno	Stanje	Potpis
17.11.1971	2500	-	2500	
15.1.1972	2240	-	4740	
Preneto na stranu				

1972

Julija

Teroristična hrvaška skupina v Bosni » RADUŠA«

Glavni štab posodablja oborožitev TO iz tujine z vednostjo Zveznega sekretariata za LO.

Delavne organizacije nabavljajo sodobno orožje preko Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo. V Tolminu se formirata dva voda za proti specialno delovanje (PSD vod) in sicer: prvi vod kobariške in tolminske čete sta namenjena za proti specialno delovanj, v Idriji pa prvi vod idrijske čete.

1973

Pripadniki TO in mladinke prostovoljke na paradi v Kobaridu

Pripadniki TO in mladinke prostovoljke na paradi v Kobaridu

16. septembra

Ob tridesetletnici Kobariske republike TO organizira v Kobaridu vojaško parado in razvije prvi bojni prapor kobariškemu partizanskemu bataljonu severnoprimskega odreda, ki ga poimenujejo po protifašistu Andreju Manfredu. Prapor prevzame komandant bataljona kapetan I. raz. Marjan Bric, izroči mu ga takratni predsednik Skupščine občine Tolmin Ferdo Papič.

1. oktobra

V Idriji razvijejo bojni prapor tretjemu partizanskemu bataljonu severnoprimskega Odreda, ki ga poimenujejo po narodnem heroju »JOŽETU MIHEVCU – RUDARJU«. Prapor prevzame komandant bataljona kapetan Milan Lapajne, izroči mu ga predsednik Občine Idrija Stanko Murovec.

Zaradi afere » INGRAM« zvezno politično vodstvo zahteva, da slovensko vodstvo odstavi komandanta in komisarja Glavnega štaba za Splošni ljudski odpor Socialistične republike Slovenije (SLO SRS).

16. novembra

Komandan Glavnega štaba za SLO SRS Bojan Polak – Stjenka in komisar istega štaba Albert Jakopič – Kajtimir sta prisiljena v odstop z odgovornih funkcij.

1974

Za novega komandanta Glavnega štaba za splošni ljudski odpor je imenovan narodni heroj Rudolf Hribernik – Svarun.

Enote se ne preoblikujejo, ostajajo take kot so. Čaka se na spremembe – reorganizacijo.

Ta je bila neobhodno potrebna, nespornost se je pokazal v Italijansko-Jugoslovanski krizi med enotami JLA Reškega območja in TO na Koprskem glede odgovornosti in branjenja prostora. To je bil vzrok za uskladitev na GŠ JLA v Beogradu.

1975

Komendant Glavnega štaba Rudolf Hribernik - Svarun in Komendant 9. Armijske oblasti Ivan Tavčar – Rok sta odšla v Beograd na uskladitev odgovornosti obrambe Slovenije; kaj bo imela JLA in kaj TO.

Na podlagi te uskladitve so se formirale nove enote TO in JLA.

Prva reorganizacija TO tega leta. Glavni štab se preimenuje v Republiški štab za teritorialno obrambo (RŠTO) z novim komandantom Svarunom. Šest Conskih štabov se preimenuje v Pokrajinske štabe teritorialne obrambe (PŠTO), Poveljstva partizanskih enot pa v Občinske štabe teritorialne obrambe (OŠTO), ki so se v skladu z Zakonom o ljudski obrambi formirali v vseh

Enote so bile oblikovane v manevrski komponenti **brigade** in prostorni komponenti od **oddelka do odreda**, ki je bila formirana po strogo teritorialnem in proizvodnem nmačelu.

KNJIŽICA ZADOLŽITVE
vojaške opreme
TIK-KOBARID
Vinski B. Klemen ML

[illegible]

To leto poteka prva razorožitev TO - delavne organizacije, morajo oborožitev nabavljeno z lastnimi sredstvi (polavtomatske in avtomatske puške, puškomitraljeze in pištole) oddati v skladišča TO, le ta pa se razporedi v enote brigade. Polkovnik Konavec Slavko temu nasprotuje.

1976

Sprejet je Republiški Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti.

Enote se oblikujejo v **manevrske brigade** in **prostorne komponente** od oddelka, voda, čete do **odreda**.

Za komandanta brigade je imenovan major Marjan Rozman.

Za komandanta Severnoprimske pokrajine je imenovan podpolkovnik Stibilj Ignac.

1. bataljon 11. br. je namenjen za zaščito RŠTO

1977

1. januarja

Komandanta OŠTO Tolmin polkovnika Slavka Konavec zamenja major Marijan Bric.

V Idriji stotnika I. razreda Milana Lapajne zamenja Zdenko Lužnik.

V naslednjih letih do 1980 se izvaja intenzivno usposabljanje formiranih enot, predvsem 11. brigade.

1978

24. aprila

Mobilizacijsko taktična vaja » GOLOBAR 1978«. Sodelujejo OŠTO s prištavnimi enotami in četi TO KS Bovec in Kobarid.

1979

V tem letu je v skladu s takratno politično usmeritvijo izvršena reorganizacija pokrajin. V okviru teh sprememb je bilo iz 6 PŠTO formiranih 13 PŠTO.

Sočasno se v vseh pokrajinah formirajo pokrajinski odbori za LO.

. Formirajo se prvi samostojni vodi za proti specialno delovanje - PSD vod in sicer:

V Občini Tolminu: PSD vod Tolmin – komandir rez.por.Laharnar Angel

PSD vod Kobarid – komandir rez. por. Likar Zdravko

V Idriji: PSD vod Idrija - komandir rez. por Poljanec Peter

1980

4. maja

V Kliničnem centru v Ljubljani umre predsednik SFRJ Josip Broz Tito.

23. in 24. avgusta

Izvaja se bojna pripravljenost 11. brigade TO,

- Poveljstvo	21
- Prištabne enote	243
- 1. bataljon samo poveljstvo	34
- 2. baataljon	361
- 3. bataljon samo poveljstvo	40

Skupaj vpoklicanih vojaških obveznikov	699
--	-----

1981

11. marca

Na Kosovu so množične demonstracije zaradi zahteve o lastni republiki. Označene so kot kontrarevolucija in posreduje JLA. *

2. aprila SFRJ razglasi izredno stanje na Kosovu. *

Planinski bataljon JLA iz Bovca prek noči odide na Kosovo v Titovo Mitrovico.

Maja izide prva številka mesečnika za kulturo Nova revija, katere urednik je Tine Hribar. *

1982

Komandanta brigade majorja Marjana Rozman zamenja major Ernest Štendler.

V OŠTO Idrija komandanta stotnika Zdenka Lužnik zamenja stotnik Zorko Velikanje.

1984

29. maja do 4. junija

Zvezna glavna inšpekcija ljudske obrambe izvaja kontrolo v OŠTO Tolmin, preverja usposobljenost brigade in poveljstva Občinskega štaba.

Vseh udeležencev preverke je od 1195 / 897 al 75%. Ocena dober

1985

9. maja

V Beogradu priredijo zadnjo vojaško parado kot demonstracijo moči JLA.

Na njej sodeluje tudi TO. Iz občine Tolmin se parade udeleži r. kapetan Golob Milan, ki je vodja Slovenskega ešalona. Priprave izvajajo v Črnomlju.

1986

Tega leta je bilo sklenjeno , da prevzamejo vodenje in poveljevanje brigad TO poveljstva korpusov JLA.,

Oktober predsedstvo SFRJ in CK ZKJ sprejme strogo zaupno informacijo o temeljnih značilnostih idejnopolitičnega stanja v družbi in ZK Slovenije ter o prodiranju meščanske desnice in drugih protisocialističnih sil. *

1987

Brez vednosti Predsedstva Republike Slovenije je sklenjeno, da se Generalštab JLA preimenuje v Generalštab oboroženih sil SFRJ, kar je bilo v nasprotju z ustavno ureditvijo funkcij Predsedstva republike, ki na svojem območju ne le organizira, temveč tudi vodi teritorialno obrambo.

18. februarja

Izide 57. številka Nove revije za slovenski nacionalni program.*

24. aprila

Po obisku na Kosovem polju se začne politični vzpon Slobodana Miloševića. *

1988

25. marca

Vojaški svet pri ZSLO (Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo) oceni dejavnost civilnodružbenih in izobraževalnih združenj v Sloveniji za kontrarevolucijo, ki poteka celo s privolitvijo slovenske oblasti. Zavzame se za nujno ukrepanje, tudi za aretacijo odgovornih. *

9. maja

Zaradi članka Noč dolgih nožev je prepovedana 19. številka Mladine. *

27. maja

Slovenska SDV (Služba državne varnosti) opravi tajno preiskavo prostorov v ljubljanskem podjetju Mikroada, kjer odkrije tajne dokumente. *

31. maja

Slovenska SDV aretira Janeza Janšo, varnostna služba JLA pa Ivana Borštnerja. Čez nekaj dni prostost odvezamejo še Davidu Tasiću in Francu Zavrlu.

Povod – strogo zaupen vojaški dokument. *

2. julija

Pod vodstvom Igorja Bavčarja je ustanovljen odbor za varstvo pravic Janeza Janše – kasnejši odbor za varstvo človekovih pravic. Deluje do aprila 1990. *

18. – 27. junija

Pred vojaškim sodišče poteka sodni proces v srbščini proti četverici, imenovan JBTZ. Obsojeni: Borštner za 4 leta, Janša in Zavrl za 1 leto in 6 mesecev, Tasić za 5 mesecev. *

1989

1. januarja

Z odlokom predsedstva SFRJ so v JLA namesto armad, divizij in polkov ustanovljena vojaška območja. Ljubljanska armada je vključena v 5. vojaško območje s sedežem v Zagrebu. *

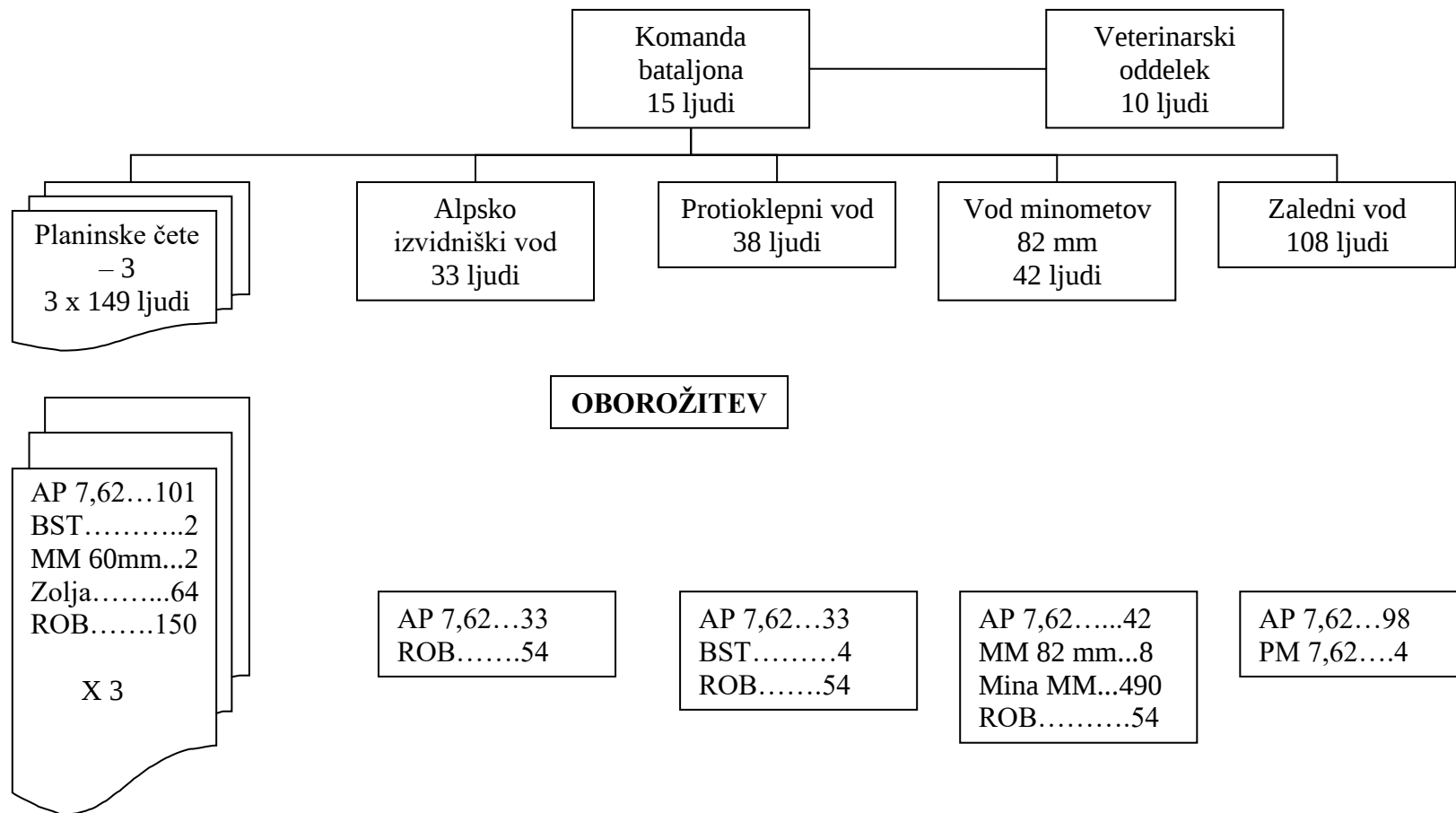
10. do 14. junija

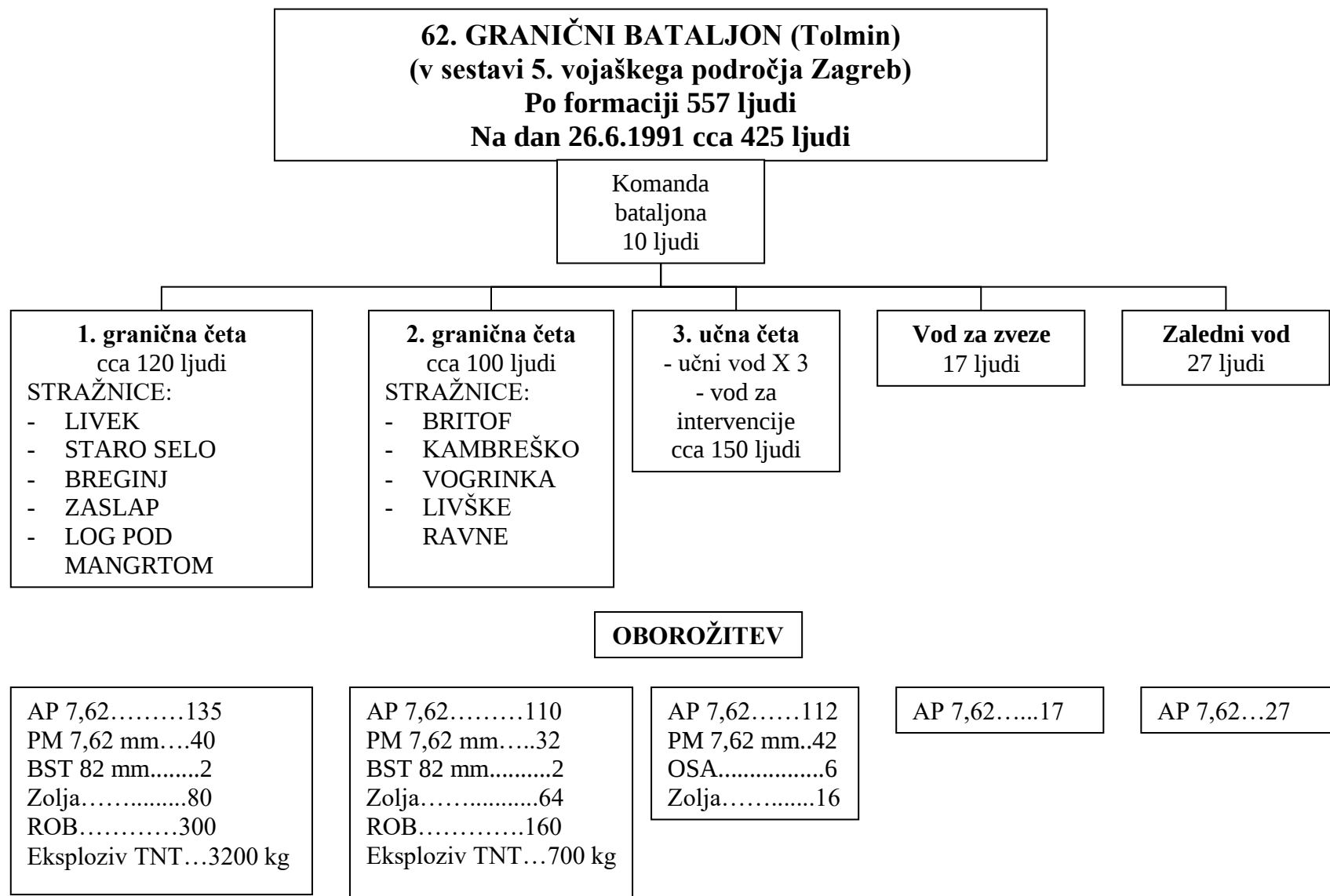
RŠTO izvaja borbeno pripravljenost 140. D Od ocena prav dober.

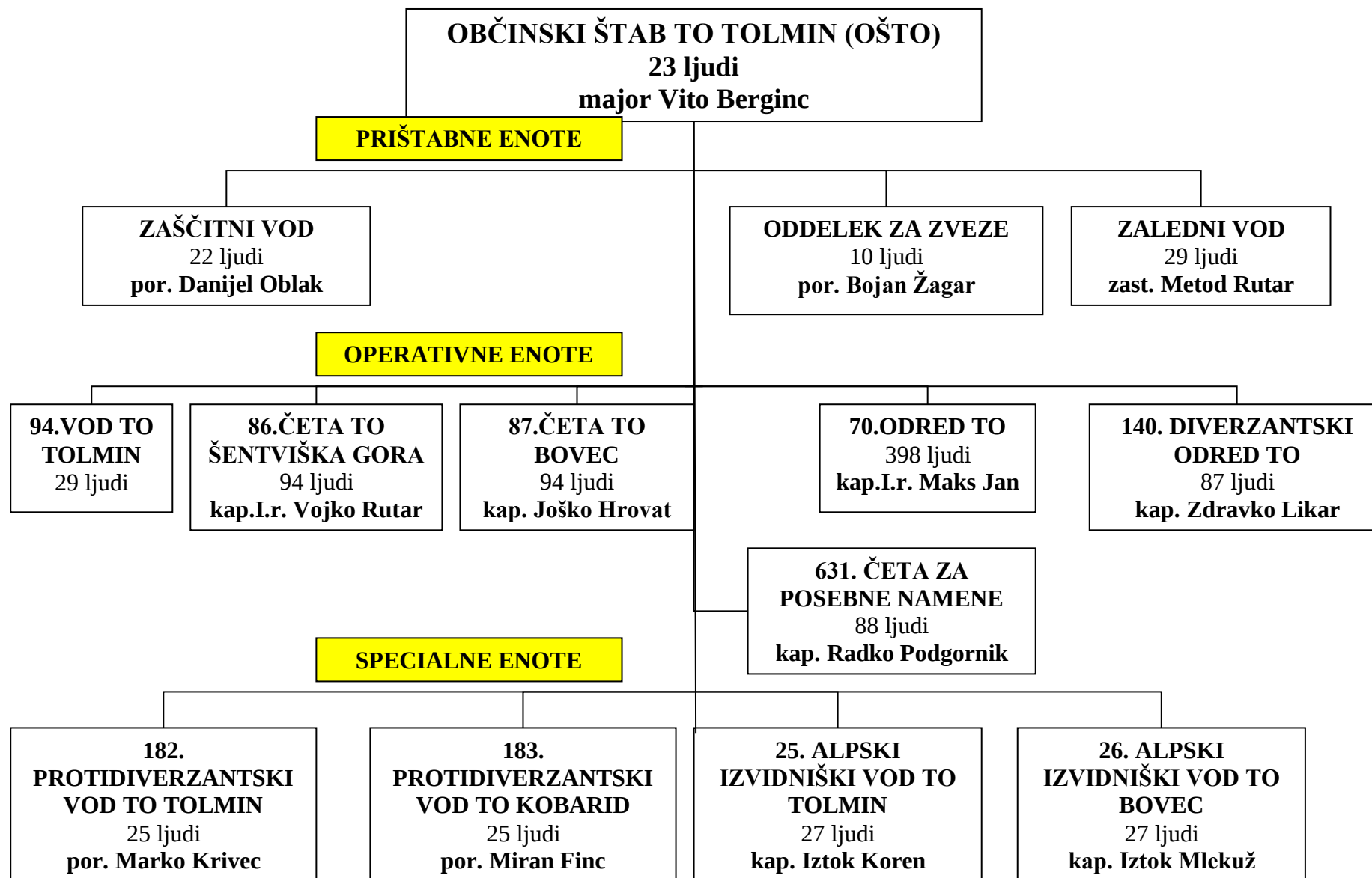
Zaradi mitinga resnice napovedanega 1. decembra je v drugi polovici novembra povišana bojna pripravljenost enot TO.

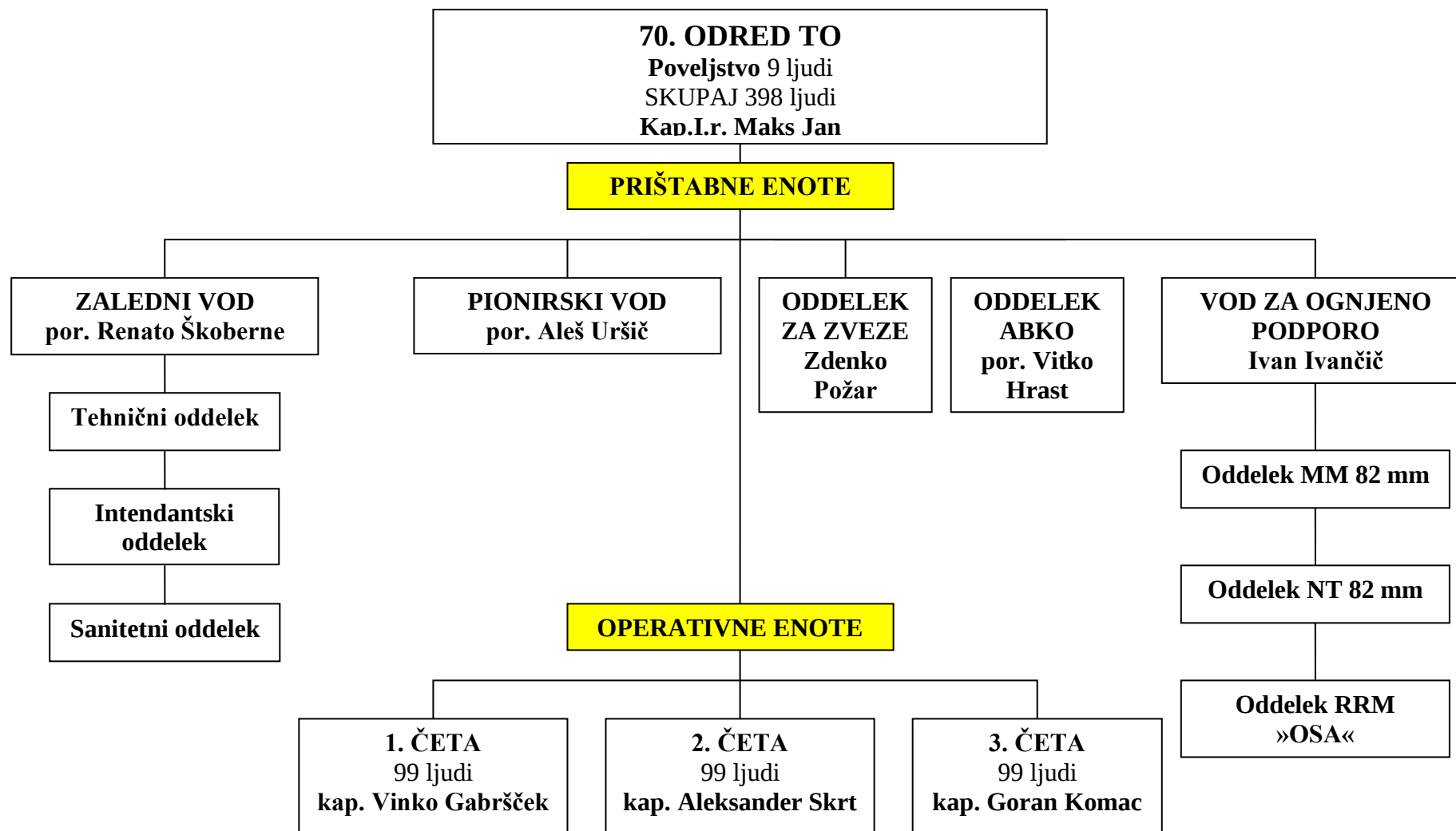
ORGANIZACIJA IN DELOVANJE JLA PRED VOJNO V POSOČJU

1. PLANINSKI BATALJON (Tolmin)
(v sestavi 345. planinske brigade Kranj)
Po formaciji 693 ljudi
Na dan 26.6.1991 cca 335 ljudi

VOJNA ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO – POSOČJE

MSNZ MAJ 1990 DO 4.10.1990

MSNZ NA TOLMINSKEM

Na Severnoprimorskem je Manevrska struktura narodne zaščite (MSNZ) nastala 06. septembra 1990. Ta dan je bil njen glavni vodja Drago Vidrih seznanjen s Tonetom Krkovičem, ki ga je seznanil z delovanjem in organiziranjem MSNZ. Ta dan lahko Severnoprimorci smatramo za nastanek organiziranega delovanja MSNZ v tem delu Slovenije. Z najvišjimi predstavniki Republike Slovenije se je 07. septembra istega leta udeležil posveta v Ljubljani z Janezom Janšem in Igorjem Bavčarjem, ki sta udeležence sprejela na vhodu republiške skupščine, nato še Lojze Peterle in ostali člani. Ob 23.30 uri pa je njihovo udeležbo potrdil tudi predsednik predsedstva RS Mikan Kučan. Njegova prisotnost jim je potrdila, da se stvari odvijajo pravilno.

23.08.90. Tone Krkovič s sodelavci predstavi Janezu Janši zamisel delovanja MSNZ na prostoru celotne Slovenije.

14. septembra 1990 so v Poljčah seznanjeni predsedniki tedanjih občinskih skupščin. Kasneje še predsedniki Izvršnih svetov.

Še pred to seznanitvijo je bilo seznanjeno celotno politično vodstvo Republike Slovenije.

Sredi septembra istega leta so za nastanek te organizacije vedele vse oblastne strukture v Republiki Sloveniji in jo tudi podprle.

In kako so stvari tekale dalje?

V Idriji se je 17. septembra 1990 Vidrih sestel z tamkajšnjim komandantom OŠTO Rejcem Alojzom in ga seznanil z organizacijo MSNZ ter ga imenoval za občinskega načelnika MSNZ Idrija.

Naslednji dan 18. septembra 1990 je 6. PŠTO organiziral pohod na kobariški Stol v tolminski občini. Na pohodu smo bili prisotni vsi zaposleni iz vseh štirih občin: Ajdovščine, Nove Gorice, Idrije in Tolmina. Zbrali smo se na sedežu 63. OŠTO v Tolminu. Na pohodu od Sedla do planine Božca smo imeli dve delovni točki. Prva je bila na ovinku pri repetitorju sredi pogorja Stola. Pri podajanju geografske in topografske orientacije sem opazil, da večina ni poslušala; da se kot spontano z oficirji JLA ne družijo nihče in se ustvarjajo posamezne skupine, pri tem pa so Vidrihu postavljali posamezniki nenavadna vprašanja. Aktivni oficirji so to dogajanje molče spremljali, prav tako pa tudi Vidrih na zastavljena vprašanja ni odgovarjal in ni nič vedel.

Pohod smo nadaljevali do planine Božca. Tu nam je logistična služba pripravila toplo malico. Jedli smo po skupinah in klepetali o najrazličnejših stvareh. Vidrih je obšel vse skupine in se tu pa tam za kratek čas zadržal v pogovoru z ostalimi poveljniki občinskih štabov. Pogovor je stekel tudi z Vinkom Gabersčkom, poznala sta se namreč zelo dobro kot člana sindikata. Čez nekaj časa me je Vinko Gabersček napotil do Vidriha, vendar zaradi danih okoliščin, do pogovora ni prišlo. Za sestanek sva se dogovorila za naslednji dan na občinskem sindikatu v Novi Gorici. Naslednji dan sva se ob 9.00 uri dobila na dogovorjenem kraju. Podal mi je politično situacijo v Sloveniji in izvedbi Manevrske strukture narodne zaščite, ter pristop k organiziranju le te s poudarkom na zanesljivosti ljudi, in tajnosti naloge ter o ne vključevanju aktivnih oficirjev JLA. Oceniti je bilo treba stanje orožja s katerim smo razpolagali in kako je z izvzemanjem novega iz skladišč JLA, v lasti TO, ter na

število orožja oblikovati nove enote na novih mobilizacijskih zbirališčih, ter oceniti stanje v novoformiranih enotah predvsem v smislu pripravljenosti poveljniškega kadra in vojakov za bojno delovanje. Poudaril je še da celoten projekt pozna in ga podpira najvišje slovensko politično vodstvo. Na koncu me je še povprašal, če sem pripravljen sodelovati, saj je bilo potrebno stvari držati v tajnosti ter pridobiti nove sodelavce. Po vsem kar mi je povedal sem sprejel brez nadaljnjih vprašanj.

Z njegovo odločbo sem bil imenovan za občinskega načelnika MSNZ za Občino Tolmin. Za mojega namestnika pa sem imenoval Vinka Gabersček. Skupaj sva razmere skrbno pretehtala in brez oklevanja v delo vključila še druge člane štaba : Metoda Rutarja, Franko Nagode, Romana Medveda in zunanje sodelavce Vojka Štiha iz sekretariata za LO in Jožeta iz Režonja takratnega komandirja Postaje milice Tolmin. Poleg navedenih sem vključil še zunanje sodelavce, ki so skrbeli za hrambo oziroma za tajna skladišča odvzetega orožja iz skladišč JLA.

Ti so bili: Rajko Berginc iz Smasti, Gabrijel Dejan iz Ladri in Janko Volarič iz Svina. Zaupni sodelavec iz vojašnice v Tolminu pa je bil zastavnik Iztok Selič.

Kolikor se spomnim pridobivanje zaupnih sodelavcev znotraj obrambnih varnostnih struktur in milice ni bilo težko. Odgovorno in tvegano nalogo smo vsi sprejeli z neko mirnostjo, če ne celo z navdušenjem – nekaj se je vendarle začelo dogajati. Čeprav se takrat niti zavedali nismo da delamo za izredno visoko – pravzaprav najvišjo ceno – za ceno življenja posameznika ali celo cele družine. Kazen za morebitno izdajo je bila samo ena. Vedeti moramo, da so tedaj na območju Slovenije za področje vojaškega delovanja veljali še vedno zelo strogi predpisi SFRJ in smrtna kazen je bila predpisana za najhujše kaznivo dejanje, kamor je sigurno sodila tudi MSNZ.

Delavni čas je trajal tudi 24 ur za sodelujoče v ekipi. Za MSNZ smo delali ponoči, preko dneva pa opravljali redno delo in naloge.

Po analizi zatečenega stanja so nastali pomembni dokumenti za naše konkretno delo na vseh ravneh za delno ali popolno uporabo sil MSNZ.

Dokumenti so opredeljevali sledeče:

- ocena stanja enot JLA,
- ocena možnega delovanja MSNZ,
- odločitev o uporabi MSNZ,
- naloga OŠTO MSNZ(formiranje operativnih grup,intervencijske skupine protioklepne skupine,oviranje).

Poleg Omenjenega sem se udeležil vseh sestankov v pokrajinskem štabu TO, kjer smo redno tedensko poročali o stanju v občini in sprejemali nove naloge.

JLA je povečala svojo dejavnost, saj so zaznali, da se v OŠTO nekaj dogaja, vendar niso ugotovili ničesar. Stalni sodelavec v vojašnici me je redno obveščal o vseh dogajanjih. Tako je JLA 10. decembra 1990 povečala bojno pripravljenost v vojašnici, ko je bil dan ukaz o oddaji naborne dokumentacije sekretariata za LO. Takrat so namreč mitraljezecem dali ostro strelivo. Podobno se je dogajalo tudi 23. maja 1991 ko je JLA posredovala v Pekrah.

Z vsemi člani MSNZ smo iskali zaupne posameznike, kjer bi hranili orožje in strelivo za enote TO. Koordinacijo sva vodila poleg mene še Štih Vojko, ostali člani pa so imeli nalogo, da predlagajo osebe za hrambo čim bližje uporabi enot. Po temeljiti preverki smo k realizaciji tudi pristopili. Na osnovi teh podatkov smo predvideli enot po načrtu uporabe za določen vojaški objekt. S posamezniki smo se dogovorili o možnem prevzemu orožja in streliva. V mobilizacijskih načrtih enot

je bila tudi posebna kuverta v kateri je bilo reklo domačin pa je imel odziv (prišel sem po banane : banana). Sheme tajnih skladišč so priložene.

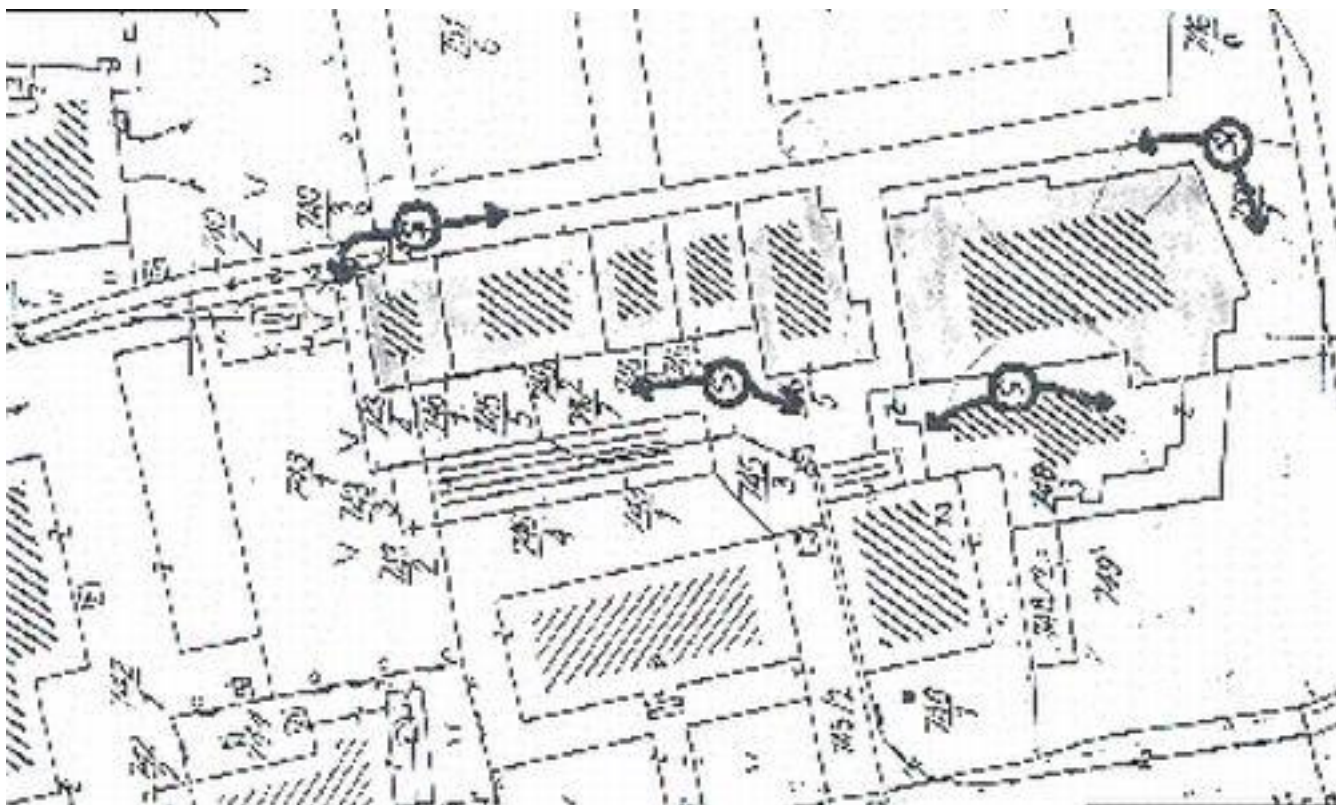
NASLOV	GESLO	OPOMBA
1. DEAN JOŽE Ladra 39	HRUŠKA	Rezerva strokva 20 vse enote
2. Volarič Ivan Svino 7	SLIVA	Predhodno imel BERGIC ANĐREJ SHAST 17 183 700
3. KOKOŠIN SILVO Libušnje 16	JABOLKO	MES in strokva 20 vse enote
4. KLAVŽAR MARKO Bača pri Modreju 9	OREH	Predhodno imel SKOČIR JOŽE obm VRŠNO 46 370
5. VOLARIČ BOGDAN Selce 8	FIGA	20 25, 4/1v
6. REJC MIRO Volarje 47	ANANAS	Kajce obrobne bomba 20 vse enote
7. KOKOŠIN MIRKO Drežnica 61	BANANA	20 140 Ppootred TO
8. KOREN FERDINAND Drež. Ravno 33	POMARANCA	Pd. 70. 0 d TO + 1. ceta
9. KUTIN Izidor Koseč 12	LIMONA	Rezerva strokva nad 2 b/k 20 vse enote
10. KRIVEC IGNAC Ponikve 60	KAKI	el. tem. vod Tolmin
11. PRAVICA GABRIJEL PEČINE 26	MANDARIN	20 140 06. 010 70 § 5010
12. RAKUŠČEK MARKO Tolmin, Brežič 2A	BRESKVA	20 enote 100 70V
13. KRAGELJ METOD Čiglinj 31	MANDELJ	Piščali in strokva nobilitacije
14. SOVDAT PETER Kal Koritnica	ČESNJA	20 enote - 25 4/1v

und 2/p BERGIC ANĐREJ SHAST 17 → (orožje je imela enota na priči
tu je imela 205 zbirniški rokni
4/p SKOČIR JOŽE VRŠNO 46 (skladje bil na Modreju na čisti vrtu
je bila to orožje iz Vrškega
prejetono v Bačo pri Modreju).

Zaporedni števili 2 in 4 sta se pred
namenitimi datumi 20. 6. 91 po formi
enot spremenili (prelophani sta nekupki bila
pa sta uporniki in sva spadal pod armiran
2 rebo naplase (eq, 4q).

[Signature]

[illegible]

Poudariti moram, da do delovanja MSNZ 05.08.1990 smo imeli iz skladišč JLA majhne količine orožja, saj smo tudi prej skladišča imeli v krogu vojašnic, razen za dva voda in eno četo na postaji milice Bovec in Kobarid. Vendar smo v sodelovanju z podčastnikom v vojašnici Tolmin le tega uspeli izpeljati v sestavi orožja sekretariata za ljudsko obrambo 20.12.1990 skoraj v celoti. To orožje in strelivo smo v naslednjih dneh in mesecih razvozili na predhodno pripravljena mesta k domačinom, ki so ga hranili do vpoklica predvidenih enot v vojno.

Po ukazu 6. PŠTO pa smo del izvzetega orožja in streliva oddali Obm ŠTO Nova Gorica in Ajdovščina ter Južnoprimerški Pokrajini.

MSNZ – Vojko Štih

V jesenskem času 1990 leta me je Vito Berginc seznanil z nekaterimi nalogami, ki jih je potrebno opraviti pred osamosvojitvijo na obrambnem področju, izven rednih poti in me s tem vključil v projekt MSNZ.

Poudarek delovanja je bil na tajnosti, saj smo bili vsi vključeni kot posamezniki. Usmerili smo se predvsem na zagotavljanje orožja in streliva ter njegovo skladiščenje. Hkrati smo poskušali vzdrževati stike s predstavniki JLA in kot primer naj navedem večurni sestanek Berginca s podoficirjem Iztokom Seličem iz tolminske garnizije, ki je že precej časa pred osamosvojitvijo videl negativno vlogo in reakcije JLA in spoznal kje je njegovo mesto. Sestanek sva varovala z Jožetom Režonjo, ki je bil seveda v civilni obleki.

V drugi polovici decembra je Sekretariat za obrambo Tolmin dobil možnost, da odpelje svoje orožje in strelivo iz vojašnice. Ob tej priložnosti smo odpeljali precej orožja TO, tudi po zaslugi Iztoka Seliča, ki je bil takrat dežurni. Najprej smo ga odpeljali do skladišča na starem Metalflexu, od tu pa na policijske oddelke v Bovcu in Kobaridu. Potem pa smo to

orožje in strelivo razpeljali in razpršili v tajna skladišča po celi občini, glede na predvideni razvoj enot TO.

Najpomembnejši del tega podviga je bila izbira ljudi, ki so sprejeli, skrili in varovali orožje. Tu je največjo vlogo odigral Vito Berginc, ki je večino ljudi izbral sam in se z njimi dogovoril. Lahko povem, da so vsi, na katere smo se obrnili, takoj pristali na sodelovanje. Zavedali so se, da gre za Slovenijo. Vsi dogovori in naloge so bili samo ustni, a držali so bolj kot pisni dokumenti.

Vse prevoze smo opravljali ponoči, navadno v dvoje ali troje (Vito, Metko, Vinko, Vojko, Roman, Jože). Vedno smo hiteli, saj je bilo potrebno zaboje iz avtomobila čim prej spraviti na varno in jih maskirati, za kar smo poskrbeli skupaj z ljudmi, ki so prevzemali material. Kraji, kjer se je to hranilo, so bili različni: kleti, garažne jame, kašče, podstrešja (veliko truda je bilo potrebno, da smo težke zaboje prenesli po ozkih zunanjih stopnicah) in podobni objekti. Najbolj zanimivo je bilo skladišče za mine in bombe v zidanem opuščnem rezervoarju za vodo. Lastnik je zaradi varnosti pod težak cementni pokrov zavaril še železnega. Pri varjenju sem bil v rezervoarju in mu držal železno ploščo, ki mi je po nesreči zdrsnile na glavo, tako da se je lastnik prestrašil, da bom ostal kar notri.

Za varovanje nekaterih prevozov je poskrbel komandir Policijske postaje v Tolminu Jože Režonja, ki je na določena mesta razporedil patrulje in policisti niso niti vedeli, da so hkrati varovali občutljiv prevoz. Največkrat pa smo prevoze varovali sami, oboroženi s pištolami.

O orožju in strelivu smo vodili natančno evidenco, čeprav nismo uporabljali pravih imen oseb, pri katerih so bila tajna skladišča. Ker smo razmišljali tudi o tem, da bo po orožje v določenem trenutku lahko prišel tudi nekdo, ki ga skrbnik tajnega skladišča ne bo poznal, smo se dogovorili za šifre, ki jih bo uporabil tisti, ki bo prišel po orožje, na primer "jabolka, hruške, fižol", itd. Ljudje, ki so skrbeli za tajna skladišča, so nosili zelo veliko odgovornost. Skladišča je bilo potrebno ohraniti v tajnosti in jih hkrati varovati, zaradi česar so izgubili marsikatero uro mirnega spanca in kar nekaj živcev. Bili smo z njimi v stikih in jih občasno obiskovali, da smo se z njimi pogovorili in se prepričali, da je vse v redu. Nihče od njih ni zahteval, da material umaknemo in zdržali so do tistih junijskih dni, ko so enote TO prišle k njim po "jabolka, hruške, fižol" in podobno. Čeprav so bile v skladiščih velike količine orožja in streliva, ni prišlo do nobene nepravilnosti ali primanjkljaja. Še bolj pomembno pa je, da smo do končnega trenutka, lokacije poznali samo tisti, ki smo material tja dovažali, torej so bile lokacije res tajne in varne. Tu gre zahvala vsem, ki so k nalogam maksimalno resno pristopili in ljudem, ki so nas sprejeli z odprtimi rokami.

Kljub marsikateri izgubljeni noči smo v službi normalno delali, tako, da nihče ni mogel ničesar posumiti in npr. tudi moji sodelavci niso vedeli, kaj delamo ponoči.

Projekt je uspel, ker so bile enote TO v času mobilizacije oborožene.

To je le moj pogled na del tega, kar smo doživljali in delali pred osamosvojitvijo. Bilo je še veliko drugih, morda še pomembnejših nalog.

Na koncu pa bi rad še enkrat izpostavil neverjeten pogum, zaupanje in vero v osamosvojitev Slovenije vseh tistih, ki so takrat sprejeli nas in zaboje z orožjem, brez odvečnih vprašanj in le z zagotovilom, da gre za prihodnost Slovenije.

**MOJE DELOVANJE V ČASU OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE
V LETIH 1990 - 1991**

Zgodovinske dogodke v katerih sem bil osebno udeležen in vpet v njih kot komandir Postaje milice Tolmin, bom opisoval kot zapisi osebnega doživetja in angažiranja. Zato dopuščam možnost subjektivnega pogleda, vendar pa je nastal kot posledica mojega angažiranja, ki se je izražalo v okviru vodenja PM Tolmin in sodelovanja v manevrski strukturi narodne zaščite (MSNZ). Zgodovino pišemo posamezniki, ki smo v obdobju osamosvojitvenih procesov in vojne bili udeleženci v takratnih dogajanjih, ki pa ne zajemajo samo obdobja v času izvajanja vojaških operacij. Verjetno so in bodo poskusi posameznikov, ki želijo svojo vlogo prikazovati v drugačni luči, kot so jo imeli, kar me niti ne preseneča. Opozoriti velja, da je takratna moja vključitev v strukturo MSNZ bila zavestna in da sem v tistem času tudi tvegala morebitne težave, ki bi jih lahko imel po službeni liniji, saj o mojem delovanju ni bil nihče obveščen in moram reči, da mi je bilo težko, ko sem moral svoje aktivnosti prikrivati pred posamezniki, ki jim ni bilo mogoče brezkompromisno zaupati. Kljub temu pa je

potrebno izpostaviti sodelovanje miličnikov pri vseh aktivnostih in opravljanju nalog, ko so se žrtvovali za to, da so svoje delo opravili nad pričakovanji. Tu moram posebej izpostaviti tudi delovanje rezervnih miličnikov, ki so se zelo dobro izkazali.

Uvodoma naj povem, da sem kot komandir Postaje milice Tolmin (PM) bil tudi odgovoren za delo Oddelka milice Kobarid in Bovec, ki sta bila notranji organizacijski enoti PM. Sama PM je bila organizacijska enota UNZ Nova Gorica. Dodati je potrebno, da je bil komandir za delo PM odgovoren poleg UNZ tudi tedanji občinski skupščini, ki je komandirja tudi imenovala. To je potrebno pojasniti zaradi lažjega razumevanja tedanjih procesov in odnosov.

V tistem času sem kot komandir PM vzpostavil zelo dobre odnose z občino Tolmin in s tedanjim predsednikom izvršnega sveta in skupščine občine Tolmin. Še posebej pa velja opozoriti, da so tudi odnosi miličniki – občani bili izredno dobri in je vladalo obojestransko zaupanje in spoštovanje. Tudi zaradi tega so stvari na tolminskem zelo dobro potekale.

Glede mojega delovanja in ohranjanja spomina na takratne dogodke moram povedati, da o svojih aktivnostih v tistem času, kot tudi o delovanju MSNZ nisem delal nobenih zabeležk ali zapiskov iz razloga, ker bi to lahko v drugačnih okoliščinah postalo obremenilno za mene in moje sodelavce. Zato je bila pri teh stvareh skrajna previdnost in trezna presoja, predvsem pa v to nisem pristopil zaradi kasnejšega opisovanja zaslug ampak predvsem zato, ker sem smatral, da delam pravično stvar. Vse kar je bilo povezano z delovanjem MSNZ je bilo izključno v moji glavi in ne obstajajo zapiski. O mojih aktivnostih pa ni bilo nič poznanega niti mojim sodelavcem, ker jih nisem želel še dodatno obremenjevati.

Z dozorevanjem odločitve o razglasitvi samostojnosti Slovenije so se naloge milice širile in postajale vedno bolj zahtevne. Tudi zato, ker smo imeli informacije, da se dopolnjujejo tudi posamezne enote JA z novimi kadri.

Naslednja naloga, ki jo je bilo potrebno realizirati v čim krajšem času je bila posodobitev varnostnih in obrambnih načrtov PM. Tu je bilo potrebno predelati veliko dokumentacije jo medsebojno znotraj milice usklajevati, na občinskem nivoju pa tudi s TO in SLO (sekretariatom za ljudsko obrambo). Dodatno breme je bilo, da je posamezne navedbe v načrtu bilo potrebno tudi usklajevati s terenskimi ugotovitvami, kar je moj delavnik pogosto potegnilo na 12 ur in več dnevno.

Poleg teh načrtov je bil izdelan še poseben načrt, ki je zajemal zagotovitev prisotnosti naših dveh poslancev na seji DZ (državnega zbora), ko je sprejemal odločitev o osamosvojitvi.

PM je na svojem območju aktivno spremljala vse varnostno relevantne pojave, kamor so takrat spadale tudi aktivnosti JA. Seveda je tudi nasprotna stran bila aktivna in kazala interes za posameznike. Te ugotovitve pa so narekovale še večjo previdnost pri delu, saj smo s svojim delom vsi miličniki nehoti izpostavljali tudi svoje družine.

Ko so se stvari kristalizirale in ko je postajalo vedno bolj jasno, da prejšnja država razpada, da JA poskuša prevzeti oblast, smo se na PM v moji pisarni nekje v decembru mesecu 1990 srečali trije znanci Vito, Vojko in jaz. Pogovarjali smo se o dogodkih zadnjega časa, analizirali stanje in ugotavljali razmere. Skupna skrb, ki smo jo izražali pa je bila, kako priti do orožja TO, ki je bilo vrnjeno v skladišče JA. Po tem prvem srečanju in dogovoru za nadaljnjo delo so podobna srečanja na različnih krajih postala redna oblika sodelovanja in izmenjevanja informacij in usklajevanja ukrepov. Seveda o teh srečanjih in razgovorih nisem obveščal nikogar, niti svojih nadrejenih. Seveda aktivnosti, ki smo jih izvajali v tem času od prevažanje orožja, streliva, eksplozivnih in drugih stvari na različne skrite lokacije, pa ni smelo vplivati na moje redno delo vodenja PM niti na široko paleto drugih nalog v službi. Kljub temu, da smo se pogosto vračali z različnih nalog na terenu v zgodnjih jutranjih urah okoli treh ali štirih. Ob sedmih pa sem bil normalno na delovnem mestu, kar ni vzbujalo posebnega suma pri sodelavcih. Veliko stvari smo vsi vsak na svojem delovnem mestu pripravljali med delovnim časom, realizirali pa smo jih proti večeru sli ponoči.

Glede dela v MSNZ je njen cilj bil aktivno delovanje vseh njenih pripadnikov v cilju ustvarjanja pogojev za kasnejše delovanje TO. Potrebno je bilo zagotoviti orožje za opremljanje enot in za njihovo delovanje. To pa je zahtevalo dodatne varnostne ukrepe, ki so morali zagotavljati izvrševanje načrtanih nalog. V tej zvezi je bilo potrebno vsako delovanje čim bolj prikriti, zato da aktivnosti niso bile ogrožene. Tako je bila moja naloga, da se je PM aktivno vključila v opravljanje varnostnih nalog, ki so zagotovile varno izvajanje dela pripadnikom MSNZ. To je potekalo tako, da sem sistem dela prilagajal potrebam in načrtovanim aktivnostim MSNZ skozi odrejanje konkretnih nalog. Za okvir nalog pa smo se dogovorili na kolegiju komandirja PM. Seveda skrb za usklajeno delo in načrtovanje aktivnosti MSNZ pa je bila moja zadolžitev. Seveda ni vse potekalo tako enostavno kot je tu zapisano, vendar se je ob ustreznem mojem angažiranju izteklo vedno tako, kot smo se v okviru MSNZ za izvajanje konkretnih nalog predhodno dogovorili.

Prisotnost pripadnikov MSNZ je bila potrebna na celotnem območju od Bovca do Šentviške planote, kjer sem večkrat sodeloval. Pogosto sva različne obiske opravila Vito in jaz, kjer sva imela stike z občani, ki sva jih obiskala in nekaj od teh tudi pritegnila k sodelovanju. S tem načinom dela smo pletli mrežo sodelavcev.

Stvari okoli delovanja MSNZ so postajale nekoliko širše poznane in izražene z obiskom organizatorja MSNZ za Severno primorsko in poveljnika posebne enote milice iz Nove Gorice v moji pisarni PM Tolmin. Takrat sta prišla, da mi zaupno sporočita, da deluje MSNZ in da pričakujeta tudi moje sodelovanje, sicer pa kot sta povedala, vodstvo UNZ Nova Gorica o tem še ni seznanjeno, bo pa v kratkem. V začetku nisem vedel kaj naj odgovorim, saj sem oba poznal od prej, zato sem bil še toliko

bolj presenečen, nad tem o čemer smo govorili. Ko je pogovor tekel naprej sem razmišljal ali naj jima dam vedeti, da mi je to kar govorimo vse poznano in da sem že nekaj mesecev osebno aktiven. Na koncu sem sklenil, da ju ne obremenjujem, ker bo tako najbolje za vse in da svoje v miru povesta. Ne bom ju pa obremenjeval s tem, da vse kar sta povedala zame ni nič novega in da mi je znano še kaj več kot samo to. Takrat sem že vzdrževal tudi redne stike na področju varnostno obveščevalne dejavnosti s pripadniki VO-MA (varnostni organ Ministrstva za obrambo RS).

V okviru delovanja MSNZ in kot tudi sodelovanje med PM Tolmin in OŠTO Tolmin je bilo odlično in tako je ostalo od začetka do konca. Veliko nalog smo načrtovali v sodelovanju, usklajevali konkretne aktivnosti in izmenjavale tudi informacije, ki smo ji pridobivali po različnih kanalih.

Ob zaostrovanju z JA, je PM Tolmin zaradi varnosti prevzela od Občinskega sekretariata za ljudsko obrambo (SLO) vse evidence o nabornikih v občini Tolmin in več kosov osebnega orožja. Vse to smo hranili na ustreznem mestu, kamor je imel dostop izključno komandir PM. V tistem času je milica tudi operativno kot tudi fizično povečala ukrepe in operativno varovanje za zagotavljanje varnosti vodstva TO in SLO Tolmin, saj je bilo pričakovati zaplete zaradi tega, ker je JA poskušala prevzeti evidence nabornikov. To se ni zgodilo in evidence smo ohranili nedotaknjene. Pozneje so bile vrnjene nazaj upravnemu organu.

Aktivnosti MSNZ pa so potekale v smeri, kako dobiti nazaj orožje last TO, ki je uskladiščeno v vojaških skladiščih. Variant je bilo veliko od najbolj nedolžnih do najbolj rigoroznih, vendar so nazadnje vedno obveljale soglasne odločitve, ki so bile najbolj racionalne in niso zahtevale žrtev. Tako pridobljeno orožje smo nato vozili na različne tajne lokacije. Enako je veljalo tudi za eksplozivna sredstva in strelivo. Pri teh aktivnostih smo naloge imeli razdeljene. Moja je med drugim bila tudi ta, da so poti prevozov varovane od miličnikov od začetka do približno druge tretjine. Zadnji tretji del poti pa tudi miličnikom ni bil poznan. Opozoriti moram, da tu ni šlo za nezaupanje do miličnikov, saj so ti opravili veliko delo v osamosvojitvenih procesih, ampak je šlo za to, da česar ne veš, ne moreš povedati, nit se zagovoriti. Za varnost našega dela in tudi nas samih je to bilo zelo pomembno, zato tudi naši najbližji niso vedeli kaj počnemo. Za njih smo bili v službi.

Običajno smo prevoze orožja izvajali s terenskimi vozili TO in PM Tolmin, ki je imela civilno Lado Nivo z navadnimi registrskimi tablicami. Med samim prevozom orožja na skrite lokacije sem po radijskih zvezah, ki sem jih imel pri sebi spremljal ves radijski promet med policisti v patroljah in dežurnimi na enotah od Bovca, Kobarida do Tolmina, kajti če bi v tem času bilo karkoli sumljivega je bila moja naloga takojšnje ustrezno ukrepanje, da prevozi in lokacije ne bodo odkriti.

V enem primeru smo pri naselju Idrsko, naleteli na patroljo, ki ni upoštevala usmeritev in se je znašla na točki mimo katere je peljala naša skupina treh vozil s prikolicami polnih orožja in eksploziva proti skrivališču. Patrolja je takoj reagirala in obvestila dežurnega enote o čudnem prevozu, vendar sem z vključitvijo prekinil nameravane ukrepe patrolje in dežurnega, ki bi prekrižali realizacijo prevoza in skladiščenja. Skozi tak sistem delovanja smo v MSNZ imeli nadzor tudi nad pripadniki JA, če bi nadzorovali naše delo. Miličniki so v tem času že zelo natančno nadzirali vse ukrepe in premike pripadnikov JA.

25. maja 1991 smo skupaj trije pripadniki MSNZ izpeljali sestanek na katerem smo zbirali informacije o izvajanjih aktivnostih in načrtih v vojašnici v Tolminu. Takrat je bila vzpostavljena zveza in stik izpeljan na varni lokaciji. Pred stikom smo opravili vse potrebno, da se zagotovi varnost vseh sodelujočih.

Zanimiv je tudi dogodek, ko smo pripeljali orožje TO na skrivno lokacijo na Šentviško planoto, smo se po zaključenem delu zbrali v hiši lastnika, ki je vprašal pripadnika TO, kaj naj stori, če ga miličniki kaj povprašajo, saj so pogosto tod okoli. Seveda ta občan ni vedel kdo sem. Pripadnik mu je

odgovoril, da naj ga takoj obvesti in on bo seznanil komandirja PM Tolminu, ki ga pozna. Z odgovorom je občan bil zadovoljen in pomirjen. Tak način smo ocenili kot najbolj primerno pojasnilo, da stvari ne kompromitiramo, lastnika pa ne spravimo v še večje skrbi.

Seveda so bili tudi objekti PM Tolmin kot tudi komandir, kar smo vedeli in tudi ugotovili. O tem so nas obveščali tudi občani. Poleg ostalih nalog je milica skrbela tudi za varovanje samega objekta občine, kot tudi upravnih organov pred možnimi vdori v cilju zbiranja informacij.

V času oboroženih spopadov so miličniki PM Tolmin aktivno delovali v okviru svojih nalog in pristojnosti. Posebna skrb jim je bila zaupana v zvezi s sprejemanjem ubežnikov iz JA in prestopnikov, ki so se odločili zapustiti vojaške vrste. Tu je bilo opravljeno veliko delo, ki je potekalo v največji tajnosti. Delovanje milice je bilo usmerjeno na območje celotne občine, kjer so bile prisotne aktivnosti ali posamezniki, ki bi lahko škodovali procesom osamosvojitve Republike Slovenije.

Prejeli smo tudi informacijo, da naj bi bil tarča napada posebej izurjenih pripadnikov JA tudi vojaški objekt na Šentviški planoti, ki je dobila nalogo, da ga minira. Seveda smo tako seznanili tudi vodstvo TO s to informacijo, ki ji je bilo verjeti saj so v bližini Hrvaške meje bila izvedena miniranja daljnovodov. No do realizacije te naloge pri nas ni prišlo.

Bilo je še veliko različnih aktivnosti, tudi zelo delikatnih, ki jih je težko vse opisati. Miličniki PM Tolmin od Bovca, Kobarida in Tolmina so takrat opravili veliko in pomembno delo, seveda ob pomoči občanov, ki so jim še posebej zaupali. Mislim, da je k temu veliko pripomogel način dela, ki je bil vzpostavljen na PM Tolmin in tudi sicer odnosi v družbi nasploh so bili drugačni. Seveda, ko sem opisoval in govoril o miličnikih sem mislil tako na aktivne kot tudi na rezervne, ki so bili takrat vpoklicani na delo.

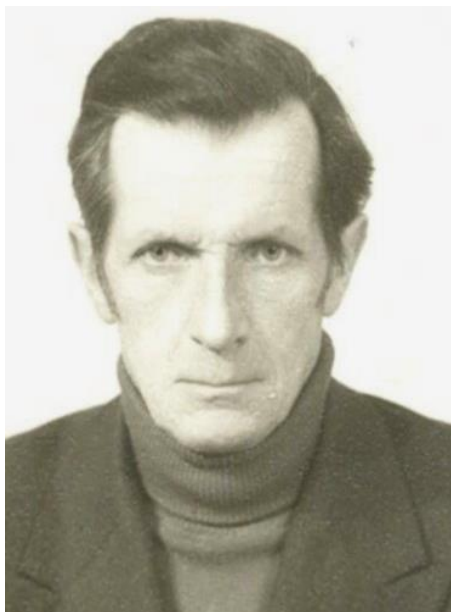
Naj končam z mislijo, da bi lahko še marsikaj k napisanemu dodal, vendar menim, da je z opisom dan okvir delovanja v tistem času.

V Tominu, april 2008

Jože Režonja

Koren Ferdinand

BILI STE DRZNI HRABRI IN PREPRIČLJIVI

Delavce na Štabu TO v Tolminu sem dobro poznal . Na drežniškem in v planinah Zaprikraj in Zappleč so imeli pogosto vaje z rezervno sestavo. Stalno sem sodeloval z njimi, saj sem vedno urejal pri vaški skupnosti objekte za potrebe bivanja v času vaj. Tako smo se večkrat letno sestajali in dogovarjali o potrebah za v bodoče.

Nekega lepega jesenskega dne v popoldanskem času me je z obiskom presenetil Vito. Po kratkem splošnem pogovoru me je zaprosil če lahko govoriva malo na samem. Ves čas sem nekaj slutil, bil je drugače razpoložen kot običajno. Odšla sva na dvorišče. Pogledal me je v oči, ter po kratkem molku rekel: zaupam ti, zato sem tukaj, verjamem, da mi ne boš odklonil naloge, ki ti jo bom dal. Nato mi je opisal stanje v TO, odvzem orožja in, da bo potrebno to orožje dobiti nazaj in ga shraniti na tajnih lokacijah. Za to nalogo veva sedaj samo midva. Kasneje bo zaradi sodelovanja vedel še kakšen član Štaba TO. Torej naloga je bila, da sprejemem orožje in strelivo za enoto TO, ki se

bo, če bo potrebno mobilizirala v naši vasi. Govoril je prepričljivo, dobro sem ga poznal, zato sem zaupano nalogo sprejel.

Kmalu po najinem dogovoru me je ponovno obiskal in sporočil, da bodo tista sredstva pripeljali to noč pozno ponoči. Pripravil sem prostor, na vratih kleti zamenjal ključavnico, tako, da so bili ključi v mojih in ženinih rokah. Moram povedati, da sem ženi to zaupal. Tudi ona ni imela pomislekov. Bilo je okoli ene ure ponoči, ko je prišla kampanjola s prikolico in pripeljala oborožitev za eno izmed enot TO. Raztovorjeno in shranjeno je bilo zelo hitro. Zaradi tajnosti so tudi oni takoj zapustili hišo. Okoliške družine so mirno spale in tega dogodka niso zaznale.

Legel sem spat, ostala sva z ženo sama, vladala je nočna tišina, tokrat me je malo zaskrbelo.

Kaj pa če se ne bo izteklo tako kot mi je Vito govoril? Kaj če se jutri pojavi na vratih milica in naredi hišno preiskavo? Ne, moram zaupati in nato sem zaspal. Te zle slutnje sem tudi kmalu odvrget, saj sta me čez par dni obiskala Vito in Vojko in mi vlila novega zaupanja. Obiski so bili velikokrat, tako da je stvar postala običajna.

Naslednja skrb je bila: takrat smo imeli v reji fanta, ki je izgubil oba starša. Bil je zelo živahen in izredno zvedav. Orožje ga je še posebej zanimalo. Neprestano je spraševal, zakaj je kar naenkrat postala naša klet za krompir zaklenjena. Žena mu je neprestano odgovarjala: zunaj je toplo, krompir mora biti v hladu, kletna vrata puščate vedno odprta, da se klet segreva, zato je zaklenjena. Mislim, da ni verjel temu kaj dosti. Instinktivno je čutil da se nekaj dogaja, vendar težav nismo zato imeli.

Ko pomislim na pretekle dogodke, moram reči: bili ste sila drzni – hrabri – prepričljivi in zelo natančni. Geslo, ki sem ga imel je bilo POMARANČA. In ob komaj rojeni samostojni Sloveniji 27.06.1991 ponoči je prišla enota TO po hranjene in čuvane POMARANČE. Bilo je živahno, v tišini in disciplini so se hitro oborožili, ter takoj odšli v dolino po zaukazani nalogi.

Izidor Kutin

TIHI KLIC DOMOVINE

Ne spomnim se dneva v Oktobru, ko me je na domu obiskal Vito. Njegov obisk me je presenetil. Bil je naš redek gost. Klepetali smo o vsakdanjih dogodkih. Po tem klepetu, ko sva ostala za trenutek sama me je iznenada vprašal: potrebujemo tvojo pomoč, ali si pripravljen nam pomagati pri hrambi streliva za enote TO? Poudaril je, da je to zelo zaupna naloga in naj tudi domači nebi vedeli. Povedal je še, da v času osamosvajanja Slovenije moramo odvzeto orožje pridobiti nazaj in ga imeti shranjenega na

tajnih lokacijah, kjer se bodo mobilizirale enote TO v slučaju potrebe po obrambi Slovenije. Bil je zelo prepričljiv, zaupal sem mu in nalogo sprejel brez oklevanja.

Kmalu me je obvestil, da bodo prišli ponoči k meni na dom. Bilo je okoli polnoči ko sta Vito in Metod pripeljal polno prikolico streliva. Metod je bil moj sodelavec mesar zato sva se tudi z njim dobro poznala. Pripeljano smo znosili v klet kjer smo ga shranili in maskirali. Strelivo iz našega skladišča se je večkrat izvzelo in tudi vrnilo.

Ob neki priliki, ko je Metod vračal strelivo po končani vaji je sosed slučajno to prekladanje opazoval, vendar ni mogel videti točno kaj se preklada. Naslednjega dne me je pobaral kaj se prevaža oziroma preklada. Odgovor je bil zelo kratek meso – saj sem mesar. Tudi sin me je večkrat vprašal zakaj je klet zaklenjena. Odgovor je bil preprost: nastavljen je strup za podgane, zaklepamo pa zato, da nebi do strupa prišle mačke in druge živali.

Strahu, da bi kdo odkril kaj imam shranjeno ni bilo, bolj me je skrbelo, da nebi kdo to ukradel. Ta skrb je bila in kakšna urica spanja. Vendar vse se je izteklo tako kakor je bilo načrtovano, brez težav. Na to dejanje sem ponosen, ponosen

predvsem da sem tudi jaz znal prisluhniti pravi čas tihemu klicu domovine, da me rabi in potrebuje.

Peter Sovdat

PONOSEN SEM

Do vojne za Slovenijo je prišlo zaradi nasprotovanja slovenskim težnjam po decentralizaciji in demokratizaciji. Večina prebivalcev Slovenije se je 23. decembra 1990 na referendumu odločila za samostojno in neodvisno državo. Že tedaj se je JLA začela taktično pripravljati na morebiten oborožen nastop proti demokratičnim spremembam v Sloveniji, kar je potrdila z odvzemom večine orožja Teritorialni obrambi. Teritorialni obrambi je uspelo preostanek orožja ohraniti v svojih rokah.

Srečanje z Berginc Vitom v Soči mi je zelo popestrilo, in sicer mirno in lagodno vsakdanje življenje.

Nekega septembrskega popoldneva sem z veselo družino v soški gostilni lokal pivo in, ko sem kreni na WC, da še odlijem me je Vito pocukal za rokav in mi prišepnil zaupno informacijo. Brez premišljanja sem sprejel veliko odgovornost. Dogovorila sva se o skladiščenju skritega orožja TO. Zaboje z orožjem so pripeljali najprej neke januarske sobote 1991 okoli polnoči. Hitro, previdno in neopazno smo orožje odnesli v našo barako ob hiši, v kateri je že bilo pripravljeno skladišče. Ključna oseba s strani TO je bil Metod. Kljub temu, da se je to dogajalo v poznih večernih urah, je včasih prišlo do nepredvidenih situacij. Nekega večera, tik pred prihodom pošiljke orožja v bližini skladišča, se je pojavil sosed. Bil sem v hudi zadregi. Kaj pa zdaj? Zadeva je bila strogo zaupna. Sosed ne bi smel niti slučajno zvedeti niti posumiti o našem ilegalnem delovanju. Čakal se živčen in vznemirjen. Zagledal sem luči terenskega vozila z orožjem, ki je krenilo iz glavne ceste proti našemu skrivališču. Sosed pa se je še vedno obotavljal okoli naše barake. V brezizhodni situaciji je na prizorišče stopila žena. Z vso zvitostjo, ki jo zmorejo ženske, ga je speljala iz prizorišča in se ga na hitro rešila. Prepeljano orožje smo neopazno uskladiščili.

Ob začetku vojne 26. junija, 1991 so 27. 06.1991 prišli prvi teritorialci, ki so se oborožili iz našega tajnega skladišča.

Ponosni smo, da smo bili izbrani, da smo imeli dovolj poguma, da smo sprejeli čut odgovornosti, ter izpolnili dolžnost do naše mlade države.

Vito Berginc OREH

Jože je bil koščene postave, tih in skrivnostni mož. Težko se je komu odprl v celoti. Tudi meni, čeprav sva se dobro poznala kot lovca. Živel je na njegovem priljubljenem Vrsnem pod vznožju mogočnega Krna. Tudi njemu je, kakor Simonu Gregorčiču ta planinski svet prirasel k srcu. Nikoli ga ni zapustil. Živel je sam. Njegova hiša je malo odmaknjena iz vasi proti vasi Krn. Ko sem ga obiskal me je vedno pristrčno sprejel. Beseda je vedno stekla o lovu. Tudi tokrat ko sem ga obiskal. Po krajšem klepetu pa sem prišel z besedo na dan. Vprašal sem ga če je pripravljen sodelovati pri strogo zaupni nalogi. Pogledal me je in dejal: ali zaupaš ti meni. Seveda, drugače ne bi prišel s takšno zaupno nalogo do tebe. No pridi z besedo na dan. Ko sem mu vse razložil me je ponovno vprašal če mislim resno. Seveda. Ta naloga je zelo zaupna in sedaj veva samo midva. Pristajam, je odgovoril, vendar kakor ti zahtevaš tajnost od mene, zahtevam tudi jaz od tebe. Nato je vprašal, kaj se bo zgodilo če zato izve milica. To vprašanje so mi postavljali tudi drugi sodelavci. Pojasnil sem mu, kot

ostalim, da če do tega pride naj me takoj pokliče in bom stvari uredil, vendar se tega ni treba bati.

Po sprejeti nalogi je že v naslednjih nočeh bila pošiljka orožja in streliva varno shranjena pri njem. Zaradi njegove koščene postave je dobil geslo OREH. Hranil in čuval je sredstva za zaledno enoto 63. OŠTO Tolmin.

Vinko Gaberšček

SPOMINI NA PRIPRAVE ZA OSAMOSVOJITEV

Dobra dva meseca po moji vrnitvi v mirnodobno sestavo OŠTO Tolmin 1990 leta se je zgodila preselitev dela oborožitve iz skladiščnih prostorov na Milicah v Kobaridu in Bovcu v vojašnico Tolmin. V tej vojašnici smo imeli skladiščeno večino sredstev naših enot. To zmoto, ki so jo štabi TO po Sloveniji različno dojemali, je bilo kasneje potrebno popraviti.

Na pohodu preko Kobariškega Stola, v organizaciji 6. PŠTO Nova Gorica v septembru 1990, mi je tedanji politični komisar PŠTO g. Drago Vidrih, ki je ilegalno že ustanavljal Narodno zaščito - MSNZ in s katerim sva se že prej dobro poznala, (oba sva bila zaposlena v sindikatu - ZSS) na kratko predstavil politično in vojaško dogajanje v državi. Zanimalo ga je stanje v štabu, usmerjenost sodelavcev, predvsem poveljujočega. Povedal sem mu, da nam lahko zaupa in sodelovanje v MSNZ se je začelo. Zastopnik komandanta štaba TO Vito Berginc je tako postal načelnik MSNZ na območju Občine Tolmin, jaz njegov namestnik, ostali zaposleni pa člani organizacije. Ob vsaki priložnosti smo s sodelavci začeli skrivaj odnašati iz skladišča v

vojašnici naše orožje in strelivo. Seveda je imel pri tem največ uspeha naš skladiščnik Metod Rutar, ki je bodisi sam ali pa s katerim od sodelavcev opravljal to logistično nalogo.

Živo mi je pred očmi dogodek nekega delavnega dopoldneva, ko sva se Vito in jaz pripeljala z našo Lado Nivo pred skladišče v vojašnici. Ob najavi pri dežurnem oficirju sva navadno dobila vojaško spremstvo, tokrat pa nama je bil, še preden sva odklenila vrata skladišča v nadstropju za petami sam dežurni vojašnice. V upanju, da se bo dežurni naveličal in naju za kratek čas zapustil, sva namenoma podaljševala "pregled in popis zabojev". Dežurnemu se ni nič mudilo. Vito ga je v šali zaprosil, češ, da bi nama pomagal odnesti kakšen zaboj, vendar izzvani ni prijel. Z mimiko in utečenimi gestami sva se sporazumela, Vito je odšel v kontrolo skladišča v pritličju, dežurni pa za njim. "Sedaj bo pravi čas" sem si mislil, odhitel po stopnicah navzdol, odprl zadnja vrata najinega avtomobila in pripravil za kamuflažo šotorska krila, ki smo jih za te namene vozili s seboj. Smuknil sem v nadstropje in odklenil verigo, s katero smo k tlorozu imeli priklenjene zaboje s pištolami. Prijel sem zaboj in hotel z njim čim prej v avto. "O p..." sem potihoma izustil in naenkrat mi je postalo vroče. Presenečen sem pred vrati zagledal vojaške škornje dežurnega, ki je med tem prišel k meni in je zunaj na podestu stopnišča, naslanjajoč se na ograjo, kadil cigareto. Ni me opazil, zaboj sem odložil na prejšnje mesto. Po presenečenju sem se zbral in pri sebi skril štiri TT-jevke. Poklical sem sodelavca in po delno uspešni akciji sva do "kapije" zapeljala še našega ne bodi ga treba spremljevalca.

Glavnino preseljene oborožitve iz vojašnice sta v četrtek 20.12.1990 prepeljali vozili Droge Portorož in podjetnika Kavs Iva iz Tolmina na Milico Bovec in v prostore Metalflexa v Tolminu. Tistega dne je Sekretariat za obrambo občine Tolmin dobil dovoljenje JA za preselitev svojih sredstev - oborožitve za upravno enoto za zveze Občine Tolmin izven vojašnice. Sredstva so imeli skladiščena v istem delu skladišča kot mi. Na ta dan je bil ves oficirski kader na sestanku nadrejenih v Kranju, v vojašnici pa dežurni g. Iztok Selič. Poudariti moram, da so pripadniki JA zahtevali, da se to oborožitev preseli šele v ponedeljek 24.12.1990. Na vztrajanje referenta za zveze g. Slavka Goloba se je orožje še isti dan pred plebiscitom preselilo, kot tudi minsko-eksplozivna sredstva iz skladišč Šentviške Gore. Pri nalaganju zabojev na tovornjaka nas je v skladišču celo obiskal. Nad njegovo

“nezainteresiranostjo” kaj tovorimo smo bili presenečeni, obenem motivirani, da smo izbirali zaboje v katerih je bila boljša oborožitev (avtomatske, ostrostrelske puške, pištole), manj vredno orožje Sekretariata pa pustili. G. Selič nam do prestopa na našo stran leta 1991 ni razkril svoje vloge.

Iz začasnih skladišč smo v zimskih večerih oborožitev vozili v tajna skladišča po izbranih domačijah v bližini krajev, kjer smo načrtovali mobilizacijska zbirališča za enote, ki bi jih lahko oborožili. Prevažali smo moški iz poveljstva, največkrat organizirani v trojke, ob pomoči g. Vojka Štiha iz Sekretariata, naša ga. Franka Nagode pa je tedaj dežurala in skrbela za zvezo. Pri teh aktivnostih ne smemo mimo sodelovanja in budnosti Milice na čelu z g. Jožetom Režonjo, ki je bil tudi neposredno vključen v nekaterih selitvah kot član MSNZ.

Sam sem kot organ za organizacijsko mobilizacijske zadeve v štabu poskrbel za sezname enot, za katere smo imeli pripravljeno oborožitev in za njihove mobilizacijske načrte. Skrivališče za to dokumentacijo sem poiskal na podstrešju bloka kjer stanujem, seveda ob ustrezni seznanitvi in nalogah za tiste, ki sem jim zaupal v primeru, da bi sam bil v tem dogajanju kakorkoli onemogočen. Napaka iz dni priprave na osamosvojitveno vojno in v vojni sami, ki se nam maščuje, je, da smo mnoge stvari znali narediti in jih naredili, zapisali pa jih nismo.

stotnik Vinko Gabersček

PRIPRAVE NA VOJNO IN VOJNA V POSOČJU

1990

24. januarja

Po ukazu poveljstva jugoslovanskih oboroženih sil s 5. januarjem poveljnik TO RS general Ivan Hočevar zahteva od podrejenih poveljnikov OŠTO natančne podatke o orožju, strelivu in drugih sredstvih, ki jih TO hrani zunaj skladišč JLA.*

V času volitev je izdan ukaz o prepovedi izvajanja vojaških vaj, in sicer od 4. 4. – 22. 4. 1990.

V tem mesecu poteka predaja starega trofejnega orožja. To orožje naj bi bilo neperspektivno, neuporabno (puške 7,9 mm, ruske karabinke 7,62 mm, puškomitraljezi 7,9 mm »šarci«, 7,62 mm DP in avtomati »Špagin« 7,62 mm ruskega izvora. Z oddajo tega orožja bojna pripravljenost TO ni bila oslABLJENA.

27. aprila

Na seji vojnega sveta v Beogradu sprejmejo sklep o razorožitvi TO v vseh republikah. *

13. maja

RŠTO RS dobi tajni ukaz od načelnika OS SFRJ generala Blagoje Adića, da mora TO predati vse orožje v hrambo JLA *

15. maja

RŠTO izda pisni ukaz Pokrajinskim poveljstvom TO (ukaz podpiše načelnik RŠTO general Dragutin Ožbolt), Pokrajinski štab pa OŠTO občin, da morajo predati vso oborožitev v objekte JLA. Poveljnikom OŠTO je prepovedano o ukazu obvestiti predsednike občin.

Bojnik

VOJAŠKA TAJNOST
STROGO ZAPRNO

REPUBLIKA SLOVENIJA
POKRAJINSKI ŠTAB ZA
TO SEVERNOPRIMORSKE
Št. SZ 95/2-90
Dne, 15.05.1990

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA
OKRAJINSKI ŠTAB
SZ 02/28-90
Dne 16.05.1990

Predaja orožja in
streliva, regulira.-

OŠTO TOLMIN

Na osnovi ukaza komandanta TO R Slovenije št. SZ 625/1-90
z dne 15.05.1990 za predajo orožja in streliva a v cilju
varnejše hrambe

U K A Z U J E M :

1. Orožje in strelivo iz skladišč izven vojaških objektov
predajte v skladišča TO ali JLA v okviru objektov JLA.
2. Z realizacijo te naloge začeti dne 17.05.1990 in jo konča-
ti najpozneje 18.05.1990 do 20.00 ure.
3. Realizacijo te naloge realizirati po naslednjem:
 - a) OŠTO Idrija: orožje in strelivo iz objekta Eta Cerkno in
PM Idrija preseliti v svoj objekt na straži Črni vrh,
 - b) OŠTO Tolmin: orožje in strelivo iz objektov PM Kobarid in
Bovec preseliti v svoje skladišče v kasarni Tolmin,
 - c) OŠTO Nova Gorica: oborožitev in strelivo iz Anhovega in
Dobrova preseliti v svoje skladišče v Ajševici (v krogu
kasarne).
4. Prevoz orožja in streliva realizirati po naslednjem:
 - OŠTO Idrija s svojim m/v,
 - OŠTO Tolmin s 3 m/v , ki jih bo dobil od JLA,
 - OŠTO Nova Gorica s 6 m/v, ki jih bo dobil od JLA.

17. in 18. maja

OŠTO Tolmin preda oborožitev iz OM Bovec in OM Kobarid v vojašnico Tolmin. Iz Bovca oborožitev in strelivo za 25. Aliv, tretjo četo Odreda in četo TO KS Bovec in sicer 17. 05.91 iz Kobarida oborožitev in strelivo za drugi vod 140. Dod i 182 PD vod 18.05.91. Oddali nismo osebne oborožitve zaposlenih.

N A Č R T (P R E D L O G) P R E S E L I T V E orožja in streliva v kompleks JLA za TO SEVERNO PRIMORSKO

Zap. št.	S T O	Naziv objekta znotraj kompleksa JLA	Količine orožja in streliva	Objekt TO znotraj kompleksa JLA	Potrebna m/v in moštva za preselitev	O P O M B A (čas preselitve, datum)
1	2	3	4	5	6	7
1.	IDRIJA	ETA CERKNO	9 ZABOJEV OROŽJA 12 ZABOJEV STRELIVA	STRAŽA ČRNI VLAH	LASTNI PREVOZ	17.05.1990 08 ⁰⁰ - 13 ⁰⁰
		PM IDRIJA	5 ZABOJEV OROŽJA 7 ZABOJEV STRELIVA	STRAŽA ČRNI VLAH	2 ČLOVERA	12.05.1990 10 ⁰⁰ - 13 ⁰⁰
2.	NOVA GORICA	RNAHOVO	72 ZABOJEV OROŽJA IN 293 ZABOJEV STRELIVA	SKL. TO AJŠEVIČA	4 m/v 6 ČLODI	17.05.1990 08 ⁰⁰ - 20 ⁰⁰
		DOBROVO	29 ZABOJEV OROŽJA 80 ZABOJEV STRELIVA	SKL. TO AJŠEVIČA	2 m/v 4 ČLOVERA	18.05.1990 08 ⁰⁰ - 20 ⁰⁰
3.	TOLMIN	PM BOVEC	24 ZABOJEV OROŽJA 25 ZABOJEV STRELIVA	SKL. TO V KASARNI TOLMIN	2 m/v 4 ČLOVERA	17.05.1990 08 ⁰⁰ - 13 ⁰⁰
		PM KOBARID	7 ZABOJEV OROŽJA 6 ZABOJEV STRELIVA	SKL. TO V KASARNI TOLMIN		18.05.1990 08 ⁰⁰ - 12 ⁰⁰

18. maja

Republiški sekretar za LO Janez Janša izda pisni ukaz o prepovedi nadaljnje predaje orožja TO v vojašnice JLA.

19. maja

Predsedstvo RS ustavi predajo orožja . *

od 21. – 22. junija

RŠTO izvaja oceno bojne pripravljenost OŠTO. Ocena prav dober.

22. maja

General Ivan Hočevar skliče sestanek komandantov pokrajin kjer mu poročajo o realizaciji predaje orožja. Vsi OŠTO niso predali orožja.

Orožja niso predali naslednji OŠTO-ji :Brežice, Jesenice, delno Kranj, Krško, Litija, Mozirje, Murska Sobota, Radlje ob Dravi, Radovljica, Slovenske Konice, Šmarje pri Jelšah, Škofja Loka, Trbovlje, Tržič, Velenje in Žalec.

26. maja

Republiška sekretarja Janez Janša in Igor Bavčar obiščeta Kočevsko reko in Jasnico. Skleneta dogovor o preprečitvi oddaje orožja in streliva za celotno republiko. *

30. junija

Major Marjan Bric odide v pokoj. Na njegovo dolžnost je za v.d. komandanta imenovan kapetan I. razreda Vito Berginc.

23. avgusta

Tone Krkovič in Vinko Beznik v Kočevju republiškima sekretarjema Janezu Janši in Igorju Bavčarju predstavita osnutek organizacijskega načrta MSNZ (Manevrska struktura narodne zaščite).*

29. avgusta

Slovenski sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar izda odločbo za oblikovanje MSNZ, Toneta Krkoviča imenuje za njenega načelnika ter ta imenuje načelnike pokrajinskih štabov. *

6. septembra

Načelnik MSNZ RS Tone Krkovič seznani Draga Vidriha o situaciji v Sloveniji in ga imenuje za načelnika MSNZ Severno Primorske.

18. septembra

Drago Vidrih o delu MSNZ seznani Vita Berginca in ga imenuje za občinskega načelnika MSNZ za tolminsko.

23.septembra

Vspostavljen stik z Iztok Seličem (zastavnik JLA v vojašnici Tolmin – referent tehnične službe planinskega bataljona) in Vitom Berginc, da sodeluje s TO.

26. septembra

S spremembami zakona o SLO in DS (splošni ljudski odpor in družbena samozaščita) so reorganizirani PŠTO, in sicer iz 13 na 6 PŠTO. Ukinejo se pokrajinski odbori za LO (ljudska obramba).

27. septembra

Skupščina RS z novimi ustavnimi amandmaji odpravi veljavnost številnih zveznih predpisov v Sloveniji, ki regulira tudi odločanje o vojaškem roku in TO. Samo ob zunanjem napadu Slovenija priznava enotnost oboroženih sil. *

28. septembra

Predsedstvo RS imenuje majorja Janeza Slaparja za vršilca dolžnosti načelnika novega RŠTO (Republiški štab teritorialne obrambe). Tega dne smo vsi poveljniki OŠTO in PŠTO Slovenije prisostvovali imenovanju.

3. oktobra

Minister Igor Bavčar MSNZ razformira in enote podredi TO: informacijo o tem je posredoval na tiskovni konferenci.

4. oktobra

Major Janez Slapar imenuje 7 pokrajinskih poveljnikov TO in poveljnika 30. razvojne skupine. Zamenjava poveljnikov se opravi 5. oktobra.

V noči iz 4. na 5. oktober vojaška policija zasede RŠTO. Poveljniki pokrajin se uradno zamenjajo 5. oktobra.

8. oktobra

Pride do zasedbe še druge stavbe RŠTO na Prulah v Ljubljani – zaledni del RŠTO.

Od tu naprej je vstop v skladišča orožja dovoljen samo v spremstvu oficirjev JLA. Kmalu zatem je ukazana popolna prepoved vstopa v skladišča TO.

19. december

Po ukazu 6. PŠTO (Pokrajinski štab teritorialne obrambe) se 182. in 183. PD vodoma (Protidiverzantski vod) podeli orožje in strelivo v roke z navodilom za ravnanje, vzdrževanje, uporabo in hranjenje na domu.

Med 1. in 5. decembrom

Sledi informacija o nameri JLA, da 10. decembra pridejo po naborno dokumentacijo. V tem času UOLO prejme depešo od RSLO, ki regulira varnostne ukrepe, zavarovanje evidenc nabornikov, prepoved vstopa pripadnikov JLA v objekte LO in TO ter sodelovanje TO in Milice.

V naslednjih dneh smo skupaj Vito Berginc TO, Janko Koren LO in Jože Režonja Milica na koordinaciji v Novi Gorici. Dogovorimo se o postopkih in načinu delovanja enote TO in PEM (Posebna enota milice) v primeru poskusa odvzema dokumentacije. Za tem sledijo ukrepi zavarovanja, vpoklic 183. PD voda, ki je v zgradbi na podstrešju, z zaščitnimi sredstvi v pripravljenosti. Naloga enote je, da če pride do nasilnega odvzema evidenc, mora uporabiti vsa sredstva za preprečitev, tudi silo.

10. december

Napovedanega dne je bila pripravljenost sledeča: UOLO in OŠTO smo bili v isti zgradbi in istem nadstropju. Ta dan je UOLO uvedel v pritličju ob vhodu civilnega dežurnega, v prostorih UOLO so bili trije oboroženi pripadniki TO za notranje varovanje prostorov in ukrepanje. V neposredni bližini so bili pripadniki PEM in v združenem domu v Zatoľminu PD vod enota z vozili za hitro posredovanje. V bojni pripravljenosti je bilo 50 ljudi.

JLA ni uresničila svojih groženj. Vendar smo ves teden pripadnike PD vod imeli še naprej v zgradbi.

Sredi decembra zastavnik JLA Iztok Selič organizira sestanek z Vitom Bergincem. Dogovorjeno srečanje je v Zatoľminu, od koder z Vitovim vozilom nadaljujeta pot proti Volarjem. Ob tej priložnosti je povedal glede situacije v vojašnici: bojna pripravljenost se stopnjuje, puškomitraljezcem je bilo med 5. in 10. decembrom podeljeno bojno strelivo v roke, polnijo se redeniki in okvirji. Kasneje je strelivo vrnjeno nazaj v zaobje. Ta sestanek sta operativno spremljala in skrbela za varnost Vinko Gabršček in Franka Nagode, oba člana MSNZ v OŠTO.

11. december

ZSLO (Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo) informira predsedstvo SFRJ o nastajanju paravojaških enot v državi. *

12. december

Predsedstvo SFRJ ukaže razformiranje vseh oboroženih formacij v državi, ki niso v sestavi enotnih oboroženih sil in organov za notranje zadeve ali njihova organiziranost ni v skladu z zveznimi predpisi.

Oborožitev in opremo morajo predati enotam in ustanovam JLA, ta pa uvede najvišjo stopnjo bojne pripravljenosti. *

S podpisom Markovičevega dokumenta ko se:

- regulira služenje vojaškega roka,
- odvzame evidence nabornikov in
- kasneje celotne evidence vojaških obveznikov, se stvari ostrijo.

17. decembra je v Kočevski Reki prvič javno postrojena enota TO, in sicer 30. razvojna skupina, iz katere se oblikuje prva vojaška poklicna enota, kasneje 1. specialna brigada MORiS (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije). *

Petek, 21. decembra

Sekretariat za LO dobi pisno dovoljenje, da lahko izvzame njihovo oborožitev iz skladišča JLA. Tega dne s pomočjo Istok Seliča izvzame oborožitev tudi TO.

23. decembra

Poteka plebiscit o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije

26. decembra

Slovenska skupščina razglasi rezultate plebiscita 23. decembra. Udeležba je 93.2 % od tega je za samostojno in neodvisno Slovenijo glasovalo 88.5%.

1991

6. marca

Slovenska skupščina sprejme moratorij na pošiljanje slovenskih vojaških obveznikov na služenje vojske v JLA. *

8. marca

Slovenska skupščina sprejme ustavni amandma, po katerem vojaški obvezniki iz RS niso več dolžni služiti vojaške obveznosti v JLA. *

12. marca

Predsednik predsedstva SFRJ Borisav Jović odstopi s položaja. Njegov odstop čez nekaj dni srbska skupščina zavrne in Jović odstop prekliče. Vojaški vrh pa si načrta uvedbe izrednih razmer ne upa izpeljati.*

13. marca

Zvezni sekretar za LO general Veljko Kadijević brez vednosti skupščine in predsedstva SFRJ obišče SZ in išče podporo pri reševanju jugoslovanske krize. *

18. marca

Predsedstvo RS ustanovi Operativno republiško koordinacijo. Tu se usklajujejo varnostne in obrambne priprave ter vodenje oboroženega boja in civilne obrambe. Vodi jo republiški sekretar za NZ (notranje zadeve) Igor Bavčar. *

20. marca

Izvedli smo vajo »KOBRA 91«, s katero smo preverili usposobljenost poveljstva OŠTO za delovanje po načrtu uporabe enot. Poleg stalnega procesa smo izvršili tudi premik na rezervno lokacijo in na novi lokaciji organizirali delo.

21. – 24. marca

TO je v severnoprimorski pokrajini izvedla mobilizacijsko taktično vajo »PEMIK 91«.

25. april

Poljče - Janez Janša vsem poveljnikom PŠTO in OŠTO v Poljčah razloži politično situacijo o končnem približevanju razrešitve in odcepitve – osamosvojitve. Vse se dogaja v drugačnih razmerah, kot je bil plebiscit. Kriza se zaostruje.

15. maja se Prične usposabljanje vojaških nabornikov v Pekrah in Igu.

Teritorialna obramba dobi naloge:

-konstituiranje TO kot obrambne sile Republike Slovenije

-ažuriranje obrambnih načrtov-prioriteta

1. ukrepi za pripravljenost

2. mobilizacija

3. izdelati materialno in zdravstveno oskrbo po novem odloku

4. narodne zaščite ne spreminjati, enote imeti takšne kot so sedaj

5. sveti za LO se ukinjajo in več ne delujejo

6. koordinacijska telesa za mobilizacijo ostajajo

7. TO je izključno v republiški pristojnosti. Mirnodobni in vojni sestav ne sme delovati v nobeni politični stranki.

8. sprejet je nov odlok o novih oznakah v TO, nove oznake činov, položajne oznake in oznake pripadnosti enot

9. JLA ostaja takšna, kot je, odvisno od razpleta dogodkov.

Janez Slapar:

1. TO ima mirnodobno in vojno sestavo

2. stalno sestavo vodi predsedstvo RS

3. štabi so opredeljeni kot vojaško-teritorialna poveljstva –PŠTO in Obm ŠTO (iz 62 OŠTO je formiranih 26 Obm ŠTO)

4. do 31. maja mora celotna organizacija biti realizirana po novem zakonu

5. 1. junija 1991 se morajo delavci OŠTO po načrtu združiti in nadaljevati delo skupaj (OŠTO Idrija je združen z OŠTO Tolmin s sedežem v Tolminu).

Janez Slapar – aktivne naloge:

- nalog bo veliko – času se je treba prilagajati, od rokov ne odstopati

- maj in junij bosta izredno intenzivna, zato morajo biti naloge kvalitetno opravljene

- poveljniški kadri morajo biti kvalitetni in sposobni

- poveljniki obm. ŠTO morajo dati UOLO predloge za starešine vojnih enot, razporejene v JLA, da se prerazporedijo v TO

- do 25. maja je treba operativno združiti štabe in usposobiti za delo na novih obm. ŠTO
- določene ukrepe pripravljenosti bomo pričeli izvajati prav kmalu
- varovanje naših objektov in ustanov bomo morali izvajati sami
- varnostne in samozaščitne ukrepe je treba izvajati dosledno – preveč nesrečnih primerov

Janez Janša – zaključek:

-prihajamo v zadnjo fazo osamosvajanja:

1. sprejem ofenzivnih korakov je bistveno nova situacija
2. vzpostaviti efektivno oblast na območju RS. Če je suverena država, je treba obvladati meje in del notranjosti države
3. naj se izpelje brez žrtev vendar popolno, kar pa verjetno ne bo šlo
4. brez TO in Milice ne bo šlo –JLA mejo zapira in varuje
5. pripravljeni moramo biti na prevzem rezervne sestave in mirnodobnega dela JLA
6. prevzem federalne lastnine JLA:
 - a. ta ne bo mogoča
 - b. se odpelje iz ozemlja Slovenije

Za to pravno podlago bo sprejet ustavni zakon, ki bo izšel na dan X.

17. maja

Je izdelan dokument za formiranje Zbirnega centera za prestopnike iz JLA v TO »NAČRT JEZERO«

20. maja

Poljče – Janez Slapar – prvi delavni dogovor sedanje delavne strukture po reorganizaciji. Organizirano je 26 Območnih štabov TO.

Naloge – zagotoviti moramo:

- zavarovanje državne meje, mejni prehodi bodo morali biti odprti in pod našo kontrolo;
- če bo treba, bomo morali zavarovati mejo s Hrvaško;
- varovati objekte posebnega pomena;
- prevzeti v svoj sestav vojaške obveznike, ki so na služenju vojaškega roka v JLA, prav tako tudi vojake drugih narodnosti in jih zavarovati, kakor tudi prestople starešine in civilne osebe iz JLA v TO;
- prevzem enot in ustanov JLA;
- imeti čim več kontaktov s starešinami JLA in jim pojasnjevati, da bodo statusno preskrbljeni, če bodo lojalni.

Priprave na borbeno delovanje:

- Preprečiti umik materialno-tehničnih sredstev iz kasarn;
 - a.) nenasilno na miren način;
 - b.) pripraviti se na izvajanje borbenega delovanja z različnimi manevri, od varovanja meje. Vse te naloge morajo biti pripravljene in izdelane do 31. maja 1991;
- .- Propraviti vse potrebno, da se formira in zagotovi vse za normalno delo in življenje enot (prehrana, zdravstveno varstvo, prenočevanje ...).

23. maja

v Pekrah JLA obkoli učni center TO. S tem dejanjem je bilo pričakovati še ostrejšše ukrepe proti osamosvojitvi Slovenije. *

24. maj

PŠTO Nova Gorica - sestanek z Obm. ŠTO: preveriti

-načrt alarmiranja in pripravljenosti;

-elaborat razmestitve na poveljniškem mestu;

-načrt premeščanja na rezervno poveljniško mesto (rok izdelave 28. maj 1991). Opredeliti -javko – telefon, kjer bo PM v kuverti z geslom in reklom;

-načrt oviranja in umika MTS, ki jih umika JLA;

-načrt barikad: ne izvajamo, nalogo dati UOLO, da določena oviranja opravijo (rok 28. maj 1991);

-določitev javk: formiranje zbirnih centrov »NAČRT JEZERO« za prestopnike JLA v TO. --- Zagotoviti tajnost javk – varnostno obdelati. Javka Dolenja Trebuša – zbirni center Vojsko. Geslo in reklo v kuverti (rok 17.junij 1991);

-novi štabi morajo biti združeni in funkcionirati, rok 03.junij 1991.

REPUBLIKA SLOVENIJA
63. Območni štab TO TOLMIN

LJUDSKA OBRAMBA
URADNA TAJNOST
STROGO ZAPRNO

Številka: sz 3/11-91

Datum: 27.05.1991

SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO OBČINE
T O L M I N

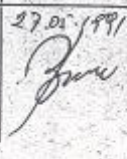
ZADEVA: JAVKA - dostava

V kolikor se na vašem sekretariatu javijo v/o, ki so zapustili enote
JLA, postopajte po sledečem:

1. Vojaške obveznike slovenske narodnosti, ki so služili 7 mesecev,
razporeditev v enote TO.
2. Vojaške obveznike, ki še niso odslužili 7 mesecev zaščititi in jih
predati na javko, obveznike drugih narodnosti samo zaščititi.

JAVKA: VONČINA FRANC, Dolenja Trebuša 66

3. Prevezmite vse ukrepe stroge tajnosti.

VROČILNICA (97. člen ZUP)			
Ime in sedež pošiljatelja			
St. in vsebina pošiljke	Naslovnik Ime in priimek oziroma naziv, kraj, ulica in številka	Datum prejema in podpis prejemnika	Podpis vročevalca
sz 3/11-91	sekretariat za LO Trj. Hribov Trbo 11	27.05.1991 	27.05.1991

HCX00-2160-88 KT 237-8-89

Zalozba Drž. zid. Slov. - Obr. 6,13

25. maja

Tajni sestanek med Iztokom Seličem in Vitom Bergincem na Lazah v čebelnjaku. To srečanje sta operativno varovala člana MSNZ Vojko Štih in Jože Režonja.

Selič da točne podatke o stanju v vojašnici in skladiščih na Šentviški gori.

REPUBLIKA SLOVENIJA
Republiški štab za teritorialno obrambo
63. Območni štab za TO Tolmin

LJUDSKA OBRAMBA
URADNA TAJNOST
STROGO ZAVPNO

Številka: 13/14-91
Datum: 26.05.1991

SPREJEMNI CENTER ZA PRIPADNIKE J L A

Sprejemni center 63. Ob.ŠTO je VOJSKO DOB IMP
javka Vončina Franc Dolenja Trebuša 66 telef. 89 037
geslo ALI STE POKOSILI VSO TRAVO

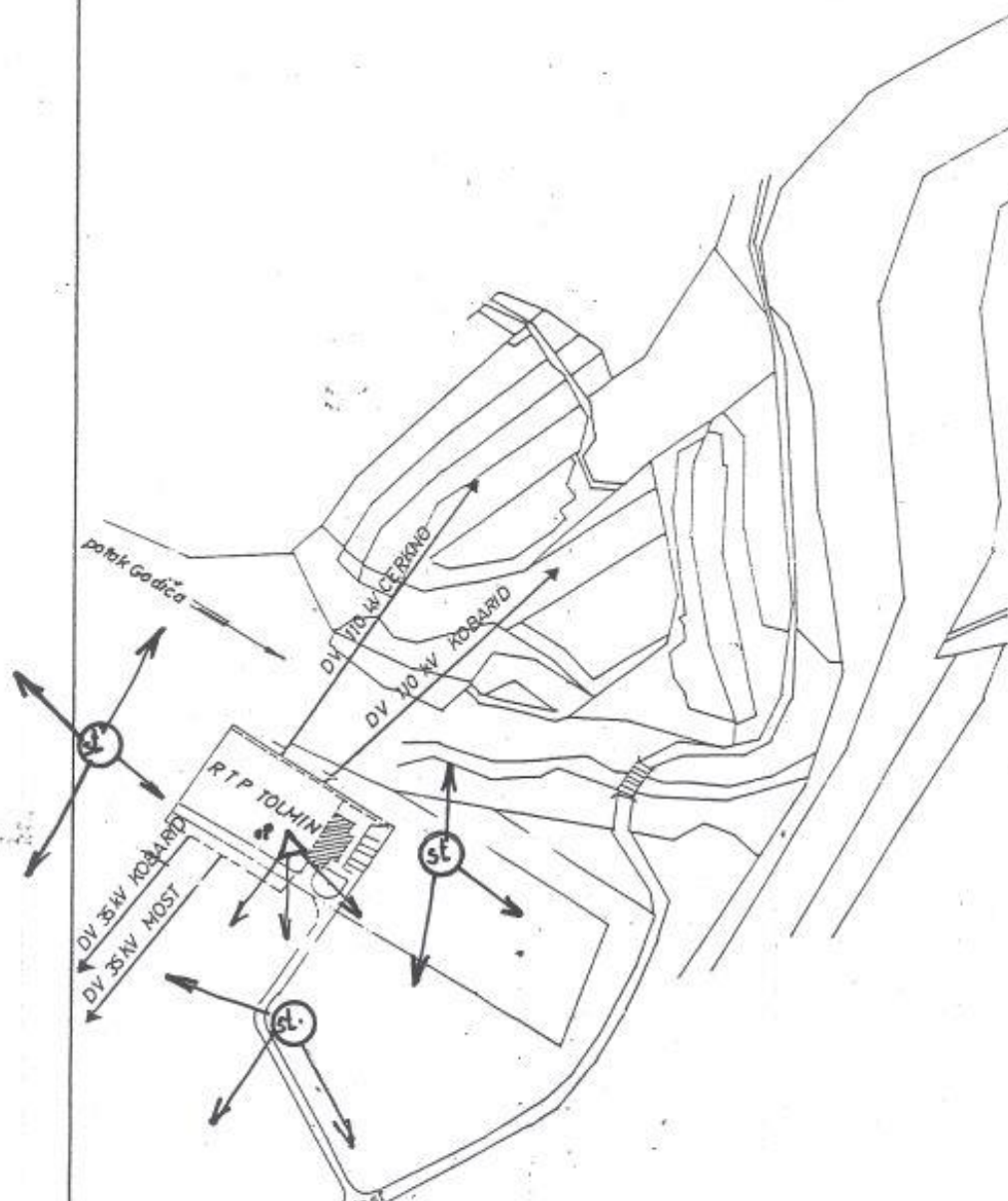
27. maja

Izdelan in verificiran načrt KAMEN 1, 2, 3, 4, 3A na 6.PŠTO.

- izdelano povelje za varovanje objektov posebnega namena: načrt B-2
- sedež Obm. ŠTO Tolmin
- sedež obrambe Tolmin
- sedež obrambe Idrija
- VTC Tolmin
- VTC Idrija

ELEKTRO PRIMORSKA, p.o.
NOVA GORICA, Erjavčeva 22
Poslovna enota TOLMIN

SKICA FIZIČNEGA ZAVAROVANJA
RTP TOLMIN

Številka: 523/11-91
Datum: 27.05.1991

P O V E L J E

za varovanje objektov posebnega pomena

Karta: Tolmin 1:7500, Idrija 1:7500, Tolmin 1:4000

1. Na območju 6.ObmŠTO se nahajajo 4 objekti posebnega pomena, ki jih v izrednih razmerah, neposredni vojni nevarnosti in vojni varujejo ONZ, NZ in TO. Objekti so različno ogroženi, kar največ zavisi od bližine postojank JLA. Najbolj sta ogroženi oddelki za LO in VATC v Tolminu, ki sta od postojanke JLA oddaljena okrog 500 m. Oba objekta v Idriji - sedež oddelka za LO in VATC - sta ogrožena edino v primeru prihoda enot JLA iz smeri Ajdovščina, Logatec, Tolmin ali pa spuščanjem ZD, kar je manj verjetno.
2. TO 63.ObmŠTO ima nalogo v tesnem sodelovanju s postajami milice Tolmin in Idrija, varnostno službo in narodno zaščito z organizacijo najrazličnejših oblik zavarovanja kontrolirati in varovati objekte:
 - sedež ObmŠTO in Oddelka za LO Tolmin
 - sedež Oddelka za LO Idrija
 - VATC Tolmin
 - VATC Idrija.
3. Na prostoru odgovornosti 63. ObmŠTO za zavarovanje angažirajo sile postaje milice Tolmin in Idrija, varnostna služba in narodna zaščita.
4. Odločil sem z angažiranjem gotovih sil zagotoviti zavarovanje objektov posebnega pomena.
 - Bojna razporeditev
 - sile za zaščito
 - sile za aktivno delovanje
 - Gotovost za b/d takoj po ukazu.
5. Zaščitni vod Tolmin ima nalogo v sodelovanju z varnostno službo in ONZ organizirati zavarovanje sedeža ObmŠTO in oddelka za LO ter VATC Tolmin z 1. in 2. oddelkom. 3. oddelki imeti v rezervi kot skupino za aktivna dejstva, ki v slučaju nevarnosti posreduje na ogroženih mestih. Zavarovanje organizirati s stražo in patrolo.
Zaščitni vod Idrija ima nalogo organizirati v sodelovanju z narodno zaščito zavarovanje sedeža OLO Idrija s 1. oddelkom, VATC Idrija z 2. oddelkom. 3. oddelki imeti v rezervi kot skupino za aktivna dejstva. Zavarovanje organizirati s stražo.

1.junij

Kljub načrtu o združitvi občinskih štabov TO Tolmin In Idrija v 63. Območni štab TO s sedežem v Tolminu, le ta ni bila realizirana.

VOJNA

V prvi polovici junija je formira 631. četa TO za posebne namene. V to enoto so razporejeni vojaški obvezniki, mlajši od 25 let. Oboroženi so z avtomatskimi puškami.

17.junija

Vpoklicani so vsi poveljniki 631 čete na tridnevne priprave za usposabljanje enote.

19. junija

Prične sedemdnevno usposabljanje 631. čete za posebne namene. Usposabljanje vodi stotnik I. razreda Roman Medved. Seznanjeni so tudi, da se njihovo usposabljanje lahko podaljša.

24. junija

Poteka mobilizacija Območnega štaba TO s prištavnimi enotami, 182 in 183. protidiverzantskega voda in 2. voda 140. diverzantskega odreda.

Republika Slovenija
6.PŠTO NOVA GORICA

Številka: 804-02/7
Datum: 24.06.1991

VOJAŠKA TAJNOST
STROGO ZAPUŠTO

Prejeto	24.06.1991	Prejeto
Og. en.	Številka	Am. št.
		Vrednoti

804-02/2

Na podlagi drugega odstavka 56.člena Zakona o obrambi in zaščiti (UL R Slovenije, št.15/91) in Ukaza RŠTO R Slovenije št. S2-847/28-25 z dne 22.06.1991

U K A Z U J E M

- 1.-Izvedbo mobilizacije dne 24.junija 1991 ob 04.00 uri za naslednje vojne enote TO 6.PŠTO:
 - T-6125/1 Nova Gorica
 - T-6110/1 Ajdovščina
 - T-6337/1 Tolmin
 - T-6313/1 Idrija
- 2.-Vpoklic izvršiti za vse vojaške obveznike in MTS iz popisa, ki se v času izvajanja mobilizacije nahajajo na ozemlju R Slovenije.
- 3.-Namesto v/o, ki se nahajajo v tujini oziroma izven Republika Slovenije in se ne morejo javiti na MZ v času trajanja mobilizacije, zahtevajte od upravnih organov za obrambne zadeve, ki vojne enote popolnujejo ustrezno zamenjevo. Zagotovite 100% popolnjenost mobiliziranih vojnih enot.
- 4.-Vojaškim obveznikom in enotam izdajte oborožitev in vsa pripadajoča sredstva (osebna in skupna) ter ostro strelivo. Na roke podelite 0,5 b/k streliva, 1 b/k ostane pri enoti in 1 b/k pri štabu TO.
- 5.-Pri izvedbi mobilizacije zagotovite varnost vojaških obveznikov in sredstev.
- 6.-Zagotovite zaledno oskrbo enot po mobilizacijskih načrtih.
- 7.-V času mobilizacije radijske zveze uporabljajte le izjemoma.

- 2 -

- 8.-Zagotovite sprotne nasklepevanje in izmenjavo podatkov o odzivu med štabi TO in upravnimi organi za obrambne zadeve, ki zagotavljajo vpoklic.
- 9.-O poteku mobilizacije poročajte na predpisani način.
- 10.-Po končani mobilizaciji načrtujte angažiranje štabov in enot TO na nalogah za varovanje objektov (B-2), mejnih prehodov (Kamer 2, 3A), kontrolo komunikacij, bojno kontrolo teritorija in na izvršitvi drugih nalog po obstoječih načrtih.

Bodite v pripravljenosti za sprejem ukazov za mobilizacijo enot po vaših načrtih.

Mobilizirane enote angažirajte po obstoječih načrtih.

Pri izvršitvi omenjenih nalog koristiti obstoječa sredstva zvez in jih uporabljati po načrtu "KAMEN".

Maksimalno uporabljati pravila taktičnega maskiranja.

Z bojnim razporedom angažiranih enot zagotovite izvršitev načrtovanih nalog.

Pri izvrševanju nalog maksimalno sodelujte z organi in enotami notranjih zadev in drugimi obrambnimi subjekti. Zagotovite na 200 angažiranih vojakov enega zdravnika.

Poveljniško mesto štabov TO so mirovniški sedeži. Pripravljenost štabov za delo 24.06.1991 ob 08.00 uri.

Zagotovite dnevno poročanje o izvrševanju nalog do 08.00 ure s stanjem ob 06.00 uri.

Poveljniško mesto 6.PŠTO UNZ Nova Gorica.

BB/ŽN

Dostaviti:
- 61.ObmŠTO
✓- 63.ObmŠTO

Bojdan BRUTAM
TO 6.PŠTO

25. junija

Prejet ukaz 6. PŠTO o aktiviranju enot po načrtu KAMEN 2 in 3A, predsednik slovenske skupščine France Bučar razglasi v skupščini Temeljno ustavno listino o samostojnosti Republike Slovenije.

Istega dne poveljnik Obm ŠTO izda vsem mobiliziranim enotam ukaz:

- podeliti borbeni komplet ostrega streliva na orožje v enotah,
- dane so naloge enotam (naloge mobiliziranih enot so v nadaljevanju opisane),
- ostro strelivo uporabljati le v primeru, da ga prva uporabi nasprotna stran, oziroma za preprečitev zavzetja branjenih objektov,
- zaščitna sredstva imeti v pripravljenosti,
- delo v enotah organizirati za daljše obdobje,
- aktivira se sistem zvez po načrtu JUPITER,
- 631. četi se podaljša usposabljanje za nedoločen čas.

Tea 7m

LJUDSKA OBRAMBA
VOJAŠKA TAJNOST
STROGO ZAVRNO

REPUBLIKA SLOVENIJA
63. Obm. ŠTO Tolmin

Številka: 804-01/5
Datum: 25.06.1991

804-01/10

Izvelek iz povelja za zavarovanje objektov posebnega pomena

1. Zaščitni vod imenitno da:
 - z enim odd. zavaruje OLO SO Idrija. Zavarovanje organizira znotraj objekta.
 - z enim oddelkom je v stalni pripravljenosti, da zavaruje PUČ v primeru njenega aktiviranja
 - en oddelk je v pripravljenosti za aktivno delovanje
 - Nastanjen je v stavbi OLO. Prehranjuje se v gostilni Nebesa.
2. 181. PDV organizira operativno zavarovanje komunikacij in pomembnih objektov v neposredni bližini Idrije. Pri opravljanju naloge stalno kontaktirati s PM. Kompletna oskrba je zagotovljena v dijaškem domu.
3. Pripadnikom angažiranih enot razdeliti 05 b/k streliva. Orožje uporabiti le v primeru neposrednega napada na čuvani objekt ali enoto.
4. Sanitetno oskrbo v primeru potrebe zagotavlja ZD Idrija.

26. junija

Ukaz 6. PŠTO: z organi za Notranje zadeve zavarovati MMP (mednarodni mejni prehod). Morebitno bojno uporabo enot TO bo odločilo Predsedstvo RS.

26. junij

Aktivira se načrt JEZERO (zbirni center za prestopnike).

Načrt JEZERO je aktiviran tudi na civilni obrambi in javki v Dolenji Trebuši.

Ob 21.15 se je pred poslopjem slovenskega parlamenta začela slovesnost ob razglasitvi samostojne in neodvisne Republike Slovenije.

Ko je vsa Slovenija praznovala, pa so tankovske kolone že začele pohod proti državni meji na Primorskem.

27. junija

V jutranjih urah gredo iz vojašnice Tolmin okrepitve na MMP Robič, Učja in Log pod Mangartom.

Družbeno-gospodarski sistem blokira kasarno Tolmin, odvzame vodo ter onemogoči preskrbo s kruhom(civilna obramba). Vojska nasilno prevzema kruh. Zaradi tega pekarna preneha obratovati.

Prepis lista

Republika Slovenija
G. RSTO Nova Gorica

Številka: 804-03/158

Datum: 27.06.1991

61. in 63. Območje

V teku današnjega dne (27.06.1991) je pričakovati nadaljnje zaostrovanje z JLA in zveznimi organi. Poskusali bodo uspostaviti nadzor na Habsburški in Avstrijski meji. Z vsem oborožitvijo (tudi z uporabo orožja) bodo te aktivnosti prenehali. Izvršite pripravo evot, zagotovite njihovo pripravljenost za zavarovanje meje in prehodov. Blokada komunikacij skrajšajte s nadzori za PAB.

V naslednji pozornosti so mednarodni mejni prehodi. Predvidene evote pripravite čim bližje k navedenim mejnim prehodom in jih maksimalno motivirajte za izvršitev postavljenih nalog.

Pozornost posvetite razporeditvi v bližini avtorske meje, ki so primerne za pristanke helikopterov. Zagotovite poslušanje radijskih poročil o dogodkih v R Sloveniji.

BB/IK

Zagdan Beltram

Poveljnik TO G. RSTO
l.h.

RS RSTO G. RSTO
Nova Gorica

Organizirane so še po načrtu oviranja barikade pri vasi Selce, v tesnem na koncu volarske ravnine in vasi Robič. Vse barikade so branjene z enotami TO

V dopoldanskih urah pride kapetan Miša Marković s stražarji na občinsko skupščino in predsedniku izvršnega sveta Pavlu Gregorčiču napove, da je JLA v vojnem stanju. Od njega zahteva takojšnjo umaknitev barikad, oskrbo z elektriko in vodo ter nemoteno oskrbo vojašnice in stražnic.

Blokirani MMP-di s strani JLA so Robič Učja in Predil ob 10.00, vendar policija in carina še vedno opravljata svoje naloge in promet poteka normalno.

Iz vasi Drežnica se v vas Svino premestita dva voda 631. čete za posebne namene in se ju uporablja za blokadi v Matajurju in stražnice Staro Selo. En vod ostaja v Drežnici.

Varnostni oficir Obm. ŠTO Tolmin na Rbiču vzpostavi kontakt ob 16.00 uri s poveljnikom enote JLA Mladenom Jelićem..

MMP Predil je enota milice morala predati v upravljanje prehoda kapetanu Božidraju Mastiloviću ob 22.00 uri.

Prek noči se izvaja mobilizacija dodatnih enot, in sicer: 70. pehotni odred – poveljstvo in 1. četa, 140. diverzantski odred, poveljstvo s 1. in 3. vodom, 2. vod je uveden že 24. junija in ga vodi 63. Obm OŠTO, 25. in 26. alpsko-izvidniški vod in 94. samostojni vod TO Tolmin.

V poznih popoldanskih urah se razvije močno neurje, ki traja pozno v noč.

Enote so premočene. Skladiščnik oskrbuje te enote s suhimi oblekami.

Poveljnik 63. Obm ŠTO ob 23.00 obišče mobilizirani 25. Aliv (alpsko-izvidniški vod) na Selcih in da nalogo, da se po formiranju in zadolžitvi napoti v Osnovno šolo Kobarid, kjer dobi nalogo. Obišče 183. PD vod na barikadi v vasi Robič. Stanje v enoti je v redu, vojaki na barikadi in širši blokadi.

Ta dan preko noči poteka mobilizacija 86. samostojne čete Šentviška Gora. Naloga – zavzetje skladišča JLA.

28. junij

Predsednik Izvršnega sveta Skupščine občine Tolmin Pavle Gregorčič organizira pogajanja med TO, JLA, UOLO..Na pogajanjih smo sodelovali za TO Vito Berginc v.d. poveljnika, Silvo Hrovat varnostni oficir, , za UOLO Janko Koren; za JLA Milorad Kojić, Marko Trkulja in Miša Marković . Pogajanja so potekal v glavnem o prestopu v TO in predaji objektov JLA, pogajalci JLA pa so zahtevali deblokado vojašnice in vzpostavitev normalne oskrbe z vodo elektriko in kruhom.

Pogajanja so potekala tudi naslednje dni, in sicer 29. in 30. junija. Z zavzetjem Robiča in Livka, vojašnice Bovec ter 30. junija še skladišča na Šentviški gori je JLA pogajanja prekinila. Prestopil ni nihče. Po 07.07. so pogajanja ponovno vzpostavljena predvsem o predaji stražnic in umika enot JA v vojašnico Tolmin.

Iztok Selič ob 12.15 uri organizira pobeg iz vojašnice s Matjažem Česnikom, Vladom Rutarjem, Igorjem Melincem Martinom Gerličem in Boštjanom Mlakarja z vozilom, tehnično opremo, orožjem in strelivom. S tem dejanjem je onesposobil zaledno bazo planinskega bataljona.

Vsi prestopijo v TO. Odpeljani so na javko v Dolenjo Trebušo od tam pa v zbirni center na Vojsko. To so bili prvi prestopniki v zbirnem centru. Kasneje se jih je zvrstilo veliko, le-ti so prihajali iz JLA kot vojaki planinske brigade v Kranju.

Med 0.30- 01.00 ure je JLA zavzela MMP Robič. Milica se je umaknila. Odhod so jim dovolili z osebno oborožitvijo.

Silvo Hrovat ob 6. uri zjutraj preda zavzemanje MMP Robič stotniku Zdravku Likarju. Skupaj obiščeta Mladen Jelića in se dogovorijo o nadaljnjih pogajanjih.

Prva četa 70. Od izvaja blokado stražnice Staro Selo in organizacijo protidesantne obrambe.

Tretja četa izvaja blokado stražnice Učja, kasneje varovanje vojašnice Bovec in protizračno in protidesantno obrambo na letališču.v.

Ob 8.00 uri je ukaz 6. PŠTO, da mora biti MMP Robič odprt za normalen promet do 14.00 ure. Načelnik Štaba TO Edvard Golob je ukaz poveljnika prenesel kapetanu Likar Zdravku.

MMP Robič je bil ob 14. uri ponovno odprt za normalen promet. Bil je prvi v Sloveniji.

Sočasno z zavzemanjem MMP Robič je potekalo zavzemanje stražnice Livek, in bnlokada karavle Livške ravne akcijo vodi stotnik Silvo Hrovat z 2. vodom 631. čete za posebne namene. Zastavnik Jože Stric je brez oklevanja predal stražnico in vojake. Ob 14. uri je bila akcija zaključena in s tem tudi odprt maloobmejni prehod Livek.

Stotnik Silvo Hrovat vzpostavi stik z v. vodnikom Markom Agatićem v stražnici Livške Ravne. Pogajanja so tu trša, Agatić ima zvezo s poveljstvom 62. obmejnega odseka, le-ta mu prepoveduje predajo in obljublja povišanje v častnika.

29. junija

Zavzeta je vojašnica v Bovcu. Tu je bilo malo vojakov – 9 za vzdrževanje Rekreativsko-turističnega centra JLA.

Končana je mobilizacija 3. čete 70. Od (Odred). Naloga – varovanje vojašnice Bovec in blokada obmejne stražnice Učja.

Zdravko Likar prevzame pogajanja o predaji karavle Livške Ravne. Pogajanja niso uspešna. Šele 2. julija se preda komandir Agatić in 18 vojakov. V stražnici ostane 6 vojakov, ki jih vodi desetar srbske narodnosti . Kasneje, 4. julija, se stražnica popolni z vojaki in oficirjem iz stražnice Vogrinka.

30. junija

Ob 15. uri so zavzeta skladišča Šentviška gora. TO pride do velikih količin protioklepni in sredstev protizračne obrambe ter pehotnega streliva raznih kalibrov in MES.

Naloga 86. čete TO Šentviška gora je naprej varovanje zavzetih skladišč.

Gospod častnik Stamenković!

Predlagamo vam, da preoblate karavlo in prestopite na stran slovenske Teritorialne obrambe.

Predlagamo vam, da danes 30.6.1991 do 24.00 ure gledate in pripeljete ostanele svojega moštva brez orožja v gostilni dom Breginj ter preoblate karavlo z vsem orožjem in opremo v naše roke.

Zagotavljam vam, da bomo vam in vašim vojakom zagotovili status prebegov in ne vojnih ujetnikov, kar je za vas ugodnejše.

V postopkih obrambe vam zagotavljam mo status obramba pravice, ki izhajajo iz ženevske konvencije.

Breginj, 30.6.91 *poročatelj častnik Stamenković*

P.S.: V priponi bistrinega koli postopka, ki bi bil izveden preklopi karavla na bistrine koli, kar bomo imeli vsi odprti ogenj brez opozorila.

1. julija

Ob 1. uri zjutraj eksplozija skladišča TO Črni vrh.

S pridobitvijo sredstev za protizračno obrambo iz skladišč Šentviška gora se iz enot (25. Aliv, 2. in 3. čete 70.Od) formirajo enote s strelci na sistemu Strela 2M na kobariškem, tolminskem in letališču Bovec.

2. julija

Mobilizacija 2. čete 70. pehotnega odreda.

Poveljstvo 70. Odreda ima nalogo, da izvrši blokado vojašnice Tolmin z 2. četo, dodanim 3. vodom 140. D Od, 182. in 183. PD vodom.

3. julija

Namestnik komandirja 86. čete izdelava načrt skladišč in podrobni načrt izvajanja varovanja. **priloga.**

4. julija

Izdan je pripravljalni ukaz 6. PŠTO o pripravi 70. Od za premik, pripravi naj se vse potrebno za prevoz.

Ekipa republiške kordinacijske skupine, ki jo vodi g. Stušek S. Janko obišče 63. Obm ŠTO in enote. Preverja dejansko stanje in aktivnosti, ki so se odvijale do tega dne. Poročata mu poveljnik 63. Obm ŠTO in varnostni oficir.

5. julija

Sporočamo v 6. PŠTO lokacije, kje naj se postavijo ovire za izvajanje načrta B- 1, 2 (umik JLA) ter količine potrebnih tetraedrov in spon.

6. PŠTO Nova Gorica

Po povratu na f. z delavci ON Z smo
se odločili za tri mesta obrambe:

Podselo, Lueka, Podkoritar (Trebua)

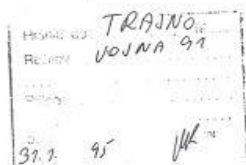
Glede na narodila je to 3 x 68 = 25 m

s tremi kompleti min

Štundin

(Wolfgang Obšitko Tolun-
vojna
STENDLER ERNEST)

Št. 804-073/3
dat. 05.07.91

8. julija

Organiziramo pred vojašnico prijavno službo za starešine JLA, ki želijo obiskati družine. Odhod brez orožja in vodenje evidence oseb in vozil s katerimi odhajajo.

REPUBLIKA SLOVENIJA
63. Območni štab TO TOLMIN

Številka: 804-01/25
Datum: 08.07.1991

NAVODILO
prijavne službe TO

Naloga prijavne službe je, da kontrolira vojaški objekt in dogajanja v njem in njegovi okolici. Enotam JA ne smemo dopustiti, da povečuje krepitev bojne pripravljenosti oziroma tistih ukrepov, ki krepijo bojno sposobnost enot in pripadnikov JA.

Vsem osebam - starešinam JA pri izhodu iz vojašnice se na prijavnici TO izda pisмено dovolilnico za izhod, prav tako tudi za vozila.

Dovolilnico dobijo starešine JA le v primeru da obiščejo svoje družine in vozila ki poravljajo prevoze za oskrbo z neborbenimi sredstvi.

Vsako prevažanje VO in druge bojne tehnike, orožja in opreme v enote je prepovedano in se tak prevoz prepoveduje.

Prav tako je prepovedano v vojašnice popolnjevati nove starešine.

Obvezno je potrebno pregledati prepeljani tovor z helikopterji in vozili.

Na prijavnici voditi knjigo o izhodih dovolilnicah in pregledih vozil in helikopterjev.

Sestav prijavnice:

podčastnik	1
vojak	2

V.d. poveljnika
Vito Berginc

Med 18.30 in 19.00 sporočijo, da je prišlo do vžiga kasona kamiona, ki je prevažal PT mine. Policijska patrulja, ki je transport spremljala, je kamion pravočasno zaustavila in s sredstvi za gašenje pogasila ogenj. Dogodek se je pripetil na Markaduc, ko se je kamion vračal iz Idrije, kjer sredstev niso sprejeli. Takoj se je organiziral drug prevoz in sredstva so se vrnila v skladišče na Šentviški gori.

9. julija

Mobilizirana je 87. četa TO Bovec. Zamenjala je 3. četo 70. pehotnega odreda. Od nje je prevzela naloge nadaljnjega bojnega delovanja. Naloga je blokada karavle Učja, varovanje vojašnice Bovec in blokada karavle Log pod Mangartom.

11. julija

Na Vojskem se ukine Zbirni center. Njegova lokacija je prišla preveč v javnost. Ostale osebe so pripeljane v Dijaški dom Idrija. Od tu se vračajo domov. Starešine iz Tolmina 14. julija premestimo v hotel Alp Bovec. Tu so do odpustitve.

12. julija

Ukaz o postopnem zmanjševanju vpoklicanih enot. Postopno prehajamo na dežurne enote.

Prijavna služba pred vojašnico se ukine. Starešine, ki želijo obiskati družine, se morajo prijavljati milici.

14. julija

Uradno je ukine zbirni center za prebegle v TO.

15. julija

Slovenske obrambne sile izpustijo zadnje vojne ujetnike.*

Z vsemi poveljniki enot, vpoklicanih v vojni 91, je izvršena analiza bojnega delovanja v prostorih dijaškega doma Tolmin.

18. julija

JLA sprejme odločitev, da zapusti Slovenijo v treh mesecih.

19. julija

Ukaz RSLO, prestop iz JLA v TO ni več možen.

25. julija

JLA izvrši popoln umik svojih enot iz obmejnega pasu.

TO dobi ukaz za prevzem kontrole in varovanje meje RS na odseku TT 2359 Vevnica do kote 1115 Grad na kolovratu ter stražnice, po načrtu » KAMEN 4 »

Organi za notranje zadeve dobijo enako nalogo in sodelujejo s TO.

TO organizira nadzor nad stražnicami in varovanje vojašnice Bovec.

Številka: 804-02/6
Datum: 26.07.1991

P O V E L J E

v.d.poveljnika 63.ObmŠTO za varovanje državne meje

1. Nasprotnik je po občutnih izgubah v času od 28.06. do 04.07.1991, razglasil prekinitev ognja, sprejemu Brionske deklaracije in Sklepov predsedstva SFRJ o umiku enot JA z ozemlja R Slovenije pristopil postopnemu organiziranemu umiku svojih enot.
V zadnjih treh dneh s postopno evakuacijo MTS, opreme in ljudstva nasprotnik načrtno in organizirano umika enote z državne meje. Evakuirane obmejne stražnice zapira in pečati.
Do 25.07.1991 je izvršil popolni umik svojih enot iz obmejnega pasu. Pričakovati je, da bo za 10-15 dni izvršil umik vseh svojih obmejnih enot, tudi iz vojašnic - sedežev obmejnih odsekov.
2. 63. ObmŠTO je dobil nalogo, da prevzame funkcijo obmejnega odseka z nalogo kontrole in varovanja meje R Slovenije na odseku tt 2399 Vevnica do k. 1132 Kolovrat.
Obmejne stražnice, ki jih je JA evakuirala, a objekte zaprta in zapečatila, najmanj 2x dnevno s patroljo jakosti 3-5 ljudi kontrolirati z enoto jakosti voda z razmestitvijo v rajonu Livek in Bovec.
3. Organ za ~~NU~~ ima nalogo v sodelovanju s poveljstvi in enotami TO 63. ObmŠTO izvajati kontrolo in varovanje obmejnih stražnic in mejnega pasu s posebnim poudarkom na območja, ki so naseljena.
4. Odločil sem v sodelovanju z organi milice in prebivalstvom v obmejnem pasu zagotoviti varovanje obmejne stražnice Livek in vojašnice Bovec, ki je v lasti TO ter kontrolo opuščenih stražnic. Z organizacijo globinskega varovanja zagotoviti varnost in nedotakljivost meje R Slovenije na prostoru odgovornosti 6. PŠTO.

V vojašnici Tolmin so vsi vojaki JLA, ki so se umaknili iz karavel

18. oktobra

Zadnji vojaki JLA zapustijo Tolmin. Vojašnico Simona Gregorčiča predajo TO.
182 PD vod prične z varovanjem vojašnice Tolmin.

NAČRT »JEZERO«

FORMIRANJE ZBIRNEGA CENTRA

Izdelan 17. 06. 1991

Pri 63. Obm ŠTO se je zbirni center za prestople pripadnike JLA v TO formiral 17. 06. 1991.

Naloga centra je bila varnostno preverjanje pripadnikov JLA, njihovo varovanje in zaščita pred zajetjem s stran varnostnih sil JLA. V centru je bilo organizirano usposabljanje za pridobitev VED glede na potrebe TO ter razporejanja v enote in zavode TO.

Poveljniki in načelniki štabov so bili dolžni zagotoviti tajnost lokacij Zbirnih centrov. Upravnim organom za Ljudsko obrambo so posredovali JAVKO za določeno mesto, kjer so predali prestople pripadnike JLA. Od tam jih je zaupna oseba prepeljala v Zbirni center.

Za tehnično, varnostno, zdravstveno, materialno in kadrovsko oskrbo za delovanje Zbirnega centra je organizirana Učna četa iz Idrije. Opravljala je tudi varovanje Zbirnega centra.

Za vodenje Zbirnega centra 63. Obm ŠTO Tolmin je bil določen upokojeni miličnik Miklavčič Jože iz Cerkna. Jože ni bil vpoklican njegovo nalogo je prevzel poveljnik Učne čete kap. Cvelbar Milan.

Lokacija Zbirnega centra in Javke sta bile strogo zaupne narave in so morale biti fizično varovane.

Dokumenti ki se nanašajo na Zbirni center in Javko so nosili oznako:

»LJUĐSKA OBRAMBA - DRŽAVNA TAJNOST – STROGO ZAUPNO« šifra »JEZERO«

NAČRT »KAMEN«

Izdelan 27. 05. 1991

1. PRESOJA STANJA

Ocena zemljepisno – topografskih značilnosti

Območje odgovornosti 63.ObmŠTO meji z Republiko Italijo 97 km v smeri sever – jug in poteka na nadmorski višini od 238 do 2679 m. Komunikativnost mejnega pasu je slaba, tako na severu prečkata dve komunikaciji, v južnem pa štiri. Mejni prehodi so trije mednarodni (Predil, Učja in Robič) in štirje maloobmejni (Breginj, Robedišče, Livek in Solarji), ter s štirimi cestnimi povezavami v notranjost Slovenije in eno železniško progo.

Ocena sil JLA v varovanju državne meje

V območju naše odgovornosti za varovanje državne meje je 62. Obmejni bataljon z osmimi stražnicami. Stražnice so moči 25 – 30 vojaki, skupno okoli 280 vojaki. V 62 Obmejnem bataljonu s sedežem v vojašnici Tolmin je še cca200 vojakov in starešin. Tu je še planinski bataljon 345 pl. brigade s cca 450 vojaki in starešinami. Vojake na varovanju državne meje se obmejne stražnice lahko popolni še z 200 vojaki.

PRESOJA MOŽNIH UKREPOV SIL JLA	NALOGA 63. Obm ŠTO TOLMIN
»KAMEN 1« JLA ostaja v stacionarnih objektih, povišan nadzor obmejnega pasu, povišana stopnja bojne pripravljenosti.	»KAMEN 1« Angažirati obveščevalne organe in spremljati namere JLA in poveljstev. Obveščevalno delo usmeriti na Mednarodne mejne prehode in komunikacije ki vodijo k njim. Težišče imeti v rajonu Bovca, Kobarida in Tolmina. Spremljati dogajanje na komunikaciji Bovec – Predil, Bovec – Žaga – Učja in Tolmin – Kobarid – Robič. 182 in 183 Proti diverzantska voda (dalje PD vod) imeti v pripravljenosti za aktiviranje.
»KAMEN 2« JLA bo z okrepitvami obmejnih enot izvajala zapiranje državne meje. - v obmejnem pasu se bo aktivnost JLA demonstrirala še posebej na mejnih prehodih. - maloobmejne prehode bo zaprla. - na Mednarodnih mejnih prehodih bo vršila kontrolo in legitimiranje vseh vrst. - organi mejne milice bodo onemogočeni pri svojem delu. - vojaška policija in izvidniške enote bodo globinsko nadzorovale slovenski prostor.	»KAMEN 2« Odkrivati postopke JLA pri zapiranju državne meje. Z milico okrepiti kontrolo komunikacij in prostora. Mobilizirati 182 in 183 PD voda z nalogo kontrole smeri Tolmin – Kobarid – Bovec in Kobarid – Robič. Biti v pripravljenosti za blokiranje enot JLA, ter zagotoviti nemoten promet preko Mednarodnih mejnih prehodov (dalje MMP).
»KAMEN 3« Z zavzetjem Mednarodnih mejnih prehodov bo JLA izvajala zaporo, kontrolo in varovanje državne meje z sistemom stražnic. Po končanem zapiranju meje bodo obmejne enote podprte z delom enot planinskega bataljona iz Tolmina.	»KAMEN 3« Angažiranim enotam JLA v zapori državne meje preprečiti vsakršno oskrbo. Pristopiti k odpiranju MMP. V sodelovanju z milico izvesti kontrolo in zaporo smeri: 182. PD vod smer Tolmin – Kobarid 183. PD vod smer Kobarid – Robič 26. Alp. vod smer Bovec – Predil 25. Alp. vod imeti v rezervi 140.Div.odred smer Kobarid – Breginj. Biti v pripravljenosti za nasilno odpiranje MMP in zavarovanje le teh. » KAMEN 3A » Zagotoviti kontrolo glavnih komunikacij, ki vodijo proti državnim mejnim prehodom, ter preprečevati oskrbo enot JLA, ki še izvajajo zaporo državne meje. Prevzete stražnice posesti in varovati, promet preko mejnih prehodov mora potekati nemoteno. Z enoto moči voda zasesti ustrezen objekt na MMP Robič, ter ustvariti pogoje za

	delovanje stražnice.
»KAMEN 4« Zaradi nastalih razmer v Jugoslaviji se enote JLA in poveljstva, ki varujejo državno mejo organizirano pod poveljstvom obmejnega bataljona pristopile k evakuaciji sil in sredstev iz obmejnega pasu. Evakuacija bo v prvi fazi potekala na smeri: Log pod Mangartom – Bovec – Kobarid – Tolmin, nato v notranjost Slovenije, na mejo s Hrvaško. Vsa materialno tehnična sredstva bodo odpeljali s seboj in jih namestili izven Slovenije.	»KAMEN 4« V sodelovanju z enotami milice, ko prevzamejo kontrolo mejnih prehodov, zagotoviti moštvo za kontrolo državne meje. Cona odgovornosti je tt 2359-Vevnica do kote 1115 Grad-Kolovrat. Za potrebe kontrole se zasede zapuščene stražnice.

Povzetek iz povelja.

REPUBLIKA SLOVENIJA
63. Območni štab TO TOLMIN

Stevilka

SZ-5/11-91

27.05.91

P O V E L J E

POVELJNIKA 63.ObŠTO ZA BOJNO DEJSTVOVANJE
PO NACRTU "KAMEN"

Karta 1:50.000 Videm 2,4, Tolmin 1,3

1. PRESOJA STANJA IN RAZMER

a) Ocena zemljepisno-topografskih značilnosti

Območje odgovornosti 63.ObŠTO meji z Republiko Italijo v skupni dolžini 96 km. Meja z Italijo v cono odgovornosti poteka v smeri sever-jug in sicer od tt 2.359 Vevnica do tt 1.115 Grad južno za 500m.

Mejni pas v svojem severnem delu poteka po izrazito visoko planinskem in težko prehodnem, medtem ko v južnem delu po planinsko-hribovitem zemljišču. Mejni pas poteka po svetu z nadmorsko višino od 238m do 2.679m. Mejna črta na severnem delu poteka po nenaseljenem področju, na jugu delno naseljenem. Komunikativnost obmejnega pasu je slaba tako na severu prečkata dve komunikaciji v južnem pa štiri. Na področju 63.ObŠTO je 6 mejnih prehodov s šestimi povezavami od tega 3 mednarodni prehodi in 3 maloozbjejni ter štirimi cestnimi povezavami v notranjost Slovenije in eno železniško progo.

b) Ocena sil JLA v varovanju državne meje

Ocena sil JLA v varovanju državne meje za kontrolo in zavarovanje državne meje na prostoru odgovornosti 63.ObŠTO je 62.Obm.odsek z 8 stražarnicami.

Stražarnice so jakosti 25-30 ljudi, a poveljstvo s prištavnimi enotami jakosti oca 40 ljudi. Skupno število ljudi, s katerimi razpolaga JLA za zavarovanje in kontrolo državne meje je oca 280 vojakov in starešinami. Enote se oskrbujejo v lastnem v lastni režiji, le v manjšem delu se opirajo na kapacitete DGS (elektrika, telefonija, delno vodovodi in oskrba s kruhom).

Na prostoru naše odgovornosti je še 62. Obmodsek s oca 200 vojakov in starešinami ter pl.bat. s oca 400 vojakov in starešinami v Tolminu in oca 60 vojakov v Bovcu. pričakovati je, da bi JLA za zaporo državne meje lahko angažirala iz omenjenih kasarn še 150 vojakov in starešin.

ROMAN MEDVED

V zadnjih dneh pred osamosvojitvijo Slovenije še vedno nismo verjeli, da bo prišlo do oboroženega spopada med TO in JA. Na 63. Obm ŠTO Tolmin so se izvajale še zadnje mrzlične priprave, da bi dan D - 25. junij pričakali pripravljeni.

Teritorialna obramba se je na osnovi Zakona o obrambi z dne 06. aprila 1991 reorganizirala in tako je iz 62 občinskih štabov formiranih 26 območnih štabov. V Severnoprimerški pokrajini sta formirana dva območna štaba namesto štirih občinskih. V novo oblikovani 63. Obm ŠTO Tolmin sta tako združena občinski štab Idrija in občinski štab Tolmin. Za poveljnika štaba je postavljen major Vito Berginc (Tolmin), za načelnika štaba pa stotnik Edvard Golob (Idrija). Reorganizacija na nivoju območnega štaba ni izpeljana do konca, kar je imelo precejšnje negativne posledice tudi pri poveljevanju med desetdnevno vojno. Ni prišlo do fizične združitve obeh občinskih štabov, ni bila

postavljena vojna formacija območnega štaba, tako da sta še vedno delovala oba občinska štaba po vojni formaciji. Zaradi tega so bile posamezne vojaške dolžnosti v štabu dvojno popolnjene, kot na primer dolžnost načelnika štaba, ki sta jo opravljala Edvard Golob in Ernest Štendler. To je privedlo tudi do ločenega poveljevanja in vodenja vojne na področju občine Idrija in občine Tolmin, občasno pa tudi do nesoglasij med posameznimi člani območnega štaba in poveljniki podrejenih enot

1 STANJE V 63. Obm ŠTO TOLMIN PRED VOJNO

S predajo orožja 18. maja 1990 je TO na tolminskem ostala praznih rok. Z organiziranjem Manevrske strukture Narodne zaščite se je v oktobru 1990 pričelo iz vojašnice Tolmin organizirano iznašati orožje in strelivo. Dne 20.12.1990 se je ob pomoči dežurnega oficirja Slovenca iz vojašnice Tolmin odpeljalo skoraj vse orožje in strelivo last TO. Del te opreme je oddan 61. Obm ŠTO in 4. PŠTO. Preostala količina je razmeščena v bližini mobilizacijskih zbirališč enot TO pri zasebnikih. Te prevoze oborožitve se je izvajalo ponoči s pomočjo policije in z veliko stopnjo tajnosti. Za vse premike in lokacije je vedelo samo 6 oseb. Do pričetka vojne je zagotovljeno 581 kosov orožja - pušk, 438 kosov pištol in okoli 140.000 kosov različnega streliva. S tem orožjem so se oborožile naslednje enote:

S pridobljenim orožjem smo formirali sledeče enote:

- 63. OŠTO z:
 - zaščitnim vodom
 - oddelkom za zveze
 - zalednim vod
- 70. pehotni odred TO poveljstvo in
 - 1. pehotna četa TO
- 140. diverzantski odred TO poveljstvo
 - 1. vod
 - 2. vod
 - 3. vod in
 - zaledni oddelek
- 86. četo TO Šentviška Gora
- 182. protidiverzantski vod TO Tolmin
- 183. protidiverzantski vod TO Kobarid
- 25. alpsko-izvidniški vod Tolmin
- 26. alpsko-izvidniški vod Bovec

Te enote so odigrale glavno vlogo v dneh pred vojno in v prvih dneh vojne. Naloge, ki jih je imel 63.Obm ŠTO Tolmin ob razglasitvi samostojnosti in med samo vojno so se izvajale po naprej izdelanih načrtih:

- varovanje objektov posebnega pomena **B-2**
- odpiranje mejnih prehodov - načrt **“KAMEN”**
- ustanovitev centrov za sprejem prestopnikov iz JA - načrt **“JEZERO”**
- blokade vojašnic in stražnic JA (ovire)

17. junija so vpoklicani vsi poveljniki 631 čete na tridnevne priprave za usposabljanje enote. Že od 19.06.1991 se je v rajonu vasi Drežnica nahajala na 7-dnevnem usposabljanju 631. četa TO. Ta enota je formirana v prvi polovici junija iz vojaških obveznikov mlajših od 25 let, ki so prej imeli razpored v JA. Oboroženi so z avtomatskimi puškami. Usposabljanje vodi stotnik I. razreda Roman Medved. Vpoklicani pripadniki enote so že takoj na začetku seznanjeni tudi z dejstvom, da se njihovo usposabljanje lahko podaljša. Enota je bila vpoklicana na usposabljanje z namenom, da se uporabi za morebitne intervencije v času priprav na osamosvajanje Slovenije.

Dne 24.06.1996 ob 04.00 je z ukazom poveljnika TO 6. PŠTO izvedena mobilizacija dela poveljstva 63. Obm ŠTO in zaščitni vod. Istega dne so mobilizirane še naslednje enote, ki so imele svoje naloge:

- 182. PDivv - branjenje barikad v rajonu Tolmin - Volarje
- 183. Pdivv - branjenje barikad v rajonu Kobarid - Robič
- 2/140 Div Od TO - posredovanje v rajonu mejnega prehoda Robič

Do pričetka vojne so se mobilizirane enote nahajale v rajonih opredeljenih z načrti in so izvajale usposabljanje.

Naslednji dan, 25. junija, so enote prejele ukaz o podelitvi borbenega kompleta ostrega streliva v roke vsem vojakom, 631. četi pa je tudi formalno podaljšano usposabljanje za nedoločen čas. Ta ukaz je bil prvo resno znamenje, da se bo v naslednjih dneh odločalo o življenju in smrti.

Dan, ko je Slovenija razglasila samostojnost, so vpoklicane enote izvajale priprave za delovanje v naslednjih dneh, v večernih urah pa so se nekatere udeležile tudi praznovanj ob razglasitvi samostojnosti (Drežnica, Vojsko...). Tega dne se z aktiviranjem načrta »JEZERO« enota – učna četa TO Idrija - namesti na Vojskem v domu IMP ter pripravi vse potrebno za sprejem prebežnikov iz JA. V popoldanskem času pa enota izvede bojno streljanje in v večernih urah s krajanji Vojskega praznujejo razglasitev samostojnosti.

2

27.06.1991 do 30.06.1991

V jutranjih urah 27.06 1991 se je skupaj z različnimi strukturami pričelo izvajati blokado vojašnice Tolmin in magistralne ceste Tolmin - Kobarid - Robič. Blokade so postavljene na primernih mestih s težkimi tovornjaki in s podiranjem dreves. Fizično varovanje blokad sta izvajala 182. Pdivv in 183. Pdivv. Vojašnici v Tolminu je tega dne odvzeta elektrika in voda, onemogoči pa se tudi preskrba s kruhom

Organizirane so še po načrtu oviranja barikade pri vasi Selišče, v tesnem na koncu volarske ravnine in vasi Robič. Vse barikade so branjene z enotami TO. Na Seliščih in koncu volarske ravnine 182. PDV in v vasi Robič 183 PD vod.

Enote JA v tem času niso čakale prekrizanih rok. Iz vojašnice Tolmin so dopoldan okrepili posadke na obmejnih stražnicah, ki so imele nalogo ob razglasitvi samostojne Slovenije zasesti vse mejne prehode. Po tem načrtu so tudi delovali.

Ob 10.45 je na mednarodni mejni prehod Učja pripeljal tovornjak JA s 23 vojaki. Od miličnikov so zahtevali, da se umaknejo, kar so ob 11.30 tudi storili.

Ob 10.30 se je podobno zgodilo na mejnem prehodu Predel. Pogajanja so potekala do večera, ko so okoli 22.00 trije miličniki morali zapustiti mejni prehod brez svojega orožja. Enota JLA pod vodstvom kapetana Božidarja Mastiloviča je bila tu brez oskrbe, saj je bila njihova stražnica v Logu pod Mangartom. Tako se je naslednjega dne vrnila v stražnico, mejni prehod pa je bil odprt. Blokada stražnice je naslednje dni izvajal 26 ALIV.

Ob 10.50 je 35 vojakov JA iz karavle Staro Selo blokiralo mednarodni mejni prehod Robič in zahtevalo predajo miličnikov ter takojšnje zaprtje prehoda. Prišlo je do pogajanj med miličniki in enoto JA, vendar je mednarodni mejni prehod deloval še do večera. V tem času so že stekle aktivnosti za deblokado mejnega prehoda Robič s strani enot TO. 2.vod 140. diverzantskega odreda v popoldanskih urah postavi 200 metrov pred enoto JLA na Robiču obrambo. Enota JLA je v prostoru blokirana s strani Milice in Teritorialcev.

V večernih urah se iz vasi Drežnica se v vas Svino premesti 631. četa za posebne namene in se jo uporabi za blokado na Matajurju in stražnice Staro Selo.

Mejni prehod Učja je bil slabe 3 km pred stražnico, kjer je bila enota JA. Stražnica je bila v neposredni bližini državne meje v dolini reke Učje. Blokada te stražnice je izvajala 3. četa 70. pehotnega odreda, in sicer izmenično s 25. ALIV in 87. četo TO Bovec.

Stražnica Breginj ni predstavljala nobene nevarnosti niti se z njo nismo dosti ukvarjali. Njen poveljnik zastavnik Stamenković ni izvajal nobenih aktivnosti in je na tem maloobmejnem prehodu potekal promet normalno.

Tega dne so izdani prvi ukazi o uporabi orožja. Najprej je izdan ukaz da TO lahko uporabi orožje samo v primeru napada s strani JA. Kasneje je izdan ukaz, da se z namenom ustavljanja kolon vozil JA strelja v pnevmatike v primeru če se kolona JA ne ustavi na poziv. Ta odobritev uporabe orožja je v toku dneva večkrat preklicana, pa ponovno odobrena.

V jutranjih urah 28. junija Iztok Selič organizira pobeg iz vojašnice s Česnikom, Vladom Rutarjem, Igorjem Melincem z vozilom, tehnično opremo, orožjem in strelivom. Pregovoril je še Martina Gerliča in Mlakarja. S tem dejanjem je onesposobljena zaledna enota planinskega bataljona.

2.1. DEBLOKADA MEDNARODNEGA MEJNEGA PREHODA ROBIČ IN PREDAJA STRAŽNICE LIVEK

Dne 27.06.1991 ob 09.45 je 63.Obm ŠTO prejel ukaz za blokado magistralne ceste Tolmin-Kobarid-Robič. JA je prav v tem času iz vojašnice Tolmin poslala več enot s tovornjaki na mejne prehode. Ti premiki enot JA so kontrolirani s strani enot TO, vendar se jih ni zaustavilo, ker enote TO niso imele takšnega ukaza. Ob 12.30 je policija obvestila Obm ŠTO, da je enota JA jakosti 30-40 vojakov

blokiralo cesto 100 m pred mejnim prehodom Robič. Za deblokado mejnega prehoda so v naslednjih dneh angažirane naslednje enote TO:

- 2. vod 140. Div Od TO z nalogo zapreti cesto vas Robič - mejni prehod Robič in preprečiti umik vojakov JA v smeri stražnice Staro Selo.
- 183. Pdivv - širše zararovanje blokade v vasi Robič
- 631. četa TO - blokada stražnice Staro Selo in širše zavarovanje v smeri Matajurja. Naloga enote je bila preprečiti intervencijo enot JA iz stražnice Staro Selo in preko Matajurja
- 25. Aliv - blokada ceste Robič - MMP

Prve enote so bile na svojih položajih ob 15.00. Medtem so se pričela pogajanja med poveljnikom enote JA in varnostnim organom 63. Obm ŠTO, ki je usklajeval delo enot TO na tem področju. Poveljnik enote JA je zagotovil, da ne bodo streljali prvi, če ne bodo napadeni, zahteval pa je predajo miličnikov na mejnem prehodu. V popoldanskih in večernih urah se je razdivjala nevihta, ki je ustavila vse aktivnosti. Ob 24.00 je UNZ Nova Gorica zahtevala, da se mora mejni prehod osvoboditi, drugače se morajo miličniki na mejnem prehodu predati. Poveljnik 63. Obm ŠTO je odločil, da ne bo izvedel napada na enoto JA, saj so le-ti imeli zelo ugodne položaje.

Skupina miličnikov je po tej odločitvi kmalu po polnoči predala mejni prehod v roke JA. Po pogajanjih so miličniki lahko zapustili prehod s svojo osebno oborožitvijo in odšli v svojo matično enoto.

28.06.1991 ob 08.00 je 6.PŠTO ukazal, da se mora mejni prehod Robič odpreti za promet do 13.00. Ponovno so stekla pogajanja in ob 13.30 se je enota JA predala.

To je bil prvi mednarodni mejni prehod v Sloveniji, ki je bil po začetku vojne odprt za promet.

Hkrati so se vojaki JA umaknili tudi z mejnih prehodov Učēja in Predil v svoje stražnice.

Istočasno z deblokado mejnega prehoda Robič so potekale tudi aktivnosti pri predaji posadke JA v stražnici Livek. Poveljnik stražnice je bil po narodnosti Slovenec. Takoj po začetku vojne je preko miličnikov na mejnem prehodu Livek javil, da je pripravljen predati stražnico v roke TO. 28. junija ob 09.00 je formirana bojna skupina iz 631. čete TO in 140. Div Od TO pod vodstvom varnostnika 63. Obm ŠTO, ki je odšla na Livek. S pomočjo vaščanov Livka je stražnica Livek obkoljena in po kratkih pogovorih s poveljnikov stražnice se je posadka ob 14.00 vdala, poveljnik pa je prestopil v TO.

Takoj po predaji stražnice Livek so se pričela pogajanja tudi s poveljnikom sosednje stražnice Livške Ravne. Pri teh pogajanjih se je precej zapletlo predvsem zaradi omahovanja poveljnika stražnice. Najprej se je nameraval predati s celo posadko stražnice, po posvetovanju s svojim nadrejenim (radijska zveza z vojašnico Tolmin) pa se je premislil. V naslednjih dneh je poveljnik vseeno prestopil v TO, iz stražnice je pobegnilo 18 vojakov. V stražnici je ostalo 6 vojakov, ki jih je vodil desetar srbske narodnosti. Kasneje se je ta stražnica dopolnila z dodatnimi vojaki oficirjem JA iz sosednje stražnice Vogrinka.

2.2. BLOKADA VOJAŠNICE TOLMIN IN STRAŽNIC BREGINJ, UČEJA IN LOG POD MANGARTOM

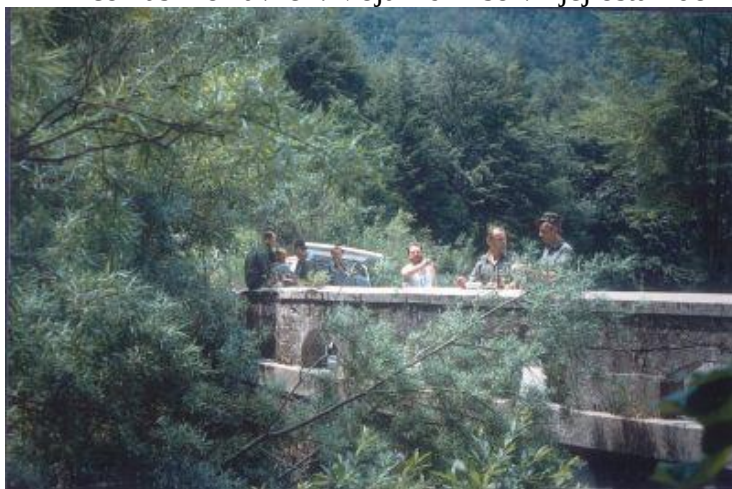
27.06.1991 je s težkimi tovornjaki zaprt glavni izhod iz vojašnice, odklopljen je telefon, in voda. Takoj po izvedeni mobilizaciji 94. voda TO v dopoldanskih urah je organizirano tudi fizično varovanje blokade. Vojska je zaradi tega nasilno vzela iz tolminske pekarnе kruh za svoje potrebe. Pekarna se je nahajala pri glavnem vhodu v vojašnico in po tej akciji JA je pekarna prenehala obratovati. Kruh za prebivalce se je potem celo obdobje pripravljaj v pekarni Cerkno. V naslednjih dneh je blokada vojašnice ojačana z delom 70. Od TO in 182. PDV in 183.PDV. Do napada na vojašnico ni prišlo iz več razlogov:

- vojašnica se nahaja v mestu
- enote TO niso razpolagale s težjim orožjem (minometi, Ntt)
- v vojašnici so bili večinoma mladi vojaki - regruti, ki so prišli na služenje vojaškega roka v začetku junija 1991. Enote JA v vojašnici tako niso izvajale nobenih aktivnosti in provokacij, ki bi lahko sprožile spopad z enotami TO.

Iz vojašnice, kot tudi iz vseh stražnic so vsakodnevno bežali vojaki - tudi do 40 vojakov dnevno. Številčno stanje enot JA na Tolminskem se je v času vojne na ta način zmanjšalo več kot za polovico. Skupaj je v teh dneh prebegnilo 293 vojakov, zajeti pa je bilo 85 vojakov. Na stran TO pa je prestopilo nekaj podoficirjev in večina civilnih oseb zaposlenih v JA. S poveljujočimi oficirji v vojašnici so se prav tako izvajala pogajanja, vendar so bila neuspešna. Starešine so v vojašnici vztrajale do konca, čeprav so ostali skoraj brez vojakov.

Stražnica Breginj je blokirana istočasno kot mejni prehod Robič. Večina vojakov je v naslednjih dneh pobegnila iz stražnice. V stražnici je ostal do konca vojne samo poveljnik z 8 vojaki.

Stražnica Učaja je blokirana takoj po umiku vojakov JA z mejnega prehoda Učaja s strani 3/70 Od TO in kasneje z 87. č TO iz Bovca. Zaradi nedostopnega zemljišča se ni niti razmišljalo, da bi stražnico nasilno zavzeli. Vojaki JA so v njej ostali do konca vojne.

Posadka stražnice Log pod Mangrtom je bila ojačana z enoto iz vojašnice Tolmin in skupaj je bilo 32 pripadnikom JA. V oborožitvi so imeli tudi dva minometa 82 mm. V tej stražnici je posebej izstopal poveljnik, ki je stalno grozil, da bo v primeru kakršnekoli akcije s strani TO z minometi streljal najprej po vasi Log pod Mangrtom. Enota TO - 26.Aliv je tako zasedel položaje precej daleč od stražnice, izvajal opazovanje in preprečeval morebiten izpad enote JA iz stražnice.

V vojašnici Bovec - rekreativni center JA se je nahajalo 9 vojakov in starešina, ki je bil odgovoren za delo centra. Takoj ob začetku vojne, 29. junija, se je posadka vojašnice predala, starešina in civilne osebe pa so prestopile v TO.

2.3. ZAVZETJE SKLADIŠČA ŠENTVIŠKA GORA

V skladišču Šentviška Gora je imela JA vskladiščene večje količine eksploziva, proti tankovskih min in streliva nad kalibrom 12,7 mm. V skladišču so bila tudi sredstva v lasti TO. Že v pripravah na vojno se je temu skladišču posvečala precejšnja pozornost.

28.06.1991 je v sosednji vasi Pečine pričela z mobilizacijo 86.četa TO, ki je dobila nalogo, da zasede skladišče Šentviška Gora. Poveljstvo čete je imelo pri mobilizaciji precej težav. Do 17.00 ure je prišlo v enoto manj kot 50% vojakov, manjkali pa so vsi poveljniki vodov. Tega dne je enota zamudila priložnost, da ujame poveljnika bataljona JA v Tolminu, ki se je okoli 12.00 ure zadrževal v vasi Pečine. Kljub ukazu s strani 63.Obm ŠTO, da oficirja zajame, akcija ni izpeljana. Po izjavi poveljnika 86.čete TO akcija ni izpeljana iz več razlogov:

- enota še ni bila formirana
- orožje še ni bilo dekonzervirano
- vojaško vozilo se je nahajalo sredi vasi ob prisotnosti večjega števila civilistov

Tega dne je enota dobila tudi ukaz, da se premakne v bližino skladišča Šentviška Gora in pripravi vse potrebno za zavzetje skladišča. Enota tega ni izvedla zaradi že navedenih težav pri formiranju enote.

Naslednjega dne 29.06.1991 je bilo stanje v enoti še slabše. V enoto so pričeli prihajati prostovoljci, od tega jih je bilo kar 18 pijanih. Poveljstvo enote je imelo precej dela, da so do večera nekako formirali enoto in jo oborožili.

Po intervenciji s strani 63.Obm ŠTO je akcija zavzetje skladišča Šentviška Gora izvedena naslednji dan 30.06.1991. 86.četa TO je obkolila skladišče in po krajših pogajanjih, ki jih je vodil član 63.Obm ŠTO, se je straža v skladišču okoli 14.00 uri vdala. Poveljnik straže je bil mlad podporočnik, doma iz Bosne, ki je zagrenjeno in razočarano ugotovil, da v taki vojski, kot je JA ne more več služiti.

Z zasedbo skladišča Šentviška Gora je TO prišla do naslednjih količin streliva in oborožitev:

• raketa protiletalska S - 2 M	96	kosov
• raketa za večcevni raketomet VMR 128 mm	5600	“
• raketa M 80 “OSA”	383	“
• raketa “ Maljutka”	920	“
• raketomet “ Zolja”	932	“
• mina minometna MM 60 mm	7170	“
• mina minometna MM 82 mm	6105	“
• mina protipehotna PP - vsi modeli	9849	“
• mina protitankovska PT - vsi modeli	3272	“
• eksploziv TNT	19200	kg
• naboj 7,62 mm	1 752 605	kosov
• naboj 7,9 mm	1 001 125	“
• ročna bomba M 52 in M 75	28630	“

Takoj po zasedbi skladišča se je pričelo z organiziranim praznjenjem skladišča. V nekaj dneh in nočeh so vsa sredstva premeščena na druge lokacije po vsej Sloveniji. V Posočju je del sredstev takoj premeščen v bližino vasi Ladra in kasneje v objekte pri Kobaridu (»štale«

3

30.06.1991 do 07.07.1991

Z zavzetjem skladišča Šentviška gora so se na Tolminskem zaključile večje aktivnosti. V naslednjih dneh so se izvajale blokade vseh objektov v katerih so še bili pripadniki JA. Zavzete objekte (vojašnica Bovec, stražnica Livek in skladišče Šentviška gora) pa so enote TO zavarovale in izkoristile za svojo nastanitev. V teh dneh se je pričelo tudi z organizirano zamenjavo enot, ki so bile več dni neprekinjeno angažirane. Zaradi pomanjkanja osebne oborožitve se je zamenjava izvedla z mobilizacijo nove enote, primopredajo orožja in opreme, ter odpustom enote domov.

Situacija v Sloveniji se je ponovno poslabšala, ko je grozila intervencija JA iz ozemlja Hrvaške in Srbije. Da bi preprečili morebitne aktivnosti JA je poveljnik 63. Obm ŠTO dne 07.07.1991 izdal povelje za nadaljnjo bojno delovanje enot TO. Povelje precizira naloge enot TO v primeru napada enot JA na Slovenijo z ozemlja Hrvaške. Osnovna naloga enot je uničenje enot JA v vojašnici Tolmin, v nadaljnjem delovanju pa uničenje preostalih stražnic.

To povelje ni realizirano, saj se je 07.07.1991 končala vojna za samostojno Slovenijo z podpisom Brionske deklaracije. Enote JA v Posočju so se 25. julija umaknile iz vseh stražnic v obmejnem pasu in se zbrale v vojašnici Tolmin. Tu so pripadniki JA ostali do 18. oktobra, ko je zadnji vojak JA zapustil Posočje, v vojašnici Tolmin pa se namesti enota Teritorialne obrambe – 182. PDV

DELOVANJE POSAMEZNIH ENOT

VITO BERGINC

Osvoboditev mednarodnega mejnega prehoda Robič

V osamosvojitveni vojni za Slovenijo pred sedmimi leti so pripadniki slovenskih obrambnih sil tako kot drugod po državi tudi v zgornjem Posočju vložili mnogo truda, da bi bili mednarodni mejni prehodi (MMP) pod nadzorom slovenskih obrambnih sil (TO, Milice) in odprti za ves promet s sosednjo državo Italijo. Takratna (bivša) JLA je junija 1991 z vso razpoložljivo tehniko in enotami zavzela ali skušala zavzeti vse MMP na primorskem. To je počela z namenom, da bi Slovenijo popolnoma "odrezala" z drugim svetom in jo prisilila da bi zavrla demokratične procese, ki so bili tedaj pri nas na vrhuncu. Podobno je bilo tudi v tistih usodnih junijskih osamosvojitvenih dneh na kobariškem, ko je enota JLA iz stražnice Staro Selo v četrtek 27. junija ob 12.30 uri s približno 40 vojaki blokirala cesto 100 metrov pred MMP Robič.

Slovenska TO je 27. junija ob premikih enot JLA v hipu odreagirala in za deblokado mejnega prehoda Robič angažirala več enot:

- 2. vod 140 Diverzantskega Odreda TO (DivOd TO) je po načrtu dobil nalogo da zapre cesto med vasjo Robič in MMP Robič, ter prepreči umik vojakov JLA v stražnico Staro Selo.
- 183 Protidiverzantski vod (PDV) je izvedel širšo blokado ob vasi Robič in branil blokado na cesti pri vasi Robič.
- 631. četa TO je takoj blokirala stražnico Staro Selo in opravila širše zavarovanje v smeri Matajurja z nalogo preprečiti morebitno vojaško intervencijo enot JLA iz stražnice Staro Selo in morebitno pomoč preko Matajurja.
- 25. Alpsko izvidniški vod (Aliv) je bil angažiran v jutranjih urah 28. junija, ki naj bi izvedel blokado na desnem bregu Nadiže. Zaradi narasle reke ta naloga ni bila izvedena. Vod je bil na barikadi v pripravljenosti z 183. PDV do zavzetje MMP Robič.

Enote TO so prispele na svoje položaje po načrtu ob 15.00 istega dne razen Aliv, ki se je v tem času mobiliziral. Sočasno ob angažiranju enot TO, so stekla pogajanja med poveljnikom JLA zastavnikom Jelilc Mladenom in predstavnikom 63. Obm ŠTO stotnikom Hrovat Silvom. Pogajanja niso bila uspešna. Kasneje je od miličnikov zahteval umik iz mejnega prehoda.

Usodne junijske dni je zaznamovalo tudi vreme, saj se je v popoldanskih in večernih urah razdivjala nevihta, ki pa ni vplivala na dejavnosti TO. Topel dan se je v hipu spremenil v hladno noč, najhuje pa so jo občutili vojaki na položajih ob strani.

Napad bi terjal žrtve

Točno ob polnoči je koordinacijska podskupina Severnoprimske pokrajine (SvPP) zahteval, da morajo enote TO MMP Robič osvoboditi, saj so bili miličniki na tem mejnem prehodu v skrajno neugodnem položaju in bi se morali predati enoti JLA. Vendar je napad bil nemogoč zaradi slabe vidljivosti (zelo temna noč) in ugodnih položajev JLA. Izgube bi bile zelo velike na obeh straneh, zato je poveljnik 63. ObmŠTO ob eni ponoči dne 28. junija sporočil 6. Pokrajinskemu štabu TO, da napad ni mogoče izvesti.

Po tej odločitvi ObmŠTO so miličniki MMP Robič prepustili enoti JLA in odšli v svojo matično enoto z vso osebno oborožitvijo.

Pogajanja in vse dejavnosti ob MMP Robič je prvi dan vodil stotnik I.r. Hrovat Silvo, v petek 28.06.91 zjutraj je akcijo za zavzemanje MMP Robič prevzel stotnik Likar Zdravko.

Stotnik Hrovat Silvo se tedanjih dogodkov na Kobariškem spominja.

“Okoli poldneva 27. junija sem od miličnikov na MMP Robič, za zvezo jim je bil oddelek milice v Kobaridu, izvedel, da je 30-40 vojakov pod poveljstvom zast. Mladena Jelića blokiralo cesto okoli 100 m pred mejnim prehodom. Svoje položaje so si utrjevali že od jutranjih ur. Za vasjo Robič smo postavili barikado, katero je branil 183. protidiverzantski vod (dalje PDV). Po opravljeni nalogi sem se vrnil v Kobarid, kjer me je že čakalo sporočilo poveljnika 63. ObmŠTO, ki mi je prenesel ukaz o pripravi enot za zavzetje MMP in le-tega odpreti za promet. Za to nalogo sem poleg 183. PDV izbral še 2. vod 140. diverzantskega odreda, ki je bil na usposabljanju. Poveljniku poročniku Carli Radku in fantom sem obrazložil nalogo. Prvi trenutek so bili kot šokirani, zato sem jim dal nekaj minut za premislek, potem pa mirno vprašal, Če je med njimi kdo, ki takega bremena ne bi prenesel. Zavedal sem se, da bo šlo zares in to so imeli v mislih tudi fantje in moške. Po kratkem pogovoru je enota odšla do zadnjega moza, sam pa sem še poskrbel za vse potrebno, Če bi prišlo do boja.

Ob 14.05 uri se je začelo najbolj težavno obdobje osvobajanja MMP Robič. Skupaj s dvema vojakoma sem se napotil do mejnega prehoda peš. Med hojo proti prehodu so peli zaklepi avtomatskih pušk in kamor sem se ozrl, so bili vojaki JLA na položajih in nas spremljali. Mučna napetost je popustila, ko smo se sestali s poveljnikom enote in so se pričela pogajanja. Pogajanja so bila neuspešna, doseženo je bilo le, da ne bodo streljali in da se pogajanja nadaljujejo. V zgodnjih juntranih urah, dne 28.06. je nalogo za osvobajanje MMP Robič od mene prevzel Likar Zdravko. Zamenjavo sva opravila tako, da sva se z mojim osebnim avtomobilom odpeljala na MMP Robič ter se z Jelićem dogovorila, da bo pogajanja za TO vodil stotnik Likar Zdravko”.

Dne 28. junija 91 je ob 08.30 uri ObmŠTO dobil od načelnika 6. PŠTO ukaz. da mora biti mejni prehod Robič osvobojen do 14.00 ure. Naloga je bila takoj prenešana stotniku Likarju in ostalim poveljnikom sodelujočih enot.

Poveljnik JLA vendarle popusti

Stotnik Likar je po sprejemu ukaza ObmŠTO o zavzetju MMP ponovno skušal s pogajanji prepričati poveljujoča oficirja JLA Jelića in Doneva, da je boj nesmislen. Hkrati je oficirjema JLA ponudil

možnost, da prestopita na stran TO, vendar tega nista hotela sprejeti. Po večkratnem pogovoru in pogajanjih je Likar uporabil tudi zvijačo in ju pri tem opozoril, da se okoli MMP zbira več čet in vodov TO. Zaradi groženj in ker nista imela radijske zveze s poveljstvom, sta se poveljujoča oficirja JLA odločila za predajo, nista pa prestopila na stran TO. Predaja MMP Robič enotam TO je bila ob 13.00 uri. Vojaki so izročili orožje, nakar so bili prepeljani s kombiji v Kobarid, nato v zbirni center Tolmin, kjer jim je bila izročena civilna obleka in bili odpuščeni domov. MMP Robič je bil ob 13.30 uri odprt za promet med Slovenijo in Italijo.

To je bil prvi mednarodni mejni prehod v Sloveniji, ki je bil po začetku vojne odprt za promet.

“V petek 28. junija so me zjutraj poklicali na oddelek milice v Kobaridu. Tam sem od Silva Hrovata prevzel koordinacijo dela vseh enot za zavzemanje mejnega prehoda Robič. Ob 09.00 uri smo bili na sestanku v kobariški OŠ.

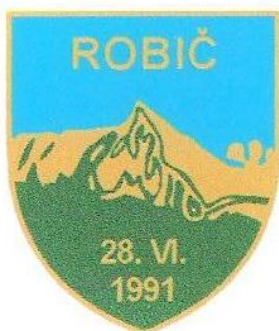
Na sestanku v kobariški osnovni šoli nam je načelnik ObmŠTO Tolmin Edi Golob predstavil položaj okoli MMP Robič. Izdal je ukaz, da se zbere vse enote v bližini MMP in jih pripravi za napad. Ukaz se je glasil:”MMP Robič mora do 14.00 ure pasti! Ukaz izvršiti takoj! Za napad uporabiti razpoložljive enote!” Poveljniki enot, ki smo bili navzoči, smo se začudeno in zaskrbljeno spogledali. Odločil sem se, da poskusim še enkrat s pogajanjem.

Z avtomobilom sem se odpeljal do barikade za vasjo Robič in nato odšel peš proti MMP. Na klancu pred njim sta bili dve puškomitraljezni gnezdi. Ustavili so me. Povedal sem, da prihajam kot pogajalec. Spustili so me naprej do MMP, kjer sta me pričakala zastavnik Mladen Jelić in poročnik Vlado Donev. Bili so zelo izmučeni, prezebli ter neprespani. Od dviganja nočnega neurja so bili vsi premočeni. Povedal sem jim, kakšno je stanje in da imam nalogo, da do 14.00 ure zavzamem MMP. Ponudil sem jima, da prestopita na stran TO. Na to nista pristala, nakar sem jima dal možnost, da se umakneta v Italijo, kar tudi nista sprejela. Po daljšem prepričevanju, ko je ostala le še možnost boja, sta se končno le odločila, da je najboljša možnost vdaja. Tako je bil ob 13.30 uri MMP Robič osvobojen in odprt za promet med Italijo in Slovenijo. Oddahnilo se mi je: “Pogajanja so uspela in žrtev ni bilo,” je o junijskih dogodkih povedal Zdravko Likar.

Leta 1996 je Občina Kobarid ob peti obletnici samostojnosti Slovenije dala pobudo za odkritje spominskega obeležja na MMP Robič. Pobuda je bila sprejeta, obeležje postavljeno in 28. junija 1996 odkritje le-tega. Vsi sodelujoči pripadniki enot TO, policije in carine pa so prejeli spominski znak **ROBIČ 28.06.1991.**

Podpolkovnik
Vito Berginc

MILAN GOLOB

S P O M I N I NA DOGODKE V ČASU OSAMOSVOJITVE V ZGORNJEM DELU

TOLMINSKE OBČINE

Milana Goloba tedaj operativnega oficirja 63 obm. ŠTO za tolminsko in idrijsko.

Vse od leta 1977 sem bil operativni oficir v (OŠTO) občinskem štabu TO Tolmin. Delo sem opravljal profesionalno vse do leta 1986 ko sem se zaposlil v drugi delovni organizaciji. Delo operativca mi je bilo dobro znano, saj smo desetletje vsako leto izvajali usposabljanje enot TO.

Junjske dni osamosvojitvene vojne sem dočakal kot operativni oficir vojnega območnega štaba TO (Obm.ŠTO)

Že v drugi polovici junija 1991 sem bil kot inštruktor upoklican na usposabljanje novoformirane čete v Drežnico. Dne 25 junija v dopoldanskem času sem prejel poziv v 63 Obm ŠTO, ki je že deloval v hotelu v Mostu na Soči. Kot operativec sem bil takoj seznanjen o vpoklicanih enotah in vojnih nalogah. Takoj smo organizirali delo na poveljstvu in izdelali delovno karto komandanta. Vojni dnevnik štaba je bil pri dežurnem, v katerega se je beležile vse informacije in dogodki po dnevih in času. V poveljstvo so pričeli prihajati prvi ukazi za formirane enote. Iz

našega poveljstva pa smo ukaze prenesli v enote. Prvi ukrepi so bili izpeljani po načrtu uporabe enot. Sreda 26 junija je potekala po opisani situaciji brez večjih stresnih situacij, vendar v nekem čudnem pričakovanju. Zvečer smo na trgu revolucije v Ljubljani razglašali samostojnost Slovenije, tudi po vseh večjih krajih in tudi na tolminskem so potekale slovesnosti z zasajanjem lip. Bilo je slovesno vzdušje kljub temu da smo bili v uniformah in na sedežu poveljstva.

Prišel je četrtek 27 junija 1991. V jutranjih urah so začele prihajati prve informacije o premikih JLA iz vojašnice Tolmin in sicer treh kamionov in dveh pinzgauerjev polnih vojaštva na mednarodne mejne prehode kot okrepitev tamkajšnih karavl. Načelnik štaba Golob Edije bil ta dan v Idriji, varnostni oficir pa na obhodu vpoklicanih enot. Po načrtu oviranja so bile takoj postavljene in s fizičnim varovanjem vpoklicanih enot varovane barikade in blokirana vojašnica Tolmin.

Zaradi lažjega in učinkovitejšega vodenja enot na kobariškem in bovškem je poveljnik ObmŠTO izdal ukaz da se del operativnega poveljstva štaba stacionira v Kobaridu in vodi koordinacijo vseh vpoklicanih enot in enot, ki so pričele z mobilizacijo. Odrejen sem bil za vodenje te skupine v kateri so bili tudi, kap.I.r. Julijan Makuc, kap. ABKO Edvin Vedenik, obveščevalec kap. Alojz Lapanja, kasneje se je nam pridružil tudi kap. Roman Medved. Večji del časa pa je v poveljstvu delal tudi kap. Marjan Platiše.

Na livku ni bilo večjih težav poveljnik enote se je predal skupaj z enoto. Stražnico na Livku smo takoj posedli z enoto. Zajete vojake smo prepeljali v OŠ Kobarid. Častnike JLA pa predali odgovornim službam, Častnik na Livku je prestopil v enote TO in bil poslan v zbirni center za prebegle, kjer so bili stalno varovani. Zaplenjeno orožje smo uporabili za naše enote. Pri prevzemu orožja na karavli se z domačini dogovorim o odstranitvi barikade nad vasjo Perati in spomočjo voznikov, ki sta se javila na Livku organiziram prevoz dveh pinzgauerjev iz pobočja Matajurja v Kobarid, kjer jih je pustila enota JLA, kise je ponoči prebila peš v karavlo Staro sedlo. Voznika se

prostovoljno predata. Preko dneva vzpostavimo povelniško mesto v zbornici OŠ Kobarid, ki pa zaradi dostopa mimo zajetih vojakov ni primerno.

Sobota 29.06 delo poteka na usklajevanju aktivnosti med enotami in pogajalci ki so še na terenu. Začnejo se pojavljati problemi med krajsani vasi Breginj in stražnico. Lovci in nekateri domačini hočejo na svojo roko napasti stražnico. Ob pogovorih tega in naslednjega dne večina vojakov prebegne in jih prepeljemo v Kobarid. Z poveljnikom pa dosežemo dogovor o popolni pasivnosti ostalih v stražnici. Največji problem pri predajah stražnic in prebegih vojakov so povzročali vojaki srbske narodnosti ki so celo grozili z orožjem posameznikom ki so hoteli predati orožje. Posebno je bil agresiven in dejaven desetar na stražnici Livške Ravne, ki je imel podporo v starešini iz stražnice Kambreško. Praktično so v vsaki karavli imeli zaupnika, ki je nadziral delo poveljnika. Tega dne je po uspešni akciji naša enota zasedla kasarno v Bovcu iz zajela vse vojake.

Nedelja 30.06 dan poteka v usklajevanju aktivnosti pregledih enot ugotavljanju dejanske situacije na terenu in proučevanje možnosti za nadaljno ukrepanje. Popoldne po odobritvi poveljnika preselimo poveljstvo v hotel v Kobaridu kje so pogoji za delo odlični. Iz tovarne na Srpenici dobimo osebno vozilo ki nam bo omogočilo lažje delo. Pripravimo tudi zajete vojake za premik na drugo lokacijo in predajo civilnim strukturam.

Ponedeljek 01.07 Enote opravljajo svoje naloge izvajajo zavarovanje poti in objektov. Stanje je umirjeno in brez posebnosti. Proti večeru se enoti na Livku javita prebežnika iz stražnice Livške Ravne (poveljnik in vojak)

Torek 02.07. Po sledi govoric ki se nanašajo na stražnico v Logu pod Mangartom se odločim da se podam na pogovore o stanju in predaji. S seboj vzamem tudi obveščevalnega oficirja Marjana Platišo. Postanek v Bovcu in pogovor z komandirjem policiske postaje mi razjasni stanje. Obdelamo več variant posegov za oviranje dela v stražnici vendar ugotovimo da bi bili kakršni koli posegi lahko usodni za samo vas Log pod Mangartom. Vodno zajetje za celotno vas je žal na območju stražnice in pod nadzorom JLA. Po temeljitem premisleku se odločimo samo za obisk in pogovor z poveljujočim stražnice takrat kap. Mastilovič. Vozilo z voznikom sva pustila na cesti, vozniku pustila vso oborožitev in odšla na pogovore. Poveljujoči nas je z gromkim glasom zaustavil že na mostičku sredi čistine pred stražnico, in ukazal enoti da posede borbene položaje. Poveljujoči je prišel do naju v popolni bojni opremljeni. Sredi čistine in pred puškinimi cevmi smo se najprej pogovorili in ponudili pomoč v slučaju obolelih in potrebnih zdravniške pomoči. Kasneje smo se pogovarjali tudi o možnostih predaje enote in objekta. Po dokaj izčrpnih pogajanjih sva ugotovila da predaje ne bo, poveljujoči je bil namreč srbske narodnosti. Po končanih pogajanjih sem zaradi vtisa na vojake, ki so nas opazovali podal poveljujočemu roko, kot da se poslavljajo stari prijatelji. Seznanjen z stanjem v stražnici sem se mirnejše vesti vrnil v Kobarid. Pozneje se je izkazalo da so bili pogovori in gesta ob slovesu le uspešni saj je ponoči iz Loga prebegnilo 11 vojakov.

Sreda 03.07 prjeli smo povelje da je potrebno prekiniti vse dejavnosti proti enotam JLA. Naše enote opravljajo svoje naloge varovanja.

Četrtek 04.07 V popoldanskem času dobim obvestilo da se iz stražnice Livške Ravne proti Livku premika enota obmejnega odseka jakosti približno 20 mož. Naša enota v stražnici Livek takoj posede položaje na cesti Livek – mejni prehod in zahteva okrepitve. V pomoč pošljem še vod iz 631 čete, z nalogo da na Livku uspostavi stik z našo enoto in pod njenim poveljstvom preide v obrambo. Očitno je med enotami prišlo do nesporazuma in vod iz odreda v stroju nadaljuje pot pred puške naše enote. Samo srečnemu naključju se moramo zahvaliti da ni prišlo do žrtev saj je vojak iz enote na položaju streljal na ta vod k sreči preko glave note.

Petek 05.07 Stanje je umirjeno aktivnosti ni čakamo na nadaljna povelja, urejamo enote. Tekom dneva se preselimo v prostore šolskega centra v Tolmin kjer je že nastanjen tudi ostali del poveljstva ObmŠTO.

Poveljujoči

Silvo Hrovat

Med osamosvojitveno vojno leta 1991 stotnik I. razreda, častnik za varnost v 63. Območnem štabu Teritorialne obrambe v Tolminu

Značilnost 10-dnevne vojne na Tolminskem so bila uspešna pogajanja, ki so bila vezana na izpolnjevanje vseh nalog. Dobro poznavanje nekaterih oficirjev JA je pripomoglo in vodilo k temu, da so bila pogajanja s strani JA sprejeta, čeprav se oficirji JA sprejetih dogovorov niso vedno držali. Ponosen sem na dejstvo, da smo s pogajanjem dosegli načrtovane cilje, tako da dandanes na Tolminskem ni potrebno obiskovati grobov padlih pripadnikov teritorialne obrambe in sprejemati svojce padlih ali pa srečevati vojnih invalidov ipd. Zavedati pa se je potrebno dejstva, da povsod v Sloveniji pripadniki Teritorialne obrambe preprosto niso imeli te možnosti, saj jim je bilo s strani tedanje JA vsiljeno bojno delovanje.

* **Dne 22. in 23. 06. 1991** sem bil kot varnostni častnik Območnega štaba TO v Tolminu vpoklican na usposabljanje v Poljče, kjer so nas seznanili s trenutnim vojaškim položajem TO v Sloveniji in možnosti agresije JA. Usposabljali in izpopolnjevali smo se tudi glede nalog in postopkih

ravnanja z ujetniki in prebežniki v skladu s predpisi Ženevske konvencije. Prejeli smo tudi pisna navodila. Ob prihodu domov sem tega dne v večernih urah prejel poziv preko takratnega Oddelka milice Bovec, da se moram javiti na Območni štab TO v Tolmin.

* S stotnikom Edijem Golobom sva **24.06.1991** odpeljala bojno strelivo v prostore osnovne šole v Drežnici, kjer je bila nastanjena 631. četa TO. Usposabljanje je vodil stotnik Roman Medved.

* Premik Območnega štaba TO Tolmin je bil izveden **25.06.1991** iz lokacije v središču Tolmina v hotel na Mostu na Soči.

- Izdelal sem načrt zaščite Območnega štaba TO.
- Obiskal sem diverzantski odred nameščen v dijaškemu domu v Idriji. Seznanil sem jih s trenutno situacijo v Sloveniji.

Dne 26.06.1991 sem obiskal prireditve ob zasaditvi lip v Bovcu, Kobaridu in Tolminu.

- Miličniki takratne Postaje milice Tolmin so na prireditvi v bliskoviti akciji zajeli varnostnega oficirja vojašnice Tolmin

MEJNI PREHOD ROBIČ

27.06.1991

8:30 Kot varnostni oficir Območnega štaba TO Tolmin sem prejel nalogo, da obiščem vse mobilizirane enote, in sicer od Tolmina do Bovca. Moja naloga je bila predstaviti trenutni položaj na Tolminskem, komandirje in pripadnike teritorialne obrambe opozoriti na varnostne ukrepe; predvsem pa jih opozarjati glede rokovanja z orožjem, saj so imeli na razpolagajo ostro strelivo.

Med potjo sem v vasi Volarje najprej obiskal 182. Protidiverzantski vod. Nato sem nadaljeval pot, vendar sem že kmalu v vasi Kamno naletel na oviro oz. na podrto drevje čez cesto, zato sem moral nadaljevati pot preko vasi Vrsno.

9:45 Z Oddelka milice Kobarid sem se preko telefona javil na Območni štab TO Tolmin, ki je bil stacioniran v hotelu Soča na Mostu na Soči. Poveljnik Vito Berginc mi je po telefonu izdal ukaz, da je treba blokirati cesto na relaciji Kobarid – Mejni prehod Robič za vasjo Robič. Med tem časom je

183. PDV pod poveljstvom poročnika Finca izvedel premik iz vasi Svino do ceste Kobarid – Robič. Na cesti pri gostilni Franko v Starem selu je 183. PDV izvajal blokado na postavljeni barikadi. Ko sem prispel do omenjene enote, sem jih seznanil, da so enote JA blokirale mejna prehoda Robič in Predel. Enoti sem prenesel povelje za blokado ceste za vasjo Robič. Izvedli smo

premik, med tem časom pa sem zaprosil avtoprevoznika Petrica, da pripelje dva kamiona napolnjena s peskom.

10:30 183. PDV zavzel položaje na cesti Robič – mejni prehod Robič, in sicer pod pobočjem ob makadamski cesti, ki pelje v vas Kred. Medtem sta prispela kamiona prej omenjenega avtoprevoznika, ki smo ju uporabili za barikado. En kamion je bil postavljen nepremično, z drugim pa je s premikom omogočal nemoten pretok civilnih vozil, saj je takrat promet preko mejnega prehoda še vedno nemoteno potekal. O izvedeni nalogi sem poročal na Območnemu štabu TO Tolmin in Oddelku milice v Kobaridu. V veliko pomoč je bil dežurni miličnik Oddelka milice Kobarid, ki me je obveščal o prispelih informacijah iz štaba in okolice Kobarida. Seznanil me je tudi z informacijo, ki jo je dobil od enote miličnikov, ki je bila na mejnem prehodu Robič, da je enota JA blokirala cesto 100 m pred mejnim prehodom. Enota, ki ji je poveljeval zastavnik JA Jelič, je prispela zjutraj in si utrjevala položaje.

13:00 Ob ponovnem prihodu v oddelek milice v Kobaridu mi je dežurni miličnik sporočil naj pokličem v Območni štab TO poveljnika Vita Berginca. Poveljnik mi je dal nalogo naj pravkar mobilizirani vod pošljem na položaje, ki bo v kontaktu z enoto JA na prehodu Robič. Odšel sem v osnovno šolo Kobarid, kjer je bil 2. vod 140. diverzantskega odreda ravno na kosilu. Ko so končali z obrokom, sem jim razložil, kaj je njihova naloga. Pripadniki teritorialne obrambe so bili v začetku v pravem šoku. Poveljniku enote poročniku Carli Radku sem predlagal, da tiste, ki niso psihično pripravljeni za izvedbo naloge, naj ostanejo v šoli, ostali pa naj se pripravijo za premik. Odšel sem k 183. PDV in ukazal poveljniku Fincu naj pošlje skupino pripadnikov teritorialne obrambe na pregled terena do mejnega prehoda in ugotovi položaje enote JA. Ob vrnitvi v Kobarid sem se ustavil v zdravstvenem domu in jih zaprosil, da zagotovijo zdravstveno osebje z zdravnikom. Preko Civilne zaščite sem skušal dobiti dve vozili za prevoz ranjencev, če bi bilo to potrebno. Ko sem prispel do osnovne šole, je bil omenjeni vod pripravljen za premik. Pojasnil sem jim tedanje razmere in ob pozitivni vlogi poveljnika Carlija se je enota v vsej zasedbi odločila, da izpelje nalogo.

14:05 Vod v koloni vozil je krenil proti blokadi, ki jo je izvajal 183. PDV. Na tej blokadi smo dlje časa čakali skupino, ki je šla na opazovanje. Skupino je vodil p. poročnik Volarič Janko. Ker skupine še ni bilo nazaj sem odločil, da počasi v koloni v razmahu 50 metrov vozilo od vozila nadaljujemo s premikom enote. Pred nami pa sem poslal skupino treh pripadnikov teritorialne obrambe, da pridejo v kontakt s p. poročnikom Volaričem. Po približno 200 metrov premika smo naleteli na skupino, ki se je vračala iz opazovanja in nam razložila, kje so opazili položaje enote JA na mejnem prehodu. S poveljnikom Carlijem sva se nato dogovorila, da se kolona z vozili ustavi približno 300 metrov pred položaji JA. Skupina, ki je bila z menoj, poročnikom Carlijem in petimi teritorialci pa smo nadaljevali pot peš. Prvi je šel naprej poročnik Carli in tudi prišel v vidni kontakt z enoto JA. Enota JA je bila razporejena tako, da je imela levo nad cesto pod pobočjem v gozdu utrjen položaj puškomitraljeza, cesto pa blokirano z vozilom Pinzgaver in kamionom znamke TAM.

Ko se je Carli vrnil, sem se odločil da se grem k enoti pogajat, z mano pa sta se odločila oditi še dva teritorialca, in sicer Miro Kurinčič in Darjo Konavec. Preden smo se odpravili smo se dogovorili, da bomo hodili tik ob levem robu ceste, če bi se zgodilo karkoli nepredvidenega, bi lahko skočili po pobočju do reke Nadiže.

Ko smo prišli do položaja vojakov JA, nas je opazil merilec puškomitraljeza in slišali smo zvok zaklepa s polnjenjem naboja v cev in istočasno glas poveljujočega s strani JA: » nemoj pušku na gotovs !«. Ta vzklik njihovega poveljujočega je tudi preprečil našo namero za skok po pobočju. Nato sem opazil dve osebi, ki sta se premikali proti nam, med njima pa sem prepoznal zastavnika JA Jeliča. Ko smo prišli v kontakt, mi je ponudil roko. Povedal sem mu, da je moja naloga prevzem njihovih položajev oz. položajev, kjer se nahaja njegova enota. Zraven zastavnika Jeliča je zelo zadržano stal oficir JA poročnik Donev, ki ga nisem poznal.

Zastavnik Jelič mi je odvrnil, da položaja z enoto ne bo zapustil in da prvi ne bodo streljali. V nadaljevanju pogovora sem mu glede na dane razmere dejal, da je pod hribom Mija na desnem bregu reke Nadiže razporejena še ena enota pripadnikov Teritorialne obrambe, čeprav jih tam dejansko ni bilo. Kljub mojemu prepričevanju je oficir JA vztrajal pri svoji odločitvi zaradi ukaza njegovih nadrejenih. Dogovorila sva se za trenutni status o nenapadanju z obeh strani. Zahteval je tudi, da se bo o morebitnih dogovorih naprej pogovarjal samo z menoj. Po tem dogovoru je zastavnik Mladen Jelič ugodil moji prošnji, da obiščem komandirja enote milice na mejnem prehodu Robič Srečka Rosiča. Slednjemu sem predstavil trenutno stanje, komandir Srečko Rosič mi je takrat dejal, da ničesar ne potrebuje, o morebitnih ključnih dogodkih na meji pa bo sporočal po telefonu na Oddelek milice v Kobarid.

Ob približno 15:15 smo zapustili položaje JA in odšli do naših vozil. Poročnik Carli je pregledal že razporejeno enoto in jim dal začasno povelje o nenapadanju, vendar so bili teritorialci v stalni pripravljenosti z orožjem na strel. Odšel sem do položajev 183. PDV jim predstavil trenutni položaj in nadaljeval pot proti Kobaridu. Med potjo sem se ustavil v Starem selu v gostilni Franko, kjer sem prosil za prehrano in toplo pijačo za obe enoti. Prošnjo so sprejeli in obljubili, da bodo hrano in pijačo dostavili do enot. Na Oddelku milice v Kobaridu sem dežurnemu miličniku povedal o dogovoru s komandirjem Srečkom Rosičem, na Območni štab TO v Tolmin pa sem poveljniku Vitu Bergincu v telefonskem pogovoru predstavil trenutni dogovor med mano in oficirjem JA zastavnikom Mladenom Jeličem.

16:45 S svojim osebnim avto sem zopet odšel na položaje k poročniku Carliju. V tistem trenutku je divjalo silovito neurje in pri tem sem moral paziti na vožnjo, saj je na cesto padlo veliko število vej z dreves. Zaradi neurja sva se s Carlijem zatekla v kombi ter se dogovorila o naslednjih aktivnostih. Od treh radio zvez, ki jih je imel vod, je imel Carli eno naravnano na tisti frekvenci, preko katere se je slišala zveza med enotami JA. V trenutku, ko sva sedela v kombiju, se je po radio zvezi JA slišalo: » številka (ki sva jo preslišala), ostavite Pinzgaver i idite po zadatku napred!« V trenutku sva pomislila, da nam hočejo priti v bok. Odhitel sem nazaj proti Kobaridu na tamkajšnji oddelek milice,

med potjo sem tuhtal in pripravljaj načrt, kako blokirati dostope do naših enot in blokirati stražarnico v Starem Selu. Pomislil sem na 631. četo, ki je bila na urjenju v Drežnici. Ob prihodu na Oddelek milice v Kobaridu sem poklical na Območni štab TO v Tolminu, jih seznanil o nastalem položaju ter o potrebnem premiku in nalogi 631. čete. Dobil sem dovoljenje za premik in dodelitvi naloge omenjeni enoti. V tistem trenutku se je pojavil problem, kako izvesti premik iz Drežnice. Do takrat v Kobaridu še ni bilo nobenega iz štaba, da bi mi bil v pomoč, za katero sem prosil, prav ob angažiranju te enote. Preden sem šel iskat prevoz, sem po telefonu poklical stotnika Romana Medveda v podružnično šolo v Drežnici, kjer je vodil usposabljanje omenjene enote. Prenesel sem mu ukaz za pripravo in premik enote v vas Svino. Nato sem odhitel v kobariško tovarno TIK, kjer sem prek vratarja prosil za tovarniški kombi in druga vozila za potrebe prevoza enote. Takoj zatem sem odhitel v gostilno »Franko« s prošnjo za dodatno hrano za približno 80 do 100 ljudi. Lastnik gostišča (Franko) je bil presenečen nad takšnim številom, vendar je moji prošnji ustregel. Takoj zatem sem se napotil v vas Svino.

Ura se je bližala 19:00. Zaradi deževnega vremena in slabih vremenskih razmer se je začelo prejšnočiti. Ko sem pripravljaj načrt uporabe enote, se je le-ta tudi zbrala pred novogradnjo hiše Jožeta Kurinčiča, ki nam je zaupal v uporabo tudi tamkajšnje prostore. Odločil sem, da prvi vod 631. čete po oddelkih blokira dostope iz Matajurja. Nalogo sem predal stotniku Romanu Medvedu. Drugemu vodu sem dal nalogo nadzora stražnice Staro Selo ob cesti Kobarid – Robič in preprečiti morebitni premik iz stražnice. Tretji vod s preostankom poveljstva pa je ostal kot rezerva v vasi Svino. V tistem trenutku je prišel mimo Jože Kurinčič, ki je imel v rokah nosil posodi z namolženim mlekom. Vprašal sem ga, če pozna poti in dostope proti Svinu in Robiču s strani Matajurja. Kurinčič je potrdil, da omenjene poti zelo dobro pozna. Noč se je hitro bližala, zato sem ga prosil, če je pripravljen peljati našo enoto na te položaje. Nalogo je z veseljem sprejel, ter rekel: »Počakajte da obujem 'bote'.«. S stotnikom Romanom Medvedom sva se tudi dogovorila, da se ob morebitnem kontaktu z enoto JA »repetira«, na streljanje pa »odgovori« s streljanjem.

Med 19:30 in 20:00 so bile enote na svojih položajih. Še je deževalo, po nevihti pa se je precej shladilo. V tako slabem vremenu so bile enote na svojih položajih, dogajalo se ni nič posebnega, le psihična napetost se je z nočjo še povečala. Do 24:30 sem se gibal najprej med Oddelkom milice in našimi enotami do Carlija. Med potjo me je večkrat zmotil Valter Franko, iz gostilne »Franko«, ki je s terenskim motorjem vozil čaj tudi do položajev posameznih enot. Med tem časom je nekatere enote obiskal tudi poveljnik Območnega štaba TO Tolmin major Vito Berginc, s katerim pa se nisva neposredno srečala.

Datum: 28.06.1991

Ob 0:30 uri me je po telefonu na Oddelek milice v Kobaridu poklical Srečko Rosič in sporočil, da je bil zastavnik Mladen Jelič na mejnem prehodu Robič z ukazom njegovih nadrejenih, da mora z enoto zasesti mejni prehod. Kmalu za tem je iz PŠTO (Pokrajinskega štaba TO, op. avt.) v Novi Gorici poveljujoči častnik klical po telefonu in me vprašal če lahko zavzamemo mejni prehod Robič. Odgovoril sem mu, da sta v blokadi dve enoti TO in sta med seboj oddaljeni v razdalji 800 metrov in da na drugo stran reke Nadiže zaradi narasle reke po neurju ne bo mogoče premakniti enoto. Pojasnil sem tudi, da smo s poveljujočim oficirjem enote JA v stalnem kontaktu. Glede napada na vojaško

enoto JA pa sem podal mnenje, da bi ob oboroženem spopadu glede na utrjene položaje JA lahko utrpeli precejšnje žrtve med pripadniki Teritorialne obrambe. Častniku TO iz PŠTO sem predlagal, da bi napad preložili do tistega trenutka, ko bi bila pogajanja dejansko neuspešna. Takoj zatem me je poklical poveljnik Območnega štaba TO major Vito Berginc z enakim vprašanjem, ki mi ga je pred tem zastavil častnik PŠTO. Tudi njemu sem ponovil oz. podal enak predlog kot predhodno častniku PŠTO. Major TO Vito Berginc se je z mojim predlogom strinjal, vendar je to hotel preveriti še z mnenjem preostalih v štabu TO. Čez približno 5 minut me je poveljnik Območnega štaba TO poklical nazaj in potrdil sprejem mojega predloga. Sporočil mi je tudi, da je bil med tem časom mobiliziran 25. Alpsko izvidniški vod in da bodo pripadniki te vojaške enote TO izvedli premik preko vasi Vrsno v osnovno šolo Kobarid.

1:20 Iz Oddelka milice v Kobaridu sem odšel na položaj 183. Proti diverzantskega voda. Ko sem prispel do položajev je tu že bil Srečko Rosič z ostalimi miličniki. Povedal mi je da je oficir JA Mladen Jelič z enoto zasedel mejni prehod Robič, njih pa je pustil oditi iz prehoda z osebno oborožitvijo. Rekel mi je tudi, da oficir JA Jelič želi govoriti z mano. S pripadnikom Teritorialne obrambe Stanislav Gabršček, ki sem ga izbral kot oboroženega spremljevalca, sva se z avtomobilom odpeljala do položajev JA. Najprej sem se ustavil pri 2. vodu pri Carliju in ga vprašal o stanju njegove enote nato pa nadaljeval pot. Zavedal sem se

dejstva, da je stanje zelo napeto, sva se z mojim spremljevalcem dogovorila, da bova pot nadaljevala z odprtimi vrati avtomobila in ob morebitnem streljanju skočila iz njega.

Ob ustreznih varnostnih ukrepih sva uspešno prispela do mejnega prehoda, kjer nama je prišel nasproti zastavnik JA Mladen Jelič, ki ga je spremljal poročnik Donev. Opazil sem, da sta bila oba premražena, pa tudi njuno pogovarjanje ni bilo več tako odločno, saj sta en čez drugega zagovarjala zavzetje prehoda na povelje nadrejenega. Med pogovorom sem opazil nekatere vojake JA zakrite za težkim strojem - buldožerjem in drugimi delovnimi vozili - kopači, ki so se zaradi izgradnje gostinskega objekta nahajali na mejnem prehodu. Zastavnik JA Mladen Jelič je še enkrat ponovil, da njegovi vojaki ne bodo začeli prvi streljati. Takrat sem mu dejal, da bodo pripadniki Teritorialne obrambe odprli ogenj ob kakršnemkoli premikanju s tistih položajev, ki so jih zasedli vojaki JA. Dogovorila sva se, da se bodo pogajanja nadaljevala, ko se bo zdanilo. Ob vračanju sem se ponovno ustavil pri Carliju in mu rekel, naj potihoma povleče enoto TO s položajev ter izvedejo premik v osnovno šolo Kobarid.

3:10 2. vod je s poročnikom Carlujem prispel v osnovno šolo v Kobarid. Med tem časom sem 25. Alpsko izvidniškemu vodu TO predstavil trenutni položaj enot pripadnikov TO na terenu in predvideno nalogo za njihovo enoto. Ker je reka Nadiža zaradi obilnega deževja tako narasla, da jo omenjeni Alpsko izvidniški vod ni mogel prečkati in zasedi položaje nasproti mejnega prehoda Robič, na južnem pobočju Mije. Omenjeni vod sem nato pripravil za premik do barikade za vasjo Robič. Skupaj z 25. Alpским vodom sem šel do barikad, katere je takrat branil 183. Proti diverzantski vod. Na sami barikadi sva se s poveljnikom 25. Alpskega voda, stotnikom Iztokom Korenom, dogovorila kako naj zasede položaje, 183. Proti diverzantskemu vod pa povlekel iz položajev in ga napotil na počitek, v prostore zapuščene gostilne v vasi Robič.

5:30 V navedenem času se je na Oddelku milice v Kobaridu javil poveljnik 140. Diverzantskega odreda stotnik Zdravko Likar. Predstavil sem mu potek dogodkov in trenutno stanje. Vprašal sem ga

tudi, če pozna zastavnika JA Mladena Jeliča in odvrnil je, da zelo dobro. Medtem je poveljnik Območnega štaba TO v Tolminu Vito Berginc po telefonu sporočil, da je na poti v Kobarid del tolminskega Območnega štaba TO, ki ga vodi načelnik stotnik Edi Golob. Ob prispetju se je štab sestal v pisarni komandirja Oddelka milice Kobarid Alojzija Moharja. Pregledali in preučili smo trenutno stanje tako s postavitvijo kot z nalogami enot TO. Medtem smo s strani dežurnega miličnika prejeli informacijo, da so z mejnega prehoda Livek sporočili o možnosti predaje vojaške stražnice Livek. Ugotovili smo, da je poveljujoči v stražnici zastavnik JA Jože Stric. Ker sem edini osebno poznal zastavnika Strica, je načelnik stotnik I. sto. Golob dodelil nalogo za zavzetje stražnice Livek meni, za pogajanja in zavzetje MMP Robič pa določil poveljnika 140. Diverzantskega odreda stotnika Zdravka Likar. Glede na dogovor z zastavnikom Mladenom Jeličem sem bil dolžan odpeljati stotnika Likarja na mejni prehod. Ob prihodu na mejni prehod sem zastavniku JA Mladenu Jeliču razložil, da imam v štabu druge obveznosti in da bo mojo vlogo prevzel Zdravko Likar, ki jo je brez pripomb sprejel. Pri vračanju sva se ustavila tudi pri enotah, ki so bile na položajih ali nameščene ob cesti Kobarid – mejni prehod Robič. Ob prihodu v Kobarid sva ugotovila, da se je del Območnega štaba TO Tolmin, ki je delovalo pod vodstvom Edija Goloba, na zahtevo komandirja Alojza Moharja preseliti iz Oddelka milice Kobarid v zbornico osnovne šole Kobarid.

ZAVZETJE STRAŽARNICE LIVEK IN POGAJANJE S KOMANDIRJEM STRAŽNICE LIVŠKE RAVNE

28.06.1991

10.30 V vasi Svino je v rezervi čakal 2. vod 631. čete TO, ki ni bil v popolni sestavi; z delom

častnikov omenjene čete je bilo skupno 18 ljudi. Z osebnimi vozili smo krenili proti Livku. Ko smo prišli do prvih ovinkov iz vasi Idrsko, smo naleteli na oviro oz. podrti drevesa. Avtomobile smo pustili ob cesti in nadaljevali pot peš. Preden smo prispeli do ravnine pred vasjo Livek, sem domačina prosil naj gre v vas in pripelje 10 osebnih vozil, da nas odpeljejo v vas. To sem storil zato, ker sem predvideval, da je cesta opazovana in bi opazovalec s štetjem vozil sklepal, da se je v vas pripeljalo vsaj 40 oseb. Kmalu zatem so Livčani pripeljali še več avtomobilov, saj so bili moški, tisti ki niso bili še mobilizirani, večinoma doma.

Ob vstopu v vas sem enoto razdelil v tri skupine. Prva skupina z menoj na čelu smo s smeri Jevščka prišli k stražnici Livek s severne strani. Našo skupino je vodil vaščan iz zaselka Jevšček, saj je pot do vojaške stražnice dobro poznal. Stražnica je bila zaščitena, in sicer z zamaskirano žico, ki je bila speljana v podrasti in grmovju. Ob dotiku bi se sprožila alarmna naprava. Druga skupina je blokirala stražnico na cesti od Livka do mejnega prehoda. Tretja skupina pa je blokirala stražnico z južne strani. Ko je bila stražnica obkoljena

tako kot smo se predhodno dogovorili, sem preko stražarja pred stražnico Livek poklical komandirja omenjene stražnice zastavnika JA Jožeta Strica Jožeta na pogovor. Čez nekaj časa se je pred stražnico pojavil zastavnik Jože Stric in povabil mene in poročnika Dušana Trušnjevca v prostore

njihove stražnice. Oficirju JA Stricu sem obrazložil trenutno stanje na terenu in zahtevo predajo stražnice. Zastavnik JA Jože Stric se ni obotavljal in preko radijske zveze je poklical nadrejeno poveljstvo, in sicer majorja JA Kojiča ter mu sporočil, da bo stražnico Livek skupaj z vojaki in oborožitvijo predal pripadnikom

TO. Major Kojič je sicer to dejanje hotel preprečiti, vendar ga zastavnik JA Jože Stric ni poslušal in ubogal ampak je odložil telefonsko slušalko.

Ko so bili vsi vojaki s poveljujočim stražnice pripravljeni za odhod, smo z 2. vodom 631. čete odšli peš v Livek. Poročniku TO Trušnjevcu sem ukazal naj še s 4 vojaki 2. voda ostane na zavarovanju stražnice. Glede predaje omenjene stražnice sem sporočil poveljniku majorju TO Vitu Bergincu in mu predlagal, da pošlje vozila za prevzem orožja in določi enoto za zaščito stražarnice.

Ko smo prispeli v vas Livek, sem vojake JA namestil v tamkajšnji bližnji predor, jaz pa sem zaprosil zastavnika JA Strica za vzpostavitev zveze prek radijske postaje s komandirjem stražnice na Livških Ravnah. Ob vzpostavitvi radijske zveze je zastavnik JA Jože Stric poveljujočemu v tej stražnici vodniku JA Agatiču sporočil, da je stražnico Livek predal pripadnikom Teritorialne obrambe, z njegovimi vojaki pa se odpravlja v Kobarid. Pred začetkom pogajanj z vodnikom Agatičem me je zastavnik Stric tudi predstavil. Omenjenega vodnika Agatiča pred tem nisem poznal, zato je bil do mene zelo odločen in ni sprejemal nobenih zahtev o morebitni predaji. Predlagal sem mu, da sem pripravljen priti do njega osebno, da mu predstavim trenutno stanje na terenu in da nadaljujeva pogajanja. Pogovor je bil po radijski zvezi zelo oster in poln groženj, saj je celo grozil, da bo izdal povelje svojim vojakom za uporabo strelnega orožja name, če se bom približal omenjeni stražnici. Med pogovorom sem se hotel zaščititi in omenjenemu vodniku JA dejal, da v primeru, če se ne bi vrnil s pogajanj, bodo talci vojaki JA s stražnice Livek.

Ta pogajanja med menoj in vodnikom Agatičem je preko radijskih zvez poslušal tudi major JA Kojič in se neposredno vključil v pogovor ter izrazil protest, da nimamo pravice imeti vojakov JA stražnice Livek kot talce. Kljub burnemu in napetemu pogajanju sem se odločil oditi sam peš iz vasi Livek v Livške Ravne. Z nobenim vozilom se ni bilo mogoče peljati, saj je bila cesta na relaciji Livek – Livške Ravne na več mestih zaprta in ovirana zaradi podrtega drevja čez cesto. Ko sem prispel do koč na livškem smučišču je z nasprotne smeri na motornem kolesu pripeljal Zlatkoko Smrekar.

Povedal sem mu o svojem namenu, nato pa me je odpeljal na Livške Ravne. Nekoliko bolj sem bil sproščen zaradi dejstva, da je Smrekar omenjenega vodnika JA Agatiča dobro poznal. Ob vožnji po cesti sem videl, da so vojaki razžagali drevesne prepreke in so imeli prehod z vozili do Livške koče. Ob prihodu v vas naju je v jarku pričakal oddelek vojakov JA z naperjenimi puškami. Sporočil sem jim, da bi rad vzpostavil neposreden stik z njihovim nadrejenim. Čez nekaj časa je prihrumel vodnik Agatič s pripravljeno avtomatsko puško, pripravljeno na strel. Ko je prispel do naju je puško uperil v mene, na Zlatka Smrekarja pa začel vpiti: «Šta se ti petljaš v te stvari, posle čes odgovarati meni lično!» Prestrašeni Smrekar me je prosil, da naj po razgovoru z vodnikom Agatičem počakam v tam parkiranem avtu. S pritisnjeno puško v prsi mi je vodnik Agatič dal namig, naj stopim naprej po cesti proti stražnici. Prispela sva do kapelice, kjer je bila nameščena klop in se usedla. Kljub mojemu zaprosilu, naj cev avtomatske puške odmakne stran, slednji tega ni upošteval in vztrajal. Oficir JA Agatič mi je takoj razložil, da on ne potrebuje nobenih informacij, saj je bil o vsem obveščen s strani svojih nadrejenih in da se kljub predaji stražnice Livek on ne namerava predati pripadnikom Teritorialne obrambe. Ker sem bil seznanjen, da se je predala tudi enota na mejnem prehodu Robič, sem mu to tudi povedal. Rekel je da ne verjame, ker ga o tem njegovi nadrejeni niso nič obvestili. V nadaljevanju me je vprašal, kaj bomo naredili z zastavnikom JA Jožetom Stricem in vojakom JA. Odgovoril sem mu, da bomo zastavniku JA Stricu nudili zaščito, vojakom JA pa dali civilno obleko in jih pustili domov. Vodnik Agatič ni nič komentiral, kljub temu pa sem imel občutek, da mi ne verjame. Ker sem videl, da so pogajanja neuspešna in da bo predaja omenjene stražnice trd oreh, sem mu dejal, da smo stražnico Livške Ravne obkolili z enotami TO in naj se z vojakom JA ne oddaljuje iz stražnice; čeprav stražnice v Livških Ravnah dejansko nismo obkolili. Dejal sem mu še, da bi lahko v nasprotnem primeru bilo možno, da bi ob stiku med obema stranema lahko prišlo do streljanja.

Tako se je moje pogajanje na Livških Ravnah končalo neuspešno. Vodnik Agatič je odšel v stražnico, jaz pa do oddelka vojakov stražnice, ki so bili nameščeni ob cesti proti Livku in se usedel v Smrekarjev avto. Med čakanjem sem se počutil zelo neprijetno, saj sem imel v hrbet operjeno cevi vsega oddelka vojakov JA. Kmalu zatem je Smrekar pripeljal komplet družino in se odpeljali v Livek.

Po nekaj dnevih po omenjenem dogodku sem izvedel, da so povelje vodniku Agatiču, naj njegovi vojaki streljajo na vsakega, ki pride na 100 metrov pred njihove položaje, izdali preko radijske zveze. To so slišali in posneli na centru zvez na Pokrajinskem štabu TO v Novi Gorici. Da vojaki JA takrat niso streljali, se moram zahvaliti Zlatku Smrekarju oz. srečnemu naključju, da se je Smrekar z vojakom JA dobro poznal, saj so mu vojaki iz stražnice, pred temi dogodki pomagali pri novogradnji stanovanjske hiše.

18:15 Ko sem prispel v Oddelek milice Kobarid, sta bila poleg teritorialcev tudi zastavnik Jelić in poročnik Donev. Ob prihodu smo se pozdravili, njiju pa je zanimalo kaj bo z njima, ker do sedaj nista dobila nobenih informacij. Ker sem se pred vojno, kot že omenjeno, v Poljčah izobrazil kako postopati s pripadniki JA in predhodnim pripravljenim načrtom o zaščiti oficirjev JA, ki se predajo, sem jima v jedilnici kobariškega Oddelka milice vse razložil. Po pogovoru sta bila pomirjena, zanimalo ju je le še kakšna usoda bo doletela njune vojake.

Po tem razgovoru sem odšel v Osnovno šolo Kobarid, kjer so se v prostorih telovadnice nahajali vojaki JA oz. vojaške enote, ki se je predala na mednarodnem mejnem prehodu Robič. Ko sem po hodniku prihajal do prostora telovadnice, me je za rokav povlekel vojak JA in me povlekel v kot. Predstavil se mi je po imenu in rekel da je po narodnosti Hrvat. Opravičil se mi je, da me je na tak način zadržal, vendar se ni hotel pred ostalimi vojakom kompromitirati. Rekel mi je, da en desetar, po rodu Srb spodbuja vojake k upor in pobegu. Zahvalil sem se mu in odhitel na balkon nad telovadnico. Zaploskal sem z rokami in zahteval posluš vojakov JA. V slovenščini sem jih lepo pozdravil, nato pa nadaljeval v srbohrvaškem jeziku. Razložil sem jim, da se ne smejo počutiti kot ujetniki ampak morajo biti veseli, da so se dogodki tako odvijali in da pri tem ni prišlo do streljanja. Razložil sem jim, da bo Teritorialna obramba za njih poskrbela in da bodo po telefonu lahko poklicali

svoje domače in da bodo dobili civilne obleke ter jim bo omogočen odhod domov. V svojem nagovoru sem poudaril, da bo to vse nemoteno izpeljano tudi z njihovim sodelovanjem. V primeru nesodelovanja, nediscipline ali celo sovražnega delovanja pa so bili pripravljeni ustrezni ukrepi. Še preden sem svoj govor končal, so se začeli vojaki JA premikati po telovadnici, in sicer tako, da je desetar, ki je pripravljaj upor, ostal sam.

To sem opisal zato, ker sem omenjenega desetarja JA v različnih trenutkih srečal trikrat. Prvič, ko sem z Zdravkom Likarjem šel na mejni prehod Robič predajat pogajalstvo (popolnoma nerazumljivo oz. nejasno kaj je avtor hotel s tem povedati), je ta desetar še z drugim vojakom odstranjeval napis s table »REPUBLIKA SLOVENIJA«. Drugič v telovadnici OŠ Kobarid in tretjič, ko sva s poveljnikom Vitom Bergincem obiskala v dijaškem domu v Tolminu vojake JA, ki so v civilni obleki čakali za odhod domov. Ta desetar je v civilni obleki igral košarko v tamkajšnji telovadnici in ko me je zagledal, je prišel k meni in se zahvalil za vse kar smo naredili zanj in ostale vojake JA.

POGAJANJA S POVELJUJOČIMI V VOJAŠNICI TOLMIN IN ZAVZETJE SKLADIŠČA JA NA ŠENTVIŠKI GORI

Med 29. in 31. junijem 1991 sem sodeloval kot član pogajalske skupine za pogajanja s poveljujočimi častniki iz vojašnice Tolmin. Vodja pogajalcev iz vojašnice Tolmin je bil major JA Kojič. Pogajanja so potekala v strpnem medsebojnem dialogu. Pogajali smo se o možnostih za prestop vojakov in oficirjev JA v vrste Teritorialne obrambe, predajo stražnic, postopkov pri predaji pripadnikov JA, glede omogočanja obiskov svojcev vojakov itd..

Večino sprejetih dogovorov se predstavniki JA iz vojašnice Tolmin niso držali, do podrejenih enot so prenašali povelja drugače, kot smo bili dogovorjeni. Celo to da naj vojaki ne bežijo iz stražnic, ker zelo grdo ravnamo z njimi. Tretjih dogovorjenih pogajanj 31. junija 1991 se predstavniki JA niso hoteli udeležiti, ker se po obisku svojcev 30. junija 1991 ni od oficirjev in podoficirjev noben med njimi ni odločil za prestop v TO. Zaradi take odločitve so se predstavniki pogajalske skupine JA iz vojašnice bali prestopiti prag vojašnice. Po telefonu sem klical majorja Kojiča in ga povprašal zakaj se ob dogovorjeni uri niso udeležili pogajanj. Major Kojič je pogojeval prihod na pogajanje samo z osebno zaščito s strani TO. Tako sem 30. junija 1991 prvič med osamosvojitveno vojno stopil v prostore vojašnice JA v Tolminu. Do vstopa v pisarno poveljnika planinskega bataljona so me spremljali začudeni, zgroženi in radovedni obrazi oficirjev in podoficirjev JA. Ob ponujeni kavi in času neaktualnem razgovoru sem jim nato zagotovil varen odhod in prihod v vojašnico. Ker se pogajalci JA niso strinjali z našimi zahtevami, so bila to tudi zadnja pogajanja.

Pred zadnjimi pogajanji je poveljnik 63. Območnega štab TO Tolmin major Vito Berginc poklical

stotnika I. stopnje TO Vilija Šafhalterja – pogajalca za predajo skladišča orožja JA na Šentviški Gori, na razgovor. Do 30. junija 1991 še ni prišlo do pogajanj, zato je bil poveljnik Vito Berginc ob razgovoru zelo oster in od stotnika Šafhalterja zelo odločno zahteval, da mora vzpostaviti stik s poveljnikom stražnice na Šentviški Gori, pričeti s pogajanji in zavzeti položaje skladišča JA.

Stotnik Šafhalter je povelje sprejel in odšel na Šentviško Goro. Ukaz je bil s pomočjo člana štaba tolminskega Območnega štaba TO stotnikom Darko Mavričem uspešen, saj je stotnik Mavrič pripeljal z

osebnim avtom poveljnika stražnice JA Šentviška Gora p. poročnika Ahmijo in mlajšega vodnika na pogajanje v prostore 63. Območnega štaba TO Tolmin, ki je deloval v hotelu na Mostu na Soči. Okoli 13. ure, ko so prispeli na štab, smo omogočili oficirju JA p. poročniku Ahmiji, da je najprej po telefonu poklical ženo. Po telefonskem razgovoru je pristal na predajo stražnice in skladišča JA. Po kosilu mi je major TO Vito Berginc dodelil nalogo naj s stotnikom Mavričem z osebnim avtom odpeljem p. poročnika in mlajšega vodnika nazaj do stražnice. 86. četi TO je dodelil nalogo zasesti stražnico Šentviška Gora in zavzeti stražarska mesta okoli skladišča. Vojake stražnice pa razorožiti in pripraviti za prevoz z avtobusom do štaba na Mostu na Soči.

Ko smo prispeli na Šentviško goro, približno 400 metrov pred stražnico, sem prišel v kontakt s stotnikom Šafhalterjem in stotnikom Laharnarjem. Obrazložil sem jima dano nalogo in predlagal, naj gre eden od njiju z mano v stražnico. Oba sta se z razlogom in pojasnilom, da imata druge obveznosti, nista odločila da gresta z mano. Med razgovorom sta p. poročnik Ahmija in mlajši vodnik nadaljevala pot in sem moral za njima teči, da sem ju dohitel. Prišli smo do stražnice, ki je bila zastražena še z vsemi stražarskimi mesti in s psi v ogradi. Vstopili smo skozi vhod v dvorišče stražnice / skladišča, za nami pa so se vrata zaprla, vojaki pa so izvajali zaščito objektov še naprej. Poveljujoči stražnice p. poročniku je bil opazno psihološko zelo obremenjen, usedel se je na stopnišče stražnice in se dobesedno »zaprl vase«. V tem trenutku sem se počutil zelo nelagodno in bil ob njegovi reakciji tiho, razmišljal sem »kaj pa če se ne bodo predali?« Po preteku 5 – 10 minut, kar je težko oceniti, sem rekel p. poročniku naj ukaže svojim vojakom, da zapustijo stražarska mesta, odložijo orožje in se pripravijo za odhod. Tako povelje je p. poročnik izdal mlajšemu vodniku in v trenutku odšel v prostore stražnice. Takoj za tem sem iz prostorov stražnice zaslišal zvok razbitja stekla. Odhitel sem v stražnico, kjer sem bil prvič in vstopal v notranje prostore. Po nekaj poizkusih sem prišel v prostor, kjer sem zagledal p. poročnika, ki je pričel kričati in si s pištolo hotel odvzeti življenje. Stopil sem k njemu in mu odvzel orožje, pri tem se ni upiral. Tresel se je, vpil na ves glas in taval po sobi. Ostal sem pri njemu, medtem ko so vojaki začeli zapuščati stražarska mesta, oddajali orožje in se pripravljali za odhod. Ko je poveljnik 86. čete TO stotnik Vojko Rutar videl, da so vojaki JA zapustili stražarska mesta, je z delom enote pripadnikov Teritorialne obrambe in stotnikom Darkom Mavrič vstopil v dvorišče stražnice. Zahteval je, da vojaki takoj zapustijo stražnico, kljub temu, da niso bili še pripravljeni. V kratkem pogovoru z njim sem mu pojasnil, da je vse pod

nadzorom in naj on z enoto zasede stražarska mesta, zaščiti stražnico in odpelje orožje iz stražnice. Odgovoril mi je, da v stražarnico ne bodo vstopili in ne bodo zavzeli položajev stražarskih mest. Skladišče s stražnico pa bodo ščitili z zunanje strani, ker so se bali, da so skladišča minirana. Ob teh pomislekih sem prosil p. poročnika Ahmijo, če gre z menoj pogledat v skladiščne prostore orožja. Med potjo do skladišč sem ga tudi vprašal če so posamezni so deli skladišča minirani, vendar je odločno zanikal. Pri ogledu skladišč sem videl, da je stanje, v kolikor se je dalo na prvi pogled videti, v redu. Ob vrnitvi do stražnice so bili vojaki pripravljeni za odhod, nato pa je sledilo čustveno in

MILOTKOVIĆ SAŠA ML. VOJNIK	02. 01. 1972. ČUPRIJA - DUBI DAKOVICA 181 35 000 SVETOGARJEV SRBIA
GRUBEŠA NEDELJKO DESETAR	23. 04. 1971. HANBORG - PREOAVAC 2268 BELLOVAR 48 000 HRVATSKA
ŽEPINJIC ZORAN DESETAR	25. 12. 1972 JAVOR - ŠEKOVCI 75450 BOSNA
MILOSAVLJEVIĆ GORAN DESETAR	26. 11. 1971 KRALJEVO - CVETKE 36 204 LAĐEVCI SRBIA
ALEKSIĆ TOMISLAV VOJNIK	19. 10. 1971. VALJEVO - DRUŽETIĆ 15220 KOCELEVO SRBIA
TANKOSIĆ SLOBODAN VOJNIK	26. 12. 1972. IVANJICA - ŠUMC 32 250 IVANJICA SRBIA
PAVLE DRAGAN VOJNIK	01. 07. 1971. SLAVONSKA POČEGA - NEVP BEŠINCI 9 53334 KAPOL HRVATSKA
KOVAČ ĐORĐE VOJNIK	21. 07. 1972. BEOGRAD - OVČA 1447 92 11242 OVČA SRBIA
ŠAGOLJ VLADO VOJNIK	05. 01. 1971. KOLJIC - MRKOSOVICE 7 88409 BUTROVIĆ PLEJ BOSNA
2. BRANKOVIĆ NEŽIR VOJNIK	04. 01. 1972. RAKETNICA - RAKETNICA 73220 DOGATICA BOSNA
1. SULEJMANIĆ PSA VOJNIK	13. 08. 1970. KONČE - KONČE 92424 RADOVIĆ MAKEDONIJA
2. SULJA SADR VOJNIK	09. 04. 1970. ŠTIPČE - ŠTIPČE 38442 ŠTIPČE KOSOVO
3. ŠEVERDŽIJA DARJO VOJNIK	28. 08. 1972 ŠPILČIĆ - PUT SOLARICA 17 59215 ZATON KOD ŠPILČIĆ HRVATSKA
4. BELIĆ ALIPI VOJNIK	22. 04. 1972. VAKSINCE - VAKSINCE 91308 TABANOVCE - KUHANCI MAKEDONIJA
15. JENIĆ TERZIJA VOJNIK	01. 08. 1971. ELEZAJ - ELEZAJ 38159 DOBANAJ - KAČANIK KOSOVO
16. STOJANOVIĆ NENAD VOJNIK	09. 16. 02. 1972. VELIKA PLANA - VELIKA PLANA 107314 VELA SRBIA
17. GAJPIĆ ŽELJKO VOJNIK	23. 04. 1972 KREPOLJIN - KREPOLJIN 12316 KREPOLJIN SRBIA
18. CVETKOVIĆ PAVLA VOJNIK	18. 07. 1971. SMEDERVSKA PALANKA - POMORAVSKA 9/A 11320 SRBIA VELIKA PLANA
19. JOVANOVIĆ ŽELJKO VOJNIK	26. 10. 04. 1972. ZEMUN - PROGA - VOJVODANSKA 22 11275 PRO SRBIA
20. DAIPIĆ AŠIM VOJNIK	10. 05. 1968. KALPIŠTA - KALPIŠTA - 96333 STROGA - MAKEDONIJA
21. KRAŠNJEV HANP VOJNIK	05. 07. 1971. POSTOSEL - POSTOSEL 38430 RADOVIĆ - KOSOVO
22. PETROV SLOBODAN VOJNIK	30. 07. 1972. JAREŠNIK - JAREŠNIK 17546 BISTAR - SRBIA

pretresljivo slovo vojakov JA od p. poročnika. Stotniku Rutarju sem tudi prenesel mojo oceno, da je v skladiščih vse v redu in zagotovilo p. poročnika, da prostori skladišča niso minirani. Tako je bila stražnica zavzeta okoli 15. ure.

OSTALA POGAJANJA

V naslednjih dneh vojne sem bil prisoten še na naslednjih pogajanjih:

- s poveljnikom Vitom Bergincem v stražnici Breginj na pogovorih s zastavnikom Stamenkovičem in v stražnici Staro Selo na pogovoru z majorjem Mijanovičem;
- osebno sem se pogajal s p. poročnikom Čakaljem za predajo doma JA v Tolminu in njegov prestop v TO;
- dvakrat sem bil v Logu pod Mangrtom na razgovoru s stotnikom I. stopnje Mastilovičem;
- skupaj s stotnikom Romanom Medvedem sva obiskala stražnico Učaja in se pogajala s stotnikom Puljičem.

Ob tej priložnosti moram posebej poudariti, da je bilo moje delo obremenjeno s terenom in sem bil na različnih koncih od Loga pod Mangrtom pa do Idrije. Pri delu na terenu sem se zelo opiral na pomoč takratne milice, ki je bila stalno pripravljena sodelovati in delovati v skupnih aktivnostih. Tu moram predvsem pohvaliti sodelovanje s takratnim pomočnikom Postaje milice Tolmin, Aleksandrom Vončino, s katerim sva bila vsak dan v neposrednih stikih in se usklajevala z aktualnimi aktivnostmi.

Zdravko Likar:

KAKO JE BIL OSVOBOJEN PRVI MEDNARODNI MEJNI PREHOD V SLOVENIJI?

Leta 1991 sem bil poveljnik 140. diverzantskega odreda. Odred je bil zelo izurjena enota, saj je bil neprestano na vojaških vajah. V sestavi odreda so bili trije okrepljeni vodi. Za 1. in 3. vod je bila mobilizacija izvršena 27. junija 1991. Drugi vod je bil na urjenju že prej.

Jaz sem 27. junija bil v službi na občini Tolmin. Okoli 11. ure so v mojo pisarno vstopili en podčastnik in dva vojaka JLA iz tolminske kasarne. Iskali so župana dr. Viktorja Klanjščka, ki pa ga tedaj ni bilo v stavbi. Zato sem poklical predsednika Izvršnega sveta Pavla Gregorčiča. Poveljujoči podčastnik JLA je povedal, da je prišel z zahtevo po umiku blokade pri tolminski vojašnici.

S predsednikom Pavlom Gregorčičem sva se odpravila v vojašnico in se pogovorila s poveljujočimi v kasarni, ki so ponovili zahtevo po deblokadi. Nič jim nisva obljubila in sva se odpravila nazaj proti občini. Med potjo me je prestregel kurir, mi izročil poziv za mobilizacijo in rekel naj pohitim. Prebil sem se z avtomobilom do Kobarida, se preoblekel, vzela opremo in odhitel na zborna mesto, kjer so se že zbrali pripadniki prvega voda. S prvim vodom smo se z Loč premaknili v Drežnico. Že prej se je drugi vod iz Vrsnega pomaknil proti Kobaridu in nato na mejni prehod. Mejni prehod Robič je čez dan zasedla enota JLA iz karavle Staro selo. Tretji vod se je nahajal na Mostarskem.

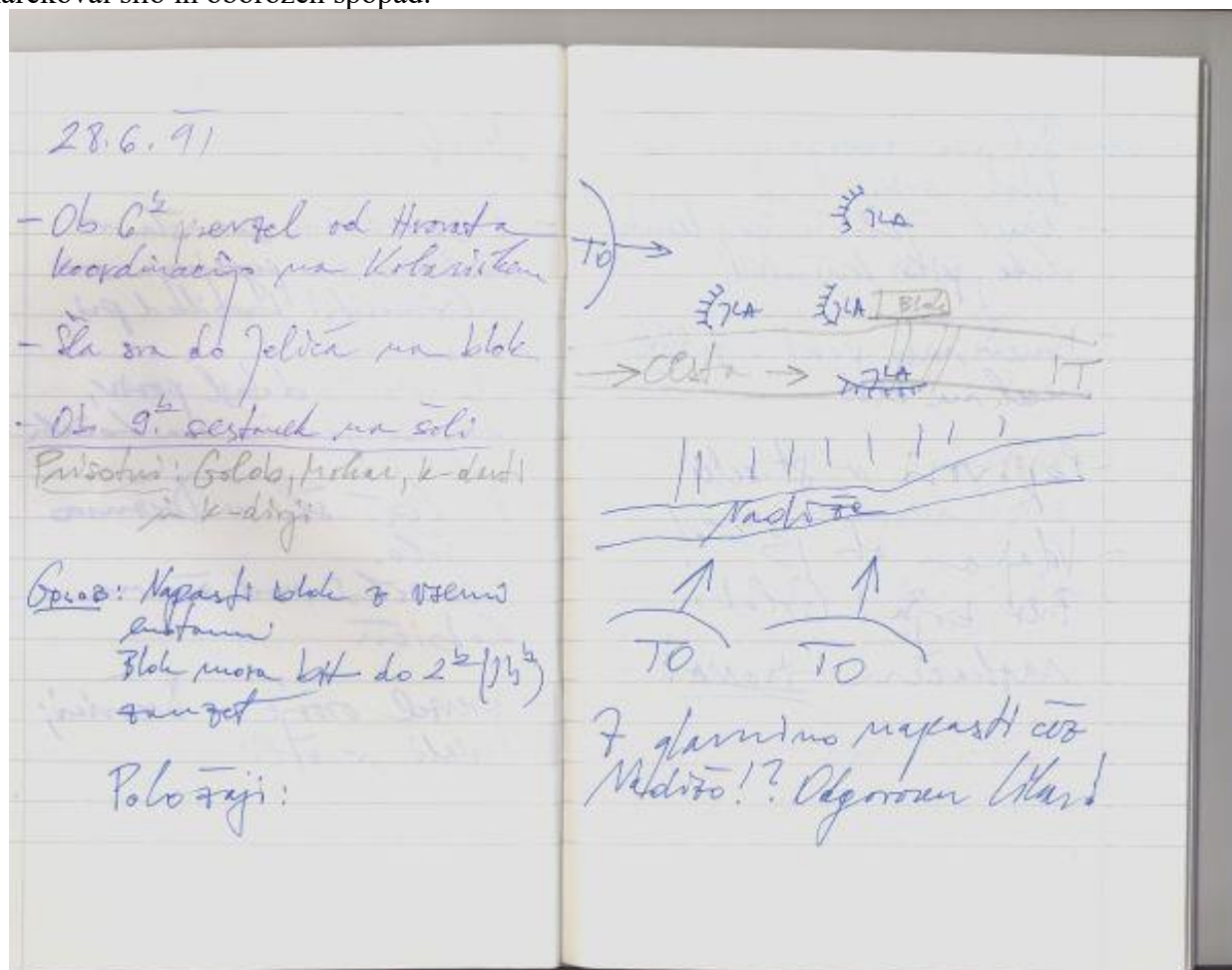
Noč s 27. na 28. junij je bila zelo viharna in nalivi so se vrstili drug za drugim. Drugi vod je vztrajal na položajih pred mejnim prehodom Robič.

O dogodkih in pogajanjih 27. junija popoldne in zvečer ne morem pisati, ker me ni bilo zraven. O tem bodo prav gotovo podrobno spregovorili poveljnik 2. voda Radko Carli, stotnik Silvan Hrovat ter častnik milice Srečko Rosič.

Prvi vod se je nastanil v drežniški šoli. Oborožitev za naš vod je bila skrita v Kokošinovi, po domače Štehcovi hiši v Drežnici. Bila je raznovrstna oborožitev. Tudi taka, ki je nismo bili vajeni. Viharno noč smo preživeli v šoli.

Navsezgodaj zjutraj 28. junija so me poklicali v Kobarid na Oddelek milice. Tam sem od Silvana Hrovata prevzel nalogo koordiniranja dejavnosti na mednarodnem mejnem prehodu Robič. Da bi se seznanil s situacijo na bloku, sva se s Silvom Hrovatom mimo barikad pri frnaži in barikad za vasjo Robič odpeljala proti bloku. Pred blokom sta naju ustavila dva vojaka JLA, ki sta bila tam v zasedi. Povedala sva, da greva k poveljujočima častniku in podčastniku na bloku. Tam sta naju sprejela poročnik Donev in praporščak Jelić. Na kratko smo se pogovorili in nato sva se vrnila v Kobarid.

Ob 9. uri zjutraj je načelnik Obm ŠTO sklical v šoli sestanek, na katerem smo bili prisotni poveljniki nekaterih enot in komandir milice. Načelnik je predstavil načrt za zavzetje MMP Robič. Na tablo je narisal tudi skico, kako naj poteka zavzetje bloka. Skico še sedaj hranim v moji beležki. Mene kot koordinirajočega je zadolžil, da pripravim enote za zavzetje bloka. Njegov ukaz se je dobesedno glasil: "Za zavzetje bloka uporabite vse razpoložljive enote in z njimi napadite posadko JLA. Blok mora do 14. ure pasti!" Spominjam se, da smo se prisotni zaskrbljeno spogledali. Ukaz je bil nedvoumen, saj je narekoval silo in oborožen spopad.

Tedaj sem se na svojo pest odločil, da se poskusim pogovoriti s poveljujočima na bloku. S svojim avtom sem se odpeljal mimo barikad pri frnaži do kamionske blokade za vasjo Robič. Tam sem se pogovoril s pripadniki alpskega voda in jim povedal, kakšen je ukaz. Vsi smo bili zaskrbljeni. Alpski vod je bila zadnja naša enota, dobre tri kilometre oddaljena od bloka. V vasi Robič je bil nastanjen 183. PDV.

Zapeljal sem do bloka, kjer me je zopet ustavila zaseda in me hitro spustila naprej. Povedal sem, da prihajam kot pogajalec. Srečal sem se z utrujenimi, mokrimi in premraženimi mladimi vojaki in poveljujočima častnikom in podčastnikom. Poročnik Donev je bil bolan; manjkale so mu tablete za ublažitev bolečin. Niso imeli nikakršne radijske zveze z nadrejenimi in s karavlo v Starem selu. Poveljnika sta me zaprosila, naj grem v karavlo in se pogovorim z nadrejenimi. Povedal sem jima namreč, da smo prejeli ukaz o zavzetju mejnega prehoda s silo ter da mora biti blok zavzet do 14. ure.

Po tem pogovoru sem se odpravil v karavlo v Starem selu. Tam sem se srečal s častnikom in podčastnikom ter videl skupino, ki je kot okrepitev v viharni noči prišla z Matajurja mimo vasi Svino in naših položajev do karavle.

Poveljujočim v karavli sem predstavil stanje na mejnem prehodu Robič ter povedal, da imamo na razpolago precej enot. Domenil sem se najprej, da pomagam premraženim in mokrim vojakom. V avto sem naložil posode z vročim čajem, kruh in deke. Za poročnika Doneva sem šel v kobariško lekarno še po tablete. Tako otovorjen sem zopet odšel na blok. Vojaki JLA so bili hvaležni za pripeljano. Ponovil sem našo zahtevo. Do 14. ure mora blok "pasti"! Vendar se poveljujoča nista mogla odločiti. Zato sta me prosila, naj grem nazaj v karavlo in povprašam nadrejene, kaj jim je storiti. Dala sta prisego, da bosta varovala domovino in da bosta vestno izpolnjevala ukaze nadrejenih. Znova sem se odpravil v karavlo in povedal poveljnikom, da obstajata le dve možnosti: vdaja ali boj. Vendar sta poveljnika v karavli predlagala še tretjo možnost: enota naj se z mejnega prehoda Robič umakne čez goro Mija v Italijo.

S tem predlogom sem se ponovno odpravil na mejni prehod. Donev in Jelić sta kategorično zavrnila predlog o umiku v Italijo. Zato sta po pogovoru le sprevidela, da je najboljša rešitev vdaja.

Vesel, da ni bilo treba uporabiti orožja, sem se odpeljal do Robiča ter obvestil nadrejene, da bo mejni prehod zopet odprt. V Robiču je bil tedaj kot pripadnik protidiverzantskega voda tudi Renato Žagar, ki je imel kombi. Z njim sva se odpravila nazaj na mejni prehod, kjer je enota JLA na svoja vozila že spravila vse orožje in opremo. Renato Žagar je vkrcal še nekaj vojakov JLA in kolona vozil se je odpravila z mejnega prehoda do barikad pri vasi Robič. Tam so nas pričakali pripadniki alpskega voda in tudi načelnik štaba. Ko sta poveljujoča enote JLA izstopila iz vozila, se je do njih nastopaško in grdo vedel. Zato sem moral zarobantiti in jima zagotoviti, da bomo postopali z njima in posadko v skladu z mednarodnimi pravili.

Tako je bil ob 13.30 osvobojen prvi mednarodni mejni prehod v Sloveniji. Brez boja in zahvaljujoč trezni presoji obeh strani.

Še isti dan popoldne sem se na pobudo nekaterih Kotarjev prebil skozi barikade do najzahodnejše karavle v Sloveniji – do karavle Breginj. Pogovoril sem se s poveljnikom karavle podčastnikom Stamenkovićem. Obljubil mi je, da ne bo delal težav, jaz pa njemu, da karavle ne bomo napadli.

V dneh od 29. 6. do 5. 7. 1991 sem bil na Livku. Z enako metodo kot na Robiču sem poskušal pregovoriti posadko karavle Livške Ravne, naj se vda oziroma naj starešine prestopijo na našo stran. Uspel sem, da je na stran TO prestopil poveljnik karavle Agatić ter še 18 vojakov. V karavli je ostalo še 6 vojakov.

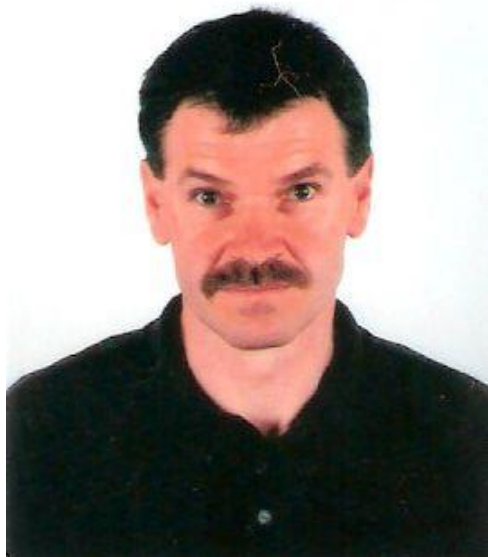
Karavla ni prešla v naše roke predvsem zaradi groženj in zato, ker je 4. julija prišla na karavlo pomoč iz karavle Vogrinki.

Izidor Humar

Livške ravne 16

MOJE SODELOVANJE ZA SAMOOSVOJITEV SLOVENIJE

Majhna gorska vasica Livške Ravne ima čudovito lego s pogledom po beneških vaseh v Italijo. Malo višje na Kuku in Kolovratu je prelep pogled v Soško dolino s tamkajšnjimi vasmi in Kobaridom. V to visoko hribovje sem se priženil in ustvaril topel dom z ženo Martino in dvema hčerama. Oba z ženo sva bila zaposlena v dolini, skrb nad malima hčerkama, pa je prevzela ženina mama. Življenje je še ob mali kmetiji teklo mirno in ubrano. V neposredni bližini naše domačije je samevala vojaška

karavla JLA. Graničarji so bdeli nad mejo, ki je potekala tik ob vasici. Sobivanje med vaščani in vojaki JLA je bilo nemoteče.. Toda..... plebiscitna odločitev Slovencev decembra 1990. leta je to harmoničnost utesnila.

Osamosvojitveni procesi so vnesli nemir in prišel je dan, ko so se stvari zasukale. Razglasitev samostojnosti Slovenije 26. junija 1991 smo vaščani praznovali. Že naslednji dan 27.

junija sem iz poročil izvedel, da je JLA zasedla Mednarodne mejne prehode Republike Slovenije. Enote Teritorialne obrambe in slovenske milice so pristopile k odpiranju le teh.

28. junija je komandir karavle Livek karavlo predal enotam TO in prestopil v njihove vrste. **To sem isti dan izvedel preko**

CB postaje od svojih prijateljev, amaterjev z Livka Zvedel sem tudi, da so pričeli pogajanja za predajo karavle na Livških Ravnah. Spraševali so me o stanju in številu vojakov zunaj na terenu. Kar sem videl in vedel sem povedal , pa tudi, da se ne moremo kar tako javno pogovarjati češ, da moj glas

z dobrih 1000m n.v. seže daleč. Zato smo se dogovorili za številko kanala, na kateri se bomo pogovarjali naprej in ostali na vezi. Pri teh pogajanjih je sodeloval bližnji sosod karavle. Zaradi

ustrahovanja JLA se je z družino istega dne umaknil v dolino k sorodnikom. Ostala nas je peščica krajanov med katerimi sem bil najmlajši, ujeti smo bili med mejo z Italijo in karavlo.

Prvega pogajalca je zamenjal drugi. Poveljnik ene enote TO, ki je imela sedež na zavzeti karavli Livek in v vasi Livek.

Prva dva dni mleka nisem vozil v zbiralnico. Vojaki na karavli so budno spremljali moje delo. Ne spomnim se točnega dne, mislim, da je to bilo 29 junija, ko so me preko sredstev zveze CB **ponovno** poklicali iz Livka (sem radioamater) tamkajšnji radioamaterji so me zaprosili, da vzpostavim kontakt s tamkajšnjim komandirjem karavle, ker pogajalci ne morejo priti na Ravne zaradi barikad. Nalogo sem sprejel. Odšel sem do karavle in v jarku ležečega vojaka zaprosil, da pokliče komandirja na razgovor. Komandir je prišel. Na stopnicah me je zaustavil s pištolo v roki uperjeno vame.

Povedal sem mu, za kaj sem prišel in kdo me je prosil za razgovor. Dal sem mu tudi vedeti, da se mora odločiti o predaji, , takšna je odločna zahteva TO. Komandir me je mrko gledal. Bil je jezen.

Razgovoru sem dodal še. Veš da imaš družino, ženo in sina. Ali veš kje so? Slovenija se je opredelila za samostojnost in sleherno vstrajanje ne vodi nikamor, zato je prav, da se s posadko predaš TO. Očitno pretresen z mislijo na družino ga je spravilo v jok. Potolažil sem ga z besedami: »

Pojdi z menoj k meni domov na kavo, kjer se lahko v miru pogovoriva «. Sprejel je predlog. Po CB sva vzpostavila zvezo z enoto TO in se dogovorili, da se sestanemo na polovici poti med Livkom in Livškimi Ravnami pri ruševinah Civčkovega senika. Jaz sem z mojim motorjem odšel po poveljnika

enote TO na Livek. Pri vožnji sem moral obvladovati tudi barikade pri čemer sem poškodoval tudi moj motor.

Komandir karavle je v spremstvu svojih vojakov šel na dogovorjeno mesto. Komandir karavle Marko Agatič je ob srečanju s pogajalcem takoj dejal, da naj se ne izvajajo nikakršne nepremišljenosti nad njim, da njegovi ostrostrelci budno spremljajo dogajanje in lahko takoj ukrepajo. V razgovoru o predaji ni bilo rezultata. Dogovorili so se, da se pogajanja naprej še nadaljujejo.

2. julija sem po dogovoru z Zdravkom Likarjem odšel na Livek, ter ga pripeljal na Livške Ravne h kapelici, kjer se je sestal s komandirjem karavle. Pogovoru nisem prisostvoval. V popoldanskih urah se je komandir karavle predal z delom posadke. Na karavli je ostalo še osem vojakov. Naslednjega dne 3. julija je ostanek vojakov samo spremljal dogajanje v njihovi okolici. Preko noči iz 3. na 4. julij se je karavla okrepila z moštvom iz sosednje karavle Vogrinka. Dodana posadka JLA je ta dan intenzivneje izvajala ogleda terena, predvsem pa dogajanje na Livku in tamkajšnje enote TO. V popoldanskih urah mi je pozornost pritegnilo streljanje, ki je bilo sicer oddaljeno in kratko, rafal in nekaj strellov. Nisem vedel za kaj gre, le da se nekaj dogaja. Zvečer tega dne sem moral peljati mleko v zbiralnico na Livek. Na Livku so pripadniki enote TO še praznovali dosežene rezultate pijani od zmage in vina. Nič več niso razmišljali da je v karavli na Ravnah ostalo še osem vojakov in, da se je karavla okrepila z dodatnimi vojaki iz Vogrinke. Ko sem se vračal po opravljenem delu domov, sta me na cesti presenetila vojaka s puško in puškomitraljezom uperjena vame na strel. Nad njima nekaj metrov je desetar kričal: «PUCAJ!». Obnemel sem in izstopil iz avta. Mladega vojaka sem gledal naravnost v oči z dvignjenima rokama. Tudi njegov pogled je bil uprt v moje in ukazi pucaj so si sledili. Dlake po celem telesu so se mi naježile, ne vem, kaj sem takrat razmišljal, vem samo to, da je bilo vse zelo dolgo. Z uprtim pogledom v vojaka sem opazil, da je mladega vojaka pričela prevzemati neodločnost in kar naenkrat je puško povetil. Takrat me je oblil pot, na rokah sem opazil debele kaplje znoja. Desetar je nato brez orožja priskočil k vojaku in ga nadiral da zakaj ni izpolnil ukaza. Zbral sem vso moč samozavesti in pričel pogovor z desetarjem. Pogovor je bil zelo dolg mislim da kar čez dve uri. Pri vsem sem jim povedal, da je to kar počno nesmiselno in da so prav tako dragocena njihova mlada življenja kot naša.

5. julija sva z ženo prvič odšla na delo v dolino misleč, da je vsega konec. Žena je delala v tovarni TKK Srpénica jaz pa v Planiki Kobarid. Okoli desete ure me je na delavnem mestu poiskal prijatelj radioamater Volarič Ivan iz Kobarida. Dejal mi je, da naj grem takoj domov in skrijem radijske postaje. Povedal mi je da je prestregel sporočilo JLA, da me morajo likvidirati. Ko sem prišel domov je bilo vse v redu, hčerki in tašča so bili v kuhinji. Odšel sem na dvorišče razmišljajoč, kam skriti radijske postaje. Tako razmišljajočega me predrami

prihajajoče vozilo nad vasjo, ki je vozilo izredno počasi. Zaustavilo se je, iz njega izstopita dva vojaka z belima opasačema in se ozirata po vasi, eden kaže na mojo hišo, tako je izgledalo. Po opasačih sodeč je to morala biti vojaška policija. Prevzel me je strah, prišli so pome, ker sem sodeloval pri predaji komandirja in vojakov na karavli. Torej sem izdan. V hipu sem bil v kuhinji pri tašči in hčerkah. Ukazal sem, da morajo takoj vzeti najnujnejše stvari, ker moramo pobegniti, drugače bo po nas. Hčerki sta se oklenili taščinih nog in prestrašeno zrli vame. Tašča je bila odločna: «Nikamor ne gremo». V zmedu sem jih zapustil in odšel sam. Po nekaj sto metrih za vasjo sem se zaustavil. Prisluhnil sem. Vozilo je nadaljevalo pot proti karavli. Vse je bilo sumljivo, zelo mirno in tiho. Takrat kot da bi se streznili. » Saj ne morem kar tako zapustiti otrok, žene in tašče! »

Previdno sem se vračal nazaj proti jasi, izkoristil priložnost in spotoma odvedel živino s paše v hlev. Še živina me je čudno gledala, čemu to ob tem času! To je bil po moje takrat edini dokaj varen način, da se približam svojim. Iz hleva sem tako lahko le nemočen prisluškoval in opazoval proti domači hiši. Nikjer ni bilo nikogar, vse tiho. Pomislil sem, da so jih že odpeljali, strahoma sem se počasi odpravil v hišo in vstopil v kuhinjo. Tam pa so me prestrašene čakale hčerke s taščo..

Stvar se je umirila. Toda dnevi do odhoda JLA iz karavle 25. julija 1991 so bili polni negotovosti in nemira.

KONEC: Bil sem zelo aktiven do 5. julija. Vse kar sem storil sem storil iz ljubezni do lastne domovine in naroda . Prepričan sem, da sem na tolminskem edini stal pred nabito puško z ukazam: » PUCAJ«.

To so nepozabni trenutki, ki mi še danes dvigajo dlake in silijo solze v oči. Verjetno sem tudi edini., ki je s strani poveljnika enote, ki sem mu pomagal neimenovan in edini ki je pri postroju ob odhodu vojakov JLA iz karavle na Livških ravnah prisostvoval snemanju Jugoslovanske zastave. Zazrt v ta prizor so mi takrat privrele solze in moje telo je ob sprostitvi zadrhtelo. Je še komu?

Februar 2008

LEBAN METOD

70. ODRED TO V VOJNI ZA SLOVENIJO, 28. 06. – 21.07. 1991.

70. Odred TO je nastal ob zadnji reorganizaciji teritorialne obrambe (TO) leta 1986. Pred tem je v Posočju delovala 11 brigada, ki je imela v svojem sestavu tri bataljone. Prvi bataljon so sestavljale čete iz Posočja; dve iz kobariškega in ena iz bovškega območja. Drugi bataljon je bil formiran iz čete idrijskega območja ter dveh čet iz tolminskega. Tretji bataljon pa so sestavljale čete goriškega področja.

Ob reorganizaciji TO, se je prvi bataljon reorganiziral v 70.Od.TO, ki je imel v redni sestavi tri čete ter enoto za protiklepni boj in ognjeno podporo. Protiklepno enoto so sestavljali; vod NT 82 mm (»netrzajnih« topov) ter voda MM 60 mm in 82 mm (minometov). Ostala dva bataljona (2 in 3) sta bila ob reorganizaciji ukinjena.

Poveljniški sestav novo formiranega odreda in njegovih čet je izhajal večinoma iz prvega bataljona s tem, da se je zamenjal del poveljniškega kadra. Zato je imelo poveljstvo odreda bogate izkušnje z vodenjem večjih enot (bataljona, brigade), zaradi dolgoletnih izkušenj iz številnih zahtevnih vaj, kjer se je pogosto preverjalo njihovo znanje. Tega ne bi mogel trditi za poveljniški kader čet v sestavi odreda. Seveda bi realno sliko dobili ob resnem bojnem soočenju s sovražnikom.

Poveljstvo 70.Od.TO so tako sestavljali:

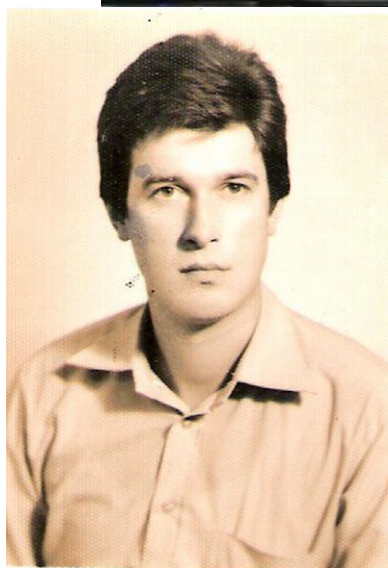
- komandant, Jan Maks, kapetan I.r.,
- namestnik, Leban Metod, kapetan I.r.,
- pom. kom. za operativne zadeve, Uršič Iztok, kapetan,
- pom. kom. za zaledje, Rot Vojko, kapetan I.r.,
- pom. kom. za politične zadeve, Orač Marjan, kapetan I.r.,
- pom. kom. za obveščevalno dejavnost, Čopi Zdenko, kapetan I.r.

Poveljstvo čet:

- komandir 1 čete, Gabršček Vinko, poročnik
- komandir 2 čete, Skrt Aleksander, kapetan (nam. Kranjc Valter, poročnik)
- komandir 3 čete, Komac Goran, kapetan

Vsem enotam TO je v osamosvojitveni vojni v Posočju in na Idrijsko Cerkljanskem območju poveljeval 63.Obm.ŠTO. Bojne naloge so vpoklicane enote izvajale posamično in skupaj, v sodelovanju z drugimi pridanimi enotami. Večina manjših, specialnih enot je bilo v času vojne pridanih četam 70.Odr.TO. Začasna sestava in oblika delovanja je bila zato vsakokrat odvisna od pomembnosti in obsega načrtovane bojne naloge, opredeljene v povelju operativnega štaba. Vsa povelja so bila na začetku vojne ustna, kasneje po 05.07.91 pa pisna, zato za vse izdane ukaze ni pisnih dokumentov.

63.Obm.ŠTO, ki je imel v vojni svoj sedež v hotelu Soča, na Mostu na Soči mu je poveljeval major Berginc Vito. Ta štab je imel še dislocirani del štaba v Kobaridu v stavbi postaje milice (PM),

kasneje pa v prostorih osnovne šole (OŠ). Temu dislociranemu delu štaba je poveljeval Golob Milan, kapetan I.r., ob njem pa so se nahajali še načelnik štaba Golob Edi, kapetan I.r, v vlogi »koordinatorja« ter še drugi štabni oficirji.

70.Odr.TO v vojni za Slovenijo ni nikoli deloval v akcijah, hkrati z vsemi pripadajočimi četami in pridanimi enotami, ampak so čete ves čas vojne samostojno izvajale bojne naloge.

MOBILIZACIJA

Mobilizacija je najprej zajela poveljstvo odreda in prvo četo. Izvedla se je v petek 28.06.1991, v času med 04 in 16 uro na prostoru Drežniških Raven. Poveljstvo je bilo ob vpoklicu oboroženo, četa pa ne. Le-ta je dobila oborožitev šele v poznih popoldanskih urah. Za nameček pa je bila še ta skromna, saj je vsebovala samo osebno oborožitev z nekaj količinami streliva. Primanjkovala so jim predvsem radio zveze, materialno tehnična sredstva (MTS) ter nepogrešljivi sanitetni material za individualno in kolektivno rabo. Manjkajoča MTS so bila; MM (minometi) 60 mm in 82 mm, NT (»netrzalni topovi«) 82 mm, ročni raketometi »Zolja«, ročne bombe in zaščitne maske.

Velika skrb je bila za poveljstvo odreda to, da ni imelo osebnega in skupnega sanitetnega materiala (prvi povoji, kompresijski povoji, sanitetna oprema in bolničarja) ter prevoznih sredstev za premik enot in prevoz ranjencev.

- VOJNI DNEVNIK 70.Odr TO 1.DAB
1. PETEK 28/6 1991 *glej porečje*
- izvedena MOB poveljstva in čete 70.pel.jf
 - MOB izvedena do 10^h
 - naloge misloma dobili, zato smo odšli po informacije v poveljstvo (Leban, Zapi, Rot)
 - težave med potjo (blokada - *slabe poti, pred nami* ~~samo~~ *si zapirajo* so nam zapirale poti, tako da smo se težko prebijali do kraja)
 - zaradi blokade so vojaki dobili kosilo šele okrog 14^h
 - po 14^h smo z vozili izvedli premik v rejon Rabiča, kjer smo takoj posedi položaja in si organizirali bivanje na tem rejonu
 - tekom noči smo izvajali naloge, ki so razvidne iz povelja K-dante 70.Odr TO
 - nepopolna oborožitev (brez MM, RB, sredstva zvez.)
 - ~~brež~~ smo tudi brez torbic prve pomoči
 - zaradi slabe oborožitve, smo težko pokrivali teren (na srečo bojnih odločnosti ni bilo)
 - komarila je brez el. energij od 27.7.91 od 13^h dalje!

Mobilizacija je potekala v oteženih vojnih razmerah, ker so bile na cestah že postavljene cestne ovire, ki so preprečevale kakršenkoli hiter premik sovražnim silam v prostoru pa tudi manever silam TO. Te ovire so postavljali pripadniki narodne zaščite (NZ). Vrsta ovire in njeno mesto postavitve, je bilo že predhodno skrbno načrtovano, vendar neodvisno od vedenja enot TO, ki so delovale v oboroženem spopadu.

Ovire so bile postavljene z namenom, da so preprečevale silam JA hitri prodor iz vojašnic ali karavel, v prostor kjer so že delovale, ali se šele mobilizirale sile TO.

Poleg tega je bilo poveljstvo odreda ob mobilizaciji še brez predhodno izdanega povelja o izvajanju nadaljnjih bojnih nalog in brez navodil o načinu oskrbe vpoklicanih enot.

Do teh informacij so prišli na svojo pobudo že v času izvajanja mobilizacije. Več in podrobneje o tem pa v prispevku (1*).

(1*)- *Moj prvi dan slovenske osamosvojitvene vojne.*

Avtor članka; Metod Leban

Bilo je na dan petka 28.07.1991 kmalu po 4 uri, ko sem zaslišal na vhodnih vratih zvonjenje hišnega zvonca. Še napol v snu sem stopil do vrat, da bi videl kdo kliče. Ko sem odprl pa sem pred seboj zagledal poveljnika prve čete Gabršček Vinka, doma iz Tolmina. Prinesel mi je poziv za vpoklic v enoto.

Brez besed sem nejeverno pogledal v ponujeni papir, da bi se prepričal o njegovi vsebini. Nato sem molče zapustil Vinka, si oblekel uniformo ter zložil v nahrbtnik stvari, ki so vojaku potrebne za na pot in že sva odrinila od doma. Vinko je vozil, zato sem med vožnjo svoje misli skoncentriral na pravkar začeto vojno in na dogodke, ki si bodo sledili. Zavedal sem se, da se sleherna začeta vojna kmalu in brez žrtev ne konča.

Za pot do Kobarida sva si izbrala stransko cesto, ker nisva vedela kakšne ovire bi naju lahko čakale na glavni cesti. Tako sva v Drežniške Ravne prispela že pred 6 uro. Kmalu za nama pa so pričeli prihajati še kolegi iz štaba odreda in pripadniki čete.

Po prihodu na mobilizacijsko mesto smo nemudoma določili zbirno mesto čete in organizirali sprejemno mesto za prihajajoče vojne obveznike.

Člani poveljstva pa smo med tem časom zaupno iskali shranjeno orožje. Kmalu smo ga našli, vendar ni bilo naše.

Ker nismo vedeli kdo nam hrani orožje in smo bili še brez navodil za bojno delovanje, sem predlagal komandantu, da z Čopijem odideva v Tolmin, kjer bova na poveljstvu 63.Obm.ŠTO pridobila manjkajoče informacije. Komandant je predlog sprejel.

Za pot sva si s Čopijem izbrala stransko cesto, ker je bila glavna zaprta. Ovire pa so bile tudi na stranski cesti in sicer med vasjo Ladra in Kamno. Tam je bil mogoč obvoz preko vasi Vrsno.

Po prihodu v Tolmin sva najprej zavila v štab TO, kjer sva našla Vinka Gaberščka, referenta za mobilizacijo. Ta nama je povedal, da ima 63.Obm.ŠTO svoj sedež v hotelu Soča na Mostu na Soči in da je tam tudi komandant štaba.

Ob najinem prihodu na Most je bilo tam polno vojaštva, sam vstop v kraj pa močno zavarovan. V hotelu sva nato našla komandanta. Ta me je ob prihodu hitro sprejel in me seznanil z vojno situacijo v Sloveniji, s poudarkom na dogodke, ki so v teku na Tolminskem. Nato mi je izdal še ukaz, katere naloge mora odred prevzeti in kje se hrani oborožitev zanj. Bilo je to v Drežnici na hišni št. 61, pri Kokošin Mirku.

Prva naloga odreda je bila, da mora še tekom dneva zasesti obrambne položaje v širšem prostoru vasi Robič in izvršiti blokado karavle v Starem Selu.

Nato me je komandant seznanil še z akcijo zavzetja mednarodnega mejnega prehoda (MMP) Robič, ki jo je vodil Likar Zdravko s svojim diverzantskim odredom (182 DOD), v sodelovanju z proti-diverzantskim vodom (183 PDV) ter alpsko izvidniškim vodom (25 Aliv).

Ukaz, ki ga je Likar prejel, je še poudaril komandant je bil, da mora njegov odred MMP Robič zavzeti še tekom dneva, ker ga brani samo vod graničarjev JA, pod poveljstvom komandirja Jeliča.

V karavli v Starem Selu se sicer nahaja še drugi vod graničarjev, kateremu poveljuje kapetan Mijanovič z namestnikom Vujinovičem. Vendar ima ta nalogo, vršiti samo podporo prvemu vodu na mejnem prehodu.

Ker je bila akcija zavzetja MMP Robič načrtovana za 13 uro, sva s Čopijem ob povratku v odred zato pričakovala težave. Še posebej, če ne bo prišlo do predčasne predaje voda graničarjev na MMP. Takrat bi se lahko zgodilo, da bi se spopad razširil še na druga področja v Posočju, saj je bilo vsepovsod veliko pripadnikov JA. Bili so v kasarni v Tolminu pa tudi drugod po številnih karavlah na meji z Italijo.

Kot pričakovano, že v Tolminu za Gradom sva na najinem povratku naletela na cestno oviro. Obšla sva jo po cesti skozi Zatolmin. Na Volarjih je bila že naslednja, kjer je za oviro služil parkiran kamion na cesti. Tudi to oviro sva lahko obšla. V vasi Selišče pa naju je na mostu čez Volarnik čakalo pravo presenečenje. Najprej sva za mostom ugledala oviro na cesti, ob njej na mostu pa še vojaški »pinzgauer«, last JA.

Čopi je zato hitro zaustavil avto, da sva lahko izskočila in si poiskala kritje ob cesti. V tem kritju sva nato nekaj časa budno opazovala okolico in čakala na morebitni spopad.

Ker nisva vedela kdaj in odkod se je to vozilo znašlo na mostu ter koliko pripadnikov JA je bilo v njem, je bilo nujno nekaj ukreniti. Zato sva se odločila, da bom sam odšel do vasi, kjer bom poskusil pridobiti vesti o vozilu. Že pri prvi hiši v vasi sem naletel na domačina in ga hitro povprašal, če kaj ve o vozilu na mostu. Spraševal sem ga pa še, o osebah v njem in kam so odšli?

Vaščan je vedel, da sem teritorialec, saj je budno opazoval dogodke na cesti. Zato mi je zaupal in povedal, da so pripadnike v vozilu zajeli teritorialci ter jih odpeljali neznano kam. To pa se je dogodilo malo prej, pred vašim prihodom.

Z novico sem bil nadvse zadovoljen, zato sem ga zaprosil za pomoč. Povprašal sem ga, če morda ima motorno žago, da mi pomaga odstraniti barikado z mostu. Mož je prikimal, vzel »motorko« in odšla sva k oviri. Med potjo pa se je nama pridružil še drugi domačin, saj je tudi on opazoval dogodke na cesti. Tako smo družno pričeli odstranjevati oviro.

V času odstranjevanja ovire sem pregledal vozilo in ugotovil, da so ključi v njem. Zato sem vozilo odmaknil z mostu. Po odstranitvi ovire, ravno v času nadaljevanja poti pa je na cesto z orožjem na strel planina skupina diverzantov in od naju zahtevala takojšno predajo. Seveda je bilo presenečenje popolno. Za nameček pa smo v tej vojni teritorialci in pripadniki JA nosili še enake uniforme in bili medsebojno neprepoznavni. Le sreča in hladnokrvnost je botrovala, da sva z Čopijem ostala mirna ter da sem kmalu prepoznal komandirja 182 PDv, Krivec Marka z Volarji. Drama na mostu se je tako srečno končala, notranja napetost pa je še dolgo, dolgo trajala.

Z Markom sva se nato še nekaj časa pogajala, čigavo je zaplenjeno vozilo. On si ga je lastil, jaz pa tudi, saj bi ga lahko že pred tem odpeljal na drugi kraj, ker je ostalo na cesti nezavarovano. Končno sva se dogovorila, da ostane njemu, vendar ga mora čimprej dostaviti v 63.Obm.ŠTO, v Kobarid. Nato smo se prijateljsko razšli in s Čopijem sva nadaljevala pot, najprej do Kamna in od tam na Vrsno. Kmalu nad vasjo Kamno pa je bila na cesti že naslednja ovira. Tudi tokrat je bil na cesti parkiran kamion, da se ni dalo mimo njega. Zato sva ponovno iskala izhod za nadaljevanje najine poti in ga tudi našla. Od tod dalje naju je pot vodila na Vrsno, Smast in Ladra. Za vasjo Ladra, samo nekaj sto metrov pred »Napoleonovim« mostom čez Sočo pa sva naletela na oviro, ki jo nisva mogla več premagati, niti obiti. Na cesti je ležalo veliko posekano drevo, mimo katere se z vozilom ni dalo, obvoza pa ni bilo. Zato sva ob oviri parkirala avto. Čopi je ostal pri njem, jaz pa sem pot peš nadaljeval v Kobarid. V stavbi postaje milice (PM) je bil sedež 63.Obm.ŠTO, tam sem najprej naletel na zajete graničarje z Robiča in na poveljujočega Jeliča. Nato sem poiskal načelnika štaba, ki me je seznanil s situacijo na MMP Robič, kjer se je Jelič silam TO prostovoljno predal. Jaz pa sem ga seznanil z mojo nalogo in nepremostljivo oviro na cesti pred Kobaridom. Zato je nemudoma ukrepal.

Četa in štabni oficirji odreda so bili ob najini vrnitvi v Drežniške Ravne / po 16 uri / že zbrani. Takoj po najinem prihodu sta nato Čopi in Rot organizirala prevoz in odšla v Drežnico po oborožitev. Ker pa nista poznala razpoznavnega gesla, sta pač imela s hraniteljem orožja težave. Kako je to izgledalo je Čopi opisal v svojih spominih (5*b).

Kmalu po njuni vrnitvi v odred se je četa oborožila, vendar za čiščenje orožja ni bilo več časa, ker je odred moral izvesti premik. Do Kobarida se je premaknil z osebnimi vozili in avtobusom, od tam naprej pa peš do Robiča.

Po prispetju na Robič je štab najprej poskrbel za nastanitvene prostore čete in mesto štaba. Pripadniki čete pa so med tem časom očistili orožje. Pomočnik kom. za zaledje pa je med odhodom odreda na Robič, v hotelu Matajur poskrbel še za večerjo in za prehrano enote za naprej. To je bil prvi obrok pripadnikov odreda tega dne.

Po večerji je odšla polovica pripadnikov odreda na počitek, druga polovica pa je izvedla blokado karavle in zavarovala cesto Kobarid–Robič. Ko je odred prevzel položaje na Robiču in izvedel blokado karavle, se je 183 PDv, ki je bil pred tem na tem prostoru, še isti večer pod poveljstvom poročnika Finc Mirana umaknil na novo lokacijo. Naslednji dan pa še 25 Aliv z MMP Robič.

Štab odreda se je namestil v hiši Majde Sok, na Robiču 1/A. Njena hiša je locirana na obrobju vasi in je imela takrat odlično lego in prostore za delo štaba. Štabno mesto je poveljstvo zavarovalo z oddelkom, drugi vod je zavaroval širši prostor vasi Robič, tretji vod pa je odšel na blokado karavle. Na MMP Robič je naslednje jutro 29.06.91 odšel še oddelek, ki je zamenjal 25 Aliv. Tam so bili

namreč še pripadniki obmejne milice in carine, zato močnejših sil za varovanje MMP ni bilo potrebno.

Republika Slovenija
63 Obm. ŠTO

PUBLIKA SLOV	
REPUBLIKA SLOVENIJA	
15.7.91	
Črta 46	504-03/46

Podatki o zajetih
vozilih JA.

1) Vozilo TAM 5000
št. motorja 741 000 510
- št. šasijske 740 001 061
TIP mot. F4L 544 v šc

2 Vozilo PINZGAYER - Steyr Puch
Tip 710 H36
Štev. mot. 575 7744 v kotarid
- št. šasijske 575 5888

3 Vozilo PINZGAYER - Steyr Puch
TIP 710 H36
Št. mot 575 6975
Št. šasijske 575 5359 Kobarid Joz

4 Vozilo PINZGAYER - Steyr Puch
TIP 710 H36
ostalih podatkov se nimamo
št. motaja 5756 715
šasijske 5755 107 v alivt operativni

Naslednji dan v soboto 29.06.91, se je mobilizirala v kasarni v Bovcu še tretja četa. Mobilizacija je potekala med 10 in 22 uro, vendar je bila četa že prej zbrana. Oborožitev čete je bila skromna, kot pri prvi. Po mobilizaciji pa je četa ostala v kasarni do naslednjega dne, ko je odšla na nove položaje.

Prva četa je tega dne nadaljevala z obrambo prostora Robič in blokado karavle v Starem Selu. Stražila je MMP Robič ter varovala cesto na smeri Kobarid-Robič. Četa je bila zato že od ranega jutra v najvišji stopnji pripravnosti za bojno delovanje.

Poveljstvo odreda pa je že zgodaj zjutraj zahtevalo od 63.Obm.ŠTO popolnitev čete z manjkajočo oborožitvijo.

Kmalu po 7 uri zjutraj je poveljstvo obiskal načelnik 63.Obm.ŠTO in komandantu izdal ukaz za sočasni napad na karavlo v Starem Selu in Breginju. Napad pa naj bi se izvedel v času trajanja letalskega napada, ali helikopterskega desanta na Kobariško.

Namreč, istočasno z ukazom za napad na omenjeni karavli, je poveljstvu najavil še nevarnost zračnega napada, ali desanta v prostoru, kjer se je nahajal odred. Kako je izgledal ukaz pa v prispevku (2*).

(2*) »Z vsemi razpoložljivimi silami in sredstvi, ki so na razpolago odredu v prostoru Robič izvesti sočasni napad na sile JA v karavli Staro Selo in Breginj. Z napadom pričeti v času zračnega napada sil JLS (jugoslo-vanskih letalskih sil), na položaje enot TO, v širšem prostoru Kobariškega blata«!

Izdanemu ukazu se je poveljstvo uprlo, saj takega ukaza ni moglo realizirati, ker je imelo v prostoru Robiča na razpolagalo samo sile ene čete. Oborožitev le-te pa je bila pomanjkljiva za spopad z silami JA. Poleg tega pa poveljstvo ni razpolagalo s prevoznimi sredstvi, da bi lahko premestila sile enega voda iz kraja Robič v Breginj, kjer naj bi sočasno napadli še drugo karavlo. Pa tudi takega nenačrtovanega napada se ni dalo na hitro organizirati.

Zato je načelnik uvidel realno stanje moči odreda in spremenil svojo prvotno odločitev. Za cilj napada si je izbral samo karavlo v Starem Selu. Poveljstvo je nato izdelalo načrt napada in določila sile v napadu ter sile na zavarovanju prostora Kobarid-Robič. Po izdanem povelju so se sile čete razmestile na izhodiščne položaje v bližino žične ograje karavle in v popolni bojni pripravnosti čakale na znak za napad.

V tistem času, ko se je načelnik še nahajal na poveljstvu odreda pa je odred prejel še nekaj zahtevane oborožitve. Prejel je manjšo količino raketometov »Zolja« in večjo količino ročnih bomb. Odredu pa je še vedno primanjkovalo sanitetnega materiala in radio zvez.

Ker kasneje zračnega napada kljub napovedi ni in ni bilo in ker nihče ni preklical izdanega ukaza, sta se komandant in namestnik odločila, da pričneta s pogajanja o predaji karavle. Zato sta nemudoma odšla na pogajanja v karavlo, kjer sta se srečala s poveljujočim Mijanovičem in njegovim namestnikom. Na pogajanjih sta pogajalcema zagotavljala, da če se prostovoljno predata, bodo deležni popolne zaščite po Ženevski konvenciji, njiju dva pa še pozvala k prestopu, k silam TO. Na predajo seveda nista pristala, vendar sta ju ob odhodu zaprosila, če omogočita njihovim vojakom odposlati pisma staršem, v katerih bodo zgolj zapisali, da so živi in zdravi. Njun predlog sta sprejela. Ob odhodu iz karavle pa so ju v hodniku pritličja stavbe sprejeli vojaki. Bilo jih je veliko in bili so prestrašeni. Videlo se je, da ne vedo kaj se dogaja. Ob njunem odhodu iz karavle pa jima je poveljujoči še enkrat zagotovil, da s stani pripadnikov JA ne bodo nikoli sprožili strele na sile TO. Njuna prva pogajanja so bila na videz neuspešna, vendar se je kmalu pokazalo, kako odločujoča so bila za kasnejše odločitve.

Že kmalu po njuni vrnitvi v štab odreda / po 10 uri /, so izvidniki iz sil v zasedah ob cesti Kobarid–Robič obvestili štab, da iz smeri Kobarida mimo vasi Staro Selo pelje kolona vozil JA. Na njenem čelu pa vozi bel osebni avto. Od kod ta kolona v prostoru Robiča in kam je namenjena, tega ni vedel nihče. Niti za kakšne sile gre. Zato je poveljstvo, silam ki so oblikovale bočno zasedo ob cesti izdalo ukaz, da naj sovražno kolono spustijo v zasedo do vasi, kjer jo nato na znak zaustavijo in zajamejo, ali pa uničijo. Šele ko je kolona že vstopila v zasedo je v osebnem avtu, ki je vozil na njenem čelu komandant prepoznal štabnega oficirja TO. Zato je napad na kolono še zadnji trenutek preprečil. Na to kolono pa je v vasi Robič naletel tudi 25 Aliv v odhajanju iz MMP Robič, kjer je prebil noč. Tako je bila zmeda na Robiču popolna.

Na spodrseljaj, kjer bi lahko bile številne žrtve, kaže neizkušnost in na neodgovorno ravnanje članov v 63.Obm.ŠTO. Poveljstvo tega štaba je namreč odločilo, da se odredu dodelijo zaplenjena vozila JA, med katerimi sta bila dva »Pinzgauer-ja« in kamion »TAM 4500«. O svoji odločitvi pa ni obvestilo poveljstvo odreda, ampak je na pot poslala vozila v spremstvu oddelka pripadnikov 183 PDv, katerim je poveljeval sam štabni oficir, brez najave.

To pa je bilo zelo nevarno, ker so bile enote odreda že ves čas v najvišji stopnji pripravljenosti, zaradi najave zračnega napada sil JVL in napada sil odreda na sile v karavli.

Torej gre zgolj naključju pripisati, da se je incident srečno iztekel.

Premik vozil po glavni cesti v prostoru Robič pa so opazovali tudi vojaki v karavli. Zato so bili ob pogledu na kolono enako presenečeni kot teritorialci, saj niso vedeli od kod prihaja in kam je

namenjena. Zavedali pa so se, da bo njen prihod izzval spopad. Kako velik strah so preživeli ob tem dogodku, sta v kasnejših pogajanjih priznala poveljujoča oficirja.

Popoldan so bile sile odreda še vedno v polni bojni pripravnosti. Zato sta komandant in namestnik nadaljevala s pogajanjmi, da bi pospešila predajo karavle. V znak dobre volje sta uresničila dopoldan dano obljubo in sprejela pisma vojakov JA ter jih odnesla na pošto. Predvidevala sta, da bodo morda pisma razkrila kaj zanimivega o stanju posadke. Zato sta v Kobaridu najprej zavila v knjigarno Igorja Leban, kjer sta pisma odprla.

Kmalu sta naletela na pismo vojaka srbske nacionalnosti, ki je podrobno opisal pot prihoda njihovega voda, dne 27.06.91 v Staro Selo. Pa še druge podrobnosti je navedel. Zaradi pomembnosti vsebine tega pisma, ga po spominu objavljam. (3*)

3* »Pismo vojaka srbske narodnosti«

NATO je skoncentriral velike sile na meji z SFRJ. Zato se pričakuje skorajšnji napad teh sil na neodvisno Jugoslavijo. Po odhodu voda, vodnika Jelića na MMP Robič, je bil naš vod poslan iz Tolmina v karavlo Staro Selo z nalogo, izvajati aktivno obrambo karavle in podporo vodu v obrambi na MMP Robič.

Vodu poveljuje kapetan I.r Mijanović, njegov namestnik pa je stari vodnik Vujinović.

Iz Tolmina smo odpotovali 27.06.1991 zgodaj zjutraj. Potovali smo prikrito z vozili »Pinzgaver« na relaciji Tolmin, Volče, Ušnik in nato po cesti ob meji z Italijo vse do karavle na Livških Ravnah, kjer smo se zaustavili. Pozno popoldne smo pot nadaljevali na hrib Matajur, do koder je vodila pot. Tam so se vozila zaustavila, da smo lahko izstopili in se takoj vrnila nazaj, mi pa smo pot peš nadaljevali v dolino. V dolini smo neopazno obšli dve vasi in dospeli v neposredno bližino karavle, kjer smo se ponovno zaustavili in v gozdu skriti pričakali noči. Šele nekaj pred polnočjo smo lahko vstopili v karavlo. V našem vodu je polovica vojakov srbske nacionalnosti, ostali so iz drugih republik, med njimi tudi dva Slovenca. Oboroženi smo samo z lahkim orožjem, ki smo ga prinesli s seboj.

Ostala pisma, bilo jih je kar nekaj, so izključno govorila samo o možnosti napada sil NATA, na Jugoslavijo. Zato vsebin teh pisem posebej ne omenjam.

Pismo vojaka je razkrilo premik, pot in čas tega voda, ki je prišel dodatno v pomoč iz Tolmina, v karavlo Staro Selo. Poveljstvo odreda pa je prišlo do informacij, o moči in številu vojakov v karavli in je zvedelo, da je bila 27.06.1991 karavla ves dan prazna. V njej je bi bila le straža.

Sedaj pa nekaj besed o delovanju domačih in tujih obveščevalnih služb, ki so v vojni delovale v kobariškem prostoru in s katerimi so se soočili v poveljstvu odreda, po odprtju MMP Robič.

Z odprtjem MMP Robič se je povečala tudi obveščevalna dejavnost italijanskih in jugoslovanskih sil. Večkrat dnevno so prihajali potniki /obveščevalci?/ iz Italije v Slovenijo in se na kontrolnih točkah sklicevali, da gredo po nakupih. Prihajali so po dnevi in ponoči, vendar vedno v drugem osebnem avtu, da bi bili silam TO neopazni. Po informacijah, ki jih je poveljstvo odreda imelo pa so ti ljudje pridobivali informacije o razmestitvi in moči sil TO v prostoru Robič. Zanimali pa so se tudi za dogodke v Sloveniji.

Za JA so to počeli pripadniki KOS-a (»kontra obaveštajna služba«).

Da bi se pred »špijonažo« zavarovali, je poveljstva stražam na kontrolnih točkah izdalo navodilo, da vse potnike legitimirajo in preverijo njihovo istovetnost z osebnim dokumentom, ki ga nosijo s seboj

/ potnim listom / ter zapišejo vsa vozila /reg.št./ v prehodu. Vendar vozila in potnike neovirano puščati naprej.

Kasnejša analiza podatkov števila in vrste vozil v prehodu, je poveljstvu razkrila dejavnost obveščevalnih sil.

Podobno so spremljali obveščevalno dejavnost sil KOS-a. Tu so pozornost posvetili predvsem domačinom, ki so se večkrat dnevno, nenaključno pojavljali v varovanem prostoru enot na blokadi, predvsem v bližini štaba, kjer so prikrito opazovali dogajanja.

Zaradi intenzivne dejavnosti KOS-a, je poveljstvo pripadnikom čete izdalo ukaz, da morajo na položajih zagotoviti najvišjo stopnjo tajnosti razporeda sil. Poleg tega pa so jim prepovedali vsakršno nepotrebno gibanje po branjenem prostoru, še posebej podnevi. Tako so preprečili nenaključne kontakte s civilnimi osebami.

Seveda se je tega dne še marsikaj drugega dogajalo, saj je bil dan nadvse stresen, kaotičen in težak. Kaotičnost je predvsem ustvarjalo, nenehno izdajanje in spreminjanje povelj, s strani načelnika 63.Obm.ŠTO.

V nedeljo 30.06.91 je poveljstvo imelo na razpolago že dve četi.

Tretja četa v Bovcu se je že zgodaj zjutraj v kasarni razdelila po vodih za opravljanje nalog na različnih krajih.

Prvi vod je dobil nalogo varovanja letališča in odšel na letališče.

Drugi vod je z oddelkom in delom poveljstva čete ostal v kasarni, ostala dva oddelka pa sta odšla na stražo in varovanje mostu v Log pod Mangrtom.

Tretji vod pa je pod poveljstvom komandirja čete (KČ) odšel na blokado karavle na MMP Učja.

Republika Slovenija
63. Območni štab TO TOLMIN

VOJAŠKA TAJNOST
STROGO ZAUPNO

Številka: 804-03/55
Datum: 17.07.1991

P O V E L J E
v.d. poveljnika 63. območnega štaba TO Tolmin

1. Naloge 3.četi 70.OdTO:

3./70.OdTO ima nalogo, da z enim vodom zavaruje vojašnico Bovec z organizacijo stražarske službe v vojašnici.

Z delom enote (2-3 oddelka) organizira blokado in opazovanje stražarnice Log pod Mangartom v rejonu Možnica.

Z delom enote (2-3 oddelka) organizira blokado in opazovanje stražarnice Zaslap v rejonu mejnega prehoda Učja.

Del enote imeti v pripravljenosti v vojašnici Bovec za zavarovanje letališča Bovec.

2. Blokada in opazovanje stražarnic Log pod Mangartom in Zaslap se izvaja tako, da se omogoči nemoten promet po komunikacijah. Pripadniki JA imajo pravico do premikanja na relaciji vojašnica Tolmin - stražarnice, vendar je prepovedano dovajati okrepitve. Pripadniki TO nimajo pravice neposredno kontrolirati pripadnike JA. O vseh premikih pripadnikov JA takoj obvestiti štab TO in postajo milice Bovec.

3. Intendantsko oskrbo enote organizirati v vojašnici Bovec.

Prva četa je ostala na blokadi karavle v Starem Selu in varovala MMP Robič.

Poveljstvo je že zgodaj zjutraj nadaljevalo z pogajanjmi o predaji posadke v Starem Selu. Namen pogostih pogajanj je bil, doseči predajo.

Po končanih pogajanjih, sta komandant in namestnik odšla na obisk k tretjemu vodu, tretje čete na MP Učja. Preveriti sta hotela, moralno stanje v vodu in dati komandirju čete še dodatna navodila za izvajanje uspešne blokade karavle. Nazaj grede pa sta obiskala še ostale sile v Bovcu.

Ko sta se vrnila v štab /okrog 11 ure/ sta takoj sklicala poveljstvo odreda na posvet, kjer so se dogovorili, kako bodo informirali svoje pripadnike, s tekočimi radijskimi vestmi. Dogovorili so se za javno ozvočenje prostora in prenašanje rednih radijskih programov v neposredni bližini karavle. Za to nalogo so zadolžili pripadnika prve čete Furčič Mira, kateremu je kmalu uspelo namestiti radio in

ozvočenje. Tako so že po 13 uri pripadniki čete poslušali radijska sporočila. Radijska sporočila pa so bila namenjena tudi pripadnikom JA v karavli, saj so bili brez informacij, kaj se dogaja v Sloveniji.

Po sestanku v štabu sta komandant in namestnik odšla na obisk k italijanski policiji in motorizirani enoti, nameščene na MMP Robič. Sestanek jim je organiziral dežurni miličnik z mejnega prehoda. Več o tem v prispevku (4*).

4* Obisk obmejne policije in italijanskih oboroženih sil na MMP Robič

Ob 14 uri sta komandant in namestnik odreda obiskala posadko obmejne policije in poveljstvo italijanske mehanizirane enote, nameščene na MMP Robič. Na tem neformalnem meddržavnem srečanju so se srečali:

z italijanske strani:

*za Mehanizirano enoto; poveljnik-»Capitano« in namestnik-»Tenente«
za policijo; poveljnik in namestnik, oba po činu »Maresciallo«.*

Z slovenske strani:

*za milico; dežurni miličnik,
za 70.Odr.TO; pa komandant in namestnik .*

Namen njihovega obiska je bil obveščevalne narave. Pod pretvezo, da so prišli zgolj pozdravit poveljstvu policije in mehanizirane enote, ki se je namestila neposredno ob državni meji, so želeli od blizu videti še kaj več.

Motiv obiska je bil, prisotnost mehanizirane enote, ki je imela oklepna vozila- dva tanka »Leopard 2« razmeščena na samem mejnem prehodu, ostali razpored in število orožja po globini pa jim ni bil natančno znan. Iz obveščevalnih virov pa so vedeli, da gre za večjo enoto, ki je bila razporejena po globini vse do vasi Štupica in je imela v svojem sestavu večje število orožji-tankov in oklepnih transporterjev.

Prvi tank mehanizirane enote je bil nameščen ob samem obmejnem kamnu, ki je ločeval državi. Drugi pa ca 50 m po globini in na drugi strani ceste.

Tako razporejeni oklopni vozili bi lahko ustvarili križni ogenj, zato ker je bilo njuno orožje, top in mitraljezi usmerjeno direktno na cesto proti slovenskemu mejnemu prehodu. Sam mejni prehod je bil sicer normalno odprt, vendar je prisotnost težkega orožja na meji delovalo zastrašujoče.

Vzrok takega njihovega ravnanja je bil v tem, da so države, ki so mejile na Slovenijo /Avstrija, Italija, Madžarska / v času vojne tesno zaprle državno mejo s svojimi oboroženimi silami in policijo. Bali so se množičnega bega naših ljudi čez mejo.

Po najavi obiska s strani TO so se poveljujoči italijanske bojne enote in policije »postrojili« na samem mejnem prehodu in v »postroju« pričakali vojaško delegacijo. Ob prihodu so delegacijo častno sprejeli, pozdravili ter se poimensko predstavili.

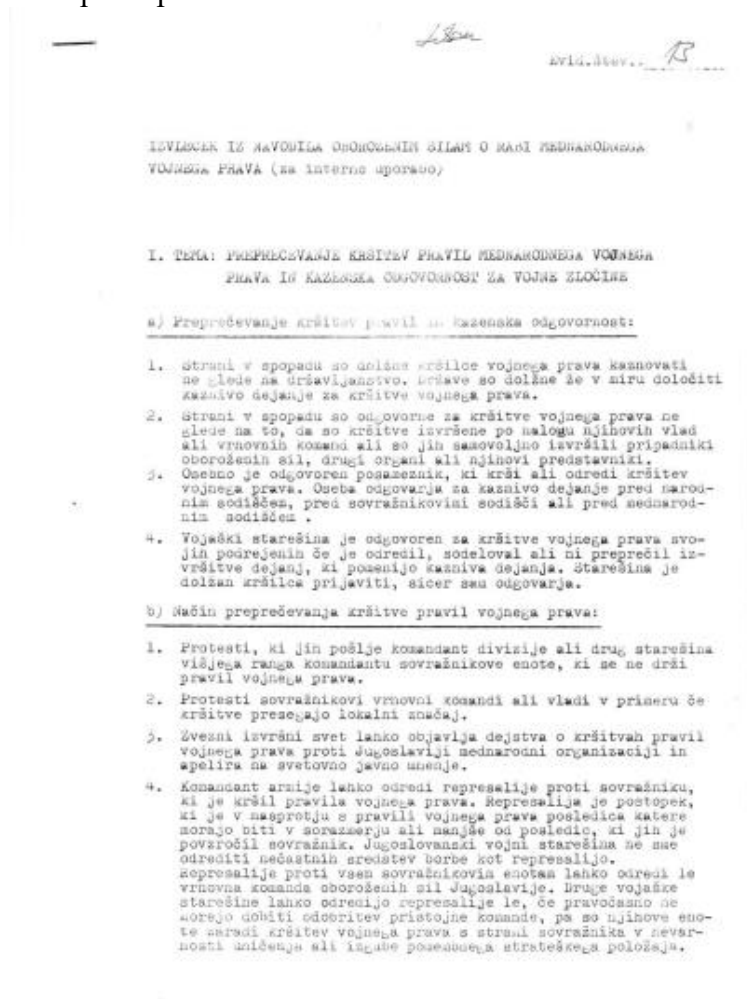
Po nadvse pozornem sprejemu, sta komandant in namestnik odreda na kratko predstavila stanje na meji in jim zagotovila, da je vse pod nadzorom slovenske vojske in policije. No to so se jim zahvalili za prisrčen sprejem in odšli.

Popoldan /okrog 17 ure/ je poveljstvo odreda odvzelo karavli v Starem Selu še pitno vodo, brez elektrike pa so bili že od 27.06.91 dalje!

Zvečer / okrog 20 ure / je pripadnike prve čete na Robiču zamenjala 631. četa. Ta je ostala na blokadi karavle samo preko noči. Zgodaj zjutraj, po ponovni vrnitvi prve čete pa je odšla na nove položaje.

Ponoči / ob 22 uri / je načelnik 63.Obm.ŠTO sklical še nujni sestanek v gostilni pri Kuzmi, v Borjani. Sestanka so se udeležili iz štaba odreda komandant in namestnik, iz 63.Obm.ŠTO pa načelnik in obveščevalno varnostni oficir. Osrednja tema pogovora je bila uporaba taktike, za čimprejšnjo prisilo sil v karavlah k predaji. Njihov končni dogovor pa je bil, da se s pogajanjem nadaljuje.

Že naslednji jutro v ponedeljek 01.07.91, je bila prva četa znova na položajih na Robiču in je nadaljevala z blokado karavle. Pripadniki 631. čete pa so odšli; vod na obrambo karavle Livek, dva voda pa na počitek na Vrsno.

Istega dne je poveljstvo organiziralo in izvedlo slepilni manever na Robiču, kjer so s pogostim premikanjem enot v prostoru ustvarili pri nasprotniku vtis, da odred kopiči dodatne sile. Za slepilni manever so uporabili vsa razpoložljiva vojaška vozila, ki so v koloni večkrat dnevno odpeljala po glavni cesti v smeri Kobarida in se čez čas zopet vrnila na Robič. Tako je nasprotnik dobil vtis, da se v prostoru Robiča nekaj resnega pripravlja.

Ob 12 uri je 63.Obm.ŠTO obvestil poveljstvo odreda, da so v Tolminu sklenili dogovor z JA (s poveljstvom v kasarni), da bo major Kojič v spremstvu slovenske milice lahko obiskal enoto v

karavli. Zato mora odred zagotoviti njegov varen prihod, pri tem pa budno opazovati dogajanja v karavli. Kojič je v predvidenem terminu obiskal graničarje, vendar se je v karavli zadržal le za kratek čas.

Zvečer je 63.Obm.ŠTO znova izdal ukaz in sicer, da morajo v odredu poostriiti budnost in se pripraviti za premik na novo lokacijo, če bodo razmere ponoči tako narekovale. Poleg tega so jim napovedali še možnost zračnega napada letalskih sil in izpada večje enote JA v Posočju.

Zato je poveljstvo sprejelo nekatere preventivne ukrepe. Pripadnikom čete je naročilo, da morajo imeti ob sebi vso pripadajočo opremo, vključno nahrbtnike ter da na položajih budno opazujejo prostor in čakajo na premik.

Dežurni intervencijski vod so stavili v najvišjo stopnjo pripravljenosti in z njim še dodatno zavarovali štab. Vsi vozniki pa so noč prebili v vozilih. Nato je nastopila dolga mučna noč.

Po pol noči / ob 1 uri / 1.07.91 sta iz karavle pobegnili vojaka, bila sta prva med pobeglimi in slovenske narodnosti. Že kmalu za žično ograjo so ju prestregle sile odreda, ki so bile v zasedi. Ob prijetju sta bila vojaka neoborožena, ker sta se bala vzeti orožje s seboj, da ne bi nanju streljali. Prvo njuno zasliševanje so izvedli v štabu odreda, drugo pa v hotelu Matajur v Kobaridu.

Zasliševalci so kmalu ugotovili, da je moralno stanje pripadnikov v karavli na psu. Dobili pa so še natančne podatke o številu pripadnikov v karavli, nacionalni sestavi ter o oborožitvi, s katero razpolagajo.

Ujetnika sta zasliševalcem še povedala, da so jih nadrejeni ves čas prepričevali, kako Jugoslaviji grozi samo napad sil NATA iz Italije, nič pa o tem, da je JA v vojni z oboroženimi silami TO in milice v Sloveniji. Zasliševalcem sta še priznala, da so šele iz javnih radijskih občil zvedeli, kaj se v resnici dogaja v Sloveniji in zakaj jih TO preganja. Po zaslišanju so jetnika odpeljali v zbirni center. Poveljniku Bergincu, ki se je zaslišanja udeležil pa je poveljstvo odreda dalo še zahtevo za mobilizacijo druge čete.

Zjutraj je bilo silam odreda na Robiču znova pridani 183 PDv. Tako sta prva četa in 183 PDv družno izvajala obrambne naloge.

Naslednjo noč, s torek 02./03.07.91 na sredo se je v kraju Vrsno / pri šoli / mobilizirala še druga četa. Mobilizacija je potekala kot običajno ponoči, med 2-7 uro in tej mobilizaciji je prisostvoval namestnik kom. odreda, kjer je komandirju čete sproti dajal navodila za bojno delovanje. Po mobilizaciji je četa dobila nalogo, zasesti obrambne položaje ob cesti Staro Selo–Sužid in varovati širši prostor Kobarškega blata.

Po vrnitvi namestnika v štab, sta s komandantom ponovno odšla na pogajanja v karavlo. Ob njunem obisku se Mijanovič ni hotel izdati, da sta mu ponoči pobegnili vojaka, zato sta mu za pobeg in prijetje povedala. Ob novici, da so pobegla vojaka že ujeta pa je izjavil, da če bi mu izrazila željo po odhodu iz enote, bi ju sam pustil. To izjavo sta izkoristila in predlagala, da naj to čimprej stori. Vojaki, ki želijo zapustiti JA pa naj gredo iz karavle podnevi skozi glavni vhod. Mijanovič je predlog sprejel in dano obljubo kmalu uresničil, saj je že po 13 uri karavlo zapustilo naslednjih 6 vojakov.

Ob 22 uri pa je poveljstvo prejelo ukaz, da mora pravkar vpoklicana četa že naslednje jutro izvesti premik v Tolmin, na blokado vojašnice.

Nastopila je sredo 03.07.91 in odred je imel končno v svojem sestavu vse pripadajoče čete, manjkala mu je le še enota za ognjeno podporo.

Tretja četa je nadaljevala z izvajanjem zadanih nalog na Bovškem. Vendar je že zgodaj zjutraj komandir te čete na Učiji prejel pripravljalni ukaz, da z vodom napade karavlo. Zato je izvedel priprave in manever za napad. Tik pred napadom pa je dobil preklic ukaza.

Prva četa na Robiču je ostala na blokadi karavle v Starem Selu in na MMP Robič ter s 183 PDv varovala širši prostor Robiča.

Druga četa pa je v zgodnjih jutranjih urah izvedla premik v Tolmin, kjer je iz marša delno obkolila vojašnico. Zasedla je položaje na severni strani vojašnice.

Že kmalu po 9 uri pa so tej četi pridali še dodatne enote. V njen sestav so prišli: 182 PDv podporočnika Krivec Marka, 183 PDv poročnika Finc Mirana in 3/140 DOd, podporočnika Uršič Branka. S temi pridanimi enotami je nato četa v celoti obkolila vojašnico in pričela z pripravami na napad.

Ob prihodu v Tolmin je namestnik kom. odreda veliko časa porabil, da je našel poveljujočega 3/140 DOd in se z njim dogovoril za naloge, ki jih mora prevzeti.

Ko so aktivnosti za napad na vojašnico že stekle je namestnik poklical v Tolmin še druge kolege iz štaba. Tako so se mu po 12 uri pridružili še komandant in pomočnika Čopi in Orač.

Zato so si v Tolminu uredili novo poveljniško mesto odreda. Poveljstvo je bilo v garaži Benedejčič Jožefa, Tumov drev. 19/A, na Robiču pa sta ostala štabna oficirja Uršič in Rot.

Kmalu po 12 uri je poveljstvo obiskal komandant 63.Obm.ŠTO in izdal ukaz, da po 17 uri odred odide z vsemi enotami v notranjost Slovenije. Sporočil je še, da za pospešitev premika je 63.Obm.ŠTO odredu že rezerviral avtobusni prevoz pri podjetju »Avtopromet Gorica« iz Nove Gorice in s pripravljalnim ukazom sam obvestil ostali četi na Robiču in v Bovcu.

Ukaz je bil kasneje preklican, vendar je povzročil kar nekaj težav poveljujočim v štabu odreda in 63.Obm.ŠTO. V enotah je prišlo je do travmatičnih situacij.

Kako je do povelja za premik odreda prišlo in kakšne težave so nastopile ter zakaj je bilo povelje preklicano pa v nadaljevanju?

Zahtevo za premik odreda je izdala Republiška operativna skupina (ROS) preko Pokrajinskega štaba za Severno Primorsko (PŠ SP), s sedežem v Novi Gorici. Povelje je bilo kasneje iz takrat štabu odreda še neznanih vzrokov preklicano. Zato so čete ostale na prvotnih položajih.

Kmalu po prejemu ukazu za premik, je prišlo do težav v vseh četah odreda. Najmanj jih je bilo v drugi četi v Tolminu, kjer je bilo z njo poveljstvo in je le-ta odreagiralo na primeren način.

Nekaj več težav, predvsem psihične narave so imeli nekateri pripadniki prve čete na Robiču, ki so ob prejemu ukaza za premik potrebovali celo zdravniško pomoč. Tem je bilo najhuje to, da so dolgo čakali na odhod, fante pa je pri tem skrbelo, da gredo v neznane kraje.

Mnogo težja situacija pa je bilo s tretjo četo v Bovcu. Ta je bila že od prvega dne mobilizacije razdeljena po vodih in oddelkih in razmeščena na različnih, zelo oddaljenih krajih, kjer so vodi samostojno opravljali bojne naloge. In tem vodom ob prejemu ukazu za premik ni nihče organiziral prevoza, zato se četa ni mogla zbrati v predvidenem času.

Poleg tega je bil komandir čete z tretjim vodom na Učji in je ukaz za premik prejel šele po 16 uri, ravno v fazi realizacije napada na karavlo.

Zato ob preklicu napada na karavlo in sočasni zahtevi, da se z vodom mora nemudoma vrniti v Bovec na zbirno mesto čete, je komandir v dani situaciji lahko storil samo to, da je vodu ukazal umik iz napadalnih položajev, sam pa odšel v Bovec, da zve kaj več, kam četa odhaja.

Na Učejo pa je bil tega dne že v dopoldanskih urah poslan 25 Aliv z nalogo, da bo nadomestil tamkajšnji odhajajoči vod na blokadi karavle. Ta pa po prihodu na kraj ni vzpostavil kontakta z tamkajšnjim vodom in ker se kasneje tretji vod na blokadi karavle tudi ni umaknil, sta tako na Učji ostala oba voda, vendar vsak na svoji lokaciji.

Poveljstvo 63.Obm.ŠTO je pravilno ocenilo nastalo situacijo v tretji četi v Bovcu in ugotovilo, da bo zaradi nje premik 70.Odr.TO v veliki zakasnitvi. Poleg tega pa bo poveljstvo odšlo na pot še s težavami s katerimi so se soočili. V času teh priprav odreda na premik pa so se spremenile bojne razmere v tistem delu Slovenije, kamor naj bi odred odšel. Zato je prišlo do preklica povelja za premik.

Že naslednjo noč s 03./04.07.1991 je poveljstvo v Tolminu zabeležilo množične pobege vojakov iz vojašnice (9). Prav tako pa tudi iz karavle v Starem Selu (8), Breginju (5), Učji (1) in v Logu pod Mangertom (1). S tem dnem, je začel razpad sil JA v Posočju.

Naslednji dan, v četrtek 04.07.1991 se je poveljstvo 63.Obm.ŠTO, ki je bilo nameščeno na Mostu na Soči premestilo v Tolmin, v kletne prostore Gimnazije. Prav tako pa se je premestil iz garaže na Tumovem drevoredu, v stavbo Dijaškega doma tudi štab 70.Odr.TO z vsemi pridanimi enotami, ki so sodelovale na obkolitvi kasarne.

Tega dne je že dopoldan poveljstvo 63.Obm.ŠTO v Tolminu obiskala delegacija predstavnikov ministrstva za obrambo. Prišli so na obisk, da bi preverili kako se odvijajo vojne aktivnosti v Posočju. Pred povratkom v Ljubljano pa je delegacija obiskala še nekatere enote in se seznanila z nalogami, ki so jih opravljali. Morda pa je bil ta obisk delegacije MORS-a, posledica ne realizacije premika 70.Odr.TO na nove položaje v notranjost Slovenije?

Nekaj pred 12 uro je prišlo na Livških Ravnah do prerazporejanja sil JA v okolici karavle. Premik enote JA je bil izveden s ciljem, zavarovati širši prostor okrog karavle, predvsem v smeri vasi Livek, kjer se je nahajal vod 182 DOD. Zato so pripadniki tega voda prerazporejanje sil JA v bližini Livških Raven opazili.

O svojih opažanjih so takoj obvestili komandanta 182 DOD, ta pa je prenapljeno sklepal, da enota JA izvaja sovražni manever na njihove sile. Zato je komandant nemudoma zapustil enoto in odšel v 63.Obm.ŠTO v Kobarid, da bi zaprosil za pomoč. Štab mu je prisluhnil in poslal na Livek, še dodatni vod iz prve čete.

Ko je ta intervencijski vod prispel v zaselek Golobi, se je izkrcal iz vozil in pot do Livka in naprej proti karavli nadaljeval peš, saj ni vedel kje so položaji tamkajšnjega 182 DOD voda. V tem pohodu so šli / neopazno ?/ že mimo vseh položajev pripadnikov 182 DOD voda, ne da bi kogar koli opazili, ali pa obratno, da bi jih le-ti pravočasno opozorili in zaustavili. Zato je ta vod zaustavil strojnični in puškin rafal izstreljen nanje iz zasede. Po tem incidentu je prišlo do ugotavljanja, kdo strelja ter kdo in čemu prihaja nova enota v varovani prostor Livka?

V času incidenta je (182 DOD) vodu poveljeval namestnik komandirja, ta pa ni bil obveščen o klicu in prihodu dodatne enote na Livek v pomoč.

/Dogodek je zapisan po pripovedovanju udeležencev obeh strani v incidentu/.

V Tolminu so bili tega dne v vojašnici že od ranega jutra na obisku starši sinov, ki so služili vojaški rok. Prišli so od vsepovsod, zato je bilo v vojašnici ves dan nadvse živo.

Za sile TO v blokadi pa napeto stanje, ker se ni izključevala možnost, da ne bi nasprotnik ta čas izkoristil za presenečenje in napadel sile v blokadi.

V petek 05.07.91 je odred z aktivnostmi na blokadi vojašnice stopnjeval. Zato so ponoči povečali budnost, predvsem zaradi ocenjevanja možnosti izpada sil JA v mesto.

Zjutraj sta odšli iz blokade vojašnice na počitek enoti, ki sta bili v sestavi druge čete odreda; t.j. 182 PDv ter vod 3/182 DOD. Njihovo odsotnost je nadomestila 631 četa.

S prihodom te čete v sestavi odreda pa so prvič zabeležili v odredu vinjenost in neprimerno obnašanje posameznikov. Dva pripadnika te čete so celo ponoči straže JA v kasarni zajele in jima odvzeli orožje. Bila sta to ista pripadnika, ki sta maloprej sredi noči v Volčah streljala iz avtomatskih pušk.

Tega dne je odred prejel prve radijske postaje.

Številka: 804-03/32/
Datum: 06.07.1991 ob 09.00 uri

POVELJE POVELJNIKA 63. Obm.ŠTO

1. Naloga enotam:

- 1.1. 3./70. Od TO
 - zavarovanje vojašnice Bovec in letališča Čezsoča
 - blokada stražarnice Zaslap
- 1.2. 26. aliv TO - blokada stražarnice Log pod Mangartom
- 1.3. 25. aliv TO - Odhod na počitek domov
- 1.4. 140. Div. Od TO (-3. vod)
 - z 1.vodom zavaruje skladišče OS Kobarid
 - z 2. vodom prevzame nalogo zaščitnega voda pri 63.Obm.ŠTO.

V.d.Poveljnika
Vito Berginc

Naslednjega dne, v soboto 06.07.91 so čete ostale na istih položajih in blokirale vojašnico in karavle. Istočasno pa so še prestrezale in zbirale pobege ubežnike iz enot JA. Popoldan, po 14 uri je 631 četa zamenjala prvo četo na Robiču, ki je odšla na počitek. Številne pobege vojakov iz vseh enot JA pa so beležili preko celega dne.

V nedeljo 07.07.91 se je prva četa vrnila na Robič, 631 četa pa je odšla z vodom 1/631 na Livek, z 2 in 3/631 na Vrsno.

Ob 12 uri je major Kojič že drugič obiskal vojake v karavli Staro Selo in se tam kratek čas zadržal. Na poti od Tolmina do Starega Sela in nazaj ga je zopet spremljala milica.

V ponedeljek 08.07.91 pa so v Tolminu zabeležili rekordno število pobegov iz vojašnice. Samo v zgodnjih jutranjih urah so zajeli 48 vojakov, preko dneva pa še in še. Zato so enotam na blokadi vojašnice dali posebna navodila kako naj ravnaajo, da bi pobege vojake čimprej prestregli in jih napotili v zbirni center.

S tem dnem je nastal dokončni razpad sil JA v kasarni. Tamkajšnji bataljon je zaradi številnih pobegov vojakov postal nesposoben za kakršen koli resnejši manever na sile TO.

Že naslednjega dne 09.07.91 so zopet zabeležili številne pobege vojakov, tokrat iz karavle in manj iz vojašnice v Tolminu.

Na karavlo Livek so poslali vod iz sestava prve čete nameščene na Robiču. Tretjo četo na bovškem pa je zamenjala 87 bovška četa.

Tretja četa je tega dne najprej odšla na počitek, nato se je pa demobilizirala.

V sredo 10.07.91 je poveljstvo odreda prejelo ukaz od 63.Obm.ŠTO, da mora nemudoma izdelati načrt in planirati sile za napad in zavzetje vojašnice. Kasneje, ko so bili načrti že izdelani in sile v

napadu določene pa je prevladalo mnenje, da bi napad lahko terjal preveč žrtev za cilj, ki bi ga dosegli. Zato do napada ni prišlo.

Pri posameznih pripadnikih enot pa se je prvič opazila utrujenost in naveličanost, zaradi nenehnih aktivnosti, ki so jih morali izvajati.

Potreba po počitku se je še zlasti pokazala pri prvi četi na Robiču, kjer so bili bivalni pogoji najslabši.

V četrtek 11.07.91 so blokado na sile v karavlah Staro Selo, Livek ter v vojašnici v Tolminu nadaljevale samo sile odreda, brez pridanih enot.

Iz druge čete pa so odpustili komandirja čete Skrt Aleksandra, zaradi zdravstvenih težav. Njegove naloge je prevzel namestnik, Kranjc Valter.

Tolmin, 08.07.1991

P O R O Č I L O

SANITETNE SLUŽBE ZA ODMOČJE OČJE TOLMINSKE IN
PODROČJE SENTIVISKE PLANOTE

REPUBLIKA SLOVENIJA
Ministrstvo za obrambo
Vojna agencija
08. 07. 1991
Številka: 804-083/3

2./70.Od.TO:

- higiensko epidemiološko stanje je dobro
- bivalni pogoji so primerni - v času počitka je moštvo nastanjeno v dijaškem domu Tolmin.
- voda je zagotovljena iz mestnega vodovoda
- hrano priskrbi kuhinja v dijaškem domu. Higienske razmere v kuhinji so dobre.
- zdravstveno stanje 2.čete je dobro.
- manjkajo IPP 60 kom in insekticid autan 30 kom.

86.sam.č.TO:

- epidemiološko stanje je v redu
- higiensko stanje v bivalnem objektu JA (skladišče), kjer je nastanjena komanda omenjene čete, ni zadovoljivo (sanitarije, umivalnica, sobe). Potrebujemo 3 metle, 3 brisalce tal, 10 kom mila, detergent za posodo, razkužila za sanitarije in umivalnico, gumijaste rokavice in krpe za čiščenje posode, sanitarij in umivalnice.
- voda je zagotovljena iz lokalnega avtonomnega vira (skladišče).
- kosilo je zagotovljeno iz kuhinje obrata Metalfelx na Pešinah.
- higiensko stanje v kuhinji je dobro. Zajtrkujejo in večerjajo suho hrano.
- Potrebujemo enega bolničarja.
- Za svoje moštvo zahtevajo letne hlače.
- Zdravstveno stanje je v redu. Vojak Kuštrin Aleksander bi se moral zaradi otekline in bolečin v desnem kolenu (trajanje 1 leto) javiti k ortopedu.
- Potreb po IPP, katerem koli sanitetnem materialu in insekticidov autan nimajo.

631. četa TO:

- vojak Perdin Vilijem, rojen 1964, je odpuščen iz svoje enote zaradi suma na boreliozo.

a/a - Šteta
Hraniti do. 7. 1991
Rešitev
Priloge
Datum 24. 7. 1991

dr. Miro Jurančič
Jurančič Miro

Že naslednjega dne, v petek 12.07.91 se je demobilizirala še prva četa, poročnika Gabršček Vinka in dan kasneje, v soboto 13.07.91, druga četa poročnika Kranjc Valterja. Njihove naloge so prevzele manjše enote.

S tem dnem se je 70.Od.TO demobiliziral, poveljstvo pa je ostalo mobilizirano do 21. julija 1991.

Po povratku iz Tolmina v Drežniške Ravne (glej članek Leban M.) se spominjam dogodka, ko sva odšla z Rot Vojkom (pom. kom. za zaledje) v Drežnico po orožje, ki je pripadalo mobilizirani prvi četi. Ne spominjam se več dobro, kje je Vojko dobil kombi, vem pa da sva se odpeljala do hiše, ki je stala nad cesto Drežnica – Ravne v vasi Drežnica. Ob najinem prihodu je bil gospodar doma in naju je prijazno sprejel, vendar ko mu je Vojko povedal po kaj sva prišla, možakar ni hotel vedeti za nič, oziroma nama je sleherno hrambo orožja odločno zanimal!

Midva pa zanj nisva imela razpoznavnega gesla ali drugega dokaza. Kljub prepričevanju Rot Vojka za kaj gre in njunem medsebojnem dobrem poznavanju, nama je možakar ves čas neomajno trdil, da v svoji hiši ne hrani nikakršnega orožja last teritorialcev. Šele po dolgem pregovarjanju, rotnju in na trenutke ostrem dokazovanju obeh o resnosti situacije, v katerem smo se znašli, se je

končno omehčal in nama pokazal prostor, kjer je hranil orožje in opremo za potrebe odreda. Nato smo orožje s strelivom s skupnimi moči hitro naložili v kombi in odšla sva na mob. zbirališče, da se je četa lahko končno oborožila. Ta primer kaže na zanesljivost naših ljudi, ki jim je bilo zaupano hranjenje orožja za teritorialce.

Tretji dan vojne, bila je nedelja so mi sporočili iz štaba 63.Obm.ŠTO, da je nujno nameriti vse ostrostrelske puške, ki pripadajo ostrostrelcem prve čete. Zato sem odšel domov in pripravil vse potrebno za nameritev na priročnem lovskem strelišču. Na tem strelišču sem v preteklosti že velikokrat namerjal razne lovske puške, zato sem bil vešč dela. Ostrostrelske puške, bilo jih je ca 15 sem potem v nekaj urah nameril.

Na pobudo Mira Fratine, ki je v štabu odreda skrbel za skladišče, v civilu pa se je za hobi ukvarjal še z jadrlnim padalstvom mi je predlagal, da bi on in vojak Koren Damjan, ki se prav tako ukvarja s jadrlnim padalstvom, izvedla

demonstrativni polet z jadralnim padalom s Stola. V štabu smo njuno zamisel odobrili, jaz pa sem dobil nalogo, da ju s svojim avtom (starim hroščem) odpeljal na »Stol«, od koder bosta lahko poletela in pristala ob štabnem mestu odreda.

Na poti na Stol smo se nato v avtu pogovarjali, kako bi poleg opazovanja prostora karavle iz zraka, padalski polet uporabili še kot element presenečenja. To bi izvedli tako, da bi na določeni višini padalca odvrгла večjo količino ročnih bomb na karavlo in s tem presenetili vojake. Na srečo je ostalo le pri nameri.

Naslednja zgodba je z Robiča, ko so naši vojaki ob branjenju ovire, nameščene na glavni cesti med mednarodnim mejnim prehodom Robič in vasjo Robič, opazili na Stolu premik vozila. Domnevali so, da gre za vojaško vozilo »pinzgauer«. Zato so me poklicali in me o opažanjih obvestili. Ker sem imel s seboj lovski daljnogled, sem stvar na Stolu lažje opazoval in kmalu pojasnil zadevo. Tam gor je bila namreč planina, kar se je premikalo pa so bile krave na pašniku. Ker je bila razdalja do tam velika, je z opazovanjem s prostimi očmi resnično izgledalo, kot da je vozilo.

Ta dogodek je pokazal na našo pomanjkljivo opremo, s katero smo razpolagali.

Po tem dogodku je v štabu dozorela misel, da bi bilo kljub temu dobro, če bi kot obveščevalni oficir le preveril, kaj se v resnici dogaja tam gori, na planini Božca. Po prihodu na planino in preveri, kaj se tam dogaja pa bi pot nadaljeval na drugo stran hriba, vse do MMP Učja. Ko sem se odpravil na pot, sem s seboj vzel / za vsak slučaj / nekaj dodatnega streliva in ročnih bomb. Ob prispetju na planino, sem kmalu srečal mlekarja Kavsa, domačina z Žage, zraven njega pa še pastirja Kavs Andreja. Oba sem povprašal, če kaj posebnega opažata na planini. In oba sta mi v en glas zatrdila, da nič posebnega, le da sta že več dni sama. Zato sem bil pomirjen, jih nato pozdravil in odšel naprej. Navzdol grede proti Učji sem naletel na oviro na poti. Za oviro so služila bukova drva naložena na cesto. Kar nekaj časa sem potreboval, da sem jih odstranil s poti toliko, da sem pot lahko nadaljeval do MP Učja.

Dogodek, ki se mi je prav globoko vtisnil v spomin pa je bil, ko sem moral nujno pridobiti podatek, ali imajo v karavli Staro Selo minomete. To podatek sem lahko pridobil, le od bivšega komandirja karavle Jeliča, ki se je pa že z vodom TO predal in se je nahajal na postaji milice Kobarid, v varstvu miličnikov.

S terena kjer sem bil, sem hitro odšel na postajo milice. Ker pa nisem poznal dnevnega gesla, me miličniki niso hoteli spustiti v stavbo, čeprav sem bil teritorialec.

Zato sem odločno zahteval komandirja Mohor Alojza, ker sem ga osebno dobro poznal. Mohor mi je nato priskočil na pomoč in mi omogočil, da sem z Jeličem lahko vzpostavil telefonsko zvezo in z njim govoril ter od njega pridobil iskane podatke.

Poseben dogodek je iz Tolmina. Bil sem na poveljstvu 70.Od.TO, ki je bilo v neki garaži nad vojašnico v Tolminu. Tam sem bil prisoten ravno v času, ko je komandant 63.Obm.ŠTO Berginc prinesel avizo povelja, za nujen premik odreda na Dolenjsko, v Krakovski gozd. Premik odreda je bil načrtovan za 17-18 ure. Po izdanem povelju je komandant poveljstvu odreda samo še naročil, da naj vzamejo s seboj čimveč streliva in opreme, ki je pri njih v štabu na razpolago.

Štab odreda je nato sklenil, da o izdanem ukazu obvesti najprej samo poveljstvo čet, (komandirje in varnostne oficirje), da ne bi prišlo v enotah do nepotrebnega vznemirjenja vojakov ali drugih neljubih dogodkov pred odhodom.

Sam pa sem se na hitro odpravil domov, da se skopam in vzamem s sabo še nekaj svežega perila ter se v Bovcu priključim tretji četi.

Po povratku od doma v tretjo četo v vojašnici v Bovcu, sem tam ob 17,30 uri zvedel, da je povelje za premik preklicano.

Na Bovškem je namreč takrat vedelo že veliko ljudi, da 70.Od.TO odhaja na Dolenjsko. Informacija o premiku pa je prišla v javnost preko voznikov avtobusov podjetja »Avto promet« iz Nove Gorice. Ti so namreč že imeli v rokah službeni nalog za izvedbo prevoza.

6* Moji prvi koraki v samostojno slovenijo

Avtorica članka; Sok Majda

Sok Majda

26. junij 1991. – Običajno jutro?! Oko spomina je prešibko. Vem pa, da so mi v ušesih še odzvanjali posamezni stavki, ki jih je prejšnji večer na slovesni razglasitvi republike izrekel predsednik države gospod Milan Kučan: »Z rojstvom dobi človek pravico do sanj.« Mi smo torej včeraj dosegli zase in za mnoge rodove Slovencev to, kar so nekoč davno sanjali.

Oddrvela sem v šolo. Tam sem delala. Imeli smo pedagoško konferenco. V šoli je bilo dokaj nenavadno. Vrvež! Niso ga povzročali šolarji, pač pa mladi fantje. Fantje TO. Med konferenco je gospod Berginc tudi mene poklical po telefonu in me obzirno nagovoril, naj se odpeljem do Čedad in pregledam, kakšno je stanje na oni strani meje. Ni šlo več za vajo Nič nas ne sme presenetiti. Na cesti med Kobaridom in Robičem so teritorialci postavili cestne zapore. Tri ogromni kamioni, dva Petricova in eden Ohojakov natovorjeni do največje možne mere ne dopuščajo prostorskega prehoda niti za kolesarje. Pred ribogojnico je cesta zasuta s hlodovino in tramovjem iz Ohojakove žage. Vse deluje tako, da človeka tišči pri srcu.

Doma me je čakala ista slika, kot v šoli. V vrtu pred hišo je okrog naše lesene mize sedelo, stalo in se sprehajalo veliko mladih mož. Oficirji neke večje vojaške enote z stražarji. Bili so resni, zatopljeni v svoje delo, zaskrbljeni. Komaj so me registrirali in mi odzdravili. Med njimi sem prepoznala naslednje: Vojka Rota, Mirota Fratino, Iztoka Uršiča, Jana, ravnatelja osnovne šole iz Tolmina, Vladija, profesorja telesne vzgoje iz Tolmina, Metoda Lebana, Marjana Orača, Zdenka Čopija, Vinka Gabrščka, Mirana Finca...Nagovoril me je Vojko Rot in me prosil za prostor za poveljstvo odreda. »Smo v vojnem stanju in lega domačije

je na takem mestu, da bomo lahko pregledovali trenutna stanja na terenu. Sem bodo prihajala poročila in od tu bodo odhajala naša povelja. Rabili bi malo večji prostor, mizo, nekaj stolic ali klopi. Za drugo vas ne bomo motili,« mi je povedal Vojko, sodelavkin mož.

Občutek tesnobe, negotovosti, strah pred tistim, kar je onkraj spoznavno mogočega. Moža Nika – rezervnega policista ni bilo doma. Moji trije otroci pa se danes niso radovali počitnic. Motili so jih vsi ti ljudje okrog naše hiše, ki so s sklonjenimi glavami komunicirali z očmi, gestami, potopljeni vsak vase, kadili, kadili. Bilo jih je veliko, a slišalo se je le stopicanje, drobencljanje korakov na mehki travi, na trenutke pa odločno vojaško hojo. V zraku je bilo čutiti neko napetost, če že ne eno najglobljih človekovih občutji – strahu.

Poletje je nastopilo pred tremi dnevi. Sonce je stopilo na najvišjo mejo oddaljenosti od Zemlje. Okrog hiše po sadnem dravju in višje tam za hišo v grmovju in še višje v strminah Matajurja je en sam ptičji pevski zbor. To je raj na Zemlji., toda v razpoloženje se mi vtisne misel vojna. Hočem v drvarnico po motiko in lopato. Nekaj bi rada presadila na vrtu. Saj nekaj moraš početi! Drvarnica zaklenjena. Ključa nikjer! Miro je opazil moje iskanje, saj so bili pozorni na vsak človeški premik, tudi na gibe prijateljev. Prinesel mi je naš ključ na širokem rdečem traku in me budno spremljal. Drvarnica je postala skladišče orožja. Samo strah? Se je začela vame plaziti celo groza?! Samo otroci ne smejo tega občutiti! »Teritorialci« so bili izredno zadržani, na nas in na vaščane so poskušali delovati pomirjujoče..., mi smo pa kljub vsemu vedeli, da se dogajajo hude, resne, velike stvari, saj nas je prek TV sprejemnikov o vseh stvareh seznanjal gospod Kacin. Nekaj krat dopoldne so prišli tudi višji častniki iz območnega štaba, vendar vse je šlo brez kakšnih posebnosti, razen njihovega pritajenega dogovarjanja.

Vsi vaščani so s tihim ponosom in ljubeznijo sprejemali vse mlade fante in jim poskušali z drobnimi pozornostmi nadomestiti vsaj delček topline doma.

Po nekaj dneh se je zadeva rahlo umirila ali pa smo se navadili, kajti kar težko nam je bilo, ko je prišlo povelje, da štab zapušča Robič in gre v Kred.

Še preden so šli pa so naznanili, da hudo šele prihaja, ljudje naj se pripravijo na morebitno potrebno zaščito celo pred letalskimi napadi. Posebno naj se poskrbi za otroke in starčke ter osamele, nihče ne sme v sili ostati pozabljen.

Počasi se je vse razpletlo: Slovenija je z bojem proti okupatorski JLA zmagala. V nas vseh je porasel ponos slovenstva, zavest naše nezrušljive moči.

Gradivo za članek zbral in zapisal;

LEBAN Metod

86. ČETE TO ŠENTVIŠKA GORA V VOJNI ZA SLOVENIJO LETA 1991

86. četa TO Šentviška gora Tolmin je med vojno za Slovenijo delovala na območju Šentviške planote (planota med rekama Idrijco na J in JZ ter Bačo na S in SZ). Spodaj opisano delovanje čete, katere poveljnik sem takrat bil, se je odvijalo v času vojne od 27. junija do 13. julija.

D drugega dne (27. junija) bojnih dejavnosti enot TO Slovenije in Slovenske policije proti enotam JA na ozemlju republike Slovenije, je bila vpoklicana tudi naša enota pod mojim poveljstvom in sicer na območje naselja Pečine na Šentviški planoti.

1. Takoj po prispetju prvih častnikov v poveljstvu čete in v vodih smo pričeli s prvimi pripravami za vzpostavljanje stanja pripravljenosti za morebitno vojno delovanje:

- začeli uresničevati pogoje za namestitev vojakov,
- razdelili smo orožje in bojno strelivo,
- razporejali smo že prispele vojake po vodih in desetinah,
- vzpostavili smo prve stike z domačim prebivalstvom, oziroma predstavniki lokalnih oblasti (KS) kot tudi različnih drugih subjektov: vodstvom obrata DO Metalflex Tolmin na Pečinah zaradi prehrane, Civilno zaščito, Lovskim društvom,
- začeli smo s čiščenjem orožja,
- sprejemali smo vojake, ki so po vpoklicu postopoma prihajali na zbirno mesto pri stavbi KS Pečine in jih razporejali,
- spremljali smo dogajanje v Sloveniji preko sredstev veze in radia,
- imeli že takoj prvi nerazjasnjen dogodek z obiskom takratnega komandanta Garnizona JA Tolmin v gostilni na Pečinah, ki ga nismo mogli zajeti, ker za to ni bilo nikakršnih pogojev, zato so kasnejši očitki (ki se vlečejo celo še v današnji čas) o njegovem nezajetju z naše strani popolnoma neumestni; glavna ovira (bile pa so še druge) je bila možnost ogrožanja civilnega prebivalstva (sredi vasi), če bi se izkazalo, da se komandant ni pripravljen predati),
- ugotavljali s poslušanjem UKV postaje, da nekdo spremlja izvajanje naših začetnih nalog in opravil,
- določali prvim delno formiranim enotam čete borbene položaje izven lokacije naselja,
- določali mesta in naloge stražarjem,
- s predstavniki lokalnih oblasti in drugih subjektov smo dogovarjali dodatne rešitve v zvezi z varnostjo enote (prostovoljno straženje, lovske straže) kot tudi načine in pogoje rezervnih virov obveščanja o morebitnih pojavih sovražnih enot bodisi po cesti ali zraku. Tudi to smo morali častniki v poveljstvu (imeli smo troedino poveljevanje: jaz kot poveljnik odgovoren za vse, častnik Laharnar Angel za taktične naloge, častnik Anton Leban za oskrbovanje) poskrbeti sami, saj je naš – po formaciji – varnostni častnik Živec Gabrijel (prej stalno prisoten na vseh usposabljanjih) iz meni neznanih vzrokov izostal in smo bili tako brez častnika za varnost, ki bi nas v veliki meri razbremenil tistega dela, ki se je tikal vseh varnostnih vidikov delovanja naše čete.

2. Naslednja dva dneva so se nadaljevali nekatere dejavnosti iz prvega dneva, zvrstilo se je tudi nekaj obiskov častnikov iz štaba, ki pa jasnih navodil, kaj točno naj počnemo, na kaj naj se pripravljamo, niso dajali, celo so si nasprotovali v smislu ali naj kaj sami poskušamo ali ne.

Ker se pozivu na vpoklic ni odzvalo dovolj vojakov, ki so sicer že več let nazaj pripadali sestavi naše čete, je Občinski štab TO poslal v našo enoto večjo skupino fantov iz Baške grape, ki so v rambovskem stilu in nekateri pijani (skoraj tretjina) prišli na Planoto »reševat« Slovenijo. Povzročili so nam veliko težav, saj niso pripadali četi, niso imeli pravega odnosa in discipline in so nam vzeli veliko dragocenega časa. Prav oni so prispevali žal velik delež k prvotnemu neredu, ko se je četa šele urejala v vseh svojih opravilih: formacija, bivanje, straže, prehrana, razporejanje, stiki s civilnim prebivalstvom.

3. Drugi in tretji dan smo – za skromno »pokušino« že – doživeli nekaj vojnega delovanja, ko smo zaradi zračnih alarmov zapustili prostore, v katerih smo se nahajali, in zasedli vojne položaje, ki smo

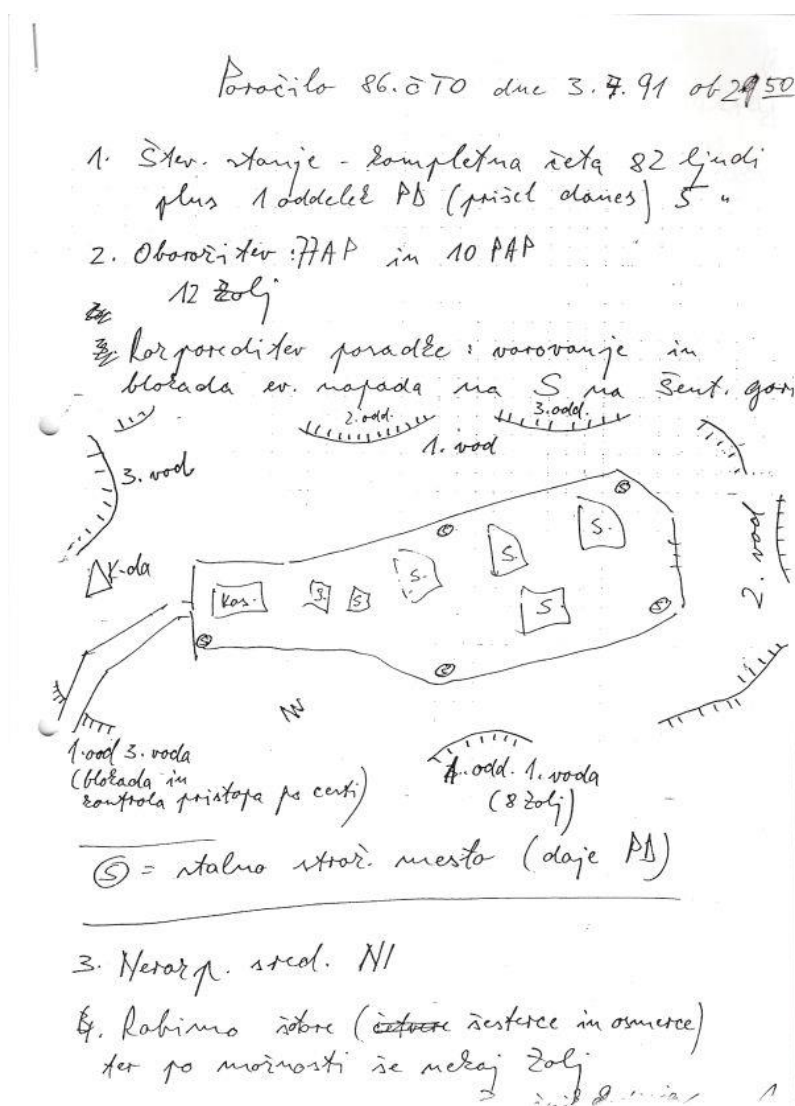
jih predhodno s prvimi častniki in podčastniki določili za posamezne dele enote.

4. Potem se je začelo govoriti, da nas po vsej verjetnosti čaka naloga zavzetja objekta skladišč vojaškega orožja, streliva in opreme v bližini naselja Šentviška gora. Glede na različne govorice o stanju v objektu, o številu vojakov JA, ki so čuvali ta skladišča (tudi domačini niso imeli podrobnejših informacij o tem, kaj se tam dogaja), smo želeli podatke pridobiti sami, saj jih nismo dobili od nikogar, nismo pa se naloge hoteli lotiti na silo, prenačljeno po »horuk« sistemu – torej brez priprav: ogleda, poizvedovanja, načrta na izvedbo operacije.

Iz Štaba so – zaradi pritiska iz Ljubljane o takojšnjem zavzetju skladišč – poslali še dva častnika (enega iz idrijske TO) in se povezala z našo enoto. V štabu čete smo se odločili (po predhodnem izboru vojakov za vod za zasedo okoli objekta s skladišči), da tja odide častnik za taktiko Laharnar Angel kot najbolj izkušen taktični terenski poveljnik v naši četi (preden je prišel v našo enoto, je bil poveljnik diverzantskega voda s številnimi

terenskimi, vojaškimi in poveljniškimi izkušnjami). Ta se je potem (ko je uspešno, pravilno in neopazno razporedil vojake voda na položaje okoli vhoda v objekt) povezal s prispelima častnikoma in skupaj so kasneje izvedli zavzetje, oziroma predajo poveljnika in enote JA, ki je stražila celoten objekt.

Treba je poudariti, da je podčastnik Trušnovec Cvetko – z naše strani sam (kar je bilo skrajno tvegano in zato neodgovorno s strani tistih, ki so ga poslali na to nalogo) – z dvema vojakoma JA

obšel vsa (4) stražarska mesta in izvedel predajo stražarjev, pri čemer se je eden od stražarjev (po narodnosti Srb) – ki je bil izredno sovražno nastrojen in z nabito puško – predal šele po daljšem nagovarjanju svojih vojaških tovarišev.

Tako je bila naša četa še kako soudeležena pri operaciji prevzema objekta JA s svojimi (našimi) vojaki, častnikom in podčastnikom in zanikanje našega prispevka pri tej operaciji ni pošteno.

4. Še isti dan po zavzetju objekta JA in odhoda njeni vojakov v zbirni center v Tolminu, se je cela enota preselila na področje okoli objekta.

Ker so bile namestitvene zmožnosti bivalnih prostorov absolutno premajhne (zmogljivosti so dovoljevale namestitev za 25 do 30 vojakov, nas pa je bilo preko 90), sploh pa, ker bi bilo z vojaško varnostnega in taktičnega vidika popolnoma zgrešeno, se v bivalne prostore nismo namestili, ampak smo se razporedili na strateške položaje okoli celotnega objekta – tudi poveljstvo na dvignjeni lokaciji nad vhodom – pri čemer smo imeli najbolj na vidiku (torej kot prednostni nalogi vojaškega pomena za ta objekt) varovanje cestnih dostopov do skladišč, kot tudi upoštevanje najbolj verjetne možnosti napadov JA z zračnimi desanti (helikopterji), ki bi bili v slučaju nadaljevanja vojne in približanja vojaških operacij JA zagotovo z njihove strani edina prava varianta napada za ponovno zavzetje objekta. Glede nameščanja enot čete (vodov) na vojaško najprimernejše položaje okoli celotnega objekta je obsežno in zelo naporno delo izjemno kvalitetno opravil častnik za taktiko Laharnar Angel.

V naslednjih dneh smo tako pospešeno izvajali aktivnosti za namestitev vojakov na različnih lokacijah okoli objekta JA, preskrbo z vsem potrebnim za bivanje, delovanje, varovanje (straže, opazovanje, sodelovanje z vsemi okoliškim i KS, zbiranje informacij preko ljudi kot tudi skozi mrežno CB postaj, ki jih je bilo med prebivalstvom Planote in širše veliko) in obveščanje o celotnem vojnem in političnem dogajanju po Sloveniji.

5. Takrat se je tudi pokazal velika potreba po delu z vojaki na psihološkem področju, saj so počasi začele prihajati na dan še težave drugačne vrste:

- strah pred morebitno resnično vojno (ta je bil sicer pri marsikom prisoten že od samega začetka) in njenimi posledicami (rane, smrt),

- nerazumevanje položaja: za kaj se sploh gre v tej »nori« vojni, kaj se v resnici dogaja,

- pretirano navdušenje v obliki »rambovskega« obnašanja, šopirjenja z orožjem, kot: »Naj le pridejo, jim bomo že pokazali!«,

- osebne (intimne, čustvene, domače) težave posameznih vojakov.

Zato sem si kot poveljnik v dnevih po namestitvi vzel več časa in poskušal obiskati čim več vojakov in poveljnikov (desetin, vodov) in se pogovoriti z njim i vsem, kar jih je mučilo. Z vedno več preteklimi dnevi v takem položaju so seveda popuščali tudi živci in bilo je nekaj manjših izgredev, vendar sta bila disciplina in odnos večino časa na ustrezni ravni.

6. Ves čas je tako rekoč brezhibno delovala oskrba enote z vsem potrebnim, za kar gre velika zasluga častniku iz poveljstva čete Antonu Lebanu (ki je veliko dela opravil tudi skozi različne tekoče naloge), oskrbniku čete Laharnar Ljubu, kuharjem, šoferjem in vojaku Milanu Kranjcu, ki pa je bil v tistem času tudi predsednik KS Šentviška gora in smo ga raje veliko bolj koristno uporabili na tem položaju.

Glede na lokacije položajev – in oddaljenosti med njimi in do mesta poveljstva čete – so bili vsi trije vodi precej samostojni tako v smislu vsak svoji vojaških nalog, kot tudi urejanja bivalnih pogojev, in samo sposobnostim in odgovornemu delu posameznih – zanesljivih – poveljnikov vodov (Golja Aleša; Bajt Bogdana, Čop Vojka) kot tudi vseh poveljnikov desetin, gre zasluga, da je vse skupaj potekalo brez hujših težav, kljub nerazumevanju glede teh pogojev bivanja s strani štabnih častnikov, ki bi prav za to področje morali poskrbeti.

7. Poveljstvo čete so sestavljali trije častniki (že povedano troedino poveljevanje, vsak s svojimi točno opredeljenimi zadolžitvami), vezisti (Peter, Jure in Brane) in kurir Jan Zlatko, ki je v vsem tistem času naredil veliko poti do posameznih delov enote, oziroma njenih poveljnikov s pomembno zaupno pošto, kajti sredstva zveze iz stare JA zaloge niso delovale v tako velikem obsegu, da bi lahko

imeli stalno in zanesljivo zvezo z vsemi enotami čete. Nekaj časa je v pomoč pri poveljevanju sodeloval tudi častnik Šafhalter Viljem.

8. Nekaj dni po zavzetju in namestitvi, se je zgodil incident s stražarskim psom, ki so jih (4) JA uporabljali za dodatno zavarovanje objekta na stražarskih mestih. Eden od vojakov JA je bil namreč Slovenec, doma iz Tolmina, ki se je na lastno željo vrnil na Planoto v našo enoto.

Trdil je, da ga psi poznajo, zato je šel naslednji dan po prihodu odpret kletko enega psa. Ta ga je takoj napadel, zato ga je bilo treba pokončati s strelnim orožjem. Le prisebnosti in hitremu reagiranju častnika Antona Lebana gre zasluga, da jo je neprevidni vojak odnesel z lažji, čeprav še vedno resnimi, poškodbami.

Ta dogodek je povzročil veliko razburjenja in napetih živcev pri vseh nas, kar samo kaže, kako nepredvidljive so lahko na videz nenevarne okoliščine in kaj vse se lahko zgodi kljub pozornim predvidevanjem vseh možnih vidikov glede varnosti enote kot varovanja njenih posameznikov.

Drugo večjo napetost je povzročilo »pobeglo« vojaško vozilo, ki se je namenilo proti naši lokaciji iz Kasarne JA v Tolminu, ki pa se je tik pred prihodom do objekta »premislo« in obrnilo.

9. Bolj kot je kazalo, da bi se vojna v Sloveniji utegnila kmalu vsaj prekiniti, če že ne končati, bolj so se začele vrstiti prošnje za obiske svojih doma. Tako je Občinski štab TO postopoma začel dopuščati posamične odhode domov, seveda pod pogojem neokrnjenosti delovanja čete kot celote. To je prineslo veliko psihično olajšanje, čeprav situacija glede (ne) nadaljevanja vojne v Sloveniji še ni bila jasna.

10. Ko so prenehale sovražnosti, je bilo samo vprašanje časa, kdaj se bo naša četa razformirala in vojaki poslani domov. Ves ta čas smo stalno, resno in odgovorno izvajali naloge straženja objektov in dostopov do njega. Zadnje dni pa so postali naši vojaki resnični težaki, saj se je začelo s praznjenjem vojaških skladišč v objektu, oziroma z nakladanjem njihove vojaške vsebine na kamione.

11. Pred razpustitvijo enote in odhodom domov, smo se med seboj in od krajanov (s katerimi smo izredno dobro sodelovali) poslovili na manjši prireditvi v kraju Šentviška gora.

Zaključek

To je samo grob časovni prerez glavnega dogajanja o delovanju 86. čete TO Slovenije Šentviška gora med vojno za osamosvojitve Slovenije in ne more zajeti vsega, kar se je zgodilo. Za kaj takega bi bilo potrebno zapisati pričevanja vsaj še ostalih častnikov v poveljstvu in poveljnikov vodov in desetin, kot tudi marsikaterega vojaka. Svoje bi morali dodati tudi vsi vpleteni s strani lokalnih skupnosti in drugih subjektov, ki so resnično zavzeto pomagali, da je četa delovala tako, kot je – dobro, pošteno in odgovorno.

Pokazalo se je, da je četa lahko dejansko funkcionirala resnično kot teritorialna četa, torej »ozemeljska«, povezana v »svojem« okolju z vsemi tistimi subjekti (družbenopolitičnimi in gospodarskimi), ki jih je četa potrebovala za svoje delovanje. Danes je seveda vojaško obrambni koncept RS drugačen, vendar ni nujno, da bo vedno tako. Vsekakor nam ostajajo v zapuščino vojaško poučne – kot tudi specifične duševne, čustvene in fizične – izkušnje iz 17 dni opravljanja nalog in aktivnosti na Planoti.

Ravno tako je ostalo nerešenih kar nekaj vprašanj s področja varnosti čete na Planoti. Tovrstna problematika sedaj zgleda brezpredmetna, vendar bi bilo vse skupaj bistveno drugače, če bi se vojna za Slovenijo zavlekla v mesece in bi vse te pomanjkljivosti lahko imele hujše posledice.

Zapisano sestavil poveljnik 86. čete TO Šentviška gora Vojko Rutar za zbornik Vojna za Slovenijo na

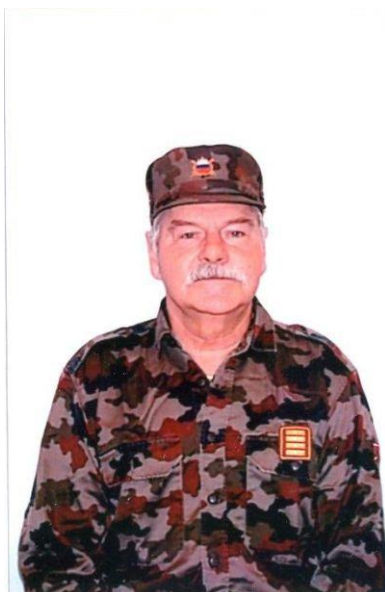
Šafhalter Viljem

Most na Soči 102

POROČILO

O zajetju skladišča na Šentviški gori

Kot član Obm. Štaba TO Tolmin sem bil s strani komandanta postavljen kot vezni oficir na Šentviško četo, ki se je zbirala na Pečinah od 28. junija 1991 zjutraj. Na zbirno mesto čete sem prišel 28.06.91 okrog 22.00 ure, kjer pa je vladal precejšen nered in to predvsem zaradi slabe organizacije dela na Mob zbirališču in same discipline v/o. v ta nered se je vključilo tudi nekaj civilistov iz drugih krajev, tako da je že prej prišlo celo do poškodbe pripadnika čete (zlom noge).

S pomočjo poveljstva čete smo vzpostavili red tako, da je cela enota razen dežurnega skupaj s poveljstvom čete odšla na počitek okrog 24.00 ure po že vnaprej določenem razporedu. Noč je minila brez posebnih pretresov razen tistih, ki so jih ustvarile informacije po sredstvih informiranja, radio in preko naše veze iz smeri Cerkno – Bukov vrh.

Naslednji dan okrog 07.00 ure sem od komandanta prejel po telefonu povelje, da četa zavzame skladišče JNA na Šentviški gori s tem, da se obvezno upoštevajo naslednja dejstva:

- 1) po informacijah se je posadka v objektu pripravljena pogajati
- 2) med posadko so tudi Slovenci, ki so že hoteli prebegniti
- 3) na objektu je bil ustavljen dovod elek. toka in vode
- 4) z informacijo o stanju skladišč in ostalih objektov ne razpolagamo (ali so minirana ali ne)
- 5) v posadki je okrog 25 vojakov in starešina
- 6) v koliko pogajanja niso mogoča oz. ne uspejo, poseči po drugih sredstvih, vendar po predhodnem posvetovanju s poveljstvom ObmŠTO Tolmin

Skupaj z ožjim poveljstvom čete smo analizirali povelje in naše možnosti vendar po mnenju nekaterih četa ni sposobna za tak podvig oz. ni dovolj pripravljena (slaba oborožitev, popolnjenost v/o). zato sem odšel na štab v Tolmin, kjer sem komandantu predložil probleme, ki jih je predložilo poveljstvo čete, vendar se je povelje iz štaba pokrajine morali izvršiti, posebej še ob upoštevanju dejstva, da je mejni prehod Robič že v naših rokah. Zato smo po mojem prihodu na Pečine takoj pristopili k aktivnostim za osvojitve skladišča na Šentviški gori in to:

- takoj se formira za izvedbo pogajanja, ki jo sestavljajo vojaki za neposredno zavarovanje pogajalca, šofer in pogajalec. Skupaj 8 ljudi med njimi domačini, ki so poznali teren.
- Ostali del čete se takoj pripravi za premik na določena mesta na Šentviški gori. Premik se izvrši s prevoznimi sredstvi takoj do položajev, ki ne bodo vznemirjali posadke v skladišču. Tam počakajo na nadaljnja navodila.
- Določen je bil čas za začetek pogajanja in to 12.00 ura

Skupina za izvedbo pogajanja se je takoj odpravila na Šentviško goro v neposredno bližino skladišča, od tam pa skrivaj na mesto pogajanj. Naj pripomnim, da se nam je med prevozom na Šentviško goro

priključil s svojim vozilom še član ObmŠTO Tolmin stotnikom Mavrič Darkom, ki smo ga vključili v skupino. Po zasedbi varovalnim mest sem odšel na pogajalsko mesto, kjer sem točno ob 12.00 uri pozval preko megafona posadko, da pošlje svojega pogajalca.

Po precejšnji zmedi, ki je zavládala v skladišču, so prišli 3 člani posadke (podporočnik in 2 vojaka) na pogajalsko mesto. Po skoraj 30 minutnem razpravljanju sem dosegel, da je podporočnik pristal, da je za predajo, vendar mu moramo omogočiti stik s svojci v Sloveniji in razgovor s komandantom. Vse to smo mu omogočili potem, ko smo ga odpeljali v ObmŠTO TO, kjer je potekalo nadaljevanje pogajanj, kjer pa nisem bil prisoten, saj sem nadziral potek zasedbe položajev ostalega dela čete, ki je še zasedla osnovne položaje od koder smo se potem premaknili na položaje bližje skladišča..

Ostali del posadke v skladišču je čakal na podporočnika in njegov ukaz o predaji orožja in zapustitvi skladišča. Tak dogovor sva sprejela ob najinem prvem stiku. Dogovor je tudi držal, saj je po vrnitvi iz Tolmina pomagal članom štaba TO pri razoroževanju stražarjev. Vendar, kot se je pokazalo, pri tem opravilu niso bili vsi člani posadke mnenja njihovega poveljnika, saj so nekateri celo grozili z orožjem. Kljub temu pa je skupini za razoroževanje stražarjev uspelo le te razorožiti brez uporabe orožja in nasilja. Vsa opravila pri predaji so bila končana okrog 19.00 ure. Rezultat predaje pa je bil:

- zajetih 24 vojakov in komandir (podporočnik) s kompletno osebno oborožitvijo,
- 5 urejenih skladišč raznega streliva raznih kalibrov in namenov, od tega tudi 1 skladišče last TO Tolmin. Po oceni je bilo v skladiščih skupaj cca 1.500 ton streliva,
- 2 garaži za kamione,
- kompletno postajo za pse čuvaje (skladišče s hrano, pesjaki, skupaj s štirimi psi,
- kasarno za cca 30 vojakov, opremljeno za samooskrbo, spalnice, kuhinja, rezervoarji, hladilnice, agregati.

Po osvojitvi je bilo postavljeno neposredno zavarovanje skladišč, vendar okoli ograje, kjer so bile tudi nameščene posamezne enote čete. Vzrok za tako postavitev zavarovanja je bila predvsem informacija o razstrelitvi skladišča v Črnem vrhu in stalnih informacijah o raznih diverzantskih skupinah, ki naj bi bile na področju Cerkljanskega. Šele po umiritvi sovražnosti se je v objektu postavila stalna straža s kompletno posadko iz v/o Šentviške čete.

Že naslednji dan po osvojitvi skladišč se je pričelo praznjenje hangarjev po razporedu, ki ga je odobral pokr. štab TO in štab TO Tolmin. Pri nakladanju kakor tudi pri vseh predhodnih fazah osvojitve skladišč so nam pomagali krajaní celotne planote, posebej Šentviške gore.

Most na Soči, 16.11.1991

Rez. stotnik I. r.
ŠAFHALTER VILJEM

Trušnovec Cvetko

Dolenja Trebuša 20.6.2008

UDELEŽBA V VOJNI ZA SLOVENIJO

Kot podčastnik pripadnik TO od leta 1978 sem tudi jaz sodeloval pri pripravi enot na vojno, dežurstva na štabu TO Tolminu ter pri drugih aktivnostih, po vojni pa na zavarovanju objektov ter kasneje kot poveljnik rezervnih enot v Slovenski vojski.

Naša četa je bila mobilizirana na Pečine z namenom zavzetja skladišča JLA na Šentviški Gori. Po sestavi je prišel ukaz za zavzetje skladišča. Poveljnik čete je sklical posvet o tej nalogi. Vsi poveljniki vodov ter oddelkov smo bili mnenja, da imamo premalo

podatkov za takojšno akcijo, izvedli smo nekakšni hitri ogled skladišča JLA na Šentviški Gori. Na naslednjem posvetu smo bili mnenja, da za premik cele čete. V dani situaciji, ne pride v poštev. Poveljnik čete je določil mene kot poveljnika z dolgoletnimi izkušnjami TO za vodjo enote za spremstvo pogajalcev. Voperativno enoto za zaščito pogajalcev smo izbrali vojake, ki poznajo teren. Po vstopu v kombi je nastala tišina, saj smo vedeli, da gremo pred nabite puške. Po prihodu v bližino objektov smo izstopili iz kombija, enoto za zavarovanje sem postavil na mesto, da je lahko varovala pogajalce. Z pogajalcem sem odšel proti objektu na razdalji približno 80 metrov, sledi poziv po megafonu naj pride poveljnik straže do nas. Trenutki kakšnih 15 minut do prihoda poveljnika straže so bili dolgi, občutek pa grozen saj smo

vedeli, da lahko slišimo strel in nas ni več. Ko je prišel poveljnik z namestnikom in vojakom slovenske narodnosti, do nas smo se dogovorili, da gremo v štab TO na pogovor o predaji skladišča. Sedemo v kombi in se odpeljemo na pogajanja na Most na Soči, tam je bil štab TO. Sledijo mučni pogovori med poveljnikom TO in poveljnikom straže. Na to je le pristal na dejstvo, da prevzame skladišče TO. Sledi vožnja nazaj na Šentviško Goro. Ves čas me je mučilo dejstvo, da lahko tam nekdo začne streljati, res grozni občutki. Ko pridemo do objekta, spremljamo poveljnika ter namestnika do objekta. Po hitrem dogovoru z častniki TO smo se zmenili, da grem z namestnikom poveljnika straže iskati stražarje JLA. Ostali drugi častniki TO so ostali s poveljnikom straže v objektu. Ko pridem do prvega stražarskega mesta, kot da ni nobenega vsi stražarji so bili v zaklonih

ter pripravljeni na strel. Nisem imel kaj več razmišljati ko vidiš pred sabo vojaka, ki drži na sprožilec puške. Šel sem do vsakega posebej prijel za cev dvignil puško in rekel naj izprazne orožje. Nekaj je bilo tudi takih, da niso imeli napolnjenih pušk, mislim, da so vedeli za kaj gre. Po malo več kot polovici prehojene poti zaslišim glas, ne na stražarskem mestu, ampak na bunkerju. Vojak JLA malo bolj zagrizen je hotel obračunati z mano, mislim, da me je rešilo to, da sem bil v skupini njihovih, zato se ni odločil za streljanje. Takoj sem ukrepal, šli smo v kritje. Tam se dogovorim z vojakom JLA, ki se je dobro razumel s kolegom na bunkerju, ki nam je pripravil zasedo. Poslal sem ga proti njemu, da mu razložim situacijo, če bi šel bi lahko bilo nepredvidljivo. Po daljšem pogovoru je le prišel do nas s prstom na sprožilcu. Na moj ukaz naj izprazne orožje ni reagiral. Nisem imel druge možnosti kot, da izdam povelje za nadaljevanje poti proti stražarnici, kajti bil sem sam med vojaki JLA, kar sem lahko naredil sem dal na orožju rafalno in prst na sprožilec. Pot do stražarnice je trajala celo večnost. Ko pridemo do stražarnice izdam povelje naj izpraznijo orožje, nekaj težav je z prej navedenim vojakom. Postrojim vojake JLA ter izdam povelje za odhod na avtobus, ki jih je odpeljal na določeno lokacijo.

O dogajanju pri zavzetju skladišča JLA na Šentviški Gori bi lahko napisal veliko. Mislim da je dovolj, ker je več piscev ter je tudi več pogledov na dogajanje na Šentviški Gori v vojni in takoj po vojni.

JERMOL VALTER

SODELOVAL SEM PRI ZAVZETJU SKLADIŠČA OROŽJA NA ŠENTVIŠKI GORI

Reka Idrijce je od izvira do izliva v Sočo ujeta v ozki strugi doline Idrijce. Voda je poleti v stisnjenih tolmunih prijetna za kopanje, še bolj pa je priljubljena med ribiči. Zadnje čase pa se pojavljajo ob reki naši »ribiči« kormorani, ki vztrajno redčijo ribji živel. V prijetni vasici Slap ob Idrijci pa naša pozornost pritegne cestni smerokaz, ki prikazuje pot na Šentviško planoto. Če se po lepi ozki cesti povzpemo na planoto, bomo kmalu odkrili vasico Šentviška Gora. Nekje na obrobju vasice med grmičevjem, gozdom in pašniki je skrbno skrito vsem veteranom znano skladišče orožja. Vse do akcije 86. čete TO je bilo skladišče v varstvu JLA, namenjeno oskrbi vojske širom severne in severozahodne nekdanje Jugoslavije.

Skladišče zavzema štiri večja in en manjši podzemni objekt. V teh objektih, za laika nepojmljivo prostranih prostorih, je JLA hranilo osemdeset tisoč ton aktivnega razstreliva, vodene rakete za protizračno obrambo, proti oklepne rakete in oborožitev za več bataljonov pehote. Poleg aktivnega kadra, je skladišče varovalo še štiriindvajset vojakov JLA. To skladišče je kot »mati JA«, so starešine zabičevale mladim vojakom, ki so prihajali na varovanje skladišča.

Stotina 86. čete TO z nekaj prostovoljci, se je pod poveljstvom komandirja čete Vojka Rutarja zbralo in postrojilo v zgodnjih jutranjih urah 27. junija 1991 v vasi Pečine. Z orožjem in strelivom se je četa oskrbela, ki ga je skrival na tajni lokaciji Ignac na Ponikvah. Prva naloga je bila dekonzervacija in čiščenje orožja. Med nami je kmalu zakrožila nenavadna vest, da bomo napadli enoto JLA, ki varuje skladišče orožja. Čeprav vesti poveljujoči niso potrdili in smo si napad zamišljali vsak po svoje, med nami ni bilo nikogar, ki bi se naloge ustrašil. Soglasni smo bili, če bi prišlo do akcije, bi jo z vso odgovornostjo izvedli. Po kosilu, ki so nam ga kuhali v obratu »Metalfleksa«, katerega sem prvič v življenju zaužil oborožen z pravim razstrelivom in »municijo«, pripravljen tudi na žrtve, smo dobili jasne zadolžitve in prave vojne naloge.

V soboto 29. junija smo od poveljujočega naše čete TO izvedeli ,da prihaja na goro poveljnik JLA iz Tolminskega garnizona. Z nekaj soborci sem bil določen za akcijo. V zaraščenem delu griča nad vasjo smo se porazdelili in kmalu opazili Pinzgaver, parkiran pred gostilno pri Veri. Poveljnik JLA je že bil v gostilni, kjer je skozi okno ogledoval okolico in poizvedoval oziroma poizkušal izvesti o namestitvi enot TO. Umaknili smo se in postavili zasedo, z namenom zajeti poveljnika JLA. Z Mrakom sva bila oborožena z AP in sva se pomaknila na zunanjo stran, oba soborca oborožena z M 48 pa sta bila nameščena v sredino, odkoder naj bi z streli v gume onemogočila mobilnost Pinzgaverja. Z AP pa naj bi v slučaju povratnega streljanja onesposobila majorjevo spremstvo. Tik za tem, ko je major z spremstvom zapustil gostilno, pa je poveljujoči desetar prvega voda naše čete prepovedal streljati, zaradi neposredne bližine civilnih objektov in stanovanjskih hiš. Po mojem mnenju je bila odločitev napačna, ker je bila kasnejša lokacija preveč oddaljena, Pinzgaver pa je neovirano odpeljal proti skladišču.

Čeprav je še isti dan prišel ukaz za napad na skladišče je bilo kmalu za tem povelje preklicano. Po postroju čete smo bili določeni, da se premaknemo do skladišča, kjer bo naša enota varovala pogajalce, ki so iz štaba TO prišli na goro.

Morda na videz enostavno in preprosto, vendar je bilo varovanje pogajalcev in samih pogajanj zahtevno, odgovorno in za našo četo TO nadvse napeto. Sama pogajanja so zahtevala veliko poguma, modrosti in predvsem odločnosti, katere je pokazal tudi naš komandir čete Rutar Vojko. V prid naši četi je bilo dejstvo, da se je odgovorni oficir JLA zavedal, da skladišče in pogajanja nadzoruje stotina hrabrih borcev TO, ker je bil naš komandir v vsakem trenutku pripravljen za boj.

Zajete vojake so odpeljali v dolino v osnovno šolo Dušana Muniha na Most na Soči. Mi pa smo se šele takrat dodobra zavedali, da je skladišče prišlo v roke TO brez nepotrebnega obstreljevanja in kar je najpomembnejše brez žrtev. Zavzetje skladišča orožja na Šentviški gori je bilo za potek osamosvajanja ne le moralnega temveč velikega strateškega pomena. Pod poveljstvom TO in ministrstva za obrambo je prevoz orožja in oskrba enot potekalo še dolgo po zavzetju objektov. Tudi v današnjem času zelo dobro služi naši slovenski vojski.

Borce 86. čete pa je prevzelo veselje in zadovoljstvo ob uspehu. Še danes globoko v sebi čutim prijetno občutje, da sem sodeloval v akciji, ki je v veliki meri prispevalo k naši osamosvojitveni vojni naše domovine Slovenije.

Jermol Valter

Jermol Valter
Modrej 35c
5216 Most na Soči
Tel. 031 737 433

DELOVANJE 87. ČETE TO od dne 08.07.1991 do 18.07.1991

87. četa TO je bila vpoklicana 08.07.1991 leta in je delovala na teritoriji bovške do 18.07.1991. Na vpoklic se je odzvalo 98% pripadnikov te čete.

Njen poveljnik je bil rezervni kapetan I. razreda Hrovat Jože. Namestnik poveljnika pa je bil rezervni kapetan I. razreda Ivančič Ivo.

En vod čete je bil takoj razporejen pred Log pod Mangartom, drugi vod pa je bil razporejen na mejni prehod Učja. En oddelek je bil razporejen z vso opremo na letališče Bovec. Ostali pripadniki 87. čete

TO so bili v rezervi nameščeni v vojašnici Bovec.

Vodstvo čete, oziroma njen poveljnik se je vsakodnevno sestajal z komandirji karavl JA na Učji in v Logu pod Mangrtom. Cilj teh sestankov je bil prikaz realnega stanja v Sloveniji in poziv k predaji, kajti vedeli smo, da so ta vodstva enostransko

informirana. Na žalost so bili ti sestanki neuspešni., kar zadeva kolektivne predaje enot JA in objektov. Vojaki JA, ki so se nahajali v

bližini in so slišali pogajanja, pa so se kmalu odločili za prebeg na stran TO. Tako smo zabeležili preko 20 vojakov JA, ki so pobegnili iz svojih enot, jih oskrbeli in jim dali civilno obleko, ter jih prepeljali do Tolmina.

Tesno je bilo sodelovanje z takratno milico. Redno so nas obveščali o vseh dogajanjih zapaženih na teritoriji bovške in pa širše.

Po predaji osebne oborožitve smo 18.07.1991 četo TO razpustili in s tem dnem je prenehala njena aktivnost

Poveljnik 87. čete TO
kapetan I. razreda
Jože Hrovat

182. PDV TOLMIN

182. PDV je začel osamosvojitveno pot v septembru 1990 leta, ko je bilo pripadnikom razdeljeno orožje na dom. Strelivo pa je bilo skrito pri članu Milanu Kacajnarju v Zatoľminu. V mesecu decembru smo izvedli usposabljanje v vasi Plužna pri Bovcu, vključno s streljanjem, ki smo ga izvajali na strelišču v Srpenici. V času pred in med plebiscitom smo bili pripravljeni na samosklic. Ob majskih dogodkih v Pekrah smo se ponovno zbrali na Ločah, kjer smo prevzeli opremo, ki je bila skrita pri domačinih. Odšli smo na varovanje OŠTO Tolmin.

Vod je bil nameščen na podstrešju stavbe ter v pripravljenosti, da zavaruje stavbo območnega štaba ter druge objekte v skladu z načrti.

24.6.1991 smo se s samosklicem zbrali v vasi Volarje, kjer smo zadolžili orožje in strelivo, ki ga je hranil poveljnik voda Marko Krivec. Namestili smo se v prostorih KS. Naloga voda je bila opazovanje komunikacij Tolmin – Kobarid, ter zbiranje ostalih informacij. Izvajali smo dousposabljanje ter pohode v smeri Mrzlega vrha. Z vzpostavitev cestnih ovir smo pričeli z branjenjem le-teh. Na glavni cesti Tolmin – Kobarid je bila zapora na koncu Volarske ravnine na cesti po vaseh pa na Seliškem mostu ter vzdolž potoka Volarje. Za te naloge je bil vod razdeljen v dve skupini. Kasneje je enota sodelovala pri obkolitvi vojašnice Tolmin od - Kuriva do »Petelinca«,

kjer smo ostali do 5. 7. 1991, potem smo odšli domov. 12.7.1991 smo se ponovno zbrali ter odšli na varovanje karavle Livek.

Zadnje dejanje voda je nastopilo 18. oktobra ob odhodu zadnega vojaka JA iz Tolmina, ko nam je pripadla čast sodelovati pri prevzemu vojašnice na Logu, ter kasnejšem varovanju

le-te.

Poveljnik voda
poročnik
Marko Krivec

Rutar Igor

MOJE DOŽIVLJANJE VOJNE ZA SLOVENIJO JUNIJ 1991

Zame se je začelo v ponedeljek 24. junija pozno popoldan ko sem dobil poziv za mobilizacijo. Prva misel mi je bila ,da je to zaključno dejanje našega osamosvajanja . Kot pripadnik voda PDV – proti diverzantskega smo imeli že v jeseni 1990 razne naloge in dolžnosti. Med drugim smo dobili orožje na dom v septembru 1990 in to v Zatolminu v domu K. S. Strelivo pa je skril v svoj skedenj Milan Kacajnarjev iz Zatolmina. Nato smo v decembru bili enota v pripravljenosti, nahajali smo se v vasi Plužna pri Bovcu in to v bivši karavli JNA in to en teden. V maju 1991 varovali štab TO, nameščeni smo bili na podstrešju štaba. Takrat so bili dogodki v Pekrah povod za

naš vpoklic, ki je trajal nekaj dni. Sam sem bil tudi na dežurstvu na štabu TO in to čez noč. Po prejemu pozivu 24.06.91. me je oče Rutar Janko odpeljal na zborna mesto v vasi Volarje. Oblečen v maskirno uniformo in s popolno opremo sem se javil nad trgovino v prostorih K.S. Tam je bil že naš poveljnik Krivec Marko in še nekdo iz štaba ter Carli Radko. Carli ni bil v naši enoti, saj je bil namenjen k svoji četi na Kobariško. S Krivcem sva pripravila vse potrebno za razdeljevanje orožja. Pridružil se nama je še namestnik poveljnika Jelinčič Andrej. Zadolžili smo avtomatsko orožje kalašnikov jugoslovanske izdelave. In to AP 70a, AP72 ter PAP-polavtomatska puška. Zadolžili smo tudi RB-ročni bombomet vendar brez min – bomb, saj jih nismo imeli. Ta RB je zadolžil Čujec Valter, ki je potožil, da s tem ne more streljati in se braniti. Vendar, drugega orožja nismo imeli. Problem je nastal, ker vsi okvirji-nabojniki niso ustrezali v avtomatske puške, ker so bili romunski. Potreben je bil majhen poseg. Po temu smo si razdelili naloge: opazovanje ceste Tolmin-Kobarid na levi in desni strani Soče, straža objekta kjer smo se nahajali, ter dežurstvo pri telefonu v bližnji hiši pri Šviglu in našem RUP-u - radijski postaji angleške izdelave. Jaz in dva moja vojaka smo večkrat, odšli v patroljo v bližnjo okolico Volarji s poudarkom na cesto. Te aktivnosti smo izvajali 24.06. in 25.06. V noči torka 25.06. na sredo 26.06. ob približno 02.00 zjutraj smo dobili obvestilo, da gre kolona vojaških kamionov JNA v smeri Tolmin-Kobarid-Robič. Bili smo vsi živčni in pripravljeni na posredovanje ,vendar tega ukaza nismo

dobili. Povečali smo pripravljenost in pozornost pri opazovanju. Moj oddelek okrepljen s še nekaj vojaki, smo se s kombijem iz Volarji premaknili na opazovanje ceste Tolmin-Kobarid nasproti vasi Kamno ob cesti za zaselek Fone. Razmestili smo se nad glavno cesto, kjer smo odlično pokrivali približno eden kilometer ceste. Imeli smo tudi strelivo, vendar ga nisem razdelil med vojake, ker nisem imel tega ukaza. Mučilo me je to, da nisem imel telefonske veze s nadrejenimi. V primeru prihoda vozil JNA nisem imel točnih navodil, kako ravnati. Na najboljši obrambni položaj sem razvrstil oba puškomitraljesca, njuna pomočnika ter opazovalca. Ostali smo bili levo in desno ob cesti na razgledni točki. Vsi smo bili pripravljeni, zapreti pot vozilom JNA, na tak ali drugačen način. Morala je bila zelo visoka, saj smo branili svoje. Dopoldne je prišel k nam poveljnik Krivec in nam razdelil nove naloge:

- razdelili smo si strelivo, dobili raketomete Armbrust za enkratno uporabo ruske izdelave.
- razdelili smo se na manjše skupine.

Moja skupina je štela štiri vojake in odpeljali smo se na nove položaje ob cesti Tolmin – Kobarid na desnem bregu Soče po vaseh. Že pred našim prihodom so vaščani naredili blokado ceste, s podrtimi drevesi.

Naši položaji so bili tik pod cerkvijo sv. Lovrenca, kjer je pokopan pesnik Simon Gregorčič. Imeli smo odličen razgled na velik del ceste, razen blokada je bila rahlo zakrita s grmovjem. Puškomitraljescu Taljat Primoža sem poslal na razgledno točko, malo pod cerkvijo, kjer bi lahko odlično branil blokado in cesto in me obveščal o dogajanju na njej. Desno malo nižje od Taljata je bil Hvala, ki nam je kril hrbet in spodnji del ceste. Hvala je imel tudi nalogo ostrostrelca, s svojo PAP polavtomatsko puško. Tik nad blokado ceste na grebenu je bil s AP avtomatsko puško Šuligoj Simon. On je imel nalogo opazovanja in branjenja, prednjega dela blokade. Jaz sem bil tik ob cesti v kritju nad grmovjem in sem imel razgled nad vsem ter stik s fanti. Nabojev smo imeli veliko poguma tudi, samo malo nas je bilo. Takratni naš PDV vod je štel približno 20 ljudi, vendar razvrščeni smo bili na več strani.

Popoldne sta nam na naše položaje prinesla dva vaščana liter vina. Vsak je popil po eden požirek, saj ni bilo volje za pitje, ker smo bili živčni in pripravljeni na branjenje blokade. Vaščana sta nam povedala kaj se dogaja drugod po Sloveniji. Kaj takega, od Jugoslovanske Narodne Armije nismo pričakovali. Še bolj nas je podžgalo in utrdilo, da bomo branili našo Slovenijo, saj smo tu doma. Imeli smo čast, da imamo naše položaje pod grobom Simona Gregorčiča in tako branimo tudi njega, ki je bil prerok in se uresničujejo njegove želje in več stoletne želje vseh Slovencev. Ponosni smo na to, da nam je bila dodeljena čast, da pomagamo ustanoviti in obraniti našo lastno državo Slovenijo.

Pozno popoldne mi zakliče Taljat, ki je bil na opazovalnici, vojaški kamioni gredo proti nam. Za sekundo sem otrpnil in ga takoj vprašal koliko. Odgovoril mi je, da ne vidi točno, saj so bili oddaljeni približno 1-2km. Ukazal sem na pripravljenost na napad, vendar samo, kadar bo hoteli prebiti blokado in po mojem opozorilnem strelu. Pripravil sem puško na strel in jo zakočil ter čakal.

Kmalu sem zagledal kamion JNA, ki se je ustavil pred blokado. Na srečo je bil samo eden. Iz kamiona je izstopil oficir JNA glasno preklinjal in pregledoval blokado. Že mislil ukazati Šuligoju, da zajamemo njega in kamion, ko steče nazaj v vozilo ter z vzvratno vožnjo hitro odpelje nazaj do obračališča. Videli smo, da so bili na kamionu štirje vojaki, katere bi lahko zajeli, vendar takrat še nisem imel tega ukaza. V takih in podobnih primerih se zaveš, kako malo je, da nekomu popustijo živci in že so lahko nepotrebne žrtve. Vedno je pomembno pomisliti, ali je za dosego cilja vredno izpostavljati življenja svojih tovarišev in, da se do istega cilja mogoče da priti na lažji način. Nas je bilo malo, zato je bil vsak dragocen. Po tem dogodku, smo bili še bolj pazljivi in previdni. Proti večeru sta nas prišla pogledat poveljnik Krivec in Podreka Aleš. Prenesla sta nam ukaz, da je treba vsako vozilo JNA zajeti, prav tako vojake. V primeru našega razbitja, ali umika je zborna mesto na planini Pretovč, to je med Mrzlim Vrhom in Rdečim Robom. Prinesla sta nam tudi malo hrane. Možnost umiku se nam je zdela nesmiselna, saj smo bili na svojem in smo poznali teren, tako da če bi se morali umakniti, bi se samo za naslednji ovinek. Vedeli smo, da če bi se umaknili bi JLA imela prosto pot proti Kobaridu in naprej. Ko se je že mračilo nas je prišel pogledat iz štaba TO Orač s

svojim vozilom, vendar se mu nismo odkrili in smo ostali na svojih položajih. Pripeljal je tudi avtobus s potniki namenjeni proti Kobaridu in naprej. Pri blokadi so izstopili, ter vsi zaskrbljeni peš nadaljevali pot naprej. Zvečer je začelo močno deževati, pokrili smo se s šotorskimi krili, pa ni prav dosti pomagalo. Postavili smo stražo ter se umaknili pod streho bližnje cerkve.

Ponoči, ko je nehalo deževati smo odšli nazaj v bližino blokade k seniku, kjer smo prebili ostali del noči. Zjutraj 27.06. sta po nas prišla poveljnik Krivec in Podreka. Odpeljali smo se v vas Volarje, kjer se je zbral ves vod PDV. Malo smo pojedli in dobili nove naloge.

V dopoldanskem času je prišlo obvestilo, da iz vojašnice v Tolminu proti nam prihajajo vojaki JLA. V vasi je zavladala panika, ženske so hitele v šolo in vrtec po svoje otroke. Vaščani so bili dosti bolj zaskrbljeni kot mi.

Odhiteli smo na svoja obrambna mesta, še prej pa razdelili vso strelivo. Polovica voda nas je odšla na konec Volarske ravnine ob glavni cesti Tolmin – Kobarid. Kombi smo pustili dva ovinka za blokado. Blokada je bila na majhnem mostičku na začetku gozda in na koncu Volarske ravnine. V blokadi so bila podrta drevesa, kamion šlepar postavljen povprek na cesto ter kamion Tatra polna peska s spuščeni gumami. Mi smo zavzeli položaje na vzpetini pred gozdom in ob robu gozda. Bilo je dokaj napeto ozračje in vsi smo pričakovali napad. Delali smo si zaklone in iskali najboljša mesta za obrambo. Ostala polovica voda je bila razvrščena na blokado na cesti Tolmin – Kobarid po vaseh v kraju Selišča ob potoku Volarnik na desnem bregu Soče. Na srečo smo zvečer izvedeli, da so iz vojašnice ušli civilni delavci in nekaj oficirjev in to s tremi kamioni pizgauerji. Te smo zajeli na blokadi na Seliščih kjer so se predali. Nevarnost za napad je tako začasno minila.

Zvečer je z vsake blokade odšlo nekaj naših vojakov v blokado in obkolitev, ter morebiten napad na vojašnico v Tolminu. Jaz bi tudi zelo rad odšel z njimi, saj sem doma tik nad vojašnico in poznam izredno dobro vsak del tega območja. Vendar so mi razložili, da morava ostati dva komandirja tudi na blokadah na Volarjih. Ponoči smo postavili stražo in se umaknili k kombiju.

Dobili smo obvestilo, da bo zjutraj verjetno napad na vojašnico. Zelo me je skrbelo za domače, saj imamo hišo nad vojašnico. Najbolj me je skrbelo to, ko sem izvedel, da bi v vojašnici v primeru napada TO začeli streljati po Tolminu s minometi. Če bi se to res zgodilo bi na vsak način zahteval premestitev v Tolmin. Kasneje sem izvedel, da so žena in otroci odšli k sorodnikom v Zatolmin. Nona v Zatolminu je rekla, da so prišli begunci, kot je bila sama med prvo svetovno vojno.

Pred počitkom so nam Volarci prinesli friko. Jedli smo vsi iz ene velike ponve v kateri je bila frika tudi narejena, vendar bila je dobra saj je bilo to kosilo in večerja. Zatem smo šli počivat, nekateri v kombi ostali pa smo v spalnih vrečah ležali na robu ceste, ob kombiju. Ponoči je pridivjal osebni avto iz smeri Kobarid proti Tolminu in skoraj povozil spečega Šuligoja, ki je ležal ob robu ceste. V avtu so bili italijanski novinarji, ki so hoteli v Ljubljano, vendar po glavnih cestah niso mogli zaradi blokad. Edina povezava, ki je bila prevozna je cesta Kobarid – Ladra – Vrsno – Kamno – Tolmin in še tu je bila premična blokada v Seliščih pri Volarjih. V tej noči so hoteli priti v Ljubljano tudi Avstrijski novinarji, ki so se zaustavili na naših blokadah.

Dne 28.06. smo nadaljevali z opazovanjem in stražo, ter bili pripravljeni na morebiten napad. Imeli smo radio in tako bili na tekočem s dogajanjem po Sloveniji. Bili smo ogorčeni in besni zaradi napada JNA in smo komaj čakali, da se spoprimemo z njimi in jih naženemo preko Kolpe. Na položajih smo bili še nekaj dni, ko so nas neki dopoldan zamenjali fantje iz čete TO. Ti fantje so bili, Golja Gordan, Jelinčič Miran, Šavli Tadej, Benč iz Poljubinja in še nekaj drugih. Začelo je močno deževati. To ni motilo vojakov iz čete, še sploh ne Jelinčiča ki je strumno stražil na sredi ceste in je s svojo svetlo uniformo, odprto vojaško kapo, rdeča brado z odprtim nožem na puški PAP. To je bil prav smešen pogled, meni je bil podoben kot vojak iz Ameriške državljanske vojne, na strani juga. Po tej menjava smo šli s kombijem, do senika pred vasjo Kamno, kjer smo počivali. Sprva ni mogel spati nihče, saj smo bili lačni, bradati, trudni in pijani od zaspanosti. Vse te dni na položajih smo mogoče ponoči zaspali za kakšno uro. Ženske iz vasi Kamno so nam prinesle nekaj malega za pojest, za popit ter kavo ki je bila res super, čeprav jaz ne pijem kave. Alkohola se ni dotaknil nihče. V bližnjem potoku smo si nekateri poskušali obriti brado z britvijo in navadnim milom. Polegli smo po seniku in

marsikdo je zaspal. Pogrešili smo v tem, ker nismo določili stražo za nekaj ur naprej. Tako smo ostali nezastraženi kakšno uro, pa čeprav budni. V takem stanju nas je dobil naš nadrejeni oficir Štendler Ernest in nas ostro okregal. Imel je prav, saj straže v tistem trenutku nismo imeli.

Zvečer smo se odpravili nazaj na varovanje blokade. V teh nekaj urah, ko nas ni bilo na blokadi, so odstranili podrta drevesa in kamion šlepar. V blokadi je ostal kamion Tatra na katerem je bilo polno peska. Ponoči je bila blokada nepremična, čez dan pa smo kamion umikali in sproščali promet. Nadzorovali smo cesto, vozila ter ustavljali in spraševali o njihovi poti in tovoru, še bolj pa tujce ali neznanke. Policisti so nam povedali, da moramo biti natančni pri pregledu vozil in oseb, saj se je dogajalo, da se v osebnih vozilih prevažajo oficirji JNA s orožjem.

Nekateri mimoidoči so nas hvalili in bodrili, ter nam dajali razne priboljške, sladkarije, pijače. Tako smo videli, da nismo sami in da imamo pri ljudeh veliko podpore. Šofer Alpkomerca Hlač iz Zatolmina in Nada iz bifeja Čučabela v Kobaridu sta nam vedno kadar sta šla mimo dala kakšno dobroto za pojest ali za popit. Zadnje dni vojne smo hodili na kosilo in večerjo v gostilno na Volarje, k Gašperutu, vozila nas je z svojim avtom Andrejka Krivec. V gostilni so nas postregle, stara mama Julija, ki nam je pravila, da je to že njena tretja vojna, ter njena hči Marija in prijetne, prijazne vnukinje Polona in Vesna. V vasi Volarje smo se tudi po dolgih dnevih lahko okopali in normalno obrili. Vse to sta nam omogočila Andrejka Krivec in njena sestra.

Končno je nastopil dan, naše razdolžitve in zmage čeprav brez enega samega strela. Domov smo se vrnili, kot zmagovalci, če tudi ni bilo še vsega konec.

Po enem tednu počitka, smo bili na novo vpoklicani, ter odšli na Livek v blokado stražnice na Livških Ravnah, kjer so bili vojaki JLA. Na tej blokadi smo bili eden teden. Ta blokada je bilo zadnje naše bojno druženje.

V vseh teh dneh vojne, ki je bila za nas več kot deset dnevna, nismo imeli nobenih problemov. Bili smo zelo enotni in imeli iste cilje, da branimo in obranimo našo mlado državo Slovenijo, pred vsakim agresorjem. Večina iz našega proti diverzantskega voda je imela doma družino in majhne otroke ali noseče žene vendar ni nobeden niti pomislil, da bi pustil orožje in odšel domov.

Imeli smo čast, da pomagamo ustanoviti in obraniti našo mlado državo tako, da mi in naši otroci ter prihodnji naši rodovi živimo v svoji lastni državi Sloveniji in uresničiti naše sanje in sanje naših prednikov.

Rutar Igor vodnik
komandir tretjega oddelka
182 PDV Tolmin T O

Tolmin 03.01.2002

183. PROTI DIVERZATSKI VOD (PDV)

Enota se je formirala iz pripadnikov, kateri imajo bivališče v okolici Kobarida. To pa zato, ker je bilo zbirno mesto na postaji milice Kobarid, kjer se je hranila osebna oborožitev in dokumentacija. Sklic enote je potekal preko k-dirja, kateri je telefonsko (na PM) obvestil pripadnike – mobilizacijski čas je bil 2 uri (najhitrejši odzivni čas – med vojno – je bil 20 min).

Sestavljena je bila iz:

- komandir voda
- namestnik komandirja voda
- bolničar
- 1. oddeljenje
- 2. oddeljenje
- 3. oddeljenje
- 2 kombibusa za prevoz moštva.

KRONOLOGIJA DOGODKOV 183. PDV V ČASU USPOSABLJANJA IN PRIPRAV TER DELOVANJE IN SODELOVANJE V DESET DNEVNI VOJNI

9. december 1990

V zgodnjih jutranjih urah je bila enota sklicana zaradi ukaza JLA o prevzemu naborniške dokumentacije. Mobilizacija se vrši na policijski postaji v Kobaridu. **Poročilo na štab:** enota s

stoprocentno udeležbo zbrana v eni uri. **Ukaz:** premestitev v dom zavarovalnice Triglav v vas Plužna, stopnja vojne pripravljenosti na najvišjem nivoju. Vsakemu pripadniku je bilo prvič podeljen komplet ostrega streliva.

Povelje: treba se je izogniti vsakim incidentom in prepoved (razen v primeru ogroženosti) uporaba streliva.

Enota je vršila 24. urno stražo z ostrim strelivom. Zaradi delovanja bovških starešin JLA dobimo ukaz TO o pripravljenosti za umik.

10. december 1990

Preselimo se v vas Volče, v prostore bivše Osnovne šole. S strani štaba TO je bila prejeta dokumentacija o nabornikih, katero je enota varovala. Del enote je odšla na varovanje štaba TO v Tolmin. Ostali del enote vrši izobraževanje (vodi kapetan Makuc Juljan).

Po obvestilu na štab TO o opažanjih avtomobilov (last JLA), kateri so se nahajali v naši okolici, dobimo ukaz od poveljnika TO Tolmin Berginc Vita o preselitvi na Ljubinj v vlažne prostore zapuščene OŠ.

11. december 1990

V popoldanskih urah nam iz štaba TO dostavijo dve električni pečici za gretje in nas obvestijo, da je vojska v vojašnici Tolmin v popolni bojni pripravljenosti.

12. december 1990

Zjutraj smo pod vodstvom pomočnika za operativne zadeve na občinskem štabu kapetana Medved Romana izvedli vojaški pohod in usposabljanje z osebno oborožitvijo.

13. december 1990

Okoli 13. ure nas zamenjajo pripadniki 25. Aliv (Alpsko izvidniški vod), s tem je enota zaključila s svojo dejavnostjo v letu 1990.

29. maj 1991

Zaradi dogodkov v Mariboru (Pekre) zbor enote v Smasteh, kjer tudi prenoči. Vso oborožitev voda smo takrat dobili na skriti lokaciji v vasi.

30. maj 1991

Opravili smo premik v vas Vrsno v bivši dom Iplasa Koper. Zaradi takratnega položaja v državi in pričakovanih večjih aktivnosti voda smo opravili zamenjavo starejših članov voda: Melinc Darko, Ohojak Miloš, Kravanja Radko, Kranjc Igor, Koren Srečko, Uršič Miro, Miklavič Silvo.

Iz pokrajinskega štaba TO dobimo nove oznake. Istega dne je opravljen tudi preizkus osebne oborožitve – streljanje z ostrim strelivom v pogorju Krna.

1. junij 1991

Seznanitev z novimi člani enote, usposabljanje z oborožitvijo.

2. junij 1991

Ob štirih zjutraj se je vod preselil v Borjano, kjer ostane čez dan. Vršni se popolnitev enote. Zaradi bližine vojaškega objekta je bila enota v največji vojni pripravljenosti.

3. junij 1991

Zaradi bližine glavne ceste, kjer so vojaška vozila pogosto vozila v Kobarid – Breginj, smo se v jutranjih urah in z zatemnjenimi lučmi preselili na Svino, v nedokončano stanovanjsko hišo last Kurinčiča.

4. junij 1991

Po ukazu štaba TO sta David Četrnič in Janko Volarič kot osebna stražarja v civilu in oborožena s pištolami spremljala Berginc Vita na prvo zaprisego slovenskih vojakov na Igu.

Enota dobi še zadnjo popolnitev članstva.

V popoldanskih urah se enota preseli na skrivno lokacijo v vas Žago v hišo last Žagar Renata in se v nočnih urah vrne nazaj na Svino.

5. junij 1991

V dopoldanskih urah se vrši še seznanitev z osebno oborožitvijo, popoldne pa enota preneha z aktivnostmi. Vso oborožitev voda se hrani na domu Volarič Janka na Svinem.

ZAČETEK VOJNE ZA SLOVENIJO

22. junij 1991

V popoldanskih urah je pomočnik k-dira voda dobil ukaz za aktiviranje. Vod se je zopet zbral na Svinem. Razdeljena je bila osebna oborožitev in ostro strelivo.

23. in 24. junij 1991

Izvajamo izvidniško obveščevalne dejavnosti in opazujemo premik enot JLA. Tega dne dobi enota dve ostrostrelni puški, kateri sta še isti dan nastreljeni na priročnem strelišču – Zaročišče s strani Lazar Mitja.

25. junij 1991

Prejmemo ukaz iz . 63. Obm ŠTO za delo po načrtu Kamen-2:

- 1. odd.: ima nalogo opazovanja ceste Kobarid – Robič, mesto opazovanja je med žago Ohojak in Zotlerjevo domačijo ter varovanje stare ceste Sužid – Svino.

- 2. odd.: ima nalogo opazovanje ceste Tolmin – Kobarid in Kobarid – Bovec, mesto opazovanja tovarna TIK. Za to nalogo sta v uporabi dve osebni vozili.
 - 3. odd.: v pripravljenosti na Svinem, vrši se straža okolice objekta, kjer enota nastanjena.
- Kolenc Maks in Uršič Dušan opravljata opazovanje karavle Staro selo.

REPUBLIKA SLOVENIJA
63. Ob. ŠTO TOLMIN

LJUDSKOSTRANSKA
URADNA TAJNA
STROGO ZAPRTO
"KAZEN" - 2

Številka: 804-01/2
Datum: 25.06.1991

popravljen 804-01/7

IZVLEČEK IZ POVELJE (63.Ob.ŠTO
za 163. PUV

1. PRIDAJA TANJA IN RAZLOG

Čeena sil JLA v varstvu državne meje za kontrolo in sevarovanje državne meje za prostora odgovornosti 63.Ob.ŠTO je 63.Ob.ŠTO s 6 striktnitami.

Načrtovanje se je osti 25-30 ljudi, sa poveljstvo s prištavnimi enotami, jakosti oca 40 ljudi. Skupno število ljudi, s katerimi raspolaga JLA za sevarovanje in kontrolo državne meje je oca 280 vojakov in starešinami. Kote se razširujejo v glavnem v lastni rešitvi, le v manjšem delu se opirajo na kapacitete DOB (elektrike, telefonije, delno vodovodi inoskrbe s kruhom).

Na prostora naše odgovornosti je 63.Ob.ŠTO s oca 200 vojakov in starešinami ter gl.št. s oca 400 vojakov in starešinami v Tolminu in oca 60 vojakov v Bovec. Priča ov ti je, da bi JLA za zaporo dris vne meje lahko soglašala iz omenjenih krajev, se 150 vojakov in starešin.

2. PROSTORNI UDELEŽI IN POMOČI SIL JLA

Bile JLA bi s obse, divije obsejnih enot izvršila sajdranje državne meje. Aktivnosti enot JLA v omejenem prostoru bi se intenzivirale še posebej pa na mejnih prehodih, gibanja v omejenem prostoru bi bilo prepovedano, priškovati pa je tudi razširitev istega naložba, v tem prostoru bi organi JLA postrežno izvajali logistiranje in kontrolo vseh vrst. Organi omejene milice omejeni pri delu. Priškovati je, da bo večina malocmejnih prehodov zaprta. "Uršič" odprti mejni prehodi bodo dodatno kontrolirani tudi s obsejnim vozili.

Vojagolitijske in invidijske enote JLA bodo zagotavljali globinsko sevarovanje meje, se bodo invidijske področila. Oblike dejstvovanja teh sil bodo invidovanje in zasede.

3. NALOŽI 163. PUV

Z invidijsko obsejvalco dejstvovanje odpraviti postalo in preoble enot JLA s kontrolo smeri Kobarid-Robič.

4. OBRZLOŽIČE TAJNE DEJSTVOVANJA

V vsi obliki izvajajo 163. Ob.ŠTO invidijske postrežni invidijske, odprti pol.štov in namerah sil JLA. Z vseh vrst in masinosti vse vaše ukate inbestogbe v vsi fazah uporabe enote.

5. IZVAJANJE DEJSTVOVANJA

Maximalno koristiti obsejvalce in narave objekte za zaščito in maskiranje.

26. junij 1991

Zaradi proslave v Kobaridu (sajenje lipe), nam poveljnik Berginc Vito telefonsko sporoči ukaz, da so vozila in vojska v vojašnici Tolmin v popolni bojni pripravljenosti, enote pa morajo biti pripravljene, da ob kakršnikoli agresiji JLA posreduje. Po dogovoru s poveljnikom enota ostane na Svinem v pripravljenosti in se ne sme pojavljati v javnosti. Še naprej se vrši opazovanje ceste Tolmin – Robič. V nočnem času prideta na »obisk« poveljnik in namestnik OŠTO in razložita razmere v Sloveniji.

27. junij 1991

Enota je s prisluškovanjem radijskih zvez JLA ugotovila, da gre iz Tolmina pet vojaških vozil (trije tovarnjaki in dve terenski vozili). Na opazovanje ceste Tolmin – Kobarid je bila poslana dodatna skupina vojakov z osebnim vozilom, ki naj bi opazovala dogajanje in spremljala omenjeno kolono vozil. Pred vasjo Idrsko so kolono zaznali ter jo spremljali do Kobarida. Tu se je kolona razdelila in sicer en tovarnjak in eno terensko vozilo so nadaljevali pot v smeri proti Bovcu, dva tovarnjaka in eno terensko vozilo pa v smeri proti Staremu selu.

Od izvidnice v Starem selu dobimo potrditev, da sta vozili prišli v karavlo. Te informacije javimo na postajo milice Kobarid in OŠTO. S strani OŠTO prejmemo ukaz, da v kolikor bi prišlo do ponovnih okrepitev s strani JLA, se le tem onemogoči prihod na cilj. V primeru neupoštevanja navodil (s strani JLA), se strelno orožje uporabi samo v primeru, da ga oni prvi uporabijo.

Prva barikada je bila postavljena pred »Frnažo« (žaga Ohojak in Zotlerjeva kmetija). Sestavljena je bila iz drevesnih debel, katere je z viličarjem postavil Ohojak Miloš iz njihove žage. Postavljena je bila v obliki črke S tako, da je onemogočila prehod večjim vozilom.

Naslednja barikada je bila postavljena pri gostilni Franko. V barikadi sta bili dve vozili last Planike Kobarid in Danjelič Edija.

Telefonske zveze z OŠTO nismo imeli. Povezava je bila s pomočjo oddelka milice v Kobaridu. Takrat smo od milice prejeli informacijo, da sta odšle dve terenski vozili JLA z vojakami preko Livka na Matajur. Domačini so s podiranjem dreves na cestišče preprečili vrnitev vozil iz Matajurja nazaj v Tolmin. Vojska JLA je pot iz Matajurja proti karavli Staro selo nadaljevala peš.

Zaradi teh dogodkov in blokade MMP Robič s strani JLA se je nova barikada postavila za vasjo Robič, tako da je bila enota med dvema JLA enotama (enoti MMP Robič in enoti v stražnici Staro selo). To barikado je fizično varoval naš 183. PDV vse do zavzetja MMP Robič. V barikadi so bila trije kamioni in sicer last Petrica Marjana in Vladota ter Danjelič Edija.

Vod se je peš čez molido prebil iz Starega sela do barikade in se ob njej levo in desno borbena razporedil. Na sami barikadi je prišlo do srečanja med k-dirjem JLA Jelić in k-dirjem voda Finc Miranom. Jelić je zaprosil za prehod do karavle v Starem Selu in nazaj na MMP Robič, vendar mu ni bilo dovoljeno oz. dovoljen mu je bil prehod samo v eno smer, to je Jelić zavrnil in se vrnil na MMP. Ta dan je bila naloga enote priprava za onemogočanje prehoda JLA čez Matajur na mejni prehod Robič. V popoldanskih urah je prišel do barikade Hrovat S., kjer se je prejela informacija, da bo prišlo do napada na mejni prehod. Ukazano je bilo, da se iz naše enote določi izvidnico štirih vojakov, kateri imajo nalogo pregleda cestišča in položaje JLA.

Izvidnica v sestavi Volarič Janko, Pignatari Andraž, Kurinčič Branko in Četrtič David je prišla cca 300m do položajev JLA. Na teh položajih je pričakala enoto pod poveljstvom Carli Radkota in jim podala informacijo o položajih JLA. Po nalogi se vrne na položaje barikade.

Sama enota se je utrdila na položajih v okolici barikade. S strani milice nam je bilo dostavljeno dodatno orožje (3AP in naboji).

Nastopi noč in močna nevihta, enota ostane na položajih, kjer pričakuje stik z enoto JLA, ki prihaja iz Matajurja na pomoč enoti JLA na MMP. Po radiovezi stalno spremljamo pogovore med k-dirjema

JLA. Ob 23. 00 naše položaje obišče poveljnik 63.OBM. ŠTO. Sestane se z namestnikom poveljnika, kjer mu poda kratko informacijo o stanju enot JLA in enot TO na tem prostoru.

Približno ob 01.00 se je mimo naših položajev umaknila milica in carina, čez približno 2 uri se umakne tudi enota Carli Radka na položajih ostanemo sami med enoto JLA na MMP in enoto JLA na karavli Staro selo. Kot je razvidno smo bili najbolj izpostavljena enota v tem prostoru do prihoda 25. Aliv, ki

nas je začasno zamenjal ob približno 5.30 uri. Odšli smo na počitek v vas Robič (v bivšo gostilno 300 metrov od položajev). Okoli 8.30 je enota ponovno odšla na barikado, komandir Finc Miran pa je bil

klican v Kobarid na operativni del štaba po nalogu. Na prevzemu naloge je bilo ukazano, da se enota pripravi za zavzemanje MMP Robič, ki mora biti zaključena ob 14.00 uri. Za zavzemanje je bil odgovoren kapetan Likar Zdravko, ki naj bi koordiniral zavzemanje MMP Robič. Ukazano je bilo naj se pred napadom sestanemo z njim in dogovorimo o poteku napada. Enota je za ta namen prejela zaboj min za Ročni metalec-imeli smo tri (RB). V Robiču pri gostilni se je enota zbrala približno ob 9.30, kjer je dobila povelje o napadu. Enota je uredila vso oborožitev skupaj s prejetimi minami za RB, preverila izpravnost in se ponovno premaknila na položaje pri barikadi. Barikado smo fizično odstranili zaradi prehoda vozil in usklajevali še zadnje podatke o zavzetju. Kot je bilo ukazano se je k-dir Finc sestal z Likarjem in mu povedal kakšne ukaze je prejel s strani načelnika štaba Goloba. Likar se je ob 11.30 odločil, da se še zadnjič poskusi dogovoriti s komandirjem JLA o predaji. Dogovorila sta se, če ga v roku 30 minut ni nazaj se izvrši povelje (napad). V tem času je enota pri barikadi ostala v pripravljenosti. Likar se je pred dogovorjenim časom vrnil in nam povedal, da se JLA na MMP namerava predati. Organiziral se je prevoz z naše strani (voznik Žagar Renato), kateri je z minibusom odšel po vojake JLA skupaj z Likarjem, ki pa je vozil osebno vozilo pred minibusom. Del enote je pričakal konvoj na položajih (po zahtevi k-dirja JLA neoborožen), ostali del enote pa je bil zadolžen za varovanje konvoja pri prevozu do Kobaridu. Sama smer odhoda v Kobarid je na zahtevo k-dirja JLA šla pod Matajurjem po stari cesti do Sužida čez Svino v OŠ Kobarid. Drugo vozilo enote (voznik Terlikar Silvo) je odšel iskat v Kobarid 1. in 2. vod 140. Diverzantskega odreda, in ga po odhodu JLA pripeljal na barikado. Po predaji enote JLA je na MMP Robič odšel 25. Aliv in izvajal varovanje. Naša enota je zvečer odšla na počitek v Drežnico.

29. junij 1991

Zjutraj je enota prišla v OŠ Kobarid na popolnitev orožja in MTS in od tu nadaljevala pot na Livek, kjer je sodelovala pri blokadi stražnice na Livških Ravnah in tam tudi prenočila.

30. junij 1991

Popoldne se je enota ponovno preselila v Staro selo, kjer je pomagala pri blokadi stražnice. Tam je enota prestregla klic po okrepitvah, nakar je k-dir voda odšel h komandirju stražnice Vujinoviću in mu dejal, da če pride po pomoč bo prišlo do napada, zato je sledil preklic. Dogovorila sta se, da do oboroženega spopada ne bo prišlo, če pa bi bil izdan ukaz za napad, naj bi se ponovno srečala in dogovorila o nadaljnjem poteku. Blokado stražnice je enota izvajala do 2.7.1991.

3. julij 1991

Dobili smo nalog, da blokiramo kasarno v Tolminu, kjer smo bili do 5.7.1991. v večernih urah se je enota razdolžila. 12.7.1991 do 19.7.1991 varovanje stražnice Staro selo. Prenočevanje v OŠ Kobarid.

Poveljnik 183. PDV
Finc Miran

25. ALPSKI IZVIDNIŠKI VOD (25. Aliv) V VOJNI ZA SLOVENIJO

25. Aliv v času pred vojno za Slovenijo

sistematično obdelal vse področje svojega delovanja. Gorniška in vojaška plat usposabljanja sta si bili enakovredni, vsekakor pa je v gorah vedno deloval s popolno oborožitvijo in vojaško opremo. Vod je bil zelo dobro opremljen, verjetno

najbolje v takratni TO. Imel je najnovejšo letno in zimsko planinsko vojaško opremo, daleč najboljšo obutev italijanskega proizvajalca, vsi pripadniki so bili opremljeni z turnimi smučmi s vso ostalo pripadajočo zimsko opremo. Vod je bil oborožen izključno z avtomatskim in ostrostrelnim orožjem. Vsak pripadnik voda je imel svojo puško, katere ni uporabljal nihče drug. 25. alpski izvidniški vod je bil zaradi svoje specifične vloge sestavljen izključno iz pripadnikov gorske reševalne službe, alpinistov, gornikov in lovcev. Razlika v starosti voda je bila precejšnja, saj je znašala kar 21 let. V času vojne za Slovenijo je bil tako najmlajši pripadnik voda star že 27 let, najstarejši pa kar 48 let. Zaradi posrečene sestave voda razlika v starosti ni nikjer prišla do izraza, niti v medsebojnih odnosih, niti v fizični pripravljenosti. V vojno za Slovenijo je vod vstopil kot dober in zelo homogen kolektiv, predvsem pa je bil na številnih vajah v času pred vojno kar dobro usposobljen. Uvod v vojno je vod doživel ob uporabi ostrega streliva že decembra 1990, ko je bil vpoklican za nekaj dni na Ljubinj, kot zavarovanje poveljstva TO ob dogodkih glede predaje naborniških dokumentov. To je bil vrhunec usposabljanja

voda, saj se je v teh dneh na Ljubinju pokazalo, da je vod tako fizično kot psihično pripravljen za najtežje preizkušnje. Na tem mestu velja omeniti, da je v času pred vojno dajal vodu poseben pečat poveljnik tretjega oddelka desetar Alojz Fon – Huljo. Vloga vojaka in poveljnika mu je bila pisana na kožo, predvsem pa je vedno in povsod skrbel za dobro voljo in visoko moralo enote. 25. marca 1991 nas je zapustil v tragični nesreči. Do sedaj je edini preminuli član enote, vendar je ostal v mislih tudi po smrti v enoti vedno prisoten.

Vojna pot 25. Aliv

Sestav

a moštva enote se je tekom let pred vojno nekoliko spreminjala, v vojno za Slovenijo pa je vstopilo in ves čas v njej sodelovalo dvaindvajset pripadnikov enote:

poveljnik:	Iztok Koren	(11.3.1958)
namestnik poveljnika:	Jože Šerbec	(3.3.1952)

poveljnik 1. oddelka:	Ivan Čufer	(24.2.1952)
poveljnik 2. oddelka:	Marko Benedejčič	(10.1.1957)
poveljnik 3. oddelka:	Boris Benedejčič	(22.1.1956)

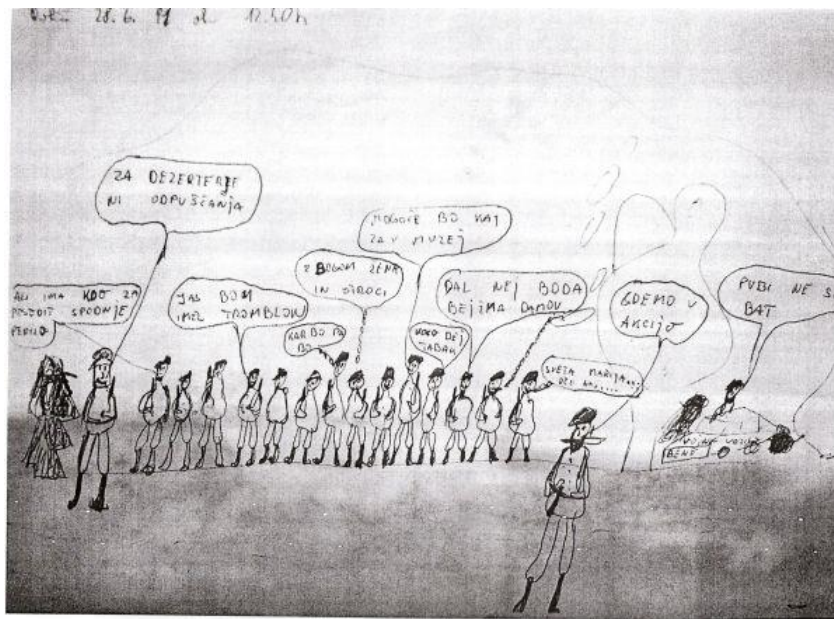
šofer:	Metod Fon	(18.5.1964)
zaledje:	Igor Čujec	(19.6.1955)

izvidniki:	Albin Kapitan	(23.3.1943)
	Zoran Kocić	(13.8.1948)
	Edo Kozorog	(1.7.1962)
	Vladimir Lukman	(17.6.1959)
	Karel Miklavič	(26.7.1959)
	Jožef Rakušček	(30.3.1945)
	Rado Rakušček	(11.8.1961)
	Ivan Rejc	(23.11.1955)
	Ivo Rutar	(27.1.1951)

Jožef Skubin	(23.3.1960)
Žarko Trušnovec	(27.4.1956)
Davorin Žagar	(24.3.1959)
Peter Čufer	(2.8.1946)
Metko Kravanja	(16.11.1955)
Valentin Maver	(11.2.1953)

Vod je bil vpoklican 27. junija 1991 okoli poldne. Do 16. ure je bil vod zbran na mobilizacijskem mestu na Seliščih. Tu je prevzel orožje in strelivo, ter se do noči pripravil za akcije. Zanimivo je, da je vod dobil svoje »osebno« orožje, katero je bilo že prej uspešno odpeljano iz vojašnice v Tolminu. Hudo nevihto, ko je bil mejni prehod Robič že blokiran, je vod preživel še pod streho na zbornem mestu. V tem času je sta vod obiskala poveljnik TO Vito Berginc in predsednik IS občine Tolmin Pavel Gregorčič. Iz pogovora je bilo hitro razvidno, da bo alpski vod imel v bodočih dogodkih pomembno in vidno vlogo.

V prvih nočnih urah 28. junija 1991 je bil vod premeščen v Kobarid, kjer je stopil v stik s Silvom Horvatom. Po kratki še ne enourni namestitvi v osnovni šoli se je še ponoči prepeljal do barikade za vasjo Robič, ter tam zamenjal predhodne enote. Vod je ostal na barikadi do izdaje ukaza za napad na mejni prehod. Ukaz za napad na mejni prehod so prejeli v Kobaridu 28.6.1991 okoli 9. do 10. ure poveljnik diverzantskega odreda Zdravko Likar, poveljnik samostojnega protidiverzantskega voda Miran Finc ter poveljnik alpskega voda Iztok Koren. Po vrnitvi na barikado za

vasjo Robič je Zdravko Likar takoj odšel na pogajanja na sam mejni prehod. V tem času je bilo preneseno povelje za napad alpskemu vodu, ki se je takoj pričel za napad tudi pripravljati. Dobil je še dodatno orožje in sicer ročni metalec z eno samo mino, katero naj bi izstrelili na mejni prehod, kot začetek napada.

Občutke posameznih pripadnikov voda pred napadom, od strahu do junaštva, je leto kasneje lepo prikazal na sliki Metko Fon. Ko je bil

vod za napad pripravljen, se je vrnil Likar z novico, da se bo enota na mejnem prehodu predala. Kot najbolj izpostavljena enota smo bili tako priča predaji enote JLA na barikadi. Takoj po predaji je bil Alpski vod prepeljan na mejni prehod, kjer je zavzel pravkar zapuščene položaje enote JLA. Ponovno smo dvignili novo slovensko zastavo, ki je bila korektno zložena zraven stare zastave z zvezdo. Dve uri do prihoda carine in policije je vod opravljal tudi carinsko delo, pač tako, kot je mislil da je prav. Noč iz 28. na 29. junij 1991 je Alpski vod preživel na mejnem prehodu Robič.

29. junija 1991 dopoldne je Alpski vod dobil ukaz, da se premakne v blokado stražnice na Livških Ravnah. Dodeljena sta mu bili tudi dve vozili Pinzgauer, kateri so domačini zaplenili na Avsah na Matajurju. Ker odgovorni nikakor niso mogli dobiti ključev omenjenih vozil, je poveljnik odšel na mejni prehod Robič in sam organiziral prevoz enote. Ob povratku proti Kobaridu je kmalu prišlo do incidenta, ko je ob koncu vasi Robič nasproti vodu pripeljala kolona vojaških vozil. V ospredju je bil bel osebni avto brez oznak, sledila sta mu dva Pinzgauerja in vojaški kamion TAM. Alpski vod je bliskovito poskakal iz vozil in zavzel položaje ob cesti. Izkazalo se je, da so se očitno našli ključi vozil, katere so nato prepeljali v spremstvu policije v civilnem avtomobilu. Vod se je preselil v oba Pinzgauerja, katera je nato kot prevozno sredstvo uporabljal vse do konca vojne. Da se podobne zamenjave pozneje ne bi ponovile smo na Livku Pinzgauerja okrasili z znaki TO in napisom SLOVENIJA.

Že drugi dan na Livku pa je prišlo povelje, da mora prvi oddelek alpskega voda nazaj v dolino na drugo nalogo. Tako je v blokadi na Livku ostalo le še 14. pripadnikov alpskega voda. Prvi oddelek je odšel v vas Ladra, kjer so stražili protiletalske rakete. Odločitev poveljstva TO, da razbije alpski vod je bila nenavadna in čudna, saj bi za stražarske naloge lahko uporabili tudi kakšno manj

specializirano enoto. Jedro voda je tako ostalo na Livku še nekaj bolj ali manj živčnih dni, ko so ga zamenjali z večjo enoto (protidiverzantski odred). Alpski vod je odšel na prvi počitek v Drežnico, kjer pa je ostal le en popoldan. Že zvečer je dobil povelje, da se naslednji dan premakne v okolico Loga pod Mangrtom, kjer naj bi se sestel z 26. alpskim izvidniškim vodom iz Bovca.

Pred odhodom v Log pod Mangrtom se je vod ustavil v Kobaridu, kjer se je v osnovni šoli oskrbel z dodatno opremo, strelivom in orožjem, katerega je bilo takrat že v izobilju. Prvič je dobil strelivo za ostrostrelske puške, tromblonske mine itd., manjkale so le ročne bombe. Na mostu čez Koritnico pred vasjo Log pod Mangrtom se je 25. Aliv sestel z bovškim alpskim vodom. Pripeljal se je štabni starešina in predal ukaz za napad na stražnico v Logu. To je bil za tolminski alpski vod že drugi ukaz za napad, obakrat pa je bil le ustni. Ker je bil 25. vod okrnjen za en oddelek, sta se oba voda razdelila na polovico in se združila v dve grupi. Ukaz za napad je bil prenesen na enoti in ko sta že odhajali na izhodiščne položaje se je ponovno pojavil štabni starešina in preklical ukaz za napad. Namesto napada sta morala voda samo zasesti položaje v Gorenjem in Dolenjem Logu. Po strugi Koritnice sta nalogo tudi izvedla in neopaženo prišla tik pred izpostavljene stražarske položaje enote JLA. V Dolenjem logu je stražarju vojaku JLA ušel strel 150 metrov pred položaji alpskih vodov. Od domačinov so bile pridobljene dodatne informacije o stanju v stražnici, narejene so bile tudi skice položajev. Še pred poldnevom je prišel ukaz, da se iz Loga pod Mangrtom voda umakneta nazaj na izhodiščni položaj. Prav tako kot sta enoti neopazno prišli v Log, tako sta se tudi umaknili na položaje pri mostu čez Koritnico.

25.

alpski izvidniški vod se je vrnil še isti dan v Bovec in se začasno nastanil v bovški vojašnici. Tu je poveljnik voda od štaba zahteval, da se vod ponovno združi z manjkajočim prvim oddelkom. Proti večeru je vod dobil ukaz, da se premesti na mejni prehod Učēja, oziroma v blokado stražnice na Učěji. Tu je vod od bovške čete prevzel skice stražnice in številne ostale podatke o enoti JLA. Naslednji dan se je jedru alpskega voda res pridružil tudi prvi oddelek, tako da je bil vod do konca vojne zopet v popolni sestavi. Do vključno 10. julija 1991 je vod ostal v blokadi na mejnem prehodu Učēja, s tem da je za en dan odšel domov na počitek. S starši, ki so obiskovali slovenske vojake v stražnici so se dogovarjali, kje in kako bodo prevzemali prebežnike. Tako je vod vsako noč poskrbel za slovenske vojake, ki so

zbežali iz stražnice. Zadnje dni so kontrolirali tudi posamezne oficirje JLA, ki so hodili na obisk v stražnico.

25. alpski izvidniški vod je bil ponovno vpoklican 15. julija 1991. Tega dne se je tudi zadnjič zbral takšen, kakršen je bil ob vstopu v vojno. Še istega dne je bil odpuščen, vendar z osebnim orožjem in strelivom. Alpski vod je bil v pripravljenosti še do decembra 1991, ko je oddal orožje in strelivo. Vpoklican ni bil nikoli več.

O pomenu 25. Aliv v vojni za Slovenijo pričajo tudi odlikovanja, ki so jih prejeli pripadniki enote. Vsi so prejeli kar dva znaka in sicer Robič (1996) in Stražnice (2007), poveljnik voda je prejel Bronasto medaljo generala Maistra (1992). Enota še vedno ohranja medsebojne stike, tako se je ob petnajsti obletnici zavzetja prehoda Robič 28. junija 2006, ponovno zbralo vseh njenih 22. pripadnikov, ki so sodelovali v vojni za slovenijo.

Tolmin, 17. april 2008

Iztok Koren (poveljnik 25.Aliv)

Jože Šerbec

UTRINKI Z ROBIČA

25. AIV je bil razporejen v blokado mejnega prehoda Robič 28. junija v zgodnjih jutranjih urah. Na položajih je zamenjal Protidiverzantski vod, ki ga je močna nevihta preko noči oprala do kože. Naš vod je bil razporejen tako, da je imel nadzor nad cestno blokado, ki so jo sestavljali štirje polno naloženi Ohojakovi in Petricevi kamioni. Postavljena so bili 400 m za vasjo v smeri mejnega prehoda tik za majhnim mostičkom oz. prepustom nekaj metrov za makadamsko cesto, ki pelje na desno proti Nadiži in vzpetini Der. Kot zapoveduje vojaška doktrina, se je moštvo, ki je branilo cestno zaporo, ustrezno maskiralo. Poznemu juniju, vlagi in osojni legi primerno, je ob cesti bujno raslo kresničevje, saj je od kresne noči minilo le nekaj dni. Tako smo si Čufer Ivan, Čufer Peter, Koren Iztok in jaz za kapo zatlačili šope kresničevja. Že po nekaj minutah smo si nadeli izgledu primerno ime - kresničarji.

Jutro je minevalo v napetem pričakovanju vse do trenutka, ko je Zdravko Likar prispel do blokade in nas obvestil, da gre opraviti pogajanje na mejni prehod. Kasneje pa smo dobili ukaz za napad na že prej omenjen mejni prehod Robič. Način predlagane izvedbe pa nam je vsaj nekaterim vzel sapo, saj naj bi avtobus prepeljal enoto le eden ali dva ovinka pred prehod. Del

enote naj bi napadel kar s ceste frontalno, del pa celo on Nadiže navzgor! Ker se nam predlagan način izvedbe ni zdel ravno ustrezno podložen z zdravo pametjo, sva s Čufer Petrom predlagala Iztoku Korenu, da greva v izvidovanje in pregledava položaje Jeličeve enote nad mejnim prehodom. Z grapami prepreden popolnoma poraščen in strm svet je namreč obetal skriven dostop in veliko večjo varnost v slučaju spopada. V tem času je Zdravko Likar že odšel na pogajanja na mejni prehod. Iztok predloga sicer ni sprejel z neizmernim navdušenjem, vendar sem imel občutek, da je tako starim borcem pač moral zaupati. Razšli smo se z: "Pazita se in takoj nazaj!" Vedeli smo sicer, da so mitralješka gnezda na prehodu usmerjena na cesto in da je enno nad prehodom, neznanka pa je bila v tem, kako visoko na pobočju Matajurja in če sploh, je posadka postavila bočno zavarovanje. V primeru napada bi bil ta podatek še kako pomemben. Prvi kilometer poti sva s Petrom opravila kar po cesti, nato pa naju je previdnost silila navzgor na levo v strmo pobočje. Že na začetku sva želela pridobiti kar največ višine in sva v ta namen izkoristila prve tri serpentine stare široke vojaške ceste iz 1. svet. vojne. Ker je ta cikcakala le preveč navzgor, sva se kmalu lotila brezpotja na strmem pobočju vzporedno z dolino Nadiže. Vegetacija je bila na višku in vidljivost v dolino nikakršna. Nobene možnosti videti cesto ali reko in vsaj približno določiti svoj položaj. Svet je postajal čedalje bolj strm, grapa je sledila grapi. V svoji vnemi in hkrati previdnosti sva kar pozabila na čas in hitrost najinega napredovanja. Po nekaj neuspešnih poskusih orientacije na skalnih grebenih, ko prehoda ni in ni bili videti, nama je končno uspelo. Na posebej izpostavljenem grebenu sem našel kosmato bukev, ki je z vrha ponujala prekrasen, vendar presenetljiv pogled, Mejnega prehoda sicer ni bilo videti nikjer, saj je bil daleč za nama, zato pa se je v oddaljenosti dobrega kilometra lepo videlo italijanske vojaške objekte na Štupci in pol vasi. Ko sem to novico sporočil Petru na tleh, so naju oba spreleteli mešani občutki. Najprej ponos, da sva že drugi dan vojne brez žrtev in nehote zavzela 2 km sosednje države, potem pa zavest, da tega le ne gre razglašati na preveliki zvon. Nazaj grede sva se seveda spustila precej nižje po pobočju in ugotovila, da je mlade fante strah priklenil tik k mejnemu prehodu, tako kot sta naju strah in prevelika previdnost nagnala previsoko navzgor. Kot je znano, do napada ni prišlo, saj je Zdravko v celoti uspel s pogajanjem za mirno predajo. Popoldan sva tako z Albinom Kapitanom dvignila slovensko zastavo na drog. Najti je ni bilo težko, saj jo je Mladen Jelić po vseh predpisih lepo zloženo pustil na njenem mestu. Že čez nekaj dni sta se na italijanskem delu mejnega prehoda šopirila gromozansko velik Leopard in strojnično gnezdo.

Pa še dve podobi z Robiča sta se mi posebej vtisnili v spomin. Prva je bil izraz na obrazu francoskega državljana, ki se je že dva dni brez uspeha na gorenjski in primorski strani prizadeval priti čez mejo iz takratne zmešnjave. Skorajda na kolenih nas je prosil, če ga spustimo čez. Zato je bilo presenečenje in hkrati nevera in sreča na obrazu še toliko večja, ko je v francoščini prejel odgovor: "Seveda gospod in srečno pot." Druga podoba mi v spominu še danes in fotografsko natančno odslikava izraz na obrazu zvestega soborca Ivana Rejca, ki je zavzel položaj v kovinskem zabojniku, ki sicer pritiče carniku pred rampo. Nosil je čudovito, s kresničevjem in lipicami maskirano vojaško kapo. Naj mi bo dovoljeno z današnje zadostne časovne oddaljenosti Ivanov rahlo utrujen, asketski, pa vendar spokojen obraz primerjati z žal nedavno preminulim bivšim predsednikom, ko je na Turjaškem gradu iz rok mladenke na svojo glavo prejel zelen venec kot predsednik Gibanja za pravičnost in razvoj.

Teh nekaj utrinkov je namenjenih vsem soborcem, pa seveda tudi vsem tistim, izven enote, ki imajo nekoliko šibkejši spomin in občasno podvomijo v to, da je 25. AIV sploh bil na Robiču.

Ivan Čufer

ZMAGA RAZUMA

Bila je nevihtna noč. Peklensko grmenje je sprožalo vijugaste strele, ki so paralelno temno nebo in osvetljevale okolico. Z neba so se zlivali vodeni curki ter se vrtili v silovitem vetru. Bilo je kot na sodni dan.

Na samotni cesti se je pred kamionsko blokado ustavilo vozilo in ugasilo luči. V siju nebesnega ognja je bilo zaznati, da iz njega skačejo oborožene temne postave in izginjajo v objem nevihtne noči. Zaradi grmenja ni bilo ničesar slišati, le svetloba dveh avtomobilskih žarometov se je oddaljevala v smeri, iz katere je pred trenutki prihajala.

A kmalu je poletna nevihta pričela izgubljati svojo moč. Dež je prenehal. Na vzhodu je bilo že zaznati svetlikanje, ki je naznanjalo nov dan.

Skupina štiriindvajsetih izkušenih mož in fantov 25. alpskega izvidniškega voda, zvečine sami gorski reševalci, so v nočni nevihti zamenjali svoje, do kože premočene predhodnike ob kamionski blokadi na cesti proti mejnemu prehodu Robič. Spredaj in zadaj za postavljeno blokado se je razmestila četverica, ostali pa so zasedo postavili nekoliko višje, v okrilju zelenega gozda. Prehod mimo blokade je bil za nasprotnika nemogoč.

Slovenija, domovina teh mož, je bila v vojni, ki jo je izsilila propadajoča več narodna država. Njeni generali, pripadniki pretežno enega naroda, so bili z ocenami daleč od realnosti, ko so hoteli to skupnost, predvsem pa svoje privilegije umetno ohranjati. Na mejne prehode v Sloveniji so poslali svoje vojake, komaj odrasle dečke v spremstvu podoficerjev. Tako je bilo tudi na mejnem prehodu Robič. Slovenijo so za trenutek odrezali od sveta.

V zgodnjih jutranjih urah tistega junijskega dne se je četverici ob blokadi bližal osebni avtomobil. Peter in Janez sta stopila v kritje, Jože in Iztok, njihov poveljnik, pa sta pristopila k bližajočemu obiskovalcu.

»Zagotovo je eden od domačinov, ki gre na delo čez mejo v Čedad,« je ugotavljal Jože.

Za presenečenje je poskrbel sam Zdravko, gornik, športnik, predvsem pa velik domoljub, vedno nasmejan in pripravljen za kratko šalo.

»Kako je, pobi?« ga je zanimalo, ko so ga obkrožili štirje možje, okorelih in premraženih udov, z orožjem v rokah.

»Vidim, da bi vam prijal požirek košutnika, da dokončno preženete spomine razburljive noči,« jih je nasmejan ogovoril.

»Rajši nam ti povej, kaj te nosi ob tej zgodnji uri naokrog,« je zanimalo Iztoka.

Jože je v tem prinesel košat kresnični cvet in mu ga zataknil za vojaško kapo.

»Na mejo grem. Poizkusil bom prepričati zastavnika Jelića. da se preda s svojimi vojaki in zapusti mejni prehod, ki so ga, kot veste, zasedli včeraj. Že sinoči je s pogajanji poizkusil Silvo, vendar mu ni uspelo,« je Zdravko hitel s pojasnilom.

Možje so mu zaželeli srečo in že je odbrzel z avtomobilom okoli postavljenih blokad. Minila je dobra ura v skrbi za Zdravko, ko se je njegov avtomobil slednjič le prikazal izza oddaljenega ovinka.

»Zaenkrat ga nisem še prepričal, a občutek imam dober,« je povedal z glasom, ki je vlival upanje v dobro rešitev.

Dogajanje na blokiranem delu ceste je bilo navidez mirno in prepuščeno toplemu soncu, ki je posušilo listje na drevju in travo ob cesti. A le na videz. Pozorno oko bi lahko opazilo, kako se med drevjem menjavajo možje in opazujejo okolico in svoje prijatelje na cesti.

Bilo je okrog sredine dopoldneva, ko sta nadzor nad blokirano stranjo ceste proti mejnemu prehodu prevzela Vlado in Janez. Stala sta ob polnem, z gramozom naloženim kamionom, ki je povprek zapiral skoraj celotno vozišče. Izenada sta opazila prihajajoče vojaško vozilo. Stoječi kamion je zakrival njuni postavi.

»Dobivamo obisk, « je šepnil Janez prijatelju.

Terenec se je zaustavil kakih trideset metrov pred blokado. Počasi sta izstopila z čelado pokrita vojaka, ki pa nista nosila orožja. Večji je snel čelado in jo odložil na sedež poleg šoferja. Vlado in Janez sta si nazaj oprtala orožje na ramena.

»Poznam oficirja Jelića,« se je Vlado obrnil proti Janezu.

» Včasih smo skupaj igrali košarko v rekreacijski ligi v Kobaridu,« je še dodal.

» Vse kaže, da so si naši nasprotniki zaželeli družbe, ali pa imajo kaj drugega za bregom,« je bil previden Janez.

Ko sta se prikazala na cesti, sta ju nasprotnika takoj opazila. Z počasnimi koraki so se približevali drug drugemu, le vojak z čelado je ostal v bližini terenca. Takoj ob pozdravu je tudi zastavnik prepoznal Vlada, saj ga je prvič videl v uniformi.

»Vidiš, « je prišel Vlado z umirjenim glasom in nadaljeval. » Včasih sva bila nasprotnika pod košema, danes pa sva si nasprotnika v vojni. Kako nepredvidljivo je življenje!«

Na neobritem in utrujenem obrazu oficirja je bilo opaziti sledove stiske, ki jo je gotovo preživel zadnje dni. Pogajanja o predaji, ki sta jih opravila Silvo in Zdravko, so v vojaško dušo naselila dvom v brezpogojno pokorščino zastavi in državi, ki je neustavljivo razpadala.

»Na mejnem prehodu nimam nobenih informacij kaj se dogaja zadnja dva dneva v Sloveniji. S skupino vojakov smo ostali brez hrane in kakršnekoli povezave s kasarno v Tolminu,« je iskreno priznal oficir.

Vlado je začutil, da prihaja pravi trenutek, zato je nadaljeval s pogajanjem.

»Poglej, imaš družino-otroke, ženo; novorojena država Slovenija pa ti obljublja službo in normalno življenje, če se mirno predaš. Po Sloveniji se je že predalo veliko število vaše vojske. Vsak oborožen napad pa je brezsmieln. Vse naokrog po tem gozdu je polno naših fantov, ki skrbno nadzirajo vaš položaj « je govoril Vlado in pri tem kazal z roko proti gozdu.

»Ne morem in ne morem razumeti vsega tega, kar se dogaja,« je govoril in z glavo odkimaval oficir.

Nastopilo je nekaj trenutkov moreče tišine, ki jo je z vprašanjem prekinil nasprotnik.

» Ali se lahko zapeljemo do kasarne, » je naravnost vprašal oficir Jelić.

Janez in Vlado sta se ob tem spogledala.

»Tako lahko pa to zopet ne gre,« se je nekoliko smeje, a odločno oglasil Janez. Zastavnik je takoj uvidel, da so njegove želje neuresničljive, zato je tiho pozdravil in se odpravil proti terencu. Moža na cesti sta videla, kako je pristopil k vozilu in prebudil vojaka, ki je utrujen zaspal za krmilom avtomobila. Vozilo je počasi, kot je prišlo, odpeljalo in izginilo za ovinkom.

Mejni prehod Robič je bil zavzet brez strela še istega dne v zgodnjih popoldanskih urah. Po srečanju z oficirjem, ki sta ga imela Vlado in Janez, je 25. alpski izvidniški vod prejel še ukaz za napad na mejni prehod. Vendar ta ni bil več potreben, kajti Zdravko je uspešno opravil zadnje pogajanje. Kljub vsemu je zmagal razum.

Nekaj dni po končani vojni za Slovenijo je Janez skupaj s soborci – gorskimi reševalci hitel na pomoč ponesrečeni planinki v gore nad Baško grapo. Ponesrečenko z zlomljenim gležnjem so v soju čelnih svetilk dvignili iz ostenja in ji na vrhu pripravili udobno prenočišče v rušju. Nadaljnji transport je bil v temni noči brezsmieln. Ob ponesrečenki sta ostala Peter in Janez in si v bližini pripravila svoje prenočišče. Tiho sta se pogovarjala še dolgo v noč. Ko je že kazalo, da je možakarja premagal spanec, se je oglasil Janez:

»Veš, dozdeva se mi, da ne razumem več tokov življenjskih dogodkov, ki so se mimo nas zvrstili v zadnjem času. Poglej, danes smo tukaj, da za ceno svojega rešujemo drugo življenje, pred dobrim tednom pa smo bili v položaju, ko bi za ceno svojega uničevali druga življenja. Ne vem, ali se čas ali življenje poigrava z nami?«

Oba sta obmolčala. Kar dolgo je trajalo, da se je izza rušja oglasilo zateglo smrčanje. Daleč spodaj pod njimi je ura na vaškem zvoniku odbila tretjo zjutraj.

Albin Kapitan, Drežnica

Prvi slovenski CARINIK

Ure, dolge kot neskončnost, ki smo jih s prijatelji Alpskega voda in soborci diverzantskega in protidiverzantskega voda preležali v mokrem zavetju kamenja in grmovja nekje nad barikado pri Robiču in nad mejnim preходом Robič.

Le dve uri pešpoti od varnega toplega doma in družine, smo čakali polni mučne neodločnosti ter težke napetosti, ki jo je bilo čutiti v zraku.

Tiho, molče smo se spraševali, kaj bo prinesel naslednji trenutek, kdo bo sprožil prvi strel, ali se bom še kdaj vrnil domov.

Tisti, ki smo imeli pogled na cesto, smo napeto opazovali skupino naših in pogajalcev, ki so se dogovarjali. Na eni strani naši, odločni in nekompromisni, na drugi strani pa častnik JA z nalogo, da odločno brani mejo z orožjem in prisego, da je vsaka vdaja sramota.

Samo nepreviden dvig orožja pogajajočega se častnika ali spremstva na strani vojske ali morda znak našega poveljujočega bi bil dovolj ... Vendar ne! Orožje je bilo pripravljeno, napeto, vendar je mirovalo in molčalo. Slišati je bilo le živčno govorjenje s ceste ob barikadi in tu pa tam kovinski šklepet orožja. Po dolgih minutah, nedoločno in v neizmerljivem času, je napočil trenutek, ki ga še danes ni mogoče opisati. PREDAJA! Vojska oz. enote, ki je varovala "blok", kot smo v pogovoru vedno imenovali mejni prehod, je položila orožje pred spretnimi pogajalci in pod pritiskom enot TO, kateri sem pripadal tudi sam.

Za veselje ni bilo časa, saj smo se vsi zavedali, da vojne še ni konec in je dobljena le ena bitka in ta - hvala bogu - brez žrtev.

Takoj, ko so z mejnega prehoda odpeljali zadnjega vojaka JA, smo se tudi mi primaknili, da bi zavarovali prehod. Med časom, ko so soborci zavzemali položaje, sem se odpravil na "blok". Kot najstarejši borec naše enote, sem na polici, ki je carinikom služila za pregled prtljage, našel lepo zloženi zastavi. Zastava dotedanje Jugoslavije in zastava nove države Slovenije. Prijel sem Slovensko zastavo, stopil do droga, ter zastavo počasi dvigoval na drog. Pristopil je Jože Šerbec in družno sva na prvem osvobojenem mejnem prehodu dvignila zastavi.

Kot da bi vesoljnemu svetu oznanil: »Tu so naši,« mi je trepetalo v prsih.

Trenutek kasneje se je na "blok" iz Italijanske strani pripeljal motorist - Francoz, prijatelj našega Valterja - Frankota. Rampe nisem znal dvigniti, pa se je kot slalomist odpeljal proti Staremu selu. Trenutek za tem sem že znal dvigniti rampo Benečanu, ki se mu je mudilo na obisk v Slovenijo. Kljub svarilu, da so na cesti do Kobarida ovire, je vztrajal. Dvignil je pokrov prtljažnika rekoč: »Poglej, nič nimam, grem v Kober samo po benzino.« Za njim je pripeljal znanec, Drežničan, ki živi nekje na Dolenjskem in tudi njemu sem svetoval, kako naj pride do Drežnice, kjer naj kakšen dan počaka, preden se bo podal proti Dolenjski.

Kmalu za prvimi potniki je prihitela skupina Financarjev, karabinjerjev in častnikov z Italijanske strani, ter nam iskreno čestitalo za dosežen uspeh enot TO ob zavzetju prvega mednarodnega mejnega prehoda Robič.

Kasneje se nam je pridružila še skupina carinikov in naših policajev, s katerimi smo napravili skupno gasilsko fotografijo pod drogom s slovensko zastavo.

S prvimi potniki, ki so prestopili novo, takrat že Slovensko-Italijansko mejo, se počutim, kot so me prijatelji tistega dne imenovali, prvi slovenski (čeprav ne službeni) carinik.

STANJE DOPOLDNE 29.6.1991:

1. skupina 26. ALIV (komanda in 1. oddelek pod poveljstvom komandirja Iztoka Mlekuža)) varuje letališče v Bovcu.
2. skupina 26. ALIV(2. In 3. oddelek pod poveljstvom pomočnika komandirja Borisa Mlekuža) opazuje in patroljira na Klužah.

Ob ca. 10. uri dopoldne je na stran TO prestopil Ivan Andabaka, podoficir v bovški kasarni. V razgovoru je obveščevalce TO in Policijo seznanil s stanjem v kasarni.

STANJE POPOLDNE 29. 6. 1991:

Ob 13. uri je komandir 26. ALIV dobil povelje, naj do 16. ure zasede kasarno v Bovcu.

Do 14. ure je bil dodelan načrt zasedbe: skupina za zaščito (5 ljudi) prikrito zasede položaje okoli kapije kasarne in nudi zaščito skupini za zasedbo (4 ljudje), ki gre odkrito z orožjem na ramah po dovozni cesti do kapije kasarne, se pogovori in če bo treba razoroži stražarje in zasede kasarno. Okolico kasarne v širšem obsegu zavaruje Policija Bovec.

Ob 14.30 je akcija stekla. Obe skupini teritorialcev in Policija so zasedli svoja mesta, skupina za zasedbo je neovirano prišla do kapije, kontaktirala z neoboroženimi stražarji, pojasnila zahteve TO (predaja kasarne, zaslišanje vojakov v njej, napotitev vojakov v Kobarid v zbirni center in nato domov). Prestrašeni vojaki so na vse pristali, zbrali so se na krugu v kasarni in komandir 26. ALIV jim je pojasnil vse potrebno. Odpeljani so bili na Policijo Bovec, kjer jih je sprejel njihov dosedanji predpostavljeni Ivan Andabaka in jim pojasnil situacijo, nato pa jih je policija odpeljala v Kobarid.

Ob 15. 30 je bila kasarna izpraznjena in v celoti zasedena. Na ključna mesta so bili postavljeni stražarji TO, komandir si je v spremstvu Ivana Andabake ogledal vse objekte in od njega sprejel ključne prostorov, jih zaklenil in dal zastražiti.

Ob 17. 00 se je pričela mobilizacija Bovške čete TO pod poveljstvom Gorana Komaca. 26. ALIV je poskrbel za sprejem in oborožitev prvih vpoklicanih, ob 18. uri pa se je četa že sama zorganizirala. Komandir 26. ALIV je predal kasarno in ključne komandirju Bovške čete Komacu in se svojo skupino po nočnem počitku na farmi Bogata v Bovcu drugi dan (30. 6. 1991) premaknil na Kluže, kjer je vod naslednje dni izvajal opazovanje in patroljiranje.

Pri zasedbi bovške kasarna o sodelovali sledeči pripadniki 26. ALIV:

Iztok Mlekuž, komandir 26. ALIV

Franc Čopi, komandir 1. oddelka

Žarko Mlekuž, vojak 1. oddelka
Jani Mlekuž, vojak 1. oddelka
Vlado Lipovec, vojak 1. oddelka
Darko Pretner, vojak 2. oddelka
Miran Šušteršič, vojak 1. oddelka
Bojan Skok, vezist 26. ALIV
Robert Piužzi, bolničar 26. ALIV

Poročilo sestavil: Iztok Mlekuž, komandir 26. ALIV

Mlekuž Iztok

DELOVANJE 26. ALPSKEGA IZVIDNIŠKEGA VODA (26. Aliv.) V OSAMOSVOJITVENI VOJNI LETA 1991

USTANOVITEV, NALOGE IN SESTAVA 26. Aliv.

Vod je bil ustanovljen leta 1986; namenjen je bil za opravljanje pretežno izvidniških in obveščevalnih, pa tudi manjših borbenih nalog (zasede, patrulje, zaščita) v gorskem svetu. Kot samostojna enota je bil podrejen poveljniku OŠTO v Tolminu. Deloval naj bi pretežno na Bovškem, le izjemoma tudi drugod na območju tedanje Občine Tolmin.

V času osamosvojitvene vojne je bilo v vod vključenih 22 ljudi. Vsi so bili domačini iz Bovškega, večinoma planinci in gorski reševalci. Vod je bil oborožen z avtomatskimi puškami in tremi ostrostrelskimi puškami, dobro opremljen s planinsko opremo in pripravljen na

delovanje v vseh razmerah. Zaradi svoje mobilnosti je bil vod v prvih dneh od 27. do 29. junija – dokler ni bila zavzeta kasarna v Bovcu – edina delujoča enota TO na Bovškem.

Za medsebojno koordinacijo smo uporabljali radijske postaje GRS Bovec (manjše enote TO takrat pač nismo imele radijskih postaj), prav tako pa smo takoj uporabili tudi vozilo gorskih reševalcev – rdeč LADA NIVA.

Sestava moštva je bila sledeča:

Komanda voda: Iztok Mlekuž, komandir, iz Kal – Koritnice

Boris Mlekuž, pomočnik komandirja, iz Kal - Koritnice

Bojan Skok, vezist, iz Bovca

Robert Piuzzi, bolničar, iz Bovca

Prvi oddelek: Fronc Čopi, komandir 1. oddelka, iz Bovca

Jani Mlekuž, iz Loga pod Mangrtom

Žarko Mlekuž, iz Loga pod Mangrtom

Vlado Lipovec, iz Bovca

Miran Šušteršič, iz Bovca

Jože Zakrajšek, iz Trente (prisoten od 14. do 16. julija 1991 v Tolminu)

Drugi oddelek: Pavel Mlekuž, komandir 2. oddelka, iz Kal – Koritnice

Darko Pretner, iz Trente

Domen Černuta, iz Loga pod Mangrtom

Miro Bozja, iz Bovca

Ljubo Bizjak, iz Bovca

Tretji oddelek: Zoran Komac, komandir 3. oddelka, iz Bovca

David Černuta, iz Loga pod Mangrtom

Vili Černuta, iz Loga pod Mangrtom

Darjo Bozja, iz Bovca

Valter Mlekuž, iz Kal – Koritnice

Jani Mavrič, iz Bovca

Borut Kuk, iz Bovca

Najmlajši v enoti je bil Borut Kuk, najstarejša dva pa Pavel Mlekuž in Fronc Čopi.

Na žalost kar treh naših tovarišev ni več med nami:

Jože Zakrajšek se je smrtno ponesrečil 8. 2. 1997 pri delu v gozdu v Zadnjici (Trenta).

Boris Mlekuž je bil eden od petih gorskih reševalcev, ki so se smrtno ponesrečili na vaji iz helikopterskega reševanja 10. 6. 1997 na Okrešlju.

Jani Mavrič je podlegel hudi bolezni 7. 6. 2004.

DELOVANJE 26. Aliv. MED 26. 6. 1991 IN 10. 7. 1991

27. JUNIJ 1991

Ob 14. uri je komandir voda dobil povelje za mobilizacijo. Do 17. ure so bili vročeni pozivi in zbralo se je 18 pripadnikov voda (kasneje tega dne so se javili še trije) ki so takoj zadolžili orožje – avtomatske puške in polovico borbenega kompleta streliva. Petim pripadnikom voda pozivov zaradi oddaljenosti in tudi zato, ker se je z nalogami mudilo, pozivov ni bilo možno vročiti, tako da pri delovanju voda v osamosvojitveni vojni niso sodelovali. Ob 23. uri je vod dobil povelje, naj z delom moštva izvede opazovanje in izvidovanje na Klužah in v smeri proti Logu pod Mangrtom, del moštva pa naj zasede letališče v Bovcu. Izvidovanje na Klužah je izvedla skupina pod vodstvom pomočnika komandirja Borisa Mlekuža, skupino na bovškem letališču pa je vodil komandir Iztok Mlekuž.

28. JUNIJ 1991

Skupina na Klužah: izvajanje opazovanja in izvidovanja, tekoče poročanje komandirju.

Skupina v Bovcu: dopoldne opazovanje letališča, popoldne pa na lastno pobudo in ob podpori policije v Bovcu zbiranje podatkov o stanju v bovški kasarni. Pozno popoldne je komandir voda imel krajši razgovor s poveljnikom v kasarni polkovnikom Maksimovičem, ki pa o predaji kasarne ni hotel slišati, obljubil pa je, da bo miren.

29. JUNIJ 1991

Skupina na Klužah: izvajanje opazovanja, patroljiranje do Loga pod Mangrtom, izvidovanje in izdelava skice položajev enote JLA v loški karavli.

Skupina v Bovcu:

Ob ca. 10.00 uri dopoldne je na stran TO prestopil Ivan Andabaka, podoficir v bovški kasarni. V razgovoru z obveščevalci je TO in Policijo seznanil s stanjem v kasarni. Komandir 26. aliv je skupaj z Andabako poskušal dobiti kontakt s poveljnikom kasarne Maksimovičem, vendar ga ni bilo moč najti nikjer v Bovcu – očitno se je prikril.

Ob 13.00 uri je komandir 26.aliv dobil povelje, naj do 16. ure zasede bovško kasarno.

Do 14.00 ure je bil izdelan načrt zasedbe: skupina za zaščito (5 ljudi) prikrito zasede položaje okoli kapije kasarne in nudi zaščito skupini za zasedbo (4 ljudje), ki gre odkrito z orožjem na ramah po dovozni cesti do kapije kasarne, se pogovori in če bo treba razoroži stražarje ter zasede kasarno. Okolico kasarne v širšem rajonu zavaruje Policija Bovec.

Ob 14.30 je akcija stekla. Obe skupini teritorialcev in Policija so zasedli svoja mesta, skupina za zasedbo je neovirano in odkrito prišla do kapije in kontaktirala z neoboroženimi stražarji. Pojasnila jim je zahteve TO: predaja kasarne, zajetje in zaslišanje vojakov, napotitev zajetih vojakov v zbirni center v Kobarid in nato domov. Prestrašeni vojaki so na vse pristali. Zbrali so se na krugu kasarne in komandir 26. aliv jih je pomiril in jim pojasnil vse potrebno. Odpeljani so bili na Policijo Bovec, kjer jih je sprejel njihov dotedanji starešina Ivan Andabaka ter jim pojasnil situacijo, nato pa jih je policija odpeljala v Kobarid.

V kasarni so bili tudi trije civilisti – domačini iz Bovca, in sicer kuhar, hišnik – vzdrževalec in točajka v vojaški kantini. Ti so seveda poznali situacijo in so bili tudi dobrodošel vir informacij pred zavzetjem kasarne. Nadaljevali so svoje vsakdanje delo, le da tokrat za TO.

26. aliv je v akciji zajel 9 vojakov JLA ter zaplenil 16 avtomatskih pušk in 2 zaboja streliva.

Ob 15.30 je bila kasarna zasedena in izpraznjena. Na ključna mesta so bili postavljeni stražarji TO, komandir si je v spremstvu Ivana Andabake ogledal vse objekte in od njega prejel ključne prostorov, jih zaklenil in dal zastražiti.

Ob 17.00 se je pričela mobilizacija Bovške čete pod poveljstvom stotnika Gorana Komaca. 26.aliv je poskrbel za sprejem in oborožitev prvih vpoklicanih, ob 18.00 pa se je četa že sama zorganizirala. Komandir 26.aliv je predal ključne in kasarno komandirju Bovške čete Komacu in se s svojo skupino po nočnem počitku na farmi Bogata drugi dan (30. 6. 1991) pridružil skupini na Klužah, kjer je vod naslednje dni izvajal opazovanje in patroljiranje.

Pri zasedbi kasarna so sodelovali sledeči pripadniki 26. aliv:

Skupina za zaščito: Jani Mlekuž, Bojan Skok, Robert PiuZZi, Darko Pretner, Miran Šušteršič

Skupina za zasedbo: Iztok Mlekuž, Fronc Čopi, Žarko Mlekuž, Vlado Lipovec

Polkovnika Maksimoviča je naslednji dan prijela bovška policija.

30. JUNIJ 1991

Skupina v Bovcu je bila do 12. ure na bovškem letališču, nato pa je prejela povelje, da se združi s skupino na Klužah in okrepi izvidovanje in patroljiranje proti Logu pod Mangrtom.

JULIJ 1991

Izvidovanje in patroljiranje na Klužah. Ob 14. uri sta bila opažena dva nekdanja oficirja JNA na poti v Bavšico. Zadeva je bila sumljiva, zato je bilo to javljeno naprej, vendar do povratnih informacij in ukrepanja kasneje ni prišlo.

2. JULIJ 1991

Ob 2. uri zjutraj je komandir prejel povelje, naj se cela enota premakne proti Logu pod Mangrtom in zasede položaje pri Novem mostu. Hkrati je iz Loga prišla informacija, da je iz karavle dezertiralo več vojakov JLA, ki bi se radi predali TO. Komandir jih je šel z avtom in dvema spremljevalcema iskat v Log, vendar jih ni našel, ker so se iz strahu prikriili. Pri Rotu je bila takoj postavljena zaseda, ki je ob 4. uri zajela 9 prestrašenih dezerterjev, jih razorožila in predala bovški policiji.

Na položajih pri Novem mostu je vod takoj blokiral most ter pričel z izvidovanje v smeri proti karavli v Logu.

3. JULIJ 1991

Zjutraj je vod dobil povelje za blokado karavle v Logu pod Mangrtom; za ognjeno podporo je dobil 4 ročne rakete Zolja. Blokado naj bi izvršil skupaj s 25. Aliv. iz Tolmina, ki je prispel do Novega mosta ob 9. uri. Ob 10. uri sta obe enoti dobili povelje, naj zasedeta izhodiščne položaje okoli karavle, ob 12. uri pa naj bi karavlo napadli. V napetem in živčnem razpoloženju sta obe enoti obkolili karavlo in čakali na povelje za napad. Živčnost je še povečal strel, ki je ušel nekemu vojaku v obkoljeni karavli. Ob 11.30 je bilo povelje za napad preklicano in enoti sta se vrnili na položaje pri Novem mostu.

Popoldne so se Tolminci vrnili na Kobariško, 26. Aliv. pa je nadaljeval z običajnim izvidovanjem in patroljiranjem.

4. JULIJ 1991

Blokada Novega mosta, izvidovanje in patroljiranje v smeri proti karavli.

5. JULIJ 1991

Ob 10. uri dopoldne je naloge blokade in izvidovanja prevzela bovška četa TO, 26. Aliv. pa je dobil dan počitka.

6. JULIJ 1991

Izvajanje straže v bovški kasarni.

7. JULIJ 1991

Premik na Novi most, izvajanje blokade in izvidovanja v smeri proti karavli v Logu.

8. JULIJ 1991

Novi most: blokada in izvidovanje.

9. JULIJ 1991

Ob 9. uri zamenjava na položajih pri Novem mostu. Do 14. julija 1991 je vod dobil odmor, da so se pripadniki lahko umili in odpočili.

14. JULIJ 1991

V bovški kasarni se je vod ponovno zbral in odšla v Tolmin, kjer je tri dni skupaj z drugimi enotami TO sodeloval pri blokadi tolminske kasarne.

16. JULIJ 1991

Pripadniki enote so se iz Tolmina vrnili v Bovec. Enota je bila demobilizirana, vendar so vsi njeni pripadniki odnesli domov orožje in strelivo, tako da bi bili ob ponovnem vpoklicu takoj na razpolago. Orožje je bilo dokončno vrnjeno šele sredi novembra 1991, ko v Sloveniji ni bilo več JLA.

ZAKLJUČEK

Pripadniki 26. Aliv. so vse naloge, ki jih je enota dobila v času osamosvojitvene vojne, opravljali vestno, disciplinirano in korektno.

Danes se morda marsikomu zdi, da so bili dogodki poleti 1991 bolj igra kot resen spopad. Kdor pa je bil takrat zraven, še kako dobro ve, da je bilo hudo resno.

Komandir 26. Aliv. Iztok Mlekuž

Podatki o fotografijah

3. *Komandir 26. Aliv Iztok Mlekuž (foto B. Rot 2001)*
2. *Pomočnik komandirja 26. Aliv Boris Mlekuž (foto B. Rot 1996 ?)*
3. *26. Aliv pred kasarno v Bovcu 30. junija 1991 :
Z leve proti desni stojijo Boris Mlekuž, Miro Bozja, Jani Mavrič, Ljubo Bizjak, Domen Černuta, Valter Mlekuž, Jani Mlekuž, Zoran Komac, Bojan Skok, Borut Kuk, Vili Černuta, Žarko Mlekuž
Z leve proti desni čepijo: Fronc Čopi, Robert PiuZZi, Darko Pretner, David Černuta, Darjo Bozja, Iztok Mlekuž, Pavel Mlekuž, Miran Šušteršič, Vlado Lipovec
Foto V. Lipovec*
4. *Skupina za zasedbo kasarne v Bovcu 30. junija 1991: z leve proti desni Vlado Lipovec, Iztok Mlekuž, Fronc Čopi, Žarko Mlekuž
Foto V. Lipovec*
5. *Napeto poslušanje poročil po tranzistorju pod Planinco (Log pod Mangrtom) prve dni julija 1991: z leve proti desni Darko Pretner, Jani Mlekuž, Fronc Čopi, Domen Černuta, Iztok Mlekuž, Žarko Mlekuž, Vili Černuta
Foto V. Lipovec*

Opomba:

Fotografije 3, 4 in 5 so vse fotografirane z aparatom Vlada Lipovca, kdo pa je slikal tiste, kjer je zraven tudi Vla seveda ne vem, vsekakor pa je vlado vsaj idejni avtor.

VLADO LIPOVEC

6398

padlih?...ranjenih?...ujetih?...pobitih?...Posiljenih?...prestrašenih?...jeznih?... in žalostnih?...

Ne! To je le številka ene izmed spominskih medalj, podeljenih udeležencem vojne za samostojno Slovenijo 1991, ki jih je ob deseti obletnici vojne podelila Zveza veteranov vojne za Slovenijo. Iz zgornjega stavka bom potegnil dve besedi – SPOMIN in VOJNA. Kaj so spomini? To so tisti bežni drobci dogodkov, ki so se uspeli dovolj močno vtisniti v naše možganske arhive. Po desetih letih so spomini na vojno že dodobra zbledeli, pa vendarle je nekaj le ostalo.

Vsako razmišljanje o vojni se že od nekdanjega začetka z neskončnim dokazovanjem enih in drugih o tem, ali je sploh bila vojna, ali se desetih dneh sploh zvrstijo vsi tisti nujno potrebni dogodki in postopki, ki neko bolj manj krvavo in nasilno dogajanje definirajo kot vojno. Seveda bi bilo dokazovanje bistveno če bi številka iz naslova pomenila

tej
tisto
v
lahko
ali
lažje,

število mrtvih ali pa vsaj ranjenih. Tako pa nam ostane le tisti mozaik radijskih poročil, ki smo jih uspeli ujeti v male tranzistorje, v grmovju čakajoč na prihod nasprotnikovih helikopterjev, spomini na debato, kam se bomo umaknili, če bo prehudo, kako bomo ustavili tistih petsto tankov, ki naj bi iz Beograda že krenili proti Sloveniji. Sem pa tja nam je upanje uhajalo proti Schwarzkopfu, ki je malo prej tako uspešno namahal Iračane. Vse te misli so se bliskovito premikale po naših glavah, razpoloženje se dvigalo, pa padalo, pa dvigalo, pa... Tako so potekali dnevi in noči v čakanju na tisto pravo in zaresno vojno, ki pa je ni in ni bilo. Že je počil prvi strel, pa kaj ko ni bilo drugega, pa tretjega...

Še nekaj besed o naših sovražnikih - nasprotnikih, dobro smo se poznali, saj smo dolga leta živeli z njimi, celo neko bratstvo nas je družilo še malo pred tem. Če odmislim nekatere, ki so se z veliko »zlata« na rameni pojavljali na televiziji, s silnimi čustvenimi izlivi sovraštva, se mi je najgloblje v spomin zapisal kratek televizijski prizorček, ko so nekega utrujenega in v blatu ležečega vojačka spraševali, za kaj gre pri vsej stvari. Apatično je izjavil: » Oni žele, da se odcepe, a mi kao da im nedamo«.

Če zaključim tole kratko dokaj neurejeno zbirko osebnih spominov na tiste čase, lahko rečem, da če se del nekega ljudstva - naroda oboroži, torej prime za puško in s tem poskuša nekaj narediti za ta narod, je to verjetno že dovolj, da lahko govorimo o vojni, pa čeprav v tem svojem početju ni presegel neke kritične mase padlih. Ob tem pa upam, da se bo tista teorija, da mora vsaka generacija imeti svojo vojno v prihodnosti izkazala le kot teorija.

MANJKA TEKST – 631 ČETA

Milan Cvelbar

ZAPISI O DEJAVNOSTI UČNE ČETE T-7013/14 PRI OBČINSKEM ŠTABU TO IDRİJA MED SLOVENSKO VOJNO (24.06. do 15.07.1991)

I. UVOD

Učna četa je bila formirana v okviru Občinskega štaba teritorialne obrambe v Idriji že pred vojno z namenom usposabljanja vojaških obveznikov za potrebe Teritorialne obrambe Slovenije. Njeno poveljstvo je bilo skrbno izbrano in v času skrivnih priprav dopolnjeno z novimi imeni.

Ob bližajoči se vojni v juniju 1991, ko se že pričakovali povratni ukrepi JA, je bila aktivirana kot bojna enota z nalogo, da varuje področje vojskarske planote s posebno zadolžitvijo. Ta je bila sprejem vseh tistih, ki so pribežali iz Jugoslovanske armade v Slovensko vojsko.

Enota je v času vojne za Slovenijo opravila pomembno nalogo, saj je poskrbela za več kot 100 prebeglih vojakov, podčastnikov in častnikov. V enoti so našli zatočišče prebežniki iz cele Slovenije, ki so se v času vojne nahajali na območju takratnih občin Idrije, Tolmina in Jesenic. V dneh delovanja se je v njej število ljudi spreminjalo, v povprečju pa je štela 100 vojakov, ki so bili opremljeni in oboroženi ter tako predstavljali pomembno silo v okviru nastajajoče Slovenske vojske. V enoti so bili poleg vojakov tudi prebegli podčastniki in častnik. Slednji je bil po rodu Srb, zato mu tudi nekdanji sodelavci s katerimi je prebегnil iz JA, niso zaupali. To je bil razlog za njegovo premestitev v občinski štab v Idrijo po dveh dneh bivanja na Vojskem. Zanimivo je tudi, da v času vojne niso prebegnili le Slovenci, ampak tudi pripadniki drugih narodnosti. Med temi se je v enoti ves čas vojne zadrževal vojak hrvaške narodnosti, ki je bil doma iz otoka Cresa. V enoti je enakovredno opravljal vse aktivnosti, vključno s stražarsko službo.

Ker je poveljstvo čete predvidevalo možnost vrinjenih oseb s strani JA, se je s prebežniki previdno ravnalo in se jih ni takoj oborožilo. Po prihodu v četo so bili zaslišani in nadzorovani. Praviloma so orožje dobili v nekaj dneh. Prebežnike so zasliševali tudi obveščevalci iz občinskega štaba TO iz Idrije in zbirali podatke o njih in enotah, kjer so služili vojaški rok. Med rednimi obiskovalci, ki so zbirali obveščevalne podatke so bili Milan Erjavec, Stojan Petrič in Darko Mavrič.

Posamezniki, ki so imeli možnost, da so jih prišli iskat domači, so bili prepeljani v Idrijo in odpuščeni. To je bilo omogočeno le maloštevilnim, saj je obstajala nevarnost, da pri odhodu domov padejo v roke JA.

Enota je bila ob mobilizaciji oborožena le z avtomatskimi puškami, pozneje pa tudi s puškomitraljezom M-53, ročnimi bombami in protioklepnimi raketometi Zolja. Te je dobila po zaplembah skladišč JA v Borovnici in Šentviški planoti. Vso dodatno opremo so vozili s kamioni ali osebnimi vozili iz Idrije, kjer je imela Slovenska vojska začasno skladišče v prostorih jaška Frančiška. Med ostalimi je bilo moč v skladišču videti vse vrste ostrega streliva, ki ga je uporabljala JA. Od ostale borbene opreme je bila posebna pozornost namenjena zaščitnim maskam, ki so jih vsi pripadniki enote prejeli že prve dni vojne.

Enota je bila ves čas mobilizacije aktivna, kar je prispevalo k povečanju borbene pripravljenosti, po drugi strani pa je to predstavljalo neke vrste sproščenost v pričakovanju najhujšega. Pri izvajanju programa usposabljanja in nadzorovanja ozemlja so bili četi v veliko pomoč aktivni podčastniki, ki so imeli tako teoretična in praktična vojaška znanja. Tako so sodelovali pri izvajanju nekaterih

taktičnih usposabljanj, svetovali pri zavarovanju in izvidovanju, aktivni vodnik pa je pomagal pri oblikovanju evidence celotne opreme ipd. Med aktivnejšimi prebeglimi podčastniki sta bila Jože Stric in Martin Gerlič.

Delovanje enote je bilo prikrito, saj bi predstavljala enega pomembnejših ciljev v primeru povračilnih ukrepov Jugoslovanske armade. To so potrjevale izjave vodstva Jugoslovanske armade, da bodo vse tiste, ki so prebegnili, poiskali in jih najostreje kaznovali.

Z ustrezno organiziranostjo in aktivnostjo se je učna četa v dneh delovanja dodobra utrdila in usposobila za opravljanje dejavnosti tudi v najtežjih pogojih. O pomembnosti njene vloge pričajo skoraj vsakodnevni obiski vojaških in civilnih oseb. Zanimalo jih je predvsem počutje vojakov in kvaliteta njihove namestitve. Med drugim so enoto obiskali takratni župan občine Idrija, Janez Podobnik, komandant občinskega štaba Idrija, Lojze Rejc, komandant Območnega štaba iz Tolmina, Vito Berginc in drugi. Gostje so se lahko prepričali o kvalitetnem delu enote, ki je nalogo sprejela z vso resnostjo in zagnanostjo.

Poudariti je potrebno sodelovanje domačinov, ki so se prav tako zavedali resnosti situacije in se v okviru krajevne skupnosti organizirali. Predsednik te je bil Aleksander Šinkovec ml., v pomoč mu je bil Jože Vončina – Jep. Vojska v tistem času še ni imela telefonije, zato so bile več kot dobrodošle CB radijske postaje, ki so jih imeli v lastni posamezni kmetije. Preko njih smo dobivali informacije o dogajanju na terenu. Pričakovati je bilo namreč možne premike enot JA v obliki helikopterskih desantov ali posega motoriziranih enot. Prav zaradi zaupne naloge je bilo pričakovati tudi izvidniške aktivnosti sovražnika. Za svoje zavarovanje smo organizirali izvidniško-obveščevalno dejavnost in opravljali redne obhode v širši okolici.

Zaradi zaščite prebežnikov, ki jih je JA smatrala za dezerterje, je bila naloga čete strogo zaupne narave. Vsem je bilo naročeno, da tudi domačim ne smejo izdati lokacije čete. Stik z občinskim štabom v Idriji je bil po dogovoru vsak dan ob 8. uri zjutraj in 7. uri zvečer po brezžičnem telefonu, ki je bil pri Marici Petrič. Razen nujnih pogovorov so bili vsi ostali prepovedani. Po nekaj dneh smo na zahtevo dobili radijsko postajo, ki nam je omogočala komuniciranje, vendar ponovno v dogovorjenih terminih.

II. AKTIVIRANJE UČNE ČETE T-7013/14

Aktiviranje čete se je začelo **24. junija 1991**, ko so okrog 22. ure kurirji začeli nositi pozive za vpoklic enot TO. Med temi je bila tudi Učna četa pri Občinskem štabu TO. Zbirališče čete je bilo na sedežu štaba v Kosovelovi ulici v Idriji. Večina mobilizirancev je bila zbrana do polnoči.

Že ob prihodu na mobilizacijsko mesto se je čutilo, da je situacija resna. Za vse je bil vpoklic velika neznanka, saj nismo vedeli, kaj se pravzaprav dogaja. Rečeno je le bilo, da Jugoslovanska armada grozi z vojaškim posegom zaradi odločitve Slovenije o neodvisnosti.

Na mobilizacijskem mestu so se posamezniki dodatno opremljali ali zamenjali neustrezno opremo. Dobili smo tudi oborožitev in sicer avtomatske puške, ki so bile pripeljane iz skladišča TO v tovarni Kolektor.

Edi Golob, ki je bil na občinskem štabu v Idriji zaposlen kot aktivni častnik, mi je ustno predstavil kraj nastanitve Učne čete in njeno zadolžitev. Glede na nastalo situacijo naj bi v primeru potrebe branila področje vojskarske planote in usposabljala obveznike, ki bi se pozneje vključili v enoto. Ker pa se je že predvidevalo, da jih bodo posamezniki prebegnili iz JA, naj bi jih vključili v četo in nadaljevali z njihovim usposabljanjem.

Izdal mi je ukaz, naj takoj zjutraj izvedemo bojno streljanje z avtomatskim orožjem.

Poleg nalog enote mi posredoval seznam oseb, ki so bile po formaciji vključeni v Učno četo in, ki so bile zadolžene, da organizirajo potrebne aktivnosti. vsak vod je imel komandirja in po tri komandirje oddelkov, organizirane so bile tudi ostale službe, oziroma zadolžitve posameznikov, ki so skrbeli za nastanitev, prehrano, orožje, saniteto, zvezo, ABKO, transport, zavarovanje ipd. Tako je za celotno oskrbo enota skrbela sama.

V poveljstvu čete so bili:

Poveljnik čete:	Milan Cvelbar – stotnik 1. razreda
Nam. poveljnika:	Martin Lazar – stotnik
Varnostno-obveščevalna dej.:	Igor Gruden – vodnik
K-dir 1. voda:	Branko Eržen – stotnik 1. razreda
K-dir 2. voda:	p.por.
K-dir 3. voda:	Marko Hladnik – vodnik
Ostali:	Anton Pagon – intendant Matej Lapajne – kuhar Slavko Obid – kuhar Kenda Marjan – kuhar Vojko Česnik – šofer Zdravko Česnik – k-dir oddelka Zdenko Žonta Jože Albreht in drugi

Na mobilizacijskem mestu smo še čakali zamudnike in se okrog 1.30 zjutraj odpravili z vozili proti Vojskem. Tja smo prispeli v pol ure in se namestili v Domu IMP. Dom je bil pred tem zaprt skoraj leto dni, vendar je Marica Petrič, ki je bila nekdanja oskrbnica, pripravila vse potrebno za namestitev. Straža je že bila na svojih mestih, saj je bila zaščitnega voda občinskega štaba in postavljena kakšno uro pred našim prihodom. Štela je 7 vojakov.

Posamezniki so na vojno lokacijo prihajali še ponoči in v naslednjih dneh, ker je bilo potrebno opraviti popolnitev čete in nadomestiti vse tiste, ki so bili zaradi težkih domačih in drugih razmer odpuščeni.

Po jutranjih formalnostih, **25. junija 1991** se je četa postrojila pred domom, kjer je bilo izdano dnevno povelje s skupimi informacijami glede politične situacije. Četa se je organizirala po vodih.

Ker smo dobili informacijo, da je lahko naše bivanje na terenu daljše, je bil izdelan urnik aktivnosti in zadolžitve služb in posameznikov. Frizerstvo Munh iz Idrije je opravilo potrebna striženja, dogovorili smo se za nabavo hrane preko Mercatorja – Trgovina Vojsko. Dnevni red je potekal po ustaljenem načinu. Začel se je z vstajanjem ob 6.00. temu je sledila jutranja telovadba, pospravljanje, umivanje in zajtrk. Po njem so bile različne aktivnosti kot so redni izvidniški pohodi po planoti, spoznavanje orožja, čiščenje orožja in podobno. Na stolpu radioamaterjev na vrhu Školj smo postavili opazovalnico in tudi tam postavili dežurnega opazovalca. Dogovorjena je bila dnevna cena prehrane na posameznika, jedilnike pa so izdelovali intendant ob pomoči Marice Petrič.

V dopoldanskem času je bilo po programu bojno usposabljanje. Glede na ukaz štaba Idrija smo izvedli streljanje z avtomatskimi puškami. Bojno streljanje je še povečalo resnost vpoklica.

Realizirano je bilo z vso resnostjo in je vključevalo vse predhodne priprave in izobraževanje. Strelišče smo postavili v dolini ob smučišču nasproti kmetije Škratovec.

Popoldanski del programa je vključeval ogled na terenu in pripravo na obrambo naselja in bivalnega objekta. Na terenu so komandirji vodov dobili naloge za razporeditev ljudi v primeru obrambe z rezervnimi položaji.

Ob napovedani razglasitvi neodvisnosti smo zvečer s krajani pripravili srečanje ob kresu na Smodinovem griču.

III. DELOVANJE ENOTE V ČASU VOJNE

Že iz jutranjih poročil, **26. junija 1991** smo dobili informacijo o premikih enot JA, ki so prišle iz kasarn in prodirale proti meji in pomembnim točkam po vsej državi. Zato sem izdal ukaz o odpiranju in razdelitvi streliva. Posameznik je dobil za štiri okvirje ostrih nabojev. Zatem smo že dobili ukaz o popolni bojni pripravljenosti enote. Stalno smo spremljali poročila o premikih JA in postavljanju ovir s strani TO in prebivalstva, kar se je nadaljevalo tudi naslednje dni.

Prejeli smo vojaška povelja v slovenskem jeziku in jih začeli uporabljati. Odstranili smo vse oznake JA, ki smo jih nosili kot rezervisti.

Vojaki so zaskrbljeno spremljali poročila tako na radiu kot televiziji. Vseeno smo povečali aktivnosti in tako prispevali, da so ljudje vsaj delno pozabili na situacijo in da niso zapadli malodušju.

V enoti je bilo čutiti veliko pripravljenost za morebitni spopad. S pobegi vojakov in častnikov iz JA smo se na njihov sprejem začeli pripravljati tudi sami. Tako se je že po prvih dneh vojne enota začela povečevati. Prebežniki so se zbirali v Dolenji Trebuši, od tam jih je do enote vozil Franc Vončina. Za posredovanje informacij o teh do sorodnikov in tudi morebitne prevoze naprej je organiziral delavec Oddelka za Ljudsko obrambo pri skupščini občine Idrija Zoran Kenda.

Straža 7 vojakov je bila po treh dneh premeščena v Idrijo, zato smo organizirali svojo stražarsko službo in zavarovali dostop na Vojsko iz smeri Idrija, Srednje Kanomlje in Vojščiце.

Poleg vojakov smo v enoto dobili tudi prebegle podčastnike iz Tolmina in okoliških karavel, so nam pri usposabljanju pomagali tudi oni. Med njimi je bil tudi podporočnik po rodu Srb, ki pa mu tudi ostali niso zaupali, zato je bil premeščen v Idrijo. Od drugih narodnosti smo imeli tudi vojaka Hrvata. Po aktivnosti sta izstopala Jože Stric in Martin, ki sta organizirala taktična usposabljanja na terenu. Ker pribežnikov nismo poznali, jih v začetku nismo oborožili. Šele s pridobljenim zaupanjem smo jim dali orožje. Tudi sami smo postopno dopolnjevali našo oborožitev. Ta je bila mogoča, ko je Slovenska vojska izpraznila nekaj skladišč JA. Tako smo oborožitev dopolnili s puškomitraljezom M-53, ročnimi bombami in raketometi Zolja. Vsi smo se zadolžili z zaščitnimi maskami.

28. junija 1991 smo okrog 8. ure zaslišali ropot helikopterjev v dolini Idrijce, kar je postavilo enoto v pripravljenost. Hrup je z oddaljevanjem po nekaj minutah ponehal. Po poznejših informacijah so prileteli iz smeri Blegoš – Črni vrh nad Cerknim.

Ta dan je bil prepeljan v četo pribežnik – stražar skladišča v Črnem vrhu. Izmed prebeglih mu je bila namenjena posebna skrb. Po pripovedi je na stražarskem mestu pustil orožje, se oglasil v Zadlogu pri nekem kmetu, ki mu je pomagal do Idrije, od tu pa je prišel na Vojsko. Stražar je bil večkrat zaslišan

tako v četi kot s strani obveščevalcev iz Idrije. Obveščevalcem je dal podrobne podatke o razporeditvi objektov, opremi, načinu zavarovanja in menjavi straže. Informacija je bila pozneje uporabljena pri samem napadu na črnovrško skladišče.

29. junija 1991 je bilo objavljeno enostransko premirje med Slovensko vojsko in Enotami JA o prenehanju napadanj enot, ki niso v gibanju. Ukaz, ki je temu sledil, je bil ustavitev vseh izvajanj streljanj.

V nedeljo, **30. junija 1991** je bila enota na rednem obhodu na poti proti Mrzli rupi. Na poti jo je prestregel kurir, ki je prinesel sporočilo, da se mora četa takoj vrniti v Dom in se pripraviti, ker je napovedan letalski napad na Slovenijo. Po informacijah so letala JA poletela proti Sloveniji. Do napada potem ni prišlo.

Preko noči, **1. julija 1991** ob 2.30 so posamezniki slišali odmev eksplozije. Po jutranjih poročilih smo bili seznanjeni z razdejanjem v Črnem vrhu nad Idrijo, kjer je prišlo do eksplozije v skladišču streliva.

Zaradi močne informacijske vojne Slovenije so bila v naslednjih dneh tarča napadov televizijski oddajniki. Z opazovalnice smo sredi popoldneva v daljavi videli prelet letal in odmeve posameznih eksplozij.

IV. V PRIČAKOVANJU ODKRITJA ENOTE

Prav v dneh največjih groženj JA vsem tistim, ki so prebegnili na stran Slovenske vojske, je četa doživela neprijeten dogodek, ki je ustvaril za nekaj časa zelo neprijetno počutje. Po Idriji se je že vedelo, da enota na Vojskem vključuje prebegle iz JA. To je potrjeval primer staršev, ki so po sina prišli naravnost na Vojsko. Vse to je povečevalo vznemirjenost v poveljstvu, saj je bila s tem varnost prebeglih in cele enote ogrožena. Kljub zahtevam na občinski štab o zamenjavi kraja namestitve, je enota ostajala v Domu.

Vrhunec nelagodnosti, da nas JA odkrije, je bilo obvestilo s tri-urno zamudo o neznanem moškem, ki se je za krajši čas zadržal v trgovini. Po izjavah očitvidcev je ta govoril z nenavadnim naglasom in kmalu za tem neznano izginil. Po opisu so prebegli podčastniki menili, da gre za njim znanega vojaškega obveščevalca iz vojašnice Tolmin. Da bi se prepričali, kdo je bil v resnici, smo organizirali pregled celotnega področja vojskarske planote in obiskali posamezne kmetije, sodelovali pa so tudi nekateri krajan. Do poznih večernih ur nismo našli nobene sledi, zato smo povečali število stražarjev in patrol, ki so ponoči obhodile širše področje namestitve. Ob ponovnem preverjanju oseb, ki bi bile lahko obiskovalec Vojskega, smo se spomnili tudi vikendašev in prišli do možnosti, da je bil to eden od njih. Pri potencialnem obiskovalcu smo se oglasili, vendar ga ni bilo v vikendu, zato je bilo v jutranjih urah opravljeno preverjanje na njegovem domu v Idriji. V naše olajšanje je bilo sklepanje pravilno. Morebitni obveščevalec je kupoval časopis in se v večernih urah vrnil v Idrijo. Ker je bila skrivnostna oseba razkrinkana, se je dogodek srečno zaključil.

V. RAZPUSTITEV UČNE ČETE

Po skoraj dveh tednih bivanja na Vojskem je namestitev enote in njena glavna dejavnost postala že splošno znana, sem zaradi varnosti občinski štab zaprosil za premestitev enote. Neuradno je bila določena lokacija Krekovše.

7. julija 1991 je bil na Brionih podpisan sporazum o prenehanju sovražnosti in umiku JA iz Slovenije, kar je tudi za enoto pomenilo, da so se začele aktivnosti za razpust. Za prebegle je še vedno ostajal problem vrnitve, ker je JA še vedno ostajala na področju Slovenije. Prebegle podčastnike sem prepeljal v Idrijo, kjer so jih namestili v Dijaškem domu, vojake pa so postopno hodili iskat sorodniki, nekaj pa so jih začasno zaposlili na občinskem štabu. Enota je bila uradno razpuščena **15. julija 1991**, ko je bilo oddano orožje in prepeljano v Idrijo. Enako velja za dokumentacijo in ostalo evidenco, ki je bila predana občinskemu štabu v Idriji.

Med vojno je obstajala nevarnost, da bi kakršnikoli podatki o prebeglih prišli v roke JA, ki bi lahko izvajala represivne ukrepe. Tako je poveljstvo dobilo ukaz s strani občinskega štaba, da se ne piše nobenih seznamov. Na žalost danes ne razpolagamo s podatki o prebežnikih in njihovem točnem skupnem številu.

V Idriji, 10.10.1998

Po spominu zapisal: Milan Cvelbar

DELOVANJE MILICE

Alojzij MOHAR¹

AKTIVNOSTI ODDELKA MILICE KOBARID V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE ZA SLOVENIJO

V letu 1991 sem opravljal dela in naloge komandirja oddelka milice v Kobaridu. Poleg splošnih nalog so miličniki opravljali tudi mejno kontrola na mejnih prehodih za obmejni promet Most na Nadiži, Robidišče, Livek in Solarji. Že nekaj mesecev pred razglasitvijo samostojnosti je bilo sodelovanje z posameznimi stražnicami JA omejeno predvsem na delo z ilegalnimi prebežniki, ki so v tistem času preko Slovenije nameravali oditi v Italijo in so jih vojaki ob nadzoru državne meje tudi prijeli. Ob pričakovanju razglasitve samostojnosti so se razmere v državi zaostrovale, tako smo tudi pričeli z usposabljanjem rezervnih miličnikov tudi v ocenitvi njihove pripravljenosti za delo. Pri tem velja poudariti, da je bila pripravljenost vsej na zelo visoki ravni. Prav tako so se določeni aktivni miličniki, ki so bili pripadniki posebne enote milice usposabljali po posebnem programu.

Zaradi zaostrenih razmer je takratni republiški sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar dne 23. 6. 1991 odredil o 50 % mobilizaciji vojno organizacijskih enot milice za opravljanje mirnodobnih nalog milice, že naslednji dan je bila izvedena 100 % mobilizacija. Z vpoklicanimi rezervnimi miličniki smo okrepili delo na mejnih prehodih za obmejni promet, saj je do takrat tam delo opravljal le en miličnik. Prav tako smo okrepili patroljno delo na terenu. Seveda smo v dneh pred osamosvojitvijo predvsem spremljali vse aktivnosti JA, ki so se nanašala predvsem na prevoze dodatnih vojakov v stražnice.

Dne 26.6.1991 je bil razglašena samostojnost Slovenije. Na območju Kobariške je bilo v več krajih organizirana slovesnost s posaditvijo lip. Prireditve se potekale brez incidentov. Jutro 27.6.1991 je bilo oblačno in deževno. Miličniki ki so bili z razporedom določeni na mejne prehode so tja odšli in mejne prehode tudi odprli. Težav na poti niso imeli, čeprav so se morali peljati mimo stražnic JA. Ozračje je bilo zelo napeto potnikov preko meje je bilo malo, kar se je kazalo tudi v Kobaridu. V dopoldanskem času je iz kasarne Tolmin v stražnico Staro selo pripelo okoli 30 vojakov JA, ki so kasneje odšli proti mejnemu prehodu Robič in ga okoli 11. ure tudi obkolili. O tem smo obvestili tudi štab TO, ki je nato zagotovil blokado vojakov JA in tudi zaporo ceste za vasjo Robič.

¹ Alojzij MOHAR, v času osamosvojitvene vojne komandir oddelka milice v Kobaridu

Pri spremljanju morebitnih premikov JA smo dobili več obvestil iz livškega, da peljeta proti Matajurju dve terenski vozili JA. O tem smo obvestili TO, ki je postavila zasedo pri vasi Robič, saj je bilo znano, da gredo vojaki v pomoč stražnici Staro selo. Z vaščani Livka smo se dogovorili, da so cesto blokirali s podiranjem dreves in tako onemogočili vrnitev vozil. V večernih urah je bilo sprejeto obvestilo o premikih vojakov iz stražnice Livške ravne proti Livku, vendar prihod ni bil potrjen. Tekom dneva je bilo načrtno ali pa tudi spontano podrtih več dreves, ki so onemogočala promet po glavnih komunikacijah, v večernem času tudi v Globoščaku. S tem je bilo livško odrezano od kobariške.

Ta dan je bil v pričakovanju rešitve ne mejnem prehodu Robič, kjer so potekala pogajanja, patrulje našega oddelka pa so nadzirale določene relacije in tudi blokadne toče. Tekom dneva smo sprejeli več klicev občanov, ki so naš obveščali o pojavu zanimivih oseb na območju, kar smo sprotno preverjali in zaznali gibanja določenih oseb, pri katerih smo sicer ugotavljali identiteto, vendar jim kršitev zakonodaje nismo mogli očitati. Kljub temu pa so nekateri razumeli, da je boljše če ostanejo doma.

Dežurni na oddelku je sprejemal obvestila, ki so bila pomembna za delovanje milice, kakor tudi TO, saj smo na podlagi tega tudi prenašali sporočila pripadnikom TO, ki niso imeli povsod ustreznih zvez.

Ta dan je republiški sekretar tudi izdal ukaz o uporabi orožja za izvedbo nalog določenih z odredbo predsedstva republike Slovenije. Ta ukaz sicer ni bilo nič posebnega, saj se je sklicevalo na določbe Zakona o notranjih zadevah glede uporabe strelnega orožja. Bistvo je bilo v oceni, da smo napadeni s strani JA in se lahko branimo. Vsebinsko ukaza sem takoj prenesel na vse miličnike.

Dne 28. 6. 1991 dežurni oddelka milice ob 01.30 uri zabeleži v svoje poročilo: zaseden MMP Robič s strani vojakov stražnice Staro selo. Miličnik in vodstvo se je vrnilo z vsem orožjem ter določenim arhivom.

Dne 28.6.1991 sem vseeno odločil, da policista odideta na mejni prehod Livek in ga tudi odpreta. Prišla sta do Globoščaka, kjer je bila cesta zaprta. Preko ovir sta šla z osebnim orožjem in opremo na drugo stran, od tam pa s civilnim vozilom občane mimo stražnice Livek na mejni prehod. Povedal sta, da jima je bilo neprijetno. Zavedali smo se, da sta lahko v težki situaciji, saj sta se lahko zanesla le na sebe. Mejni prehod Most na Nadiži tega dne nismo odpirali.

V dopoldanskem času je oddelke milice prišel tudi del štaba TO, ki naj bo organiziral delovanje pripadnikov TO, predvsem zajetje vojakov na Robiču. Ko je padla odločitev v štabu o napadu na MMP Robič so bile izvedene tudi priprave za morebitno oskrbo ranjencev. Tu se je precej angažiral takratni predsednik KS Kobarid.

Ob 11.30 uri službujoči miličnik na mejnem prehodu Livek po UKV zvezi obvesti dežurnega na oddelku milice, da se je pri njem oglasil komandir stražnice Livek, ki je povedal ali pa dal vedeti, da ob prihodu TO ne bo uporabil orožja, za kar je poskrbel. O tem smo takoj obvestili štab TO, ki je na Livek napotil pripadnike TO, ki so stražnico z opremo in vojaki tudi prevzeli ob 13.45 uri. Približno ob istem času je prišlo tudi obvestilo, da so se na MMP Robič predali tudi vojaki in starešine JA. Zajete vojake je prevzela TO, medtem ko je varovanje zajetih starešin JA prevzel oddelek milice Kobarid. Promet je bil tako od 16 ure omogočen tudi na območju prehoda Robič, kar je v tistem trenutku tudi zadostovalo.

Okoli 15. ure smo bili s strani občana iz Vrsnega obveščeni, da je tja prišla skupina 4 starešin JA in 2 civilna delavca JA, ki so s terenskim vozilom okoli 12.30 ure pobegnili z vozilom iz kasarne v Tolminu. Navedeni so prišli v Kobarid, od koder so bili nato odpeljani na varno s strani pripadnikov sekretariata za ljudsko obrambo iz Tolmina.

Dne 29. 6. 1991 je bil na območju oddelka milice Kobarid ustanovljen zbirni podcenter za vojne ujetnike, ki je prevzel varovanje vseh ujetih vojakov na območju Tolminske. Za samo varovanje smo iz tudi iz oddelka milice zagotovili nekaj aktivnih in tudi rezervnih miličnikov, ostali miličniki pa so bili iz drugih enot tolminske postaje. Podcenter je bil 5. 7. 1991 premeščen v Tolmin, kjer je deloval do ukinitve. Zajete starešine JA, ki so bile ločene od vojakov pa se je kasneje prepeljalo v zapore v Novi Gorici.

V naslednjih dneh so iz stražnic v Breginju, Livških ravnah in Starem selu bežali vojaki, katere smo predali oziroma jih spremljali v podcenter za vojne ujetnike.

V naslednjih dneh so se razmere na terenu spreminjale. Miličniki nismo obravnavali nikakršnih incidentov, ki bi ogrožali varnost prebivalstva. Bilo pa je več obvestil o prihodih oseb o možnosti interveniranja skupin JA ali posameznikov ali letal. V vseh primerih smo ukrepali v skladu s razmerami, vendar razen aktiviranja alarma za zračni napad drugega ni bilo.

Dne 4. 7. 1991 ob 12.40 uri smo bili obveščeni s strani TO, da gre skupina 10 vojakov iz stražnice Livške ravne v smeri Livka. Obveščen je bil štab TO v Kobaridu, ki pa je obvestil, da imajo tam, samo 10 teritorialcev in bi potrebovali pomoč. Takoj sem odredil pomoč treh miličnikov, ki so odšli v smeri Livka. Prav tako je štab na kraj poslal dodatno število teritorialcev, ki so odšli v smeri stražnice Livške ravne. Okoli 14.00 ure je prišlo do neljubega dogodka, ko sta pripadnika TO misleč,

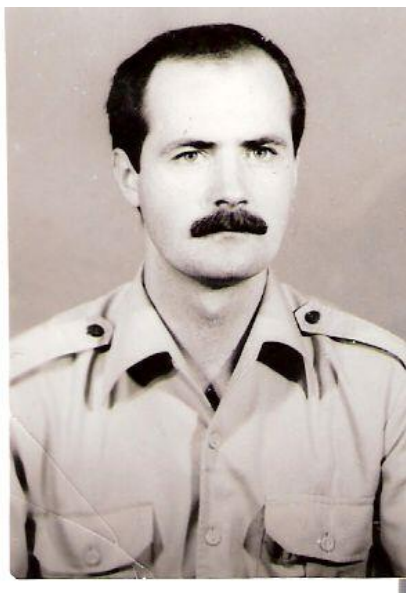
da prihajajo vojaki JA izstrelila več opozorilnih strellov. Do pomote je prišlo, ker vsi pripadniki TO niso bili, zaradi slabih zvez, obveščeni o nameravanih ukrepih štaba in enot TO. Kljub streljanju življenja pripadnikov TO niso bila ogrožena. Prav tako je bilo okoli 13.30 ure ugotovljeno, da so se vojaki iz stražnice vrnili nazaj.

V naslednjih dneh pa smo spremljali gibanja vojaških vozil in oficirjev, ki so imeli dovoljenje za obiske posameznih stražnic, v času od 19. 7. do 23. 7. 1991 pa smo fizično in operativno spremljali prevoze opreme iz stražnic v vojašnico v Tolminu. Dne 23. 7. 1991 je zadnji vojak JA zapustil naše območje.

Za zaključek pa je potrebno omeniti veliko pripravljenost občanov iz vseh krajev, ki so oddelek milice obveščali o vseh posebnostih, pa naj gre za premike vojaških vozil ali pojavu sumljivih oseb. Prav taka obvestila so bistveno pripomogla, da smo lahko identificirali določene ljudi, preprečili gibanje na kritičnih območjih in tudi obveščali TO, da so bili lahko izvedeni ukrepi za zaščito občanov in tudi države.. Večji problem je nastopil v času, ko so bile zaprte ceste za Livek in Breginj, tako da smo z vaščani komunicirali le preko telefonskih zvez, v kolikor so delovale, saj so se počutili nezavarovane, saj ni bilo ali pa je bilo premajhno število pripadnikov TO na tistem območju. Kljub temu smo zadeve nekako umirjali s telefonskimi pogovori.

Milan RUDOLF²

AKTIVNOSTI ODDELKA MILICE BOVEC MED OSAMOSVOJITVENO VOJNO 1991 NA BOVŠKEM – SPOMINI VETERANA

Takoj po uradni razglasitvi samostojnosti oziroma tik pred vojno, je prišel na oddelek milice (v nadaljevanju OM) eden od starešin Jugoslovanske armade (v nadaljevanju JA) in dejal, da se predaja. Z njim sem opravil razgovor in zatem je bil odpeljan v podcenter za vojne ujetnike.

Istega dne, sem na OM sprejel na razgovor okoli 25 oseb iz Kosova, če se ne motim so vsi bili albanske narodnosti. Navedeni so izrazili željo, da bi bili mobilizirani v enote teritorialne obrambe (v nadaljevanju TO) in se boriti proti JA. Na primeren način sem jih seznanil, da trenutno ne potrebujemo pomoč, da pa v kolikor jo bomo, da jih bomo tudi za to zaprosili.

Prvi dan vojne, ko je bila JA že na stražnicah se spomnim, da sta dve skupini domačinov požagali drevje na cesto in s tem onemogočili cestni promet. Tako je ostala cesta med Žago in mejnim prehodom Učaja več dni neprevozna, dočim je glavna cesta med Kobaridom in Bovcem bila zaprta nekaj ur, saj so bile postavljene barikade v kraju Jama pod A postajo kaninske žičnice. Kasneje je bilo potrebno na tem delu ceste odstraniti blokado, saj drugače ni bilo možno izvesti prevoza delavcev v bovške tovarne, nevarnosti, da bi takrat prišlo še do dodatnih prevozov

² Med osamosvojitveno vojno komandir oddelka milice v Bovcu

pripadnikov JA pa ni bilo. Prav tako, je bilo v Bovcu takrat kar precej turistov, ki so se ob objavi vojne v Republiki Sloveniji s svojimi vozili pričeli umikati v smeri Kobarida in mejnega prehoda Predel.

Pri Vinku ČRNIČU, miličniku oddelka milice Bovec, sem uspel skriti kar zajeten del orožja in nekatere druge opreme. Ta miličnik, je bil po težki telesni poškodbi namreč še vedno na bolovanju in ker je bil večina časa doma in je kljub hudi poškodbi bil pripravljen nuditi in prostore, sem mu to zaupal.

Že takoj prvi dan vojne, točnega datuma se ne spomnim, se je na oddelku milice v Bovcu zbral kar celotni alpski vod TO iz Bovca. Z njihovim poveljnikom sva se dogovorila, katere naloge je potrebno najbolj nujno opraviti. Te naloge so bile: kontrola relacije v smeri Loga pod Mangartom, Čezsoča, smer Kobarida, varovanje komunikacij kot so mostovi, letališče itd. Z vsemi pripadniki sem osebno odlično sodeloval, z vodjem alpskega voda pa sva se redno srečevala in pri tem sem mu nudil vso strokovno pomoč in vse potrebne informacije. Kasneje je iz Tolmina v pomoč prišel še alpski vod, ki ga je vodil KOREN, s katerim sva tudi dobro sodelovala, predvsem glede izmenjav informacij o stanju v stražnici Log pod Mangartom, kjer je bila vkopana vojska, ki je zapustila mejni prehod Predel. Z KORENOM sva tudi govorila o možnostih glede blokiranja stražnice Zaslap na Učej nad Žago.

Eden večjih uspehov, kjer so sodelovali tudi miličniki, je bil zasedba vojašnice v centru Bovca. Na terenu sem namreč prišel do informacije, da so vojaki JA v vojašnici prepuščeni samim sebi in da sta jih obe starešini zapustili. Ker miličniki nismo smeli sami izvesti zasedbe vojašnice, sem vse informacije in možen način izvedbe zasedbe vojašnice sporočil in predložil vodji alpskega voda TO v Bovcu. Zbral sem tudi primerno število miličnikov z namenom, da nudijo pomoč pripadnikom TO, pri postavitvi ožje blokade celotnega območja vojašnice. Vstop v kasarno so izvedli pripadniki TO. Zajetih je bilo okoli 10 vojakov JA, nekaj zabojev orožja in streliva. Zajete vojake se je nato pregledalo in z njimi opravilo razgovore, nakar so bili vsi odpeljani v podcenter za vojne ujetnike. Po vojni se je celo govorilo oziroma sem nekje zasledil, da naj bi v srbskih časopisih pisalo, da naj bi bila ta vojašnica prvi zasedeni vojaški objekt v Republiki Sloveniji.

Vendar našega dela glede vojašnice še ni bilo konec, saj smo morali intenzivno pristopiti k iskanju majorja JA MAKSIMOVIĆA, ki je bil vodja vojašnice v Bovcu. Navedeni je bil namreč osumljen, da je v stanovanjskem bloku Brdo 67, v kletnih prostorih namerno odvil ventil plinske jeklenke, zaradi česar je grozila nesreča. Navedenega je miličniška patrulja tudi izsledila in prijela pri recepciji Kaninske vasi v Bovcu, saj se je skrival v enem izmed apartmajev v Kaninski vasi. Kaznivo dejanje mu ni bilo dokazano, nakar je bil odpeljan v podcenter za vojne ujetnike. Po končani vojni je bil izpuščen in se je oglasil pri meni v pisarni. Omogočil sem mu, da je poklical po telefonu ženo in hčerko. Kot sem lahko slišal, sta obe v Srbiji imeli podatke, da z njim ravnamo nečloveško, da ga imamo zaprtega v taborišču in enostavno nista mogle verjeti, da to ni res in da kliče po telefonu iz pisarne komandirja milice iz Bovca.

Med vojno smo se tudi precej ukvarjali z grožnjami, ki so se nanašale na razne osebe iz vrst zlasti upokojenih pripadnikov JA. Tako se je zgodilo, da smo obravnavali tudi prekršek na področju javnega reda in mira in sicer je šlo za primer, ko je občan verbalno napadel neko osebo, ki je bila srbske narodnosti. Zoper kršitelja smo dosledno ukrepali in s tem pokazali, da je potrebno zaščititi takšne oškodovance in spoštovati človekove pravice tudi v vojnih razmerah.

Dan zasedbe mejnih prehodov 26.6.1991:

Obmejna enota JA iz Tolmina je ob kadrovski popolnitvi starešin JA iz notranjosti Republike Slovenije in sicer iz vojašnice Kranj, zasedla mednarodni mejni prehod Predel in Učēja. Po treh dneh so vojaki zapustili mejna prehoda in se vrnili v stražnici na Učěji v stražnico Zaslap in iz Predela v stražnico Log pod Mangartom. Do tu ni bilo večjih problemov, nakar pa so se pričele težave v Logu pod Mangartom. Tam je kapetan JA Božo MASTILOVIČ okoli stražnice postavil bombe, poleg tega pa poskrbel za blokado oziroma vkop vojakov. Kljub precejšnim naporom, ki so bili vloženi v pogajanja, pri tem sva tesno sodelovala z varnostnim oficirjem TO, se MASTILOVIČ ni hotel predati. Izjavil je, da si želi častno predajo, zato je čakal razglasitev predaj svoje vojske. Ker so posamezni vaščani Loga pod Mangartom, kljub našim priporočilom, da se ne približujejo stražnici, to počeli, nas je kapetan JA MASTILOVIČ opozoril, da ne bo odgovarjal, če se bo kateri od vojakov, ki je v zasedi spozabil in streljal. Odreagirali smo tako, da smo vaškega župnika zaprosili, da farane v cerkvi opozori na previdnost in da se izogibajo stražnici. Zatem je rezervni miličnik v Spodnjem Logu pod Mangartom, v drevoredu, ob cesti pod stražnico, postavil ozvočenje z namenom, da se vojakom preko mikrofona pove realno stanje in situacijo v Republiki Sloveniji. Tako je aktivni miličnik preko ozvočenja seznanil vojake JA, ki so bili vkopani v zemljo in so bili dokaj blizu ozvočenju, o dogajanjih po Sloveniji, o izgubah, ki jih ima JA, o predajah itd.. Kmalu zatem so se pričeli pobegi vojakov, predvsem slovenske, hrvaške in makedonske narodnosti. Navedeni sploh niso vedeli, da je vojna, starešine JA so jim lagale vsemogoče, večina pa tudi sploh ni vedela, kje se nahajajo, saj so bili vojaki JA pripeljani od drugod. Tako smo imeli v vasi tudi družino, kjer so vojaki iskali pomoč in nas obveščali, da smo jih nato prevzemali in odpeljali v center. Vzroki za beg iz vojske JA so bili različni. Tako smo beležili primer slovenskega vojaka, ki je zaradi večdnega neprekinjenega straženja zadobil zelo hude poškodbe noge. Vojaka je rezervni miličnik s svojim avtom odpeljal v zdravstveni dom Tolmin in nato v bolnico Šempeter, kjer je ostal na zdravljenju. Po izjavi zdravnikov, smo mu z našo hitro intervencijo in pomočjo rešili življenje.

V kraju Možnica pri Logu pod Mangartom pa smo beležili primer, ko je vojak na begu ponoči padel preko mostu v prepad, vendar je utrpel na njegovo srečo utrpel le manjše telesne poškodbe. Bil je makedonske narodnosti.

Na Učěji posebnih problemov pripadniki oddelka milice Bovec nismo imeli. Stražnico Zaslap so obkoli pripadniki TO in jih držali ujete vse do konca vojne, uspešno obkolitev pa je omogočala konfiguracijo terena, ki je tokrat bila naš zaveznik, oziroma zaveznik pripadnikov TO. Enako je bilo z stražnico v Logu pod Mangartom. Obema stražnicama so tudi že takoj na začetku odklopili vodo, elektriko in dostavo hrane. Iz humanitarnih razlogov so po nekaj dneh dobili nazaj vse prej odklopljeno.

V Bovcu sta bila dva alarma za zračni napad, saj je bila najava preletov letal JA. Glede na to, da je v Bovcu letališče, smo v okviru možnosti, ki smo jih imeli, poskrbeli za onespobitev letališča. Tako je rezervni miličnik, ki ima kamion za nalaganje drvi, na letališko stezo navozil hlodovino in drugo šaro, ter s tem doprinesel k temu, da je bil onemogočen morebitni pristanek letal ali helikopterjev. Obrobje letališča pa je takrat že varovala enota TO.

Med vojno sem vzpostavil zelo dober kontakt in sodelovanje z radioamaterji, ki so imeli v lasti radijske postaje. Ti so spremljali pogovore pripadnikov JA, ki so potekali med stražnicami in štabom vojašnice v Tolminu. Na ta način smo pridobili precej koristnih informacij.

Prve dni je bila teleprinterska povezava prekinjena, po nekaj dneh je bila sicer boljša, vendar ni delovala brezhibno. Ker sistem ni deloval sem moral vzpostaviti kurirsko zvezo. Ta je zaživela tako, da smo pošto po kurirju dostavljali do oddelka milice v Kobaridu, tam pa prevzemali pošto za naš

oddelek milice. Na enak način je potekala tudi dostava in sprejem šifrirane pošte iz Postaje milice Tolmin.

Oddelek milice je odlično sodeloval s Postajo milice Tolmin in ostalima dvema enotama milice, prav tako lahko ocenim dobro sodelovanje z vodstvom in pripadniki TO. Vse aktivnosti med vojno sem na oddelku milice Bovec vodil sam, saj je pomočnik opravljal naloge v posebni enoti.

Spomnim se, da prve tri dni sploh nisem odšel spat, četrti dan pa sem zaspal v eni izmed samskih sob na oddelku milice tako trdno, da so me komaj zbudili.

Ne smem pa pozabiti povedati to, da smo bili miličniki v Bovcu prvi, ki smo izobesili na zgradbi oddelka milice novo slovensko zastavo. Te zastave so čez noč pričeli izdelovati za trg, v takratni tekstilni tovarni ČIB Bovec. Na to sem še posebej ponosen.

Aleksander VONČINA³

AKTIVNOSTI POSTAJE MILICE TOLMIN V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE ZA SLOVENIJO

Junjsko razglasitev samostojnosti Slovenije leta 1991, sem pričakal kot pomočnik komandirja Postaje milice⁴ Tolmin (v nadaljevanju PM). Ravno ko sem bil z ženo v gostišču »Franko« pri Kobaridu, me je dežurni miličnik iz Postaje milice Tolmin obvestil o 50-odstotni mobilizaciji. V naslednjih 12-urah smo izvedli 100-odstotno mobilizacijo. Od mobilizacije dalje, oziroma začetka osamosvojitvene vojne do njenega uradnega konca, sem bil vseskozi prisoten na postaji milice Tolmin. Na ravni takratne Postaje milice Tolmin, sem namreč vodil delo vseh miličnikov in drugih zaposlenih, ki so sodelovali v vojni za Slovenijo. Pod takratno PM Tolmin, sta spadala še oddelka milice v Kobaridu in Bovcu. Oddelek milice v Kobaridu, je v tistem času vodil komandir Alojzij MOHAR, medtem ko je oddelek milice v Bovcu vodil komandir Milan RUDOLF. Oba oddelka milice sta naloge izvajala na svojem območju samostojno in v sodelovanju s poveljniki enot teritorialne obrambe na teh območjih. Vse operativne aktivnosti sta

oddelka milice poleg obveščanja koordinacijske skupine v Novi Gorici med drugim, sporočala tudi na Tolminsko postajo milice, kjer sem zadeve usklajal s komandantom območnega štaba teritorialne obrambe (v nadaljevanju TO), tako na ravni operativne koordinacije, kot tudi na operativni ravni glede izvajanja posameznih vojnih aktivnosti, seveda ob upoštevanju usmeritev in ukazov koordinacijske skupine iz Nove Gorice. Nekateri aktivni miličniki s Postaje milice Tolmin in obeh

³Aleksander VONČINA, v času osamosvojitvene vojne pomočnik komandirja Postaje milice Tolmin.

⁴ Milica se je preimenovala v policijo leta 1992 (Ur.list RS, številka 4/92).

oddelkov milice, so bili v tem času razporejeni v Posebno enoto milice, ki je delovala v okviru Uprave za notranje zadeve v Novi Gorici. Postaja milice Tolmin z oddelkoma v Kobaridu in Bovcu, je tako ob 100-odstotni izvedeni mobilizaciji štela 137 aktivnih in rezervnih miličnikov ter 9 drugih delavk in delavcev. Dejstvo, da celotno območje Zgornjega Posočja leži ob državni meji z Republiko Italijo, pa je še dodatno okrepilo težo odgovornosti mojega dela.

Po podatkih s katerimi sem razpolagal takrat, je bilo v tolminski občini pred začetkom vojne okoli 600 vseh vojakov Jugoslovanske armade (v nadaljevanju JA). V Tolminu je bil stacioniran garnizon in vojaška obmejna enota, skupaj približno 350 vojakov JA, ki so nadzorovali 65. vojaški mejni odsek. Takoj po razglasitvi samostojne Republike Slovenije, je JA tudi na Tolminskem, kmalu začela s svojimi aktivnostmi in svojim »pohodom«.

Priprave na morebiten oborožen spopad so narekovale tudi nenehno izpopolnjevanje in usposabljanje, čeprav, resnici na ljubo ni bilo na razpolago več veliko časa. Tako sem dobil tudi nalogo, da opravi strokovno izpopolnjevanje in usposabljanje čete pripadnikov TO, ki je bila zbrana v Drežnici, njen poveljnik pa je bil stotnik Radko PODGORNIK. Po opravljenem učnem delu iz tematike, ki mi je bila namenjena, sem se hitro vrnil nazaj na PM Tolmin.

Domačin, s katerim smo bili nenehno na zvezi, je uspel dne 27.06.1991 približno ob 08.40 uri, prestopiti telefonski pogovor med komando JA v Kranju in vodstvom obmejnih enot v Tolminu, katere je vodil častnik KOJIČ. Tolminska JA, je namreč dobila ukaz, da se 27. Junija nekaj pred deveto uro zjutraj odpravi s tremi tovornjaki na bližnje stražnice in z dodatno pomočjo vojakov zavzame mednarodne mejne prehode Robič, Učaja in Predel. Na vsakem vojaškem vozilu je bilo do 25 vojakov s popolno bojno opremo. To informacijo sem dobil le 20 minut pred njihovim odhodom, zato smo na sedežu Postaje milice pohiteli in o tem sem takoj obvestil inšpektorja Viktorja HLADNIKA na Upravo za notranje zadeve v Novi Gorici, ki je sodeloval v koordinacijski skupini s pripadniki TO na nivoju »Regije«. Istočasno sem naročil, da se o prejeti informaciji nemudoma obvesti tudi komandanta območnega štaba TO, Vita BERGINCA. Zaradi časovne stiske se s komandantom Vitom BERGINCEM nisva mogla srečati, v telefonskem pogovoru pa sem mu sporočil blokadna mesta, ki so jih nemudoma s primerno oborožitvijo, zasedli miličniki PM Tolmin. Iz sestava razpoložljivih miličnikov sem namreč takoj sestavil najmanj tri bojne skupine⁵, v kateri je bilo med 5-7 miličnikov. Spomnim se, da je ena bojna skupina miličnikov⁶ izvedla blokado oziroma nadzor nad križiščem pri Peršetu⁷, druga bojna skupina je izvedla blokado lokalne ceste⁸ na levem bregu Soče in sicer na lokaciji med Tolminom in vasjo Dolje, tretja bojna skupina pa je pokrivala križišče pri bencinskem servisu na Mostu na Soči. Dogajanje v sami vojašnici smo budno ves čas spremljali s podstrešja stavbe SGG Tolmin, od koder je bil iz podstrešnega okna dober pregled nad celotno vojašnico v Tolminu. Tudi jutro, pred odhodom kamionov iz vojašnice je »delovno mesto« opazovalca zasedel miličnik iz PM Tolmin in tako ves čas spremljal dogajanje znotraj vojašnice. Glavna cestna komunikacija na odseku med vojašnico v Tolminu in osrednjim križiščem v Tolminu, je bila blokirana s kamionom podjetja Avtoprevoz in kamionom v lasti domačina Rajka PODGORNIKA. Tik pred odhodom vojakov iz tolminske vojašnice (odšli so ob 09.00 uri in ne 10 minut pred deveto), nas je koordinacijska skupina iz Uprave za notranje zadeve Nova Gorica

⁵ Bojne skupine miličnikov so bile sestavljene iz aktivnih miličnikov in rezervnih miličnikov, običajno sta bila v taki skupini po dva aktivna miličnika in od 3-5 rezervnih miličnikov. Za vodjo bojne skupine je bil določen aktivni miličnik.

⁶ Ker je od osrednjih dogodkov minilo že več kot 16 let, se vseh aktivnih in rezervnih miličnikov, ki so sestavljali posamezno bojno skupino ne spomnim več. V izogib temu, da ne bi bil kdo izmed udeležencev pozabljen, sem pripravil seznam vseh aktivnih in rezervnih miličnikov ter ostalih civilnih delavcev, ki so v času vojne bili mobilizirani in so opravljali naloge na PM Tolmin. Seznam je napisan na koncu članka.

⁷ Križišče Perše, je bilo tudi v naslednjih dneh določeno kot stalna kontrola točka, kjer se je po potrebi izvedla popolna blokada.

⁸ Lokalna cesta na levem bregu Soče je bila pod stalno kontrolo miličniških patrulj.

obvestila, da je potrebno vse tri tovarnjake spustiti skozi vse ovire, oziroma morebitne zasede. Moram priznati, da smo vsi skupaj najprej kar malo »zagodrnjali«, nekateri so nam celo očitali, da nam je vojska ušla, čeprav ta očitke ni bil na mestu. Kasneje se je izkazalo, da je bila to modra odločitev in da je prevladal razum, saj bi lahko bile posledice nasilnega oviranja in morda tudi streljanja, zlasti za lokalno prebivalstvo zelo hude, kajti tudi JA v nadaljevanju ne bi več izbirala sredstev. Kasneje, sva se s komandantom območnega štaba TO Vitom BERGINCEM sestala na Tolminski postaji milice, kjer sva podrobno ocenila trenutno stanje.

Pritiski so se stopnjevali in JA je izzivala na razne načine. Tako se je celo dogajalo, da so nekateri častniki JA ponoči skrivaje obiskovali svoje družine, kar je povzročalo dodatno razburjenje med lokalnim prebivalstvom, v naših vrstah in med pripadniki TO. Novogoriško koordinacijsko skupino sem nenehno opozarjal na »sprehajanje« nižjih častnikov po Tolminu, predvsem pa na njihove provokacije, ki so jih sprožali z raznimi izjavami in gibanjem v določenih sredinah. Kmalu zatem smo od novogoriške koordinacijske skupine dobili dovoljenje za njihovo aretacijo - predvsem varnostnih častnikov JA. Glede na to, da smo vedeli za njihove lokacije oz. kraje zadrževanja in delovanja, sem takoj organiziral posebno bojno skupino aktivnih in rezervnih miličnikov, ki so v pičlih dveh minutah že ujeli varnostnega oficirja JA, kar na osrednjem trgu pred poslopjem pošte v Tolminu. Akcija je bila tako bliskovita in prepričljiva, da je požela močan aplavz kakih 40 mimoidočih in tam prisotnih ljudi.

Med pomembnejše dogodke na ožjem Tolminskem spada tudi zavzetje strelišča in skladišča hrane za konje v neposredni bližini Tolmina, in sicer na Poljubicu. Miličniki so na terenu prišli namreč do informacije, da se želi manjša enota JA predati. Skupaj s pripadniki TO smo organizirali bojno skupino in po približno 4 urah brez enega samega strela polovili pripadnike JA z vso bojno opremo. Pripadnikov Jugoslovanske armade je bilo 6 ali 7, vsi so bili oboroženi z avtomatskimi puškami, imeli so tudi en puško mitraljez in vsak pripadnik je pri sebi imel popolni bojni komplet streliva (150 nabojev). Uspešnost izvedbe akcije je narekovala tudi sorazmerno ugodna lokacija, vendar je bojna skupina miličnikov in teritorialcev v izogib tveganju najprej poskrbela za varnost ljudi v okolici tega objekta, samo zavzetje pa izvedla dosledno v skladu s taktiko in postopki, ki so predvideni za tovrstno delovanje. Tu moram posebej poudariti, da je ta lokacija JA, bila zelo moteč element, tako za lokalno prebivalstvo, kot tudi za nas in pripadnike teritorialne obrambe. Vodstvo tolminske kasarne je namreč zahtevalo hrano za njihove živali in s tem pritiskalo na nas, naj jim dovolimo izhode iz vojašnice. Glede na to, da je šlo za resen problem in možnost nepredvidljivih dogodkov ob morebitnem pojavu pripadnikov JA, sem po telefonu tudi pogovarjal z majorjem KOJIČEM, s katerim sva se pogovorila o navedenem problemu. Dogovor, ki sva ga sklenila, je vodstvo JA znotraj kasarne v Tolminu zatem tudi spoštovalo.

Precej znano je zavzetje skladišča orožja na Šentviški gori na Tolminskem, kjer so pripadniki TO zajeli enoto JA, ki je varovala skladišče. To jim je uspelo brez strela, brez žrtev in brez materialne škode. Takoj po zavzetju, sem se tudi sam odpravil do tega skladišča z namenom, da območnemu štabu TO zagotovimo ustrezno organizirano pomoč milice pri varovanju tega objekta. V skladišču sem se sestel s poveljnikom enote TO. Skupaj smo se dogovorili za konkretne aktivnosti in usklajeno medsebojno sodelovanje in obveščanje. Iz objekta skladišča, sem tudi vzpostavil telefonsko zvezo z komandantom območnega štaba Vitom BERGINCEM in mu prenesel dogovorjene naloge milice. Organizirane bojne skupine miličnikov, so na tem območju opravljale zlasti naloge patroliranja z namenom varovanja ožjega in širšega območja, zlasti pa so opravljale operativno in fizično varovanje prevozov orožja in eksploziva iz skladišča ter nazaj. Največ varovanja prevozov orožja in drugih eksplozivnih teles, je bilo s strani milice opravljeno prav po zavzetju tega skladišča, saj je teritorialna obramba prišla do zajetne količine teh sredstev, ki jih je takoj zatem distribuirala svojim bojnim enotam na terenu.

Pred zavzetjem skladišča, je enoto JA, ki je varovala navedeno skladišče vodil mlad častnik JA, s činom podporočnika. Po predaji je bil predan zbirnemu podcentru za vojne ujetnike, katerega je vodil Srečko ROSIČ, komandir postaje mejne milice Bovec⁹. Spomnim se, da je bil omenjeni častnik najprej pripeljan v Tolmin in sicer k stanodajalcu ČERNILOGARJU. Tu sem, skupaj z še enim miličnikom, opravil prvi informativni razgovor z njim in o vsebini poročal nadrejenim. Že naslednji dan je bil premeščen na drugo lokacijo, saj je obstajala resna nevarnost, da ga primejo vojaki iz vrst vojaške obveščevalne službe, katerih se je omenjeni častnik še posebej bal in mi je to zaupal tudi v najinem pogovoru.

Glede spremstva eksploziva, velja omeniti naslednji dogodek, ki je širši javnosti manj poznan. Opravila ga je bojna skupina miličnikov iz PM Tolmin in sicer je ta skupina dobila nalogo spremljati do vrha naložen tovornjak z 12 tonami eksplozivnih sredstev (protitankovske mine s tremi vžigalniki), ki ga je vozil PODGORNIK Rajko iz Tolmina. Tovor je bil najprej iz skladišča na Šentviški gori odpeljan v Spodnjo Idrijo, nato pa je bilo odločeno, da mora nazaj v skladišče na Šentviško goro. Tovor je spremljala skupina 4 miličnikov. Tudi sam sem se v tistem času skupaj z še enim miličnikom nahajal v bližini križišča na Markaduci, saj sva se pravkar vračala iz skladišča orožja na Šentviški gori. Iz križišča na Markaduci mi je vodja skupine policistov po UKW zvezi sporočil, da je začelo goreti v lesenem dnu tovornjaka. Pospesila sva odhod v navedeno križišče, kjer so ogenj že pogasili in dodatno ohlajevali nevarni material z vodo. Tu moram posebej poudariti, da so voznik in prisebna miličniška bojna skupina preprečili veliko katastrofo, saj so prav miličniki iz avtomobila prvi opazili dim in ogenj v spodnjem, lesenem dnu tovornjaka. Celotno območje smo nemudoma blokirali in s tem zavarovali širši del nevarnega območja. Z pogasitvijo ognja pa so bili voznik, miličniki in bližnje prebivalstvo rešeni pred najhujšimi posledicami v primeru, da bi prišlo do eksplozije. Tovor smo zatem ročno pretovorili na manjši tovornjak last MRAK Slavka, ki je bil tudi rezervni miličnik na PM Tolmin. Ves eksploziv je bil z navedenim tovornjakom nato odpeljan v skladišče na Šentviško goro, kjer je bil končno zopet na varnem.

Akcija selitve pekarnice Mlinotesta, ki je danes ni več na tej lokaciji in je takrat bila le nekaj metrov oddaljena od vojašnice, spada med dogodke, ki je bil pomemben ne le za miličnike in pripadnike teritorialne obrambe, ampak za celotno prebivalstvo Tolminske. Takratna direktorica tolminske pekarnice, je prišla na PM Tolmin in mi dejala, da je delo v pekarni tik ob vojašnici postalo prenevarno za zaposlene, poleg tega je vojska JA vsako jutro kar sama vzela kruh iz pekarnice. Dogovorila sva se, da pripravimo vse, da se delo pekarnice preseli na drugo lokacijo. O problemu pekarnice sem takoj obvestil komandanta območnega štaba TO Vita BERGINCA. Še isto noč je bila preselitev tudi

⁹ Takrat se je mejna postaja milice imenovala »Postaja mejne milice Bovec«, čeprav je njen sedež bil v Kobaridu, v objektu, kjer je deloval tudi oddelek milice Kobarid. Kasneje po vojni se je preimenovala v postajo mejne policije Kobarid.

izvedena. Akcijo selitve je budno spremljala in varovala bojna skupina miličnikov iz PM Tolmin. Pekarna je naslednji dan že delovala v Podmelcu v Baški grapi, kasneje pa tudi pekarna v Cerknem. Prenehanje peke kruha v Tolminu je tudi pomenilo, da vojska ni mogla več do kruha samovoljno.

Vsak premik vojske smo budno spremljali, poskus prijetja komandanta garnizije JA v Tolminu, majorja NIKOLAŠA, pa bo ostal zapisan kot neuspešen. Prvo obvestilo območnega štaba TO je bilo, da je bil prijet na Šentviški planoti skupaj z okoli 6-8 vojakov. Prijeli naj bi ga tamkajšnji pripadniki TO. Na podlagi informacije sem takoj formiral bojno skupino miličnikov in nemudoma smo se odpeljali z intervencijskim vozilom na dogovorjeno mesto. Dobili smo nalogo, da od TO prevzamemo majorja in ostale vojake JA. Ko smo prispeli na dogovorjeno mesto smo ugotovili, da major in vojaki niso bili prijeti in da je bila informacija napačno interpretirana. Nadalje smo ugotovili, da se omenjeni verjetno še vedno nahaja na Šentviški planoti, saj je bil nazadnje opažen tudi v gostilni na Pečinah. Takoj smo se podali v »lov« za njim, vendar se mu je uspelo še pravočasno izmuzniti in se pravočasno vrniti nazaj v kasarno, predvsem zaradi njegovega dobrega poznavanja Tolminske. Na PM Tolmin je zaradi tega dogodka postala aktualna besedna igra, in sicer: »Nikolaš-nikoli naš«.

Vseskozi smo spremljali dogajanje tudi znotraj vrat kasarne JA v Tolminu, kar je zlasti pripomoglo k temu, da smo pravočasno dobivali informacije o morebitnih pripravah na premik vojske iz kasarne. Naš opazovalec je bil skrit na podstrešju objekta SGG Tolmin, sedaj je v tej stavbi notariat. Na tej opazovalni točki je delo opravljalo veliko število miličnikov, ki so delo opravljali v izmenah. Tu moram še omeniti, da je bil objekt vojašnice in njena okolica zastražena oziroma blokirana s strani pripadnikov teritorialne obrambe in milice, ki je predvsem operativno varovala postavljeno blokado TO.

Tako smo prišli tudi do informacije, da se JA pripravlja na miniranje objektov z minometi iz kasarne na Tolmin, in sicer: sedež postaje milice, sedež sekretariata za ljudsko obrambo, občino, pošto ipd. Ponoči sem se zato priključil štabu TO, ki se je takrat nahajal v hotelu na Mostu na Soči in sodeloval pri načrtovanju napada na kasarno, pri tem pa sva bila zelo aktivna z Ernestom ŠTENDLERJEM, častnikom teritorialne obrambe in članom območnega štaba TO. Spomnim se, da sva preučila vse možne smeri napada in pri tem v veliki meri predvidela tudi možne izgube vseh borcev na naši strani. Napad ni bil izveden, ker se je tako odločila koordinacijska skupina v Novi Gorici, pa tudi trenutni varnostni dogodki so se preusmerili v povsem drugo smer.

Postaja milice Tolmin, je v takratnem času nudila tudi prostor, kjer so se pobegli pripadniki JA preoblekli v civilna oblačila. Od tu so bili v našem spremstvu odpeljani na tajno lokacijo v Dolenjo Trebušo, od koder so bili nato prepeljani dalje na druga zbirna mesta. Spomnim se, da smo nekega dne imeli na PM Tolmin kar med 20 in 30 vojakov JA, ki so pobegnili iz vojašnice v Tolminu, miličniška patrulja pa jih je izsledila na avtobusni postaji v Tolminu. Vsi so bili pripeljani na PM Tolmin, kjer so jih v nadaljnji postopek prevzeli delavci Sekretariata za ljudsko obrambo. V tem času je prišlo tudi do splošnega alarma, ki je opozarjal, da se bliža letalski napad. Vse vojake smo zato iz sprejemne pisarne preselili »na varno« kar v kurilnico PM Tolmin, kjer so počakali, da je nevarnost minila.

Izredna koncentracija, prisebnost in dosledno beleženje vseh prejetih obvestil, je bilo med vojno potrebno vršiti na delovni dolžnosti dežurnega na PM Tolmin. Na tem mestu so se beležile vse informacije in ukrepi ter izvajale napotitve bojnih enot milice na teren, oziroma njihovo prerazporejanje na lokacije, ki so v danem trenutku potrebovale našo prisotnost in določeno ukrepanje. Postaja milice Tolmin je bila tudi edina miličniška enota, kjer je bilo možno zaupne informacije v šifrirani obliki posredovati na Upravo za notranje zadeve v Novo Gorico oziroma od

nje prejeti enako pošto in jo tudi dešifrirati. Ves čas vojne je bil dežurnemu dodeljen tudi pomočnik dežurnega, običajno iz vrst rezervnih miličnikov.

Morala na naši strani je bila vse skozi na izredno visoki ravni in je, moram priznati, malce padla šele po zapustitvi miličnikov z mejnih prehodov na Učiji, Predelu in Robiču. Pogajanj s častniki in nižjimi častniki JA se je s strani milice na mejnih prehodih v glavnem udeleževal in jih vodil takratni komandir Postaje mejne milice Bovec, Srečko ROSIČ. Postaja milice Tolmin je v pomoč postaji mejne milice Bovec, za varovanje mednarodnega mejnega prehoda Robič poslala naslednje 4 rezervne miličnike, ki so opravljali naloge milice na prehodu tudi v najtežjih trenutkih. Sicer pa je bil v vojaškem smislu umik s teh prehodov taktične narave in v skladu z dogovorom z novogoriško koordinacijsko skupino. Kmalu se je pokazalo, da je bila to dobra odločitev, saj so policisti mejne prehode za kratek čas prepustili JA in odšli z vso bojno opremo, zaradi konfiguracije zemljišča pa je bilo te prehode precej lažje obkoliti kot braniti. Po umiku je bila JA tista, ki je bila v nekakšni kletki. Kasneje je Srečko ROSIČ prevzel vodenje zbirnega podcentra ujetnikov, ki je v času delovanja zamenjal več lokacij.

Ko se je zbirni center preselil v dijaški dom v Tolminu, je bilo potrebno organizirati tudi zunanje varovanje objekta in okoliša objekta v katerem so se nahajali vojni ujetniki. V ta namen sem komandirju zbirnega podcentra za vojne ujetnike Srečku ROSIČU odredil precejšnjo kadrovsko pomoč z miličniki PM Tolmin. Pri tem smo morali zaradi slabega zdravstvenega stanja enemu od častnikov JA zagotoviti tudi zdravila, ki naj bi jih omenjeni jemal redno, vendar je zaradi vojne in časovne stiske, predvsem pa zaradi pretrganih stikov z domačimi ni več jemal. Z skupino miličnikov sem odšel do žene navedenega in mu priskrbel nujno potrebna zdravila.

Na koncu naj poudarim, da je bilo moje sodelovanje z Alojzijem MOHARJEM, komandirjem oddelka milice v Kobaridu, Milanom RUDOLFOM, komandirjem oddelka milice v Bovcu in Srečkom ROSIČEM, komandirjem postaje mejne milice Bovec, odlično. Tudi sodelovanje z območnim štabom TO v Tolminu, je bilo na izredno visoki ravni, še posebej z njenim poveljnikom Vitom BERGINCEM in njegovimi sodelavci: Silvom HROVATOM, Ernestom ŠTENDLERJEM, Vojkom ŠTIHOM, Tomom MAGLICO in mnogimi drugimi, ki so delovali v območnem štabu in na terenu. Ravno tako, je bilo sodelovanje PM Tolmin zelo dobro s takratnim operativnim izvršnim svetom občine Tolmin, katerega predsednik je bil Pavel GREGORČIČ. Slednjemu je PM Tolmin nudila tudi nočitev v najbolj živčno - napetih dneh. Zelo dobra povezanost in medsebojna pomoč, se je vršila tudi z vsemi ostalimi subjekti uprave občine, podjetji, društvi in vsemi ostalimi na Tolminskem, ki so nam nudili razne oblike pomoči. Da je takratna Postaja milice Tolmin delovala učinkovito, je pravzaprav tudi zasluga občanov, ki so nas nenehno obveščali o premikih JA, pojavljanju sumljivih oseb in vozil, ter drugih varnostno zanimivih opažanjih.

Da v junijsko - julijski vojni leta 1991, na tem območju ni počil niti strel, kaže na to, da je takrat prevladal razum in ne groba sila.

Delovanje postaje milice Tolmin je bilo zelo odvisno od miličnikov in drugih delavcev, ki so v času agresije opravljali naloge na tej postaji. Njihova vzdržljivost je bila kar neverjetna, ne glede na pogoje, ki so bili v določenem času že na meji kritičnosti, zlasti glede nastanitve in pogojev za spanje. Vse sodelavke in sodelavci so v celoti izpolnili moje zaupanje in ne glede na nevarnosti, ki so pretile, so vse zaupane naloge opravili z odliko. V nadaljevanju so naštet po abecednem redu vsi sodelujoči v vojni na PM Tolmin.

Srečko ROSIČ¹⁰
Hasib HUSEINBAŠIĆ¹¹

AGRESIJA JLA, DOGODKI NA MEDNARODNIH MEJNIH PREHODIH ROBIČ, UČEJA IN PREDEL

Dne 27.06.1991 okoli 08.45 ure sta Komandir PMM Bovec Srečko Rosič in njegov namestnik Hasib HUSEINBAŠIĆ preko UKV zvez zaznala pogovor splošnih enot milice o premiku vozil JLA iz vojašnice v Tolminu. V telefonskem razgovoru z vodjo sektorja za mejne zadeve in tujce je bilo ugotovljeno, da gre za poskus zasedbe MMP s strani JLA, zato se je vodstvo PMM preselilo na MMP Robič in koordiniralo delo na ostalih MMP.

Glede na zaostrene varnostne razmere so bili na MMP Robič razporejeni trije aktivni in trije rezervni miličniki, na MMP Učēja en aktiven in en rezervni miličnik, na MMP Predel en aktiven in dva rezervna miličnika. Na vseh MP pa je bil prisoten tudi carinik.

s poudarkom na blokado ceste,

Po prihodu komandirja in namestnika na MMP Robič ob 10.00 uri je komandir takoj organiziral fizično varovanje ožjega območja MP, ki pelje iz smeri Kobarida. Konkretizirane so bile naloge vsakega miličnika in carinika. Prav tako je bil takoj prevzet nadzor nad telefonom carine.

Okoli 11.00 ure sta v bližino MP prispeli tovorno in terensko vozilo na katerem so se nahajali vojaki JLA. Približno 150 m pred MMP Robič sta bili omenjeni vozili zaustavljeni s strani komandirja in vodje izmene, ter vzpostavljen kontakt s komandirjem stražnice Staro Selo, zastavnikom Mladenom Jeličem in podporočnikom Vladom Donevom, ki sta poveljevala vojaškemu vodu. Jelič je takoj zahteval zaporo prometa preko MMP, tako za naše kot tuje potnike in dejal, da ima od nadrejenih ukaz o zasedbi MMP. Komandir Rosič je zahtevo zavrnil, hkrati je bila sprejeta pobuda, da se promet odvija neovirano. V času, ko je komandir opravljal telefonski

pogovor z načelnikom UNZ Nova Gorica, se je 30 vojakov JLA razporedilo v blokado nad mejnim preходом vključno z vso oborožitvijo.

Okoli 12.30 ure je Jelič ponovno zahteval, da se popolnoma zapre promet preko MMP Robič ter s

rec
aje mejne milice Bovec

tovornim vozilom zaprl del vozišča. Sprejet je bil načelen dogovor, da se dovoli vstop našim državljanom in izstop tujim, o čemer so bili tudi obveščeni italijanski mejni organi. Od tega trenutka dalje je vojska izvajala kontrolo potnikov na točki pri tovornem vozilu.

Podobna situacija se je odvijala tudi na MMP Predel in MMP Učaja, kjer sta v blokadi obeh MMP sodelovala voda vojakov JLA.

Preko dneva se je na MMP Robič oglasil častnik TO Hrovat Silvo, kateri je komandirju namignil, da bodo njihove enote blokirale širše območje MMP Robič, drugih informacij o dogodkih izven območja MMP pa vodstvo PMM ni imelo.

Tekom dneva so na MMP Predel in Učaja policisti na zahtevo oficirjev JLA zapustili objekte MMP, saj tudi v telefonskem razgovoru komandirju ni uspel dogovor, da bi miličniki obdržali nadzor nad MMP.

Ob 19.00 uri je bila opravljena zamenjava miličnikov na MMP Robič in sicer na ta način, da je namestnik komandirja odšel na OM Kobarid, kjer je novo izmeno seznanil z razmerami na MMP Robič, hkrati pa je na MMP dostavil tudi hrano. Nova izmena je štela 3 aktivne in 5 rezervnih miličnikov. Z novo izmeno sta ostala tudi komandir in namestnik. Okoli 24.00 ure sta Jelič in Donev brezpogojno zahtevala popolni nadzor na MMP Robič s tem, da carina in milica zapusti objekte MMP. Takrat je klicala tudi novinarka radia Slovenije, kateri je komandir dal okvirne podatke o razmerah na MMP Robič, ter ji ponudil za razgovor tudi Jeliča, vendar je ta razgovor z njo odklonil. Po tem dogodku je komandir Jeliču dejal, da se bo o zahtevi posvetoval z UNZ Nova Gorica in se bo striktno ravnal po ukazu nadrejenih. Jelič se je med tem vrnil do svoje enote na blokadnem mestu.

Komandir PMM je v razgovoru z načelnikom UNZ ocenil trenutno situacijo ter poudaril naslednje:

- z obstoječim moštvom in oborožitvijo, ki ga imajo na razpolago na MMP Robič bi bil vsak oborožen spopad usoden za moštvo na MMP;
- v kolikor je območje MMP dejansko blokirano s strani TO je za morebitno akcijo slednje ugodnejše, da ostane vojska sama na MMP, sicer bi se naše moštvo znašlo v navzkrižnem ognju;
- v kolikor Jelič ne bo dobil pomoči s strani specialnega voda zastavnika Vojinoviča in glede na Jeličevo psihično stanje, obstaja velika verjetnost, da se bo tekom naslednjega dne predal.

Po tem razgovoru je koordinacijska skupina na UNZ Nova Gorica odločila, naj moštvo zapusti MMP z oborožitvijo in zaupnim delom arhiva, prostori pa morajo ostati zaklenjeni. To se je okoli 01.00 ure ponoči tudi zgodilo. Pred zapustitvijo MMP je komandir v razgovoru Jeliču povedal, da je vzpostavljena močna blokada širšega območja MMP s strani enot TO, zato naj o svojem ravnanju krepko premisli.

Dne 28.06.1991 v jutranjih urah, ko je častnik TO Golob pripravljaval napad na Jeličevo enoto je komandir PMM o tem obvestil Likar Zdravka in ga hkrati seznanil, da se bo Jelič po vsej verjetnosti predal brez oboroženega posredovanja. To se je kasneje tudi zgodilo.

Ob 15.00 uri je PMM ponovno prevzela MMP Robič in ob prihodu je bilo ugotovljeno, da razen odstranitve slovenske zastave in napisa »Republika Slovenija« objekt ni bil poškodovan. Prehod je začel normalno delati ob 15.45 uri.

Mednarodni mejni prehod Predel in Učaja sta bila ponovno odprta dne 29.06.1991, potem ko so se vojaki JLA umaknili v vojašnico v Tolminu.

Poudariti je treba tudi vsestransko pomoč italijanskih varnostnih organov, predvsem policije in karabinerjev. Nudili so nam pomoč v prehrani, pripravljeni pa so bili tudi sprejeti miličnike in carinike v primeru napada nanje oziroma na mejni prehod. Osebnostno so prihajali na našo stran in se zanimali za naše potrebe.

Srečko ROSIČ¹²

Darko PETRIČ¹³

USTANOVITEV PODCENTRA ZA VOJNE UJETNIKE V OBČINI TOLMIN

S pričetkom agresije JLA na Tolminskem in posledično vse bolj aktivnim delovanjem enot TO in milice, je prihajalo do zajemanja pripadnikov enot JLA. Na začetku, je bil improviziran sprejem vojnih ujetnikov na različnih lokacijah v občini Tolmin. Z povečanjem števila zajetih, pa se je večala tudi problematika vojnih ujetnikov.

Dne 29.6.1991 je bil organiziran podcenter (center je bil v Novi Gorici) za vojne ujetnike v osnovni šoli Drežnica. Za komandirja podcentra vojnih ujetnikov, je bil z odločbo imenovan komandir postaje mejne milice Bovec Srečko ROSIČ. Za njegovega namestnika pa pomočnik komandirja oddelka milice Kobarid Darko Petrič. Upoštevajoč dejstvo, da nismo imeli nikakršnih izkušenj z delovanjem zbirnega centra so na začetku nastajale določene težave pri organizaciji centra. Podrediti se je bilo potrebno vsem določbam Mednarodnih konvencij, ki zagotavljale pravice vojnim ujetnikom. Poleg tega, da je bilo potrebno zagotoviti konspiracijo zbirnega centra, je bilo potrebno zagotoviti še vse potrebno za normalno življenje v centru (zdravniška služba, prehrana, zavarovanje centrov itd.). Zavedati se moramo, da so bili ujetniki mladi vojaki JLA in da se niso zavedali svojega statusa, predvsem pa so bili zavedeni glede njihovega delovanja pred zajetjem. Ob sprejemu slehernega

ujetnika JLA, je bil z njim opravljen razgovor, preverjeno zdravstveno stanje, predvsem pa so bili seznanjeni z svojimi pravicami.

Istovrstno z organizacijo zbirnega centra v Drežnici, je bila v tem okviru določena lokacija v Drežniških Ravnah, apartmajih Koren, kamor so se preselili zajeti oficirji JLA, ki so bili pred tem nastanjeni v gostilni Jazbec v Idriškem.

Samo delo v zbirnem centru, je bilo zelo zahtevno, saj so prihajali vojaki z različnimi zdravstvenimi težavami (nehigienske bolezni, predvsem pa so bili moralno in psihično prizadeti).

Potrebno je bilo nešteto pogovorov z posamezniki, tudi sredi noči, omogočen jim je bil stik z svojci preko telefona. Dvema zajetima oficirjema JLA, je bil omogočen tudi stik z družino, seveda pod strogimi varnostnimi ukrepi. Po drugi strani, pa je večkrat obstajala nevarnost pobegov, odkrit je bil tudi namen napada na stražarje, ki so varovali zbirni center.

¹² Srečko ROSIČ, v času osamosvojitvene vojne komandir Postaje mejne milice Bovec in tudi komandir zbirnega podcentra za vojne ujetnike.

¹³ Darko PETRIČ, v času osamosvojitvene vojne pomočnik komandirja oddelka milice Kobarid in pomočnik komandirja zbirnega podcentra za vojne ujetnike

Z naraščanjem števila vojnih ujetnikov so bili po nekaj dneh bivanja na Drežniškem prepeljani na novo lokacijo v dijaški dom v Tolminu. Tu so jim bili zagotovljeni vsi kriteriji mednarodnih konvencij. Oficirji JLA so bili nato zaradi grožnje gladovne stavke prepeljani v zbirni center Nova Gorica.

V podcentru na območju občine Tolmin je bilo sprejetih 79 vojakov JLA, od tega 4 oficirji, 8 vojakov pa je prestopilo v TO.

Na osnovi dogovorov med republikami so bili vojaki postopoma izpuščeni iz podcentra po narodnostih tako, da so bili dne 03.07.1991 izpuščeni še zadnji zajeti vojaki. Pri tem pa je treba poudariti, da so nastale težave z ujetniki srbske narodnosti saj so se le-ti počutili ogrožene, ker so ujetniki drugih republik že odšli. Po razgovorih z njimi in telefonskimi pogovori z njihovimi domačimi, je bil tudi ta problem rešen.

Pri organizaciji in delovanju zbirnega centra na območju občine Tolmin, je bilo vključeno veliko posameznikov iz vrst policije, TO in civilnega prebivalstva, ki so z največjo odgovornostjo izvrševali zahtevane naloge.

Pavel Gregorčič - VOJNA ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO 1991

Izvršni svet občine Tolmin in upravni organi – iz poročila Republiškemu sekretariatu za ljudsko obrambo

Z neprekinjenim dnevnim in nočnim dežurstvom se je pričelo 25.5.1991 v upravnem organu za notranje zadeve. Po 10.6. se je dežurstvo upravnega organa za notranje zadeve okrepilo še z delavci iz drugih upravnih organov. 28.6. je bilo uvedeno tudi stalno dežurstvo občinskih funkcionarjev.

Dne 27.6.1991 je ob 12.00 uri v oboroženem spremstvu 4 vojakov, z bajoneti na puškah, na sedež občinske skupščine prišel iz vojašnice v Tolminu kapetan Marković. Zaradi navodil, da vojaškim osebam ni dovoljen vstop v uradne prostore je bil zaustavljen na vhodu v skupščino. Zahteval je razgovor s predsednikom skupščine. Ob zaustavitvi je razporedil vojake na različna mesta ob vhodu v zgradbo. Ker ni bilo predsednika skupščine, je bil sprejet pri predsedniku IS, kjer sta sodelovala še Zdravko Likar in Dušan Jug. Postavil je

zahtevo, da se do 14.00 ure odstrani blokada na cesti v vojašnico, priklopi elektrika, telefon in voda vojaškemu objektu, ker bodo v nasprotnem primeru blokado razstrelili. Z njim je bil tudi zastavnik Veličković. Povedali smo jim, da to ni v naši pristojnosti in da bomo o tem obvestili nadrejene.

Ob 16.00 uri smo ocenili, da pošljemo v garnizon delegacijo z namenom, da jim povemo, da smo njihove zahteve posredovali pristojnim organom, da ugotovimo, kakšne so razmere v garnizonu in katere starešine so v garnizonu. V garnizon sta odšla predsednik IS Pavel Gregorčič in Dušan Jug. Naše ocene in ugotovitve smo posredovali UNZ in TO. Komandant m.Nikolaš kljub temu, da je bil v garnizonu, razgovoru ni prisostvoval.

Posredovana je bila tudi naša opredelitev, da jim je prepovedano gibanje izven vojašnice, ker jim varnosti ob izhodu ne zagotavljamo. Možen je samo izhod ene starešine za zvezo do občinske skupščine.

Vse dni je potekalo naše informiranje do načelnika štaba TO in komandirja policijske postaje. To vlogo je vršil predsednik IS občine.

Konec junija in vse do začetka avgusta so bili prekinjeni vsi dopusti delavcev upravnih organov.

Upravni organi so v času agresije (od 27.6. pa do 5.8.1991) imeli podaljšan delovni čas na 12 ur dnevno. Državni praznik 4.julij je bil delovni dan. Delavci s pooblastili posameznih upravnih organov so morali biti dosegljivi tudi izven delovnega časa.

Izvršni svet je v obdobju od 25.6 pa do 5.8.1991 organiziral stalno dežurstvo, ki so ga opravljali profesionalni funkcionarji in drugi imenovani člani upravnih organov.

V obdobju od 27.6. do 15.7. je Izvršni svet zasedal dvakrat dnevno v profesionalni zasedbi članov in odredil ukrepe, ki so jih narekovala razmere (proračun, blagovne rezerve, organizacija centra za prebegle vojake, organizacija dela ustanov in podjetij, pomembnih za delo in življenje ljudi, spremljanje razmer z vojaškega področja itd.).

Od 15.6. do 2.8.1991 je upravni organ izvajal neprekinjeno dežurstvo zaradi pogojev zavarovanja dela, objektov in kontrole gibanja strank v upravnih organih.

Delavci upravnih organov so bili operativni izvrševalci v centru za prebegle vojake, ki je deloval neprekinjeno 24 ur dnevno.

Na podlagi navodil koordinacijske skupščine Republike Slovenije je Izvršni svet dne 30.6.1991 imenoval operativni sestav Izvršnega sveta za prevzem in koordinacijo vseh nalog. Predsednik IS je izdal odredbo za sledeče člane:

- Pavel Gregorčič – predsednik
- Jože Janež – podpredsednik
- Dušan Jug – pomočnik predsednika za operativne, organizacijske in izvršilne naloge ter naloge področja obče uprave
- Janko Koren – področje LO
- Milena Brešan – področje NZ
- Božidar Rustja – področje urejanja prostora
- Marta Stavanja – področje financ
- Marta Šorli – tajnica

Podaljšanje časa dela upravnih organov in operativnih dežurstev v Izvršnem svetu in posebej v upravnem organu je bilo prekinjeno 5.8.1991.

V mesecu avgustu je potekala vrsta aktivnosti za razreševanje nastalih perečih problemov in tudi zaradi zaostanka tekočega dela. Razmere na področju družbenih dejavnosti so zahtevale analize stanja in predložitev zahtev po spremembah (rebalansu) proračuna. Prav tako so se v zaostrenih finančnih razmerah znašli tudi drugi uporabniki občinskega proračuna. Nove nastale razmere po pretekli agresiji so zahtevale vrsto poročil za posamezne sektorje pripadajočim republiškimi ministrstvom. Prav tako so bili potrebni obračuni posameznih stroškov, ki so nastali zaradi vojne.

Tako je bilo v mesecu avgustu možno le delo koriščenje dopustov, daj samo tekoče delo narekovalo prisotnost večine odgovornih funkcionarjev kot tudi zaposlenih delavcev upravnih organov.

Dne 4.7. so prišle na obisk k vojakom matere in Srbije. Sprejela jih je zadolžena ekipa Rdečega križa (Golja, Kručilova, Dolenc). V spremstvu mater v avtobusu je bil podpolkovnik Mancev, ki je bil v preteklosti starešina v Bovcu. Pridružil se jim je v Zagrebu in je med obiskom imel do ekipe Rdečega križa aroganten odnos.

Starešine v vojašnici so matere o stanju na karavlah in v vojašnici lažno informirali, češ da so vojaki – njihovi sinovi brez prehrane, vode. Starši so te izjave drugi dan po obisku na karavli v Breginju in Logu po Mangartom ter tudi v sami vojašnici negirali.

Tolmin, oktober 1991

Drobne slike iz desetdnevne vojne za samostojno Slovenijo

Pod večer 26.junija smo na Trgu maršala Tita v Tolminu slavnostno zasadili lipo v čast samostojni Sloveniji. Predsednik Skupščine občine Tolmin dr. Viktor Klanjšček je imel slavnostni govor. Slavili smo pozno v noč na terasi hotela Km. Domov na Vrsno sem prišel po drugi uri zjutraj 27. junija.

Nekaj pred osmo uro zjutraj me je poiskal kurir enote TO, ki je bila nastanjena v počitniškem domu na Črešnjah. Naj se takoj javim na sedežu občine, je bilo sporočilo, enote JNA so šle iz kasarne v Tolminu! Gledam po dolini Soče, prešinejo me slike iz pripovedi na čas 24.oktober 1917 - podobno so visele raztrgane megle nad dolino! Torej gre zares, si rečem - krvavo zares, za nas, za našo državo Slovenijo, za naš slovenski narod!

Na upravi občine Tolmin je bilo čutiti v pogledih zaposlenih vprašanja, zaskrbljenost, vendar je potekalo delo normalno. Od sodelavcev sem zbral informacije, ocenjeval, kako bomo ukrepali v okviru pristojnosti civilne oblasti za primer vojnega stanja, pozanimal sem se, kaj počnejo moji kolegi v drugih občinah.

Stopil sem osebno do policijske postaje v Tolminu, se dogovoril s pomočnikom komandirja Aleksandrom Vončina za način medsebojnega obveščanja, da bi bilo naše delovanje učinkovito.

Nekaj po enajsti uri me kliče kolega Milan Božič iz Idrije po telefonu; sprašuje, kako je pri nas v Tolminu, da je v Idriji vse mirno, pravi. Rečem mu, da pri nas ni tako, da je vojska JNA izšla iz kasarn in da smo pripravljeni na vse. Rečem mu še, naj ne kliče vraga, saj ponavadi pride sam in očem ne bi verjel, že se pojavi na vogalu upravne stavbe oficir JNA s štirimi oboroženimi vojaki! Prekinem razgovor.

Oficir razporedi vojake pred vhodom v stavbo od vhoda ob topolih, sam vstopi v stavbo. Po usklajevanju in posvetovanju je vodstvo občine Tolmin sprejelo odposlanca JNA iz vojašnice v Tolminu, kapetana 1. klase Markoviča. V položaju mirno je prenesel sporočilo, da je vojska JNA v vojnem stanju s slovenskim narodom in da zahteva, da takoj odstranimo vse barikade okrog vojašnice in drugih cestah, da bi se vojska lahko neovirano gibala pri izpolnjevanju svojih nalog. O izvršenem naj sporočimo v vojašnico do 14.00 ure istega dne.

Odgovorimo, da to ni pristojnost civilne veje oblasti, da se bomo posvetovali in odgovorili.

Sklical sem sejo Izvršnega sveta občine Tolmin v izrednih razmerah. Pretresemo razmere, ugotovimo stanje, da naše aktivnosti morajo podpirati akcije vojaških in policijskih struktur, saj gre za obrambo naše Slovenije!

Ob 14.00 uri sem šel na razgovor v vojašnico v Tolminu v spremstvu člana IS Zdravka Likarja. Pričakal nas je poveljnik vojašnice major Nikolaš s svojimi častniki in podčastniki (obveščevalci). Povedal sem mu, da barikad ne bomo odstranili, prav tako ne bomo prik1apljali vode ne izvajali drugih njihovih zahtev. Ponovili so svoje prvotne zahteve, bili pri tem dokaj arogantni, rekoč, da bodo z vojaško silo odstranili kar jih ovira. Mirno sem mu odgovoril, da bo to pač njihova odločitev, za katero posledic ne morem predvideti. Do 17.00 ure imamo

skrajni rok za izvedbo njihovih zahtev, to je bila njihova zadnja zahteva. Po prihodu iz vojašnice mi je Likar dejal, da ima poziv in se mora takoj javiti na vojaški položaj.

Ob 17. 00 uri sem šel ponovno na razgovor v spremstvu Dušana Juga, ki sem ga določil za operativnega pomočnika. Iz hodnika vojašnice sem v neki pisarni bežno videl skozi priprta vrata majorja Nikolaša. Sprejel nas je kapetan I.klase Trkulja s častniki s prejšnjega razgovora ob 14.00 uri. Začutil sem v njihovih vrstah negotovost; ponovil sem prejšnje odgovore. S tem sem moje obiske v vojašnici zaključil.

Po 20.00 uri sem šel domov na Vrsno po najnujnejše osebne stvari. Peljal me je spotoma poveljnik štaba TO Vito Berginc. V vasi Selce sva se ustavila, kjer je poveljnik Berginc dal še zadnje napotke vodu, ki se je pripravljala za odhod na položaje pri Robiču. Poznal sem večino mož in fantov, tesno mi je bilo pri srcu ob misli na jutrišnji dan. Po 23. 00 uri sem se vračal z Bergincem proti Tolminu. V tem času je v Posočju divjalo neurje, po cesti je ležalo polomljeno in izruvano drevje. Berginc je bil spremenjen, molčeč. Že proti Tolminu sem ga vprašal, kaj je tako zaskrbljen. Da bo jutrišnji dan, dan odločitve, lahko tudi s krvjo, je iztisnil iz sebe. Molčala sva oba.

Predlagal sem kratek informativni sestanek na policiji, da si izmenjamo najnujnejše informacije med vodstvom TO, policijo in IS. Sestanek je bil ob 01.00 uri zjutraj 28.junija. Preostali del noči sem bil na Mostu na Soči. Zasedal je štab TO, kjer sem bil navzoč. Okrog 04.00 ure zjutraj so odločili, da ne izvedejo napada na zaseden mejni prehod Robič, ker je ocena, da se bo enota vojske JNA na meji prisiljena predati najkasneje tekom dneva. Kasneje sem izvedel, da je bila predaja izvršena okrog poldneva. Okno v svet je bilo odprto 28.junija 1991!

V naslednjih dneh je bilo veliko aktivnosti. Pomembno akcijo smo že 28.junija sprejeli skupaj z podjetjem Alpkomerc, ko smo razvozili po vaških trgovinah osnovna živila, da ne bi prišlo do mrzličnih nakupov živil. Ljudje so ostali mirni in prisebni. V živo sem občutil, da dejansko gradimo vsi nov skupen dom!

Zelo nas je zaposlilo, da smo ustrezno poskrbeli za vse ujete in pobegle vojake. Poskrbeti smo morali za nastanitev, prehrano, prevoze, obleke, vozne karte, kajti veliko smo jih napotili na njihove domove v bivših republikah Jugoslavije. V živo smo se soočili z določili Ženevske konvencije glede ujetnikov, temeljito smo jo proučili, da ne bi bili pozneje deležni kritike zaradi nespoštovanja določil. V moji pisarni smo organizirali pogajanja med poveljstvom TO in predstavniki JNA iz vojašnice v Tolminu. Policijo sem prosil za zavarovanje koridorja med vojašnico in občino. Pogajanja so bila neuspešna, niso hoteli predati vojašnice in obmejnih postojank (karavle). Stavbo uprave občine Tolmin smo zapustili, samo v tistem času, ko so sile TO obkolile vojašnico in je bila bližina stavbe prenevarna ob morebitni vojaški akciji. Umaknili smo se na rezervno, bolj varno lokacijo.

Spomnim se pristrčnega dogodka, ko nas je v Tolminu obiskala v dneh po odprtju mejnega prehoda Robič delegacija zamejskih Slovencev. V dobrohotni skrbi za nas nam je pri srčni profesor Viljem Černo prinesel v vrečki štruco kruha, salamo in steklenico vina. Da ne bomo lačni in žejni v teh težkih dneh, nam je dejal. Vsi smo se od srca nasmejali. Dejansko so težko razumeli, kaj se pri nas dogaja.

V prvih dneh julija 1991 je sprejel predsednik Videmske pokrajine gospod Venir delegacijo zamejskih Slovencev, v kateri sva bila tudi udeležena z novinarko Dela gospo Katjo Roš. V Podbonescu sva presenečeno srečala tank, ki je peljal proti meji. Nazaj grede nama je zelo

čudno deloval vkopan tank tik za mejnim prehodom s topovsko cevjo obrnjeno proti Sloveniji. Pomoč za vsak slučaj! Predsednika gospoda Venirja sem informiral o stanju v Posočju in izrazil naše prepričanje, da bomo uveljavili našo mlado državo Slovenijo.

Veliko je že znanih dogodkov in drobnih slik iz tistega desetdnevnega obdobja vojne za Slovenijo, ki bi jih bilo vredno ohraniti pred pozabo. V spodbudo mi je ugotovitev iz tistega časa, da smo nekako vsi s polno prizadevno st jo naravnali svoje ravnanje, da uresničimo svojo državo Slovenijo. Prepričan sem, da smo ravnali prav. Ta čas moramo ohraniti v našem spominu, za naše današnje in jutrišnje ravnanje, da bi znali razpršiti meglo nad dolinami in hribi!

Kobarid, 05.12.2001

Pogled nazaj na čas osamosvojitvene vojne za Slovenijo

Čas 17 let naredi svoje: nekateri spomini obledijo, posamezni dogodki gredo v pozabo, nekateri dogodki se zbistrijo in ostajajo trajno v spominu.

V spomin in dušo se mi je utrnila slika tistega prvega dne agresije 27.junija 1991, ko so me sodelavci v upravi občine spraševali s tesnobo v očeh, kaj se lahko zgodi, kaj naj storimo. Morda je bilo kje čutiti tudi strah v tej negotovi situaciji, kar je človeško normalno. V takih situacijah je potrebno pokazati ljudem osnovni cilj in pot. Prepričan sem, da smo se takrat vsi zavedali, da je naš cilj samostojna Slovenija, naloga uprave in IS pa zagotoviti delovanje civilne oblasti v izrednih razmerah. Na dan agresije 27.junija je ob 13.00 uri že zasedal Is v sestavi za vojne razmere in sprejel napotke za zahtevan obisk v kasarni JLA. Ocenjujem, da smo nalogo uspešno opravili, zato bi izrazil svojim sodelavcem vse priznanje in zahvalo za požrtvovalno delo.

Situacija na Tolminskem in na mejnih prehodih

Saj ne moremo prav verjeti, vendar je res. Vse to vidimo in občutimo tudi Tolminci. Ta nesmiselna vojna nas ni obšla, čeprav k nam ni segla v vsej svoji grozoti.

Slovenska teritorialna obramba in policija sta na Tolminskem dovolj številčni in razporejeni tako, da sta pripravljeni na zaustavitev vojaškega napada, če bo do tega prišlo. Po cestah so postavljene blokade za preprečitev premika vojaške tehnike, tako, da je promet omejen ali ponekod celo nemogoč. Med Tolminom in Kobaridom je promet možen delno po glavni, delno po stranskih cestah.

Vojakov v mestu ni. Le prvi dan agresije smo pred enim od stanovanjskih blokov videli dva vojaka v bojni opremi. V naslednjih dneh smo v mestu občasno videvali le slovenske policiste in pripadnike teritorialne obrambe.

Med slovensko teritorialno obrambo in policijo na eni, ter vojsko na drugi strani, se odvija predvsem težka psihološka vojna. Tolminska kasarna je pod stalnim nadzorom teritorialne obrambe, tako, da oboroženi vojaki ne morejo iz nje. Vsak dan pa se dogaja, da iz nje beži-

jo neoboroženi vojaki, ki se nato predajajo slovenski teritorialni obrambi. Bolj spremenljiva je situacija na mejnih prehodih. Na začetku agresije je vse zasedla vojska, kasneje pa je teritorialna obramba ponovno prevzela Robič, Predil in Livek. Ti trije mejni prehodi so tudi odprti za promet. Pod kontrolo

agresorske vojske pa je dalj časa ostal prehod Učēja, ki pa je v tem trenutku že odprt. Vsi ti dogodki so se vrstili brez streljanja, zato ni bilo mrtvih, ne ranjenih. V tem času je bilo zajetih približno sedemdeset vojakov in nekaj častnikov ali podčastnikov; približno enako število vojakov pa je samo zapu-

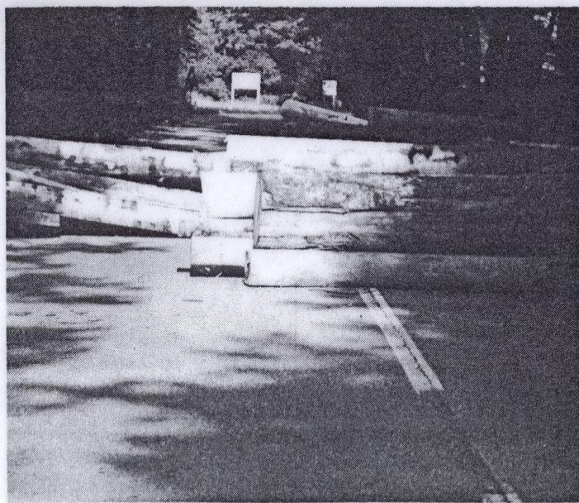
stilo svoje enote in se predalo.

V samem Tolminu je ozračje sicer tesnobno, čuti se nelagodje ljudi, vendar kljub temu vse, razen prometa, deluje relativno normalno. Promet z osebnimi avtomobili je redkejši, tovornjaki in avtobusi pa so obstali. Zaradi varnosti je prekinjeno obratovanje tolminske pekarnе, ki je le nekaj metrov oddaljeno od vhoda v kasarno. Kljub temu je preskrba s kruhom nemotena.

Na ulicah Tolmina sicer ni opaziti preplaha, vendar se ljudje zavedajo resnosti položaja. To se lepo vidi tudi pri vsakdanji maši, kjer je udeležba iz dneva v dan večja. V teh dneh so se darovale tudi že tri sv. maše za domovino, in vsakič je bilo v cerkvi še več ljudi kot običajno.

Ko se vsak po svojih močeh trudimo za čimprejšnjo rešitev te težke situacije, se sprašujemo, kdaj se bo to brezumje končalo. Predvsem nas skrbi nepredvidljivost armade, ki jo tudi žrtve lastnih mladih in še ne dovolj izurjenih vojakov ne prizadenejo veliko, vsaj tako kaže njihovo ravnanje. Bojimo se nadaljevanja vojne, kar bi pripeljalo do novih žrtev na obeh straneh.

ju

Blokade na cesti Robič - Kobarid.

Spomnim se mučne zadrege, kako naj zagotovim za IS nujne informacije o dogajanju na območju celotne občine Tolmin, da bi lahko učinkovito delali. Pomočniku policijske postaje Tolmin Aleksandru Vončina in poveljniku TO Vitu Bergincu sem predlagal, da se vsaj enkrat dnevno dobimo na skupnem koordinacijskem sestanku. Predlog je bil sprejet in pokazal se je kot dober in nujno potreben v takih razmerah.

Spomnim se situacije, ko sem se vprašal, kje naj prespim vsaj nekaj ur za počitek, saj zaradi blokad cest in splošne nevarnosti, nisem mogel dnevno odhajati na svoj dom na Vrsnem. Prvi teden agresije sem prespal po nekaj ur na policijski postaji v Tolminu. Med spanjem sem se počutil varnega, za kar sem jim še danes hvaležen.

Spomnim se, da je 28.junija popoldne nastal med občani preplah, češ, da prihaja tankovska enota JLA iz smeri Idrije, da je en tank že na železniški postaji Most na Soči, da bodo vojaki iz kasarne v Tolminu napadli z minometi policijsko postajo, bencinsko črpalko, zvonik cerkve in podobno. Policija je hitro ugotovila, da so informacije lažne, plod dela simpatizerjev JLA in Jugoslavije. Ljudje so ostali mirni.

Spomnim se sovražnega vzdušja mater iz Srbije, ki so prišle na obisk svojih sinov – vojakov JLA. Takrat sem v živo spoznal moč propagande. Po srečanju s svojimi sinovi v kasarni in karavlah je bil njihov izraz na obrazih in očeh drugačen – bile so pomirjene.

Do danes se mi prepričanje, da je bila osamosvojitev Slovenije potreben korak za preživetje slovenskega naroda ni omajalo. Kasnejši dogodki v bivši skupni Jugoslaviji so potrdili, da je bil to nujen korak. Plebiscitna odločitev državljanov Slovenije je bila premišljena in racionalna, čeprav nas ob tem prežemajo domovinska čustva. Danes bi se sam enako odločil kot v času osamosvajanja. Z ohranjanjem spomina na preteklost bomo pripomogli zagotoviti prihodnost naše mlade države Slovenije.

Vrsno 21.maja 2008

Bivši predsednik
IS občine Tolmin
Pavel Gregorčič

DELOVANJE CIVILNE OBRAMBE IN DRUGIH CIVILNIH STRUKTUR

Janko Koren

1990 - 1991

SKUPŠČINA OBČINE TOLMIN – IZVRŠNI SVET

SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO OBČINE TOLMIN

Sestav sekretariata:

1. Janko Koren	sekretar sekretariata za ljudsko obrambo.
2. Vojko Štih	referent za obrambno načrtovanje.
3. Danijel Pavletič	referent za vojaške zadeve in mobilizacijo.
4. Tomo Maglica	referent za naborne zadeve.
5. Slavko Golob	referent za zveze, kripto- zaščito in opremo.
6. Milan Leban	referent za civilno zaščito.
7. Zmaga Lipušček	referentka za splošne zadeve.

Sekretariat za ljudsko obrambo je pokrival teritoriji bivše tolminske občine z 39 Krajevnimi skupnostmi.

Ob zaostritvi političnih razmer v bivši Jugoslaviji je Republika Slovenija na obrambnem področju prevzemala aktivno politiko in s spremembo zakonodaje vzpostavila lastni koncept obrambe. Sekretariat za obrambo je v okviru svoje pristojnosti izvajal vse zastavljene naloge in uspel v zahtevanih rokih pripraviti podlage

za realizacijo ukrepov Predsedstva republike Slovenije iz meseca maja 1991. leta.

Ob upoštevanju navodil in navodil, sprejetih na številnih posvetih, ki jih je organiziral Republiški sekretariat za obrambo s predstavniki Občinskih upravnih organov za obrambo, ob neposredni obdelavi ukrepov za pripravljenost in aktivni in vsestranski pripravljenosti delavcev sekretariata za obrambo za izvajanje zastavljenih nalog, je ob agresiji na Republiko Slovenijo in vse do preklica ukrepov delo potekalo koordinirano in tekoče.

S premestitvijo orožja TO v skladišče JLA v maju 1990 je bilo dejansko odvzeto tudi orožje, last sekretariata za obrambo, ker je bilo le-to skladiščeno skupaj z orožjem TO.

16. maja 1990 mi je komandant OŠTO, major, Bric Marjan, sporočil, da so po ukazu RŠTO in PŠTO morali oddati orožje, last TO, v skladišče tolminske vojašnice. Oddati bi morali tudi orožje sekretariata za LO. Sklenil sem, da brez navodil Rep. sekretariata za LO ne bomo oddali orožja, ki je hranjeno v prostorih sekretariata za LO.

22. maja 1990 je Predsedstvo SRS sklicalo posvet predsednikov Občinskih skupščin in sekretarjev za SLO. Posvet sta vodila predsednik RS, Milan Kučan in sekretar RSLO, Janez Janša. Obrazložen je bil postopek pri predaji orožja TO in odgovornost tistih, ki so izdali tak ukaz (RŠTO). Komandanti OŠTO so le izpolnjevali povelje nadrejenih. Prične se reorganizacija TO.

9. julij 1990, Poljče- posvet sekretarjev za SLO. Posvet je vodil g. Jelko Kacin, namestnik sekretarja RSLO. Vršilec dolžnosti načelnika TO bo Slapar Janez. Odpoklic iz JLA za aktivne slovenske starešine. Nadomestno služenje nabornikov v TO in LM. 95% nabornikov naj ostane v Slovenji.

*26. september 1990. Posvet RSLO. Pristojnost za TO prevzema RSLO. V.d. načelnika RŠTO je Slapar Janez. Nadaljujejo naj se vaje TO. Imenovanje načelnikov narodne zaščite(NZ). Aktiviranje NZ le po ukazu J. Janša ali J. Kacina. Ukinemo se **Sveti za SLO** ??(pokrajinski odbori), naloge le teh prevzamejo občinske skupščine in Izvršni sveti.*

22. november 1990. Poljče- posvet sekretarjev za LO. Posvet je vodil Janez Janša, sekretar RSL. Osnutek Zakona o Obrambi in zaščiti. Janez Slapar- vizija nove TO.

27. november 1990. Poljče- posvet sekretarjev za LO. Posvet je vodil Jelko Kacin, namestnik sekretarja RSLO. Varnostne razmere v Slovenji. Ultimatum Predsedstva SFRJ: ukinitve nelegalnih štabov TO, prenehati z vajami TO, do 28.11. predati vso orožje TO. Naloge: Stalna dosegljivost delavcev za LO- referenta za MOB in za zveze. 75% orožja last SLO oddati TO.

2. december 1990. Poljče – posvet sekretarjev za LO je vodil Jelko Kacin. Zavarovati sedež Občine. Prepoved vstopa starešin JLA. Preseliti in zavarovati naborno evidenco. Pripraviti dokumente za aktiviranje nekaterih enot TO.

S premestitvijo orožja TO v skladišče JLA, v maju 1990. leta, je bilo dejansko odvzeto tudi orožje, last sekretariata za ljudsko obrambo, ker je bilo le- to skladiščeno skupaj z orožjem TO.

V aktivnostih za ponovno pridobitev orožja, last SLO, so potekali razgovori s predstavniki JLA, ki pa so naše zahteve zavračali.

Komanda Planinske brigade v Kranju, je 13. decembra 1990 ponovno zavrnila naš telefonski zahtevek in se sklicevala na ukaz Komande Ljubljanskega korpusa. Neuspešno je bilo tudi posredovanje namestnika sekretarja RSLO, Jelka Kacina .

Republika Slovenija
 Republiški sekretariat za ljudsko
 obrambo

depeša
 sifrirano
 oddati takoj

številka: 801/377/1-18060
 datum: 8.12.1990

predstojnikom upravnih organov za ljudsko obrambo

na podlagi 16. člena odloka o organizaciji in delovanju sistema
 za opazovanje in obveščanje v republiki sloveniji (ur. list rs,
 stev. 10/90) izdajam naslednjo

o d r e d b o

1. od 10.12.1990 od 07.00 ure upravni organi za ljudsko obrambo
 občin uvedejo neprekinjeno - 24 urno delovanje občinskih
 centrov za obveščanje.
2. občinski centri za obveščanje celje, nova gorica, postojna,
 trbovlje, munska sobota, kopar, slovenj gradec in brezice
 delujejo hkrati kot pokrajinski centri za obveščanje.
3. odredba velja do preklica.

p. s. ob aktiviranju takoj vzpostavite zvezo tudi z občinskimi
 stabi za teritorialno obrambo in postajo milice, kopije odredbe
 pa vročite tudi komandantom teritorialne obrambe.

Janez Jansa
 Republiški sekretar

REPUBLIKA SLOVENIJA
 REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA
 LJUDSKO OBRAMBO

DEPEŠA
 SIFIRANO
 ODDATI TAKOJ

ŠTEVILKA: 801/377-18059
 DATUM: 8.03.1990

VSEM PREDSTOJNIKOM UPRAVNIH ORGANOV ZA LJUDSKO OBRAMBO
 V SKLADU Z NASTALIMI VARNOSTNIMI RAZMERAMI ODREJAM:

1. OD PONEDELJKA 10.12.1990 OD 7.00 DALJE PREKO OBČINSKIH
 PRISTOJNIH ORGANOV (ZA OBČO UPRAVO IPD) ZAGOTOVITE USTREZNO
 VARNOSTNO VRATARSKO SLUŽBO V OBČINAH IN DRUGIH OBJEKTIH V
 KATERIH JE SODEJ ULO.
2. DO NADALJNEGA JE PRIPADNIKOM JLA DOVOLJEN VSTOP V PROSTORE
 ULO SAMO PO PREDHODNI NAJAVI IN Z IZREKNIM POŠARNICNIM
 DOVOLJENJEM REPUBLIŠKEGA SEKRETARIATA ZA LJUDSKO OBRAMBO.
3. VRATARSKA OZIROGA VARNOSTNA SLUŽBA MORA V ZVEZI S PREDVIDENIM
 PRIHODOM ORGANOV JLA RAVNATI PO NASLEDNJEM POSTOPKU:
 - DOSELEDO ZAGOTOVITI NADZOR NAD VSEMI OBISOVALCI UPRAVNE
 ZGRADBE,
 - IDENTIFICIRATI PRIHOD PREDSTAVNIKOV JLA S TEM, DA MORA
 USTOVITI VARNOSTNIKI IME, CILJ, FUNKCIJO IN NAREN PRIHODA
 OBISOVALCEV,
 - VRATAR PREKO PREDSTOJNIKA, NAMESTNIKA ALI DELAVCEV
 VOJASKEH ZADEV, KI SO DOSEGLJIVI PREVERJATI, CE SO IZPOLNJENE
 POGOJI Z TOČKE 2. 1.
 - CE NIŠO, VARNOSTNIK PREPOVE VSTOP V PROSTORE ULO.
4. CE PREDSTAVNIKI JLA NE USTVOVAJO PREPOVEDI VSTOPA IN
 POSKUSAJO Z NABELEŽENI VSTOPNI V UPRAVNI ORGAN ZA LJUDSKO
 OBRAMBO, VARNOSTNIK POKLIČE POSTAJO MILICE IN ZARTEVA
 INTERVENCIJO.
5. SELE V NASLEDNJI STOPNJI, CE SE PRIŠLO DO KONFLIKTA, ALI
 TAKOJENEGA VSTOPA PRIPADNIKOV JLA S SILO, SE ZARTEVA
 INTERVENCIJA ENOTE TERITORIALNE OBRAMBE V SKLADU Z NAVODILI,
 KI JIM IMAJO OSTO.
6. S TO DEPEŠO SEIZNANITI KOMANDANTE TERITORIALNE OBRAMBE IN
 KOMANDIRJE POSTAJ MILICE S SPLOŠNIM DELOVNIM PODROCIEM.
7. V NOBENEM PRIMERU NE SKE PRITI DO UPORABE SILE, PREŠEN JO
 UPORABIJO PRIPADNIKI JLA.
8. V PRIMERU UPORABE SILE, UOLO TAKOJ IZVRŠIJO MOBILIZACIJO
 DODATNIH, VNAPREZ DOLOČENIH ENOT TERITORIALNE OBRAMBE.
9. VSI OSTALI UKREPI IN NAVODILA, DANI DOSEJ OSTATEJO V VELJAVI
 IN SE IZVAJAJO DO PREKICA.

JANEZ JANSA
 REPUBLIŠKI SEKRETAR

Dne 13.12.1990 je sekretariat za obrambo Občine Tolmin poslal komandi Planinske brigade v Kranju in VP 1098/10 v Tolminu pisno zahtevo za prevzem orožja, last upravnega organa za obrambo, skladiščenega v tolminski vojašnici.

13. december 1990. je Vojko Štih, referent za obrambno načrtovanje, vprašal, zakaj ne dvignemo skladiščenega orožja v tolminski vojašnici, last SLO. Odgovoril sem, da s strani RSLO nismo dobili ne pisnega ne ustnega ukaza za dvig orožja. Sledil je telefonski klic RSLO, v katerem me je namestnik rep. sekretarja za LO, Jelko Kacin, zadalžil, da v roku dveh ur dvignemo in prevzamemo orožje, last sekretariata za LO. Osebnost sem odšel v garnizon JLA, kjer me je sprejel v odsotnosti komandanta garnizona kapetan Marko Trkulja. Moja zahtevo je telefonsko posredoval nadrejeni komandi v Kranj. Odgovor je bil negativen, češ da povelje za dvig orožja lahko odobri le komanda Ljubljanskega korpusa. Na mojo prošnjo me je kapetan Trkulja telefonsko povezal s Komando Ljubljanskega korpusa. Zvezo sem dobil z oficirjem, ki se mi ni predstavil, govoril pa je slovensko in mi predlagal, naj ustrezni pisni zahtevek pošljemo na naslov VP Tolmin in VP Kranj. Negativni odgovor sem telefonsko posredoval Jelku Kacinu, ki mi je zagotovil, da bo uredil zadevo. Tudi on je dobil negativni odgovor.

Že isti dan je sekretariat za LO , v imenu Občinske skupščine, poslal pisno zahtevo za dvig orožja na ustrezne naslove.

20. decembra 1990, ob 07.00, je sekretariat za LO prejel ustni odgovor komandanta garnizona Tolmin, da lahko prevzamemo skladiščeno orožje, last LO. Zaradi odsotnosti komandanta in varnostnega podoficirja so zaprosili, da bi orožje prevzeli 24. decembra 1990. Na prošnjo nismo pristali in ob 09.00 smo pričeli prevzemom in odvozom orožja. Od JLA je bil pri predaji orožja prisoten podoficir Selič Izток (slovenske narodnosti, prestopil v TO dne 28. 6. 1991). Delavcem sekretariata za LO in TO je uspelo odpeljati orožje in strelivo last, SLO in del orožja TO. Sekretariat za obrambo je na osnovi navodil RSLO predal 95 % svojega orožja in streliva TO. Orožje je bilo prepeljano in skladiščeno na tajnih lokacijah.

20. december 1990. Referent za zveze, Slavko Golob mi je sporočil, da je dobil obvestilo podoficirja Boban Veličkoviča, da je major Milorad Kojić prinesel na poveljstvo garnizije povelje o predaji orožja, last sekretariata za LO. Komandant garnizije me je zaprosil, da naj bi zaradi njegove odsotnosti prevzeli orožje šele 24. decembra. Prošnji nisem ustregel.

Ker sem moral tega dne skupaj s komandantom TO na nujen sestanek v Novo Gorico, sem zadolžil delavce sekretariata za LO za prevzem orožja in streliva.

Prevzeli smo 647 kosov orožja, last sekretariata za LO z ustreznim strelivom in 1840 ročnih bomb. Predali smo TO 590 komadov orožja z ustreznim strelivom in 1840 ročnih bomb. Za potrebe sekretariata za LO smo obdržali 57 kosov orožja z ustreznim strelivom.

Orožje in strelivo je bilo odpeljano na tajne lokacije.

21. februar 1991. Poljče, posvet sekretarjev za LO. Posvet sta vodila: Predsednik republike Milan Kučan – politično stanje v Sloveniji in Jugoslaviji, in sekretar RSLO, Janez Janša – Mednarodni pogledi na jugoslovansko problematiko. Priprave na osamosvojitve. Ustavna podlaga na izvedbo vojaškega usposabljanja v TO. Miran Bogataj- Pripravljen je ustavni zakon: TO se spremeni v Oborožene sile Rep. Slovenije. Zvezni zakoni so ukinjeni.

12. april 1991, Ajdovščina, – Posvet sekretarjev, koordinator Drago Vidrih. Zaostrovanje z JLA. Možnost nastanka izrednih razmer.

7. maj 1991 –depeša 800 – dosegljivost delavcev sekretariata za. LO in funkcionarje IS.

9. maj 1991- depeša 801 – vzpostavitev stalnega dežurstva.

13. maj 1991, Nova Gorica. Posvet o obrambnem načrtovanju. Vodila sta Bertoncelj in Šoštarič.- Status in naloge koordinatorjev , obveščeni bodo tudi pred. IS. Izdelati Vojno politično oceno, povečati varnostne ukrepe, pripraviti vojne lokacije za delo obč. organov. Obrambno načrtovanje naj bo racionalno in čimbolj operativno.

23. maj 1991, ob 08 00 . Razdelitev nalog za izvršitev smernic Predsedstva RS.

24. maj 1991. Delna mobilizacija enot TO.

26. maj 1991, ob 18 45. Depeša 264. Dodatne naloge delavcem sekretariata za LO, razdelitev orožja, odrejena rezervna lokacija in okrepitev zavarovanja.

27. maj 1991, ob 19 00. Depeša 294. Obveščeni delavci sekretariata za LO in pred. IS. Zavarovanje občinske stavbe. Zadolžen Dušan Jug

28. maj 1991, ob 18 00. Obisk koordinatorja Draga Vidriha. Poročali o dosedanjih ukrepih in izvršene naloge.

31. maj 1991. Odposlano zahtevano pisno poročilo. Podvojeno dežurstvo v centru zvez.

4. junij 1991. Poljče, posvet sekretarjev. Posvet sta vodila sekretar RSLO Janez Janša in Miran Bogataj.

Pregled izvajanja ukrepov Predsedstva rep. Slovenije za osamosvojitve Slovenije. V Predsedstvu postavljena koordinacijska skupina za delo v izrednih razmerah. V pokrajinah operativna podskupina. Dežurstva ostanejo. TO v pripravljenosti.

7. junij 1991, depeša 8873 – navodila za vpoklic VO

8. junij 1991, po kurirju-depeša 841/192 –načrt za popolnitve VE

8. junij 1991, depeša 808/32 , 8999 – program inšpekcijskega nadzora za 20. junij.

19. junij 1991. Pokrajinski posvet sekretarjev za LO, vodil Drago Vidrih. Koordinacijske skupine v RS in v regijah. Na UNZ stalno dežurstvo. Priprave za prevzem mejnih prehodov. JLA se pripravlja zasesti mejne prehode. TO enote razporejene v bližini meje. Odpoklic slovenskih zveznih delegatov. Dan D 21. ali 26. junija. Za sklic skupščine RS je vse pripravljeno. Policija zaščiti carino. Enote TO so pravočasno vpoklicane. Odgovornost za pravočasne vpoklice je na sekretariatu za LO. Priprava za dvig enot za zveze. Priprava za blokado cest. Formiranje zbirnih centrov. Odpoklic slovenskih vojakov iz JLA. Pripravljene izjave za pristop oficirjev in civilnih uslužbencev JLA k TO. V soboto in nedeljo dodatna mobilizacija enot TO . Pregledati ukrepe za stanje pripravljenosti. Do 15. julija so ukinjeni vsi dopusti.

20. junij 1991. Kurirjem razdeljeno orožje. Sestanek z delavci sekretariata za LO. Poročanje o varnostni politični oceni v Slovenji. Priprave za dan D. Dodatno pregledati ukrepe za pripravljenost. Dosegljivost delavcev LO. Strožja kontrola pri vstopu v stavbo.

21. juniji 1991, -depeša 9980 , nalogo prevzela referenta za MOB in naborne zadeve.

23. junij 1991,- depeša 10027 za enoto za zveze. Nalogo prevzel referent za zveze in kripto zaščito. V enoto za zveze vpoklicanih 10 obveznikov. Dodeljena oborožitev.

24. junija 1991. –depeše št. 10030, 10031, 199-10155, 10189 prevzel ref. za vojaške in MOB zadeve; prerazporeditev VES in MOB enot TO.

25. junija 1991 – depeša 10403, končno poročilo ref. za vojaške zadeve.

Ob 21. 00 uri, telefonom- Vidrih, ob 06 00 aktivirati ukrep II/4. Nalogo prevzel referent za naborne zadeve.

26. junija 1991. telefonom- Vidrih, ukrepi za pripravljenost po načrtu 5,6,7,8,9,10 in 11, prevzel referent za vojaške zadeve.

27. junija 1991, ob 07 00 uri, Vidrih, aktivirati ukrepe 5,6,7,8,9,10 in 11. Sestanek Izvršnega sveta. Izvedba ukrepov. Problematika varnosti v mestu Tolmin. Za varnost skrbi samo Postaja milice. Sekretariat za LO se preseli v prostore AET.

7. maja 1991 na sekretariatu za obrambo vzpostavljena stalna dosegljivost delavcev.

9. maja 1991 je bilo vzpostavljeno stalno dežurstvo.

26. maja 1991 smo na podlagi odredbe R. Sekretariata za obrambo, št. 264, določili rezervne lokacije za delo sekretariata za obrambo, razdelili osebno oborožitev in postavili dodatno zavarovanje objekta.

27. junija 1991, pričetek agresije na R. Slovenijo. V večernih urah smo zapustili prostore sekretariata in nadaljevali delo na rezervni lokaciji, vse do 30.6. Preselitev je pogojevala bližina vojašnice in doma JLA.

Na varnejšo lokacijo so se z nami preselili tudi trije delavci Območnega štaba TO (skupina za spremljanje mobilizacije ter kot zveza med TO in Sekretariatom za obrambo). Zavarovanje je izvajal zaščitni vod OŠTO.

30. junija je Sekretariat za LO nadaljeval z delom na mirnodobni lokaciji.

Od vzpostavitve dežurstva pa do preklica so delavci sekretariata za obrambo opravili 1332 nadur.

Referat za obrambno načrtovanje.

Že pred sprejemom majskih ukrepov je bil opravljen obisk v posameznih organizacijah združenega dela z namenom dopolnitve obrambnih načrtov in konkretnih nalogah v zvezi z materialno in zdravstveno oskrbo teritorialne obrambe ter ocene možnosti blokade vojaških objektov (odklop vode, elektrike in telefonskih priključkov..)

Ob konkretni razporeditvi majskih ukrepov za pripravljenost je bil dan velik poudarek materialni in zdravstveni oskrbi TO. S sklepi Občinskega Izvršnega sveta je bilo zadolženih 16 podjetij, več zasebnikov in KS. V vseh primerih je bila prisotna velika pripravljenost in samoiniciativnost. Izdelan je bil načrt oviranja in določeni nosilci nalog. Izdelan je bil načrt varovanja stavbe Sekretariata za obrambo in pripravljene rezervne lokacije.

26. junija, 1991 vse naloge iz ukaza ukrepov za pripravljenost so bile v celoti izvedene.

27. junija 1991, ob 07.30 uri, smo dobili ukaz za prekinitev oskrbe JLA. Na podjetju Elektro Tolmin so za odklop čakali na ukaz iz republike (preko Nove Gorice). Preden so dobili ustrezno povelje, so vojaki JLA zastražili RPT tako, da je vojašnica v Tolminu imela ves čas elektriko.

Ob 10.30 uri smo sprejeli ukaz za blokado vojašnice. Blokada je bila izvedena ob 10.55 uri, vendar so že ob 09.00 odpeljali iz vojašnice tri kamione vojakov do ustreznih stražarnic. Do popoldan so bile blokirane vse stražarnice. Kljub grožnjam in ultimatu JLA, da je treba ovire odstraniti, so lete ostale in bile dodatno okrepljene. Blokirane so bile tudi stranske ceste.

Trgovsko podjetje Alpkomerc je zaradi navala na trgovine razvozil svoje zaloge prehranskih artiklov in del blagovnih rezerv. Ukrep se je izkazal kot pozitiven, saj so bile trgovine, kljub cestnim oviram, dobro založene.

Cestne blokade so bile varovane z enotami TO. Odpirali so jih le v nujnih primerih: (prevozi kruha, mleka...). V naslednjih dneh je bilo za potrebe blokad vključenih še nekaj delovnih organizacijah. Za postavljanje ovir je bilo zadolženih 40 oseb.

Po odobritvi občinskega Izvršnega sveta je JLA, zaradi neposredne bližine pekarn, lahko prevzemala kruh v pekarni. 2. julija je pekarna nadaljevala z delom v Cerknem in s tem je bila prekinjena dobava kruha vojašnici.

Vojašnici v Tolminu je bila do 5. julija odklopljena voda in telefonska povezava, ko so bile umaknjene tudi cestne ovire.

Referat za vojaške zadeve in mobilizacijo.

Vpoklic vojaških obveznikov.

Od jeseni leta 1990 do junijske vojne 1991 je potekalo stalno usposabljanje posameznih enot.

V tem obdobju so se na usposabljanju zvrstile v glavnem vse enote TO.

23. maja 1991. Delavci upravnega organa, zadolženi za izvedbo mobilizacije, ostanejo na delu do preklica in pripravijo vse dokumente za izvedbo mobilizacije TO.

24. junija 1991, so izvajali vpoklic v/o ob 04.00 in ob 20.00 uri. Skupno je bilo vpoklicanih 178 v/o.

26. junija 1991, ob 12.00 uri, smo prevzeli na UOLO v Postojni novo dokumentacijo za izvajanje mobilizacije.

Po 26. juniju 1991 smo izvajali vpoklic v/o neposredno po ukazu Območnega štaba TO Tolmin. Ukazi so bili ustni. Po prijemu ukaza smo takoj pričeli z vpoklicem v/o.

V enotah TO je bilo prisotnih naslednje število v/o:

24.- do 26. 6 1991	178 v/o
27. 6. 1991	329 v/o
28. 6. 1991	446 v/o

29. 6. 1991	536 v/o
30. 6. 1991	538 v/o
1. 7. 1991	538 v/o
2. 7. 1991	607 v/o
3. 7. 1991	538 v/o
4. 7. 1991	538 v/o
5. 7. 1991	538 v/o
6. 7. 1991	537 v/o
7. 7. 1991	515 v/o
8. 7. 1991	515 v/o
9. 7. 1991	653 v/o
10. 7. 1991	418 v/o
11. 7. 1991	400 v/o
12. 7. 1991	434 v/o
13. 7. 1991	355 v/o
14. 7. 1991	423 v/o
15. 7. 1991	286 v/o

Prostovoljce smo začeli pošiljati v enote TO dne 28. 6 1991. Skupno je bilo poslanih 41 prostovoljcev.

Referat za naborne zadeve.

Nabor smo v letu 1991 izvajali pod grožnjo Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo o odvzemu naborne dokumentacije. Vse naborne evidence so bile umaknjene iz prostorov Sekretariata za obrambo in shranjene pri občanu Občine Tolmin, v vas Zadlaz Žabče. Shranjena je bila tudi vsa zdravstvena dokumentacija za n/o iz preteklih let, ki se je nahajala v Zdravstvenem domu Tolmin. Delovne dokumente za pripravo nabora smo hranili na Postaji milice v Tolminu. Tu smo pripravili tudi vso dokumentacijo za izvedbo nabora. Nabor smo izvedli v določenem roku v dneh od 27. do 29. maja 1991. Nabora so se udeležili vsi klicani naborni obvezniki. V glavnem so prihod na nabor organizirali po že ustaljenem običaju na okrašenih vozovih. Na naboru so bile nabornikom podeljene slovenske vojaške knjižice.

28. junija 1991 je Referat za naborne zadeve Sekretariata za obrambo aktiviral sprejemni center za pobegle vojake. Organiziral je zbiranje in prevoz vojakov v center, skupno 219 vojakov. Organiziral je prevoz 47 vojakov slovenske narodnosti v pokrajinski zbirni center. Vodil je podpisovanje pristopnih izjav starešin in civilnih oseb v službi JLA, ki so pristopili v TO. Pristopne izjave je podpisalo 26 oseb, zaposlenih v JLA, in sicer:

- 7 aktivnih vojaških starešin. Vsi so bili ob prestopu oskrbljeni in premeščeni v pokrajinski sprejemni center.
 - 19 civilnih oseb. Trije so bili premeščeni v pokrajinski sprejemni center, ostali so odšli domov.
- V času agresije na R. Slovenijo je TO zajela 70 vojakov in 4 starešine. Prevezla jih je policija.

Referat za zveze obveščanje in kripto zaščito.

10. 12. 1990. Uvedeno neprekinjeno delovanje Občinskega centra za obveščanje.

17. 12. 1990. Ukinjeno 24-urno delovanje centra za obveščanje.

08. 05. 1991. Uvedeno stalno dežurstvo v centru za obveščanje.

23. 06. 1991. Ob 22.00 uri izvršena mobilizacija 50 % enote za upravne zveze.

24. 06. 1991. Ob 04.00 center zvez premeščen na vojno lokacijo. Ob 06.00 uri so bile vzpostavljene zveze z regijskim centrom za obveščanje, Radioamaterskim klubom in Občinskim centrom za obveščanje na mirnodobni lokaciji.

V času od 23. 6. do 7.7. 1991 smo Občinskemu štabu TO Tolmin odstopili odvečne radijske in telefonske naprave ter drugo opremo.

17.07.1991 . Izvršena demobilizacija enote za zveze.

08.08.1991. Ukinjena vidna (vizualna) opazovalnica.

31.10.1991. Ukinjeno stalno dežurstvo v centru za obveščanje.

Referat za civilno zaščito.

Na območju Občine Tolmin, v obdobju agresije, ni prišlo do uporabe orožja in drugih bojnih sredstev. Zaradi tega ni bilo žrtev in ne materialne škode.

OŠCZ (Občinski štab civilne zaščite) je deloval v polni sestavi ves čas trajanja vojnih aktivnostih. Enako velja za štabe v KS in DO. Iz sestava sil CZ so neposredno delovale ekipe za zaklonišča. Vsa zaklonišča so bila usposobljena in uporabljena. V stalni pripravljenosti so bile enote: PMP (prve medicinske pomoči), RBK (radiološko, biološko, kemijsko zaščito), za reševanje iz ruševin in protipožarno zaščito (gasilci). Aktivirana je bila ekipa za odstranjevanje NUS (neeksplozivnih bojnih sredstev), ki je pregledala staro skladišče JLA v bližini tolminske industrijske cone. Veterinarska ekipa je skrbela za oskrbo zajetih stražarskih psov JLA.

Zaradi suma okužbe vodovoda na Mostu na Soči je Zavod za socialno medicino in higieno dela, dne 1. julija 1991, opravil analizo vode. Ugotovljeno je bilo, da je voda onesnažena zaradi padavin. Sprejeti so bili ustrezni ukrepi.

Iz podanih podatkov je razvidno, da so delavci Sekretariata za ljudsko obrambo strokovno in požrtvovalno opravili vse naloge, za katere so bili zadolženi.

Pripombe:

Nazivi poveljstev, ustanov, zavodov in imenoslovje vodilnih v teh ustanovah in poveljstev se nanašajo na čas opisanih dogodkov.

Viri:

- Poročilo Sekretariata za Ljudsko obrambo Občine Tolmin Republiškem sekretariatu za ljudsko obrambo, oktobra 1991.
- *Dnevnik (kronika) dela Sekretariata za ljudsko obrambo za leti 1990 in 1991*

Tolmin, dne 22. novembra 2007.

Janko Koren

MILOŠ BATISTUTA

DIJAŠKA 12, 5220 TOLMIN

datum : 28.5. 2002

ZAPIS O MOJI UDELEŽBI V OSAMOSVOJITVENI VOJNI LETA 1991.

(zapis pišem po vabilu Pavla Četrtriča oz. vojnih veteranov, za arhiviranje nekega posebnega obdobja, vojne)

Težko si je priklicati v spomin vse podrobnosti, čeprav so nekateri detajli na tiste dni seveda nepozabni, predvsem zaradi naboja, ki ga ima ta vojna.

Dejstvo je, da je bila vojna, in da je to bila vojna, v kateri sem prvič , upam pa , da tudi zadnjič, sodeloval tudi sam.

Štejem nazaj, tretja generacija v mojem rodu je okusila vojno. Moj nonč Karlo Batistutti je v prvi svetovni vojni bil v avstroogrski vojski, bil ujet od Srbov in tudi pisal vojni dnevnik. Oče Joško v italijanski vojski in zatem v nemškem delovnem taborišču, jaz ...

Na začetku moram zapisati, da sem v dneh vojne imel , lahko bi rekel , poseben status. Prav zaradi omenjenega in omejenega službenega statusa, sem vojne dni pisal neke vrste dnevnik. Zvezek z zapisi sem po koncu »posebnega statusa« oddal Tomu Maglici, ki je bil referent za naborne zadeve v Oddelku za obrambo, ali nekaj takega, kakor se je takrat imenoval tozadevni oddelek Skupščine občine Tolmin za vojne zadeve.

Sam sem bil na Skupščini občine Tolmin

zaposlen od leta 1983, leta 1991 pa sem opravljal delo svetovalca za turizem občine Tolmin, in tajnika Turistične zveze Gornjega Posočja.

Vojna se je začela tudi v Tolminu 26.6.2001, zaposleni na Občini pa smo ravno tako hodili v službo. Spominjam se, da sem skozi okno barake na Brajdi, kjer je takrat imela svoje prostore Skupščina občine Tolmin, opazoval vojake in oficirje tolminskega garnizona, ki so prihajali na pogajanja k županu Marjanu Klavoru. Ne vem zatrdno, ali so vojaki prihajali iz garnizona peš ali z vozilom, vem pa, da so postavili straže na zgornjem koncu barake, v smeri proti Hotelu Krn. Vojaki so bili oboroženi in v polni vojni opremi, prav tako so v polni vojni opremi prihajali oficirji. Spominjam se zastavnika Veličkoviča, in kapetana Markoviča, okoli pasov so jim, vsaj meni se je zdelo, izzivalno bingljale pištole. Ne spominjam pa se, ali smo se na hodnikih občine fizično srečali ali ne. Z Veličkovičem sva se namreč dobro poznala, saj smo bili dolga leta skupaj pri tolminskem nogometu. Bilo je 27.6. ob 12.uri, prišla sta v oboroženem spremstvu štirih vojakov z bajoneti na puškah. Zaradi navodil, da vojaškim osebam ni dovoljen vstop v uradne prostore, so bili zaustavljeni na vhodu v stavbo občine. Kapetan Miša Markovič je zahteval razgovor s predsednikom skupščine občine. Predsednika občine kot kaže ni bilo, zato je bil sprejet pri predsedniku Izvršnega sveta Pavlu

Republika Slovenija
OBČINA TOLMIN
Sekretariat za obrambo

Številka: 632/—
Datum: 17. 12. 1992

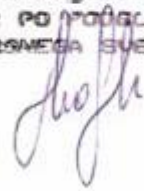
Sekretariat za obrambo občine Tolmin izdaja na zahtevo AVNI
HYSA, na podlagi 1. točke 171. člena zakona o splošnem
upravnem postopku (Uradni list SFRJ, št. 47/86) naslednje

P O T R D I L O

-----med lanskeleto vojno v Sloveniji na služenju
vojaškega roka v JLA pri Vojni pošti 1165 Tolmin. Dne 28.
junija 1991 je bil ujet in dne 1. julija 1991 izpuščen.

Potrdilo se izdaja na zahtevo stranke in sme služiti za
ureditev dokumentov za bivanje v tujini.

Tomo Meglič
SEKRETAR PO POUGLASTILJU
IZVRŠNEGA SVETA

Gregorčiču, tu sta sodelovala pri pogovoru še Zdravko Likar in Dušan Jug. Kap. Marković je zahteval, da se do 14. ure tega dne odstrani blokada na cesti v vojašnico, da se izvrši priklop elektrike, telefona in vode vojašnici, sicer bodo omenjeno prepreko na cesti razstrelili, saj to ne predstavlja nikakršne ovire za njih. Povedali so jim, da omenjene zadeve niso v občinski pristojnosti, in da bodo obvestili odgovorne.

Zanimiva taktična rešitev se je pokazala popoldan. Na občini so ocenili, da gredo ob 16. uri v vojašnico, z namero, da kap. Markoviću oz. poveljniku povedo, da so njihove zahteve posredovali naprej, vendar pa je v resnici bila glavna namera, da občinska delegacija oceni razmere v vojašnici. Dol v vojašnico sta odšla predsednik Izvršnega sveta Pavel Gregorčič in Dušan Jug. Ugotovila sta, da

na razgovoru ni bilo Nikolaša, kljub temu , da je bil komandant garnizona. Kljub temu sta predstavnikom garnizona posredovala navodilo, da jim je prepovedano gibanje iz vojašnice, sicer jim ni zagotovljena varnost. Možen je samo izhod enega starešine za zvezo do stavbe občine. Tudi to je bil blef, saj v teh dneh v Tolminu ni bilo nobene enote TO.

Moja zgodba slovenske vojne se je pričela , verjetno 28.6., ko me je obiskal Tomo. Spregovorila sva par besed o vojni, nakar me je vprašal, če bi vodil en prav poseben center....« Ven z besedo », sem dejal. »Veš, to bi bil poseben center za vojake iz tolminskega garnizona, ki bi dezertirali«, pravi Tomo...

» Madona....« Odgovoril sem : » Da«

Ne vem ali sem zajeceljal, ali kaj že, saj nisem imel pojma, kako bi ta reč šla. Kar hitro smo šli na Metalflex (tovarna Metalflex, v indus coni Poljubinj), kjer je Tomo rekel, da bo center za dezertarje. Tudi svitalo se mi ni, da so dezertarji posebna vojaška zadeva, in da bi lahko jugo vojska tudi posredovala zaradi tega.

OK, na Metalflexu smo si Center za dezertarje (imenujem ga Dezertni Center) uredili v prvem nadstropju, v sejni sobi, na koncu hodnika, v bližini direktorja Igorja Fona. Soba je bila velika ca 50 m2, v njej pa , kakopak, sejna miza in oblazinjeni stoli, saj smo v sejni sobi.

Metalflex je delal normalno, razen tistih, ki so bili vpoklicani v teritorialno obrambo. Delavci posebnega stika z vojniki niso imeli , čeprav so pobegli vojaki po zapisu osebnih podatkov čakali na dvorišču tovarne na nadaljne postopke.

Dobil sem torej nalogo, da vodim Dezertni Center . Vendar obenem nisem bil vpoklican v vojsko, delo sem še zmeraj opravljal kot zaposlen na Skupščini občine Tolmin, neke posebne vrste turistična agencija, bi danes rekel.

Za pomoč pri administraciji sem dobil Jugovo tajnico Anito z občine.

Kot kaže, pa smo delovali vendarle kot vojaška enota, saj smo za potrebe straže in varnosti dobili vojaško enoto, desetino (?), v kateri so bili kavboj Šavli p.d. Laštar, ki je bil ves opasan in komaj čakal, da nas napadejo, umirjeni tovarnjakar Bremec, ki nam je v času premora pripovedoval tovarnjakarske zgodbe in prigode iz Evrope in gradbeni inženir Leban Franko, ki je ob vsakem času imel v ustih panin. Podrejeni so bili očitno meni, saj so se menjavali v straži po razporedu, ki sem ga napravil. Stražo pa so vršili okoli tovarniških prostorov Metalflexa, in pazili, ne vem , da nas ne napadejo, ali da nam dezertarji ne uidejo? Kakorkoli tu so bili, puške so imeli, kompletno opremo, mislim pa , da tudi municijo, ta pravo.

V resnici se dandanes sprašujem, kakšna formalna pooblastila sem, oziroma smo imeli, kakšne pravice so imeli pobegli vojaki jugoslovanske vojske, kaj bi se zgodilo, če bi se ti pobegli vojaki uprli ali izognili nadzoru.

In prihajati so pričeli prvi dezertarji, ubogi vojaki, nekateri še mularija. Pripeljali so jih zjutraj, utekli so ponoči, morali so imeti kar nekaj jajc za tako dejanje. Spominjam se Šiptarjev, majhnih, v planinski opremi, ki niso razumeli niti besede »srpski«. » Ne daj, bože. » Zapisali smo njihove podatke, v zvezek, ki sem ga po koncu vojne oddal Tomu. Prav rad bi ga nekoč spet prebral.... Nekateri so imeli vojaške knjižice, večina pa ne, saj so jih oficirji shranili v svoje omare. Te fante smo nahranili v fabriški menzi, spat pa so šli, če jih še nismo oddali naprej , v nevemkakšno zaklonišče, bunker , pod dvoriščem fabrike. Imeli smo deke in hrano, celo zložljive vojaške postelje. Jaz sem , pa tajnica tudi, spal v turistični prikolici zadaj, na dvorišču tovarne. Da si ne bi kaj mislili.

Kaj torej z navalom pobeglih vojakov jugo vojske, kajti lahko govorim o navalu, o trumah pobeglih! Na Metalflex so pripeljali kupe in kupe rabljenih oblačil Rdečega križa, v kartonastih škatlah. Ti fantje so po zapisu osebnih podatkov vojaške cunje slekli, v sejni sobi, in se preoblečili v civilna oblačila. V prostoru ni bilo nobenih zaves, ali druge opreme za preoblečenje. Smrdelo je po potu, po planinskih gojzarjih, po olju za čiščenje pušk, tudi vprašanje, kdaj so se zadnjič tuširali, saj so jim naši zapirali vodo. Prišli so brez orožja in streliva, to so jim pobrali naši že ob predaji. Počasi se je začelo kopičiti slečenega vojaškega materiala, srajc, poletnih planinskih pumparic in hlač, nogavic,

škornjev in gojzaric, kap in pasov. Vse to smo spravili v zaklonišče , kjer je vsa roba pričakala do konca vojnih operacij, da so jo bogvekam odpeljali, baje na uničenje.

Po navodilih , ki sem jih imel, (od Tomota, saj z drugim nisem kontaktiral) smo te fante prepeljali na železniško postajo Most na Soči. V veliki večini so bili pobegli vojaki Šiptarji, Hrvati, Bošnjaki , Makedonci, Slovencev itak ni bilo veliko tukaj, baje le trije, štirje v celi kasarni. (slovenske vojake so po drugi liniji prepeljali na Vojsko). Praktično so do konca pobegnili vsi iz kasarne, ostali so samo Srbi in Črnogorci. Vseh prebeglih vojakov je bilo na koncu 219.

Ostaja odprto vprašanje, kako so jugo oficirji dopuščali pobege, dobro bi bilo slišati tudi zgodbo z one strani Kapije. Pobeglim vojakom sem povedal, kaj bomo z njimi, oziroma, da jih bomo po preoblačenju in nahranitvi odpeljali na železniško postajo, kjer jim bomo kupili vozovnico do doma, in da bodo dobili nekaj denarja za na pot.

Torej, na železniško postajo sem jih sam prevažal s kombijem, s seboj sem vzel stražarja , pa smo šli.

Sprva sem imel za osebne prevoze na voljo majhen kombi Zastava 750, mislim da je bil od Šolskega centra, ali Centra za vzgojo in izobraževanje, služil je za prevoz krompirja in drugih potrebščin za šolsko kuhinjo. Kasneje sem dobil večjega.

Na Železniški postaji sem pobeglim vojakom kupil vozovnico, mislim, da sem karte kupoval kar z gotovino, ki so mi jo prinašali z občine. Vse podatke, o denarju in vojaki, o oblačilih Rdečega križa sem zapisoval v zvezek. (Zvezek – Tomo) Na šalterju postaje Jugoslovanskih železnic sem naročal, kot da nismo v nikakršni vojni, kot da se nič ne dogaja, kot da je eno samo lepo poletje, npr. 3 karte za Beograd, 10 kart za Kosovsko Mitrovico, 2 za Skopje, ipd. In uslužbenec železnice mi jih je lepo, brez vprašanj , podal skozi okence. Plačal sem , v dinarjih kakopak.

Fante smo pospremili na vlak proti Ljubljani, kaj se je z njimi dogajalo kasneje, mi ni znano.....

Šiptarje so verjetno že v Zagrebu ali Beogradu čakali na železniških postajah, vojaška policija seveda. In vsi ti fantje so bili brez nikakršnih dokumentov, če pa so imeli vojaško knjižice, jih ne bi smeli pokazati, saj so dezertirali...Kakšna tragika !

Za dezertarje je v vojni namenjena krogla.

Prve dni je bilo zadosti ustreznih oblačil za preobleči fante »u civilno odelo«. Bilo je zadosti ustreznih števil, in sploh oblačil, da so lahko celo izbirali kroje in srajce. Zadnje dni pa je ustreznih oblačil že zmanjkovalo, tenisk in japonk tudi ni bilo več, tako da so nekateri odhajali kot Kekci, s kratkimi hlačami, dokolenkami in vojaškimi gojzarji, kot da so bili na izletu v Triglavskem narodnem parku.

Velika večina ni nič spraševala, niti ni posebej komentirala dejstva, da smo jih vračali domov. Sprašujem se, kaj bi se zgodilo, če bi vso pobeglo vojsko držali v , recimo temu taborišču, in jih ne bi poslali domov.

Pač pa je bilo nekaj Šiptarjev, ki so imeli izobrazbo , kot kaže pa je bilo tudi nekaj takih, ki so bili povezani z odporom na Kosovu. Kakšnih deset je bilo takih, ki so odkrito rekli, da na Kosovo ne smejo iti, sicer je z njimi konec. Te fante nisem odpeljal na Postajo, sploh pa nisem nikogar odpeljal, če se ni strinjal s tem. Mislim, da sem Tomotu referiral o fantih s političnim ozadjem.

Tem smo s posredovanjem občinskega oddelka uredili potne liste. Spominjam se Milene Brešan, ki se je kar križala, na pozitivne odgovore pa je čakala iz Ljubljane. Fante sem potem peljal k Črvu, na slikanje, v par dneh so dobili pasoše, vstopnico za novo življenje.

Spominjam se, da nekateri niso dobili pozitivnega odgovora, ti so me skušali podkupiti, ajde za hiljadu maraka, pare niso problem , samo kaži.....Odgovor je bil brezkompromisen ne.

Kljub temu so nekateri odšli v tujino, očitno ilegalno. Celotno telefonirali so mi , z Dunaja, da so srečno prebegnili, ter se mi zahvaljevali.

Nekega dne sem, verjetno je bila potreba huda, klical Tomota na določeno tajno telefonsko številko, ki sem jo smel uporabiti le v izjemni situaciji. Dobil nisem nikogar, čez čas pa me je Vinko Gabršček iz štaba TO nahrulil, češ kaj da kličem, saj lahko jugosi prisluškujejo.

V menzo Metalflexa so neki dan pripeljali mladega poručnika. Bil je ves objokan in ves iz sebe, kasneje sem zvedel, da je bil Srb, komandir vojaškega skladišča na Šentviški planoti. Nikakor se ni mogel sprijazniti, da Jugoslavija razpada, in da je on, ki je naredil vojaško akademijo v Beogradu, prepustil vojaško skladišče nasprotniku. Tomo in Milan Leban sta ga tolažila in mu razlagala tok dogodkov.

Iz prvih dni mi je v spominu tudi letalo jugo vojske, ki je preletelo Tolmin. Vsi v strahu smo stekli v zaklonišče Metalflexa, na srečo pa je letalo odletelo brez bombardiranja in raketiranja, kar smo si mnogi zamišljali.

Drugi del zgodbe Dezert centra se je nadaljeval v Centru za izobraževanje in usposabljanje, oziroma v Posebni šoli v Zalogu. Ne vem, zakaj smo se morali premestiti z Metalflexa, ampak končali smo tukaj.

Tako kot smo pričeli z vpletenostjo v vojne operacije, tako smo tudi končali. Vojakov, ki bi utekali iz Kasarne je enostavno zmanjkalo. Tisti, ki so končali svoje služenje v jugo vojski, so ostali do konca v kasarni in se na koncu predali skupaj z oficirji, vendar je ta del zgodbe izven mojega okvirja. Dezert center je bil razpuščen, straža se je priključila drugim enotam, jaz sem kompletiral zvezek in poročilo ter vse skupaj oddal Tomotu. Operacija Dezertni center je operativno delovala do konca vojnih dni.

Naslednji dan, ne vem sicer kateri, pa sem verjetno šel v službo.

ČETRTEČ

Drama prebeglih vojakov JA

Petek 28. 6. poln napetosti in negotovost, popoldne je prišel k meni domov Mržek, ki je bil zaposlen na občinski upravi v Tolminu. Po daljšem razgovoru o dogodkih napovedovanju osebnega pogleda na prihajajoče dogajanje me je povprašal, če bi hotel iti zvečer, ali kakšno popoldne v Tolmin, kjer bi se na Metalfleksu dogovoril z Milošem Batistuto in Jugovo Cvetko o morebitnem dežurstvu. O podrobnostih in namenih dežurstva ali ni vedel ali pa mi ni hotel govoriti.

Brez večjega pomišljanja in nepotrebnega povpraševanja sem privolil, saj sem začutil, da je to priložnost, da lahko tudi sam nekaj storim za našo pot k samostojnosti.

Kmalu po peti uri popoldne sem se odpeljal v Tolmin, naravnost na Metalfleks. V veliki pisarni, verjetno je bila to sejna soba direktorja podjetja, sem za kupom kartonastih škatel in vrečk polnih oblačil; perila in obutve za pisalno mizo našel Cvetko Jug in Miloša Batistuto. Na vprašanje, kdo me je poslal in če sem pripravljen sodelovati, sta me prepustila Aniti, kmalu

pa se je pridružila še Cvetka, ki mi je razložila pogoje dela in naloge v času sodelovanja. Šele po tem razgovoru sem se zavedel, da se nahajam v centru za prebegle vojake JA. Pojasnjeno mi je bilo, da so operativni izvrševalci centra delavci uprave, ter da delo traja neprekinjeno 24 ur dnevno. Ta večer je bil center poln prebeglih zajetih vojakov in časa za razpravljanje in debate ni bilo.

Moja prva naloga je bila, pomagati Aniti pri zbiranju oblačil in obutve, da bi oblekli vojake, ki so v center prišli iz mejnega prehoda Robič.

Kasno zvečer, ko smo opravili delo in okopane, nahanjene in preoblečene vojake prepustili nočnemu počitku, me je Cvetka poučila o delu v času dežurstva, o načinu sprejemanje prebeglih, vodenju podatkov za tiste, ki jih bodo v center pripeljali pripadniki TO, CZ ali policije.

Vse vojake je bilo potrebno napotiti na kopanje, preobleči v civilna oblačila in jim ponuditi topel prigrizek, še preden pa smo nove civiliste (dezerterje) napotili k nočnemu počitku, smo vsakemu omogočili, oziroma priporočili telefonski pogovor z domačimi, ne glede s katerega konca nekdanje Jugoslavije je prebegli prihajal.

Prenekateri, predvsem vojaki s Kosova, niso imeli možnosti varnega potovanja domov, zato jim je bil dovoljen razgovor s sorodniki v tujini. Za nočni počitek ni ostalo veliko časa, še manj pa želje po spanju. Še preden je minila prva noč, sem imel priložnost seznaniti se s komandirjem in pripadnikom enote TO, ki je center varovala.

V zgodnjih jutranjih urah so v center pripeljali največ ubežnikov, vendar je prispela Cvetka s pomočnico že zarana in poskrbela za ažurno vodenje dokumentacije in pripravo dokumentacije za novo pečene civiliste. Čakal je tudi Stane Pagon s kombijem, ki je prevzel nalogo za prevoz mladeničev na železniško postajo. Sprva je delo prevoza, nakupa vozovnic in razporeda spremstva opravljal Miloš osebno, kasneje pa je zaradi dodatnih dolžnosti in dela na rednem delovnem mestu prepustil dežurnemu centru, sam pa je posvetil tudi več pozornosti organizaciji dela v centru in povezovanju z odgovornimi sekretariata za občo upravo, pod katero je center deloval.

Po opravljenem dežurstvu, ko prenekatero noč ni bilo ne časa ne psihične moči za mirno spanje (starejši sin je bil nekje na meji v enoti PDV), sem se odpravil še na Brajdo, kjer me je čakalo redno

službeno delo. Res je, da se tiste dni ni pretirano delalo, zato sem prenekateri dan svoje delovne obveznosti skrajšal le na najnujnejša dela. Da je bilo naše delo med ljudmi, ki so za center vedeli, sprejeto kot odgovorno in družbeno sprejemljivo, je bilo čutiti med sodelavci in znanci.

Dežurstvo mi je sledilo tudi v torek, ravno na dan mojega rojstnega dne. Po opravljeni službi v Tolminu, sem se odpravil domov in ob dogovorjenem času nazaj proti Poljubinju. Tik preden sem zavil proti Metalfleksu, sem ugotovil, da bi bilo prav, da bi z našimi varuhi TO in sodelavci nazdravil k osebnemu prazniku. Zapeljal sem se do Siverja in nabavil za vsakega izmed nas steklenico piva. Mislim, da sem kupil šest steklenic. Ko pa me je, sedaj žal že pokojni, gospodar opomnil, da moram prazno embalažo vrniti, sem mu v pogovoru omenil, kam sem namenjen in zakaj pijačo potrebujem. Brez pomišljanja mi je, takoj ko je izvedel, kje potrebujemo čašo piva, porinil poln zaboj Uniona ter poudaril: »Za vas ni preveč nič.« Dodal je še: »Na zdravje,« in se posvetil drugim gostom (tudi njegov sin je bil nekje ob meji na Kobariškem v enoti TO).

Ko je v center prispela večja skupina ali morda nekdo, za katerega je obstajal utemeljen sum, da le ni navaden vojak, smo najprej obvestili Miloša, ki je s Cvetko poskrbel za identifikacijo in potrebno ureditev sprejemnih dokumentov ter izdelavo včasih novih osebnih dokumentov in potnih listov.

Verjetno sem te mlade fante doživljal preveč čustveno, saj so prihajali v center polni negotovosti, strahu, osebnih travm in nemalokrat v psihičnem šoku. Po njihovem pripovedovanju naj bi jim marsikateri od starešin JA nemalokrat bolj kot ne pod vplivom alkohola, pripovedovali izmišljene zgodbe o streljanju prebeglih dezertarjev, ki padejo v roke teritorialcem ali policistom, o krvavi Soči in strašnem taborišču. Poleg negotovosti, ki jih je čakala izven kasarne ali stražarnice, je obstajal strah povratka domov, saj so se vračali kot dezertarji in izdajalci nepremagljive vojske JNA. Srbi, Hrvatje in Bosanci so se bali vnovičnega vpoklica v domačem okolju, saj smo že vsi čutili, da čas vojne na Jugu šele prihaja. Šiptarji - Kosovski Albanci so vedeli, da jih bodo zajeli še preden pridejo domov in jih čaka maščevanje Srbskih oblasti.

Verjetno je bilo ravno na moj rojstni dan, ko so zgodaj dopoldne pripeljali v center mladega Makedonca, otroškega videza in prestrašenega, saj mu je le po naključju uspelo pobegniti iz stražarnice v Logu pod Mangartom. Ko sem tistega popoldneva prišel v center, so mi povedali, da bo fant ostal v centru in ga bo prišel iskat oče iz Makedonije. Naslednjega dne je res prišel v center po videzu starejši možak, ki je pojasnil, da je prišel po sina. Njuno srečanje je bilo ganljivo. Ponudil sem se, da ju popeljem na železniško postajo, do večernega vlaka za Ljubljano. Ravno takrat se je v centru nahajala mlada ženska, dekle, v visokem stanju nosečnosti, ki je iskala svojega moža. Čeprav je mladi mož bodoče matere že pred dvema dnevoma zapustil center in odpotoval (nahajal se je na skritem naslovu v Zagrebu), ga mlada žena pri znancih ni našla in se je vrnila v Tolmin, prepričana, da je nekje zaprt ali morda že ustreljen. (dva dni kasneje je pristojne v centru obvestila, da je svojega ljubega našla v Zagrebu živega in celega). Oče mladega prebežnika iz Loga pod Mangartom, ki je prišel po sina, se je že dogovoril o odhodu, se vsem zahvalil za skrb in nego sina ter mi rekel, da gremo na postajo. Tik preden je zapustil center je sina vprašal, če ima pri sebi ODPUSTNICO IZ VOJSKE. Vsi smo starega začudeno pogledali in molče čakali na mladeničev odgovor.

Sin je v strahu očetu povedal, da je iz vojske zbežal in da odpustnice v JA ne obstajajo več. Iz nežnega, skrbnega očeta je zažarel stari vojak: grozeče je v srbohrvaščini strogo rekel: »Sine, pripravi se, gremo v Log pod Mangart k tvojemu komandantu! Tvoj praded je bil borec Balkanske vojne, tvoj ded je bil na Solunski fronti, partizan, tvoj oče je bil ponosen vojak Titove vojske. V naši zgodovini ni bilo dezertarjev in tudi moj sin ne bo! GREMO!«

Tokrat je vzkipele tudi mladenič: »Oče, nikamor ne grem, raje me tu ubij! Nikoli več nočem videti starešine JA, vojaka, ki mi je ukazal streljati na starko, ki je hotela na bližnje pokopališče in se je preveč približala straži.«

Razgovoru je prisluhnila tudi mlada nosečnica, ki je zahtevala, da ji vrnemo moža in ni hotela verjeti, da je mož že na varnem.

Na naše začudenje je pristopila k razdraženemu očetu mladega Makedonca in mu prepričljivo svetovala, naj sina čimprej odpelje domov in naj se pod nobenim pogojem ne pogovarja z oficirji JA. Šele ko je mlada ženska povedala svojo zgodbo, se je stari Makedonec omehčal in se s sinom molče odpravil do avta. Pred slovesom na železniški postaji na Mostu na Soči mi je s solzami v očeh očital, da pelje domov dezerterja, izdajalca Titove Jugoslavije!

Noč iz sobote na nedeljo je bila dokaj mirna in se razen manjše skupine pripeljanih prebežnikov ni dogajalo nič tragičnega. Okoli osme ali devete ure dopoldne sem predal dežurstvo Šavliju ter se pripravil, da grem domov počivat. Komandir oddelka TO, ki je varoval begunski center, Bremec je povedal, da gre domov, da bi se oprhal in preoblekel preden se vrne na dolžnost. Sklenila sva, da se dobiva v Tolminu in popijeva kavico. Toda s kavico tega dopoldneva ni bilo nič.

Ko sem se peljal od Zaloga proti centru, sem ob križišču, ki pelje proti gasilskemu domu, zagledal skupino 30 do 40 vojakov, ki so v vojaškem postroju maširali po klancu navzdol. Iz žepa površnika sem potegnil narokavnik z znakom rdečega križa, ki smo ga nosili v času dežurstva in pred kolono sredi ceste zaustavil svoj avto. Pristopil sem k desetarju na čelu kolone in se mu predstavil. Mladi desetar po narodnosti Srb iz Beograda mi je povedal, da skupino prebeglih vodita z bratom dvojčkom. V skupini so bili vojaki vseh Jugoslovanskih narodnosti, vključno z enim Slovencem. V razgovoru mi je povedal, da so vsi složni in gredo na železniško postajo ter z vlakom vsak na svoj dom.

Vse moje prepričevanje in pojasnila da bi šli z menoj v center za pobegle niso zalegla. Vsi v koloni so molčali, le desetar je govoril in povedal, da gredo domov in nočejo v taborišče! Povedal je še, da vedo, da je nekje v INDUS CONI taborišče za zajete vojake JA. V tem času se je pripeljal tudi Bremec in pristopil k nama. Mladega desetarja specialca, kot se je predstavil, sva le stežka prepričala, da se je odločil prebegle, za katere se je čutil povsem odgovoren, prepustil nama. Bremec je svoj avto pustil ob cesti, jaz pa sem v svoje vozilo položil Bremčevo orožje in nekaj prtljage vojakov ter se počasi na čelu kolone peljal proti Metalfleksu.

Vso skupino sva zaradi velikega števila peljala naravnost v jedilnico, od koder naj bi jih po manjših skupinah popisali, preoblekli in seveda po želji okopali. Vodja skupine, desetar, je že preden smo prispeli zahteval, da se ne bo pogovarjal ne s Teritorialci ne s policisti, zato smo o prihodu obvestili Lebana in Štiha na CZ o skupini in njih pogojih. V jedilnici so se nameščali ravno v trenutku, ko je iz Podmelca pripeljal sveže pečeni kruh. Omamen vonj svežega kruha, toplega mleka in čaja ter pogled na okolico brez bodeče žice in vojaške straže, je povsem prevzel mladega Beograjčana. Medtem, ko so drugi posedli za mize, da bi okusili okus svežega kruha in pravega mleka, je desetar pristopil k nam in zahteval varnostnega oficirja ali kogarkoli, ki je odgovoren za varnost centra. Povedal je, da je center in plinska postaja ena izmed ciljev minometov v kasarni, namenjenih uničenju, v kolikor bi prišlo do spopadov s TO. Res so že kmalu po klicu v center prispeli predstavniki policije, TO in CZ, vsi v civilu, vse vojake pa smo po obroku in preoblačenju namestili v tovarniško zaklonišče, ki je takrat postalo začasno bivališče za prebegle.

Kave tisto dopoldne ni bilo, prišla pa je tudi Cvetka Jugova in Batistuta, saj so imeli tistega dne z urejanjem dokumentov in pripravi več kot dovolj dela.

Ne vem več, ali je bilo istega dne, ko me je pred odhodom domov že v opoldanskem času čakalo novo razburljivo in spočetka neprijetno srečanje.

Zopet sem se odpravljal, da sedem v avto in se odpeljem proti domu, ko je pred parkirišče zapeljal avtobus Reške registracije, okrašen z Jugoslovanskima zastavama in transparenti. Na sprednjem steklu je bil napis v srbohrvaščini - hočemo svoje sinove - "Vratite nam djecu".

Ne vem, kdo je bil takrat z menoj, ko sem stopil do avtobusa, da bi pozdravil prišleke. Mislim, da je bil prihod avtobusa in potnikov že najavljen od nekoga iz štaba ali CZ. Spominjam se le, da je iz avtobusa stopila energična, vidno razburjena, morda okoli 50 let stara ženska. Tik ob njej pa sta se postavila še moški njenih let in mlajša ženska. Razburjeno, ne da bi dovolili vsaj spregovoriti, so

pričeli glasno dopovedovati, da bodo svoje otroke odpeljali domov tudi s silo, ter da jih v nasprotju z mednarodno konvencijo tu zadržujemo. Bili so starši vojakov iz vseh republik. Noben razgovor ali poizkus dogovarjanja ni bil mogoč. Povabili smo jih v jedilnico, kjer je skupina, po njihovem mnenju taboriščnikov, ravno obedovala. Kmalu je prispel Miloš, za njim pa predstavnik RK: Golja, Dolenc in Kručilova, ki so se le pričeli dogovarjati s predstavniki staršev. Starši so s posredovanjem skupine RK in CZ večji del svojih sinov tisti dan odpeljali iz kasarne, ne pa iz centra za prebegle. Batistuta pa je povedal vse potrebne podatke o njihovih sinovih, v kolikor so bili tisti trenutek v centru ali pa že na poti domov.

Podobnih bolj ali manj dramatičnih srečanj in razgovorov, predvsem s starši, ki so telefonirali v center in z mladimi vojaki, je bilo mnogo. Lahko bi rekli, da je vsak od 219-ih vojakov, ki je šel skozi center, povedal svojo zgodbo - svojo dramo.

Po Brionskih dogovorih in deblokadi kasarne in stražnic, se je delo v centru umirilo in moja prisotnost ni bila več potrebna.

Tako, kot sem delo v centru pričel, tako sem se tudi umaknil na svoje delovno mesto, na stanovanjsko skupnost. Tu sem bil imenovan v komisijo za pregled izpraznjenih in naseljenih stanovanj last VP in deložacijo tistih, ki so se morali odpeljati v Koper na ladjo GALEB, ter izpraznitev nezakonito naseljenih vojaških stanovanj.

Med delom v centru za prebegle in izbegle (pravijo, da tu ni bilo zajetih), sem videl mnogo odgovornih predstavnikov oblasti, TO, CZ in drugih, za katere se sprašujem, kakšne naloge so tu opravljali, saj so na nas gledali kot na nepotrebne in vsiljene. Le redki so se zavedali našega dela in naše odgovornosti.

V letu 2007, šestnajst let po tragičnih dogodkih v Sloveniji in osamosvojitvi Slovenije, še nihče, ne tisti, ki so prihajali v center na ogled ali inšpekciranje, ne država, ni nikomur, ki je svoj čas namenil mladim beguncem - dezerterjem- in njihovem varnem povratku domov, ni rekel vsaj hvala. Da bi tej skupini šestih ljudi domovina dala vsaj drobno, čeprav le papirnato priznanje, pa se nikomur ne zdi niti potrebno.

Pavel Četrlič, Kobarid

HVALA VLADIMIR

Priprave na osamosvojitve Slovenije v Kobaridu

Tiho, toda uspešno organizacijsko in politično delo.

V izjemno napetem, a navzven nevidnem stanju notranjih stisk, vrvenja in napetosti ljudi, v svojevrstni mučni napetosti zaradi navzkrižnih informacij o razglasitvi samostojne in neodvisne Republike Slovenije, tako po radiu, kot na televiziji in v časopisju, je bila v ljudeh precejšnja mera zmedenosti in strahu, kaj bo, kaj se bo zgodilo? Človek je že po naravi tako ali tako raje nagnjen k slabi misli kot dobri. In končno je treba vedeti, da mnogi nevedneži, politično nerazgledani posamezniki, niso niti čutili tako hude nesamostojnosti Slovenije, saj niso vedeli, da je Slovenija k federaciji podala za vstop v federacijo pogoj in sicer, da se lahko kadarkoli odcepi od federacije in popolno narodno samostojnost že na prvem zasedanju SNOS-a-Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta v Kočevju prve dni novembra 1943, in da je s temi sklepi slovenska delegacija šla na drugo zasedanje Avnoja v Jajce, ter sklepe tam predstavila in utemeljila, tako da so bili brezpogojno sprejeti in potrjeni.

Vse to Slovincem daje trdno pravno politično podlago v vsej mednarodnih merilih, da se lahko okličejo za samostojne in odcepijo od SFRJ, kadarkoli se jim zazdi oportuno (koristno).

Večina ljudi je vedela le to, da velja vse le kar pride iz Beograda, pa konec.

In, ker so v zvezi s sklepi o dnevu razglasitve samostojnosti RS, so iz Beograda prihajale nadvse resne grožnje in opozorila Slovincem, naj se zavedajo, kaj delajo, da podirajo Titovo Jugoslavijo, kar je nespremenljivo in vseh hudih posledic vredno.

Večina ljudi ni vedela za vse temeljite priprave za osamosvojitve ali odcep od SFRJ štaba za teritorialno obrambo Slovenije (STO) in veliko najuglednejših političnih in kulturnih delavcev. Le kdo je poznal vsebino znamenite revije 57, ki je že leta 1987 dvignila toliko političnega prahu in negativnih odmevov, da je bilo vprašanje ali sploh razglasiti referendum o odcepitvi in kako se bo izšel. Silni pritiski slovenskih političnih nasprotnikov so poskusili že z »Mitingom resnice« zasesti Ljubljano in spraviti slovensko politično vodstvo na kolena. Toda z izjemno odločnostjo so naši politiki s pomočjo vseh dejavnikov preprečili. Že to je dajalo akterjem odcepitve poguma, da niso odstopili od sprejetih sklepov referenduma.

Ljudi so begale vesti in včasih strašljivi naslovi po časopisih in izjave po radiu iz Beograda, kljub temu, da je že referendum 1990 pomenil odločno politično zmago vseslovenskega razpoloženja do federacije in odločitve za osamosvojitve. In velika zmaga referenduma na katerem je kar Slovencev: 1.289.369 državljanov Slovenije je glasovalo za osamosvojitve, samo 57.800 glasov proti, je bila prava zmaga, toda, kaj če sta Zvezni premier Markovič in vojni minister Švabovič na vse delo

Tudi v Kobaridu lipa zelenela je

Znano je, da je Slovenska Skupščina dne 25. junija letos slovesno razglasila samostojnost Republike Slovenije, ki je s tem dnem, hkrati z republiko Hrvaške, postala najmlajša evropska država.

Znano je, da do tega sklepa slovenski narod ni prišel svojevoljno in iz želje po uničevanju Jugoslavije. K temu dejanju je bil narod primoran zaradi nevzdržnih razmer v Jugoslaviji, ki je še po padcu komunizma v vseh vzhodnih državah, vztrajala na starih tirih brez vsake resne pripravljenosti za pravo demokracijo.

Kot kažejo razni odzivi na to dejanje, osamosvojitve Sloveni-

je ne bo stekla tako lahko kot je na papirju. Veliko manjših evropskih držav gleda na to odločitev s simpatijo. Večje države, kot Amerika in Rusija, Francija, pa gledajo na to z nezadovoljstvom. Kakor se temu upravičeno čudimo, tako moramo razumeti tudi tak odnos kot izraz nezadovoljstva zaradi izgub njih interesov. Svetovna politika je pač še zmeraj taka, da še zmeraj trpijo tisti, ki so majhni in ubogi, manj številni.

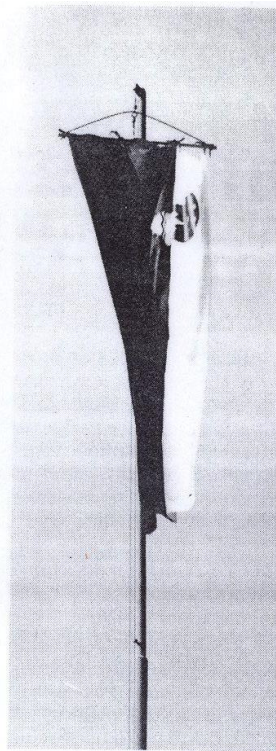
Slovenske vodstvo pa je pričrčano, da bo z uspešnim gospodarjenjem in zavzetim sodelovanjem vsega slovenskega ljudstva v sodelovanju z zamejstvom, kmalu pridobilo tako do-

bro ime v Evropi in v svetu, da bo kmalu taka odločitev priznana kot edino pametna.

Da bi se osamosvojitve Slovenije pokazala tudi v javnosti, so se po vseh vsaj večjih krajih Slovenije 26.6. v večernih urah vršile lepe ljudske slovesnosti: posaditev lipe, razvitje nove slovenske zastave brez rdeče zvezde, pač pa z lepim slovenskim grbom ob robu, kresovi po vseh hribih in vzpetinah, potem pa še prepevanje narodnih pesmi pozno v noč.

Tako je bila tudi v Kobaridu vsajena majhna lipa v gredici sredi trga, nedaleč od mogočnega spomenika narodnega pesnika-duhovnika Simona Gregorčiča in blizu kraja, kjer je rastla vse do 22.6.1922 starodavna lipa, ki pa so jo tega dne požgali fašisti. Novo vsajena lipa ima torej kar dvojen pomen. Lipo je vsadil sam župan Vlado Hvala, potem ko so šolski otroci skupaj jama in sodelovali s kulturnim programom in pri dviganju nove zastave. Slavnostni govor je imel Bogdan Šarf, potomec nad 330 leta stare pristne kobariške družine, iz katere je izšlo več "malarjev", najbolj znameniti pa slikar in rezbar Luka Šarf.

Po vsaditvi lipe je tudi v Kobaridu, kot po vseh cerkvah v Sloveniji slovesno zavonilo z vsemi zvonovi in župnik je, povabljen od predstavnikov krajevne skupnosti, lipo in zastavo blagoslovil in molil za novo državo in doslej skozi vsa dolga stoletja podjarmljeni slovenski narod.

Slovenska zastava na Roblcu.

Podobne slovesnosti so bile celo v Podbeli in Borjani. Vsi navzoči so lahko na koncu nazdravili tudi z nekaj požirki šampanjca.

Lahko rečemo, da takega pristnega narodnega praznika, najbrž v Sloveniji še ni bilo po vojni. Vsi prazniki so bili namreč od zgoraj umetno postavljeni in dirigirani.

Koliko pa smo v resnici zreli za samostojnost, bomo šele morali dokazati z dejanji soodgovornosti za vse, kar zadeva posameznike in skupnost.

Franc Rupnik

venske pomladi, le pljuvala najbolj strupene in strašljive besede in žugala Slovincem z vsem najslabšim mogočim izidom.

Vse govori o tem, da bo v nekaj dneh prišlo do odcepitve, čeprav vse gladko ne bo poteklo. Toda vse to so spremljali z največjo resnostjo in temeljitimi pripravami nevidni ljudje, ki so potem v času potrebe, tudi nadvse odločno in uspešno nastopili, to so bili v Kobaridu člani Sveta Krajeвне skupnosti in Štaba TO Kobarid in še drugi, ki so dobro vedeli, kako naj priprave stečejo in kje je, kar je potrebno tudi za morebiten oborožen spopad.

Svet Krajeвне skupnosti Kobarid je bil sicer komaj izvoljen in okrnjen, ravno v zamenjavi in brez kakšne vredne zapuščine ocen in sklepov za namene in potrebe organizacijskih priprav za dan in dneve, ki bodo sledili razglasitvi o samostojnosti.

Brez strašljivih pomislov in na hitro, je Svet postavil za predsednika KS daleč naokoli poznane sposobnega gostilničarja pri »Polonki« Vladimirja Hvala.

Hvala je bil človek, ki je v sebi nosil vse značajne lastnosti človeka, ki ve, da je za take stvari potrebna velika mera narodne zavednosti, odločnosti in hrabrosti z veliko razuma in vsestranske razgledanosti, ter nenazadnje človeka, ki s svojo mirnostjo ugodno deluje na druge vzpodbudno. Hvala nalogo sprejme z vso največjo mero odgovornosti in s sposobnimi in odličnimi sodelavci: Mitjem Volaričem, Marjanom Stresom, Albinom Kanalecem iz Svina in Borisom Kurinčičem iz Sužida. Na skupni seji 25.06.1991 sprejmejo poglaviten in osnoven sklep, da bodo v Kobaridu opravili vse potrebno delo, da bo prišlo do slovesnosti, s katero bo tudi Kobarid z okolico opravil obred proglasitve nove samostojne in suverene države: Republiko Slovenijo.

Za to bo potrebno zasaditi sredi trga lepo mlado lipo, kot simbol slovenstva in pripraviti vse, da se na jambor slovesno dvigne nova slovenska zastava. Zastava s slovenskim grbom in brez zvezde. Pripravil jo bo Jože Manfreda-Bajtič iz Idrskega, ki je delo tudi resno, brez ugovora sprejel in jo kasneje tudi lepo opravil.

Po primerno raslo in lepo mlado lipo pojdejo Urh Tone, Marjan Stres in Vlado Hvala. Pripeljali so jo v Hvalovo klet v Mlinsko.

Lipo so z vso možno previdnostjo, da je ne bi kaj pokvarili in, da bi bila dobro ukoreninjena, našli gori pod Livkom, pod cesto na senožeti pod Gompovo bulo.

V kotu manjše gostilniške sobe pri Hvalu sedijo naslednjega večera in čakajo še na sejo povabljenega dekana Rupnika in z vso opreznostjo tiščijo skupaj razvnete glave vsi člani sveta KS, da ni sprejeli prvi pomemben korak, ki naj bi bil vsesplošna javna manifestacija Kobarida z okolico, da od osamosvojitve ne odstopa nihče, razen nekaterih posameznikov, ki so bili verjetno celo nalašč poslani v Kobarid, da bi vnašali strah, negotovost in zmedo med ljudi.

Kaj sedaj, zasadimo sredi trga lipo, da ali ne? Misli se krešejo kot pod kovačevim kladivom, toda nobena ne ugasne, ko gospod Rupnik neovrženo in odločno pove:« že leta 1882 je bilo zapisano v Goriškem glasu:« najbolj naroden trg Kobarid«, in k temu še dodal:« vsi nekdanji sprejeti odloki v jajcu iz leta 1943 o samostojnosti posameznih federalnih enot in možnosti odcepitve kadarkoli, še vedno držijo, mednarodna pravila, kot je HPVK (Mednarodni pravilnik o vojskovanju na kopnem iz leta 1907), Atlantska listina iz dne 14. avgusta late 1941 in Statut Združenih narodov, vse še drži in česa se nimamo bati, vse drži v naš prid!?» Vsi so bili navdušeni in še bolj prepričani v svoj prav. Pa tudi hrabro ponosni, da so prav oni sedaj odločilni dejavniki v Kobaridu. V mislih so jim zasvetile in jih naredile še bolj trdne in odločne misli pesnika Simona Gregorčiča, ko v eni rodoljubnih pesmi kliče:

»...razum naš bratje
In pogum,
Sovrage vse premaga!«

Začeti se mora tako in zagotoviti, da bo sredi trga v Kobaridu zasajena lepa mlada lipa kot simbol slovenstva, tako kot je stala že pred letom 1313, ko so jo poganskim Kobaridcem podrli čedajski inkvizitorji in potem še po več sto letih na novo zraslo, ko so jo 1922 vandalsko požgali in uničili fašisti. Nobene vrste nasilja in nadvlade ne bomo priznali več: TU smo mi gospodarji, na naši zemlji v naši domovini!

Lipa je bila čez noč do časa presaditve shranjena v Mlinskem pri »Topliču«, kot so nagajivo imenovali Vlada Hvala, ki je imel gostilno »Topli val«. Naslednjega popoldneva so na trgu začeli kopati jamo učenci osnovne šole iz Kobarida na točno po svetu KS določenem mestu in vse je bilo pripravljeno, da bo ob prisotnosti ljudstva-Kobaridcev in drugih, lipa – Slovenska lipa dobila svoje pomembno narodno in politično mesto.

Bil je lep dan 25. junij 1991, dan, ko se pomlad preveša v poletje, kot pravi pregovor: O kresi se dan prevesi. Sonce prehaja v poletni solsticij, ko je najvišje na nebu in dan najdaljši.

Trg Kobarida je z vso strokovnostjo in vsemi potrebnimi napravami, ozvočil Gabrijel Berginc-Gaber in čez ves kraj so na ves glas že od petih popoldne jasno in vzpodbujajoče odmevale prelepe pesmi izbranih ansamblov slovenske narodne glasbe.

Nepozaben dan prehaja že v mrak okoli sedme ure zvečer in slovesnost se začne. Še pred tem je odbor imel težave z določitvijo človeka, ki naj bi imel slavnosten govor za tako pomemben trenutek.

Po dolgem prigovarjanju so določili Kobaridcem poznanega in uglednega moža in družinskega očeta, ki je imel za seboj veliko življenjskih izkušenj in tudi že preživel ponosen čas boja za slovenstvo, nenazadnje je bil tudi borec IV. Prekomorske brigade Bogdan Šarf.

Do njega sta šla predsednik KS Vlado Hvala in Marjan Stres. Bogdan je ob predlagani mu nalogi najprej obstal, se začel izgovarjati, da še nikoli v življenju ni govoril javnosti, toda potem, ko sta mu Vlado in Marjan vso zadevo lepo in dognano prikazala, je Bogdan pristal. Oddahnila sta se: hvala Bogu, sedaj je vse pripravljeno, le še lipe ni bilo, a kmalu jo bo pripeljal izza ovinka po Volaričevi ulici Henrik Šinkovec na svojem kombiju z od zadaj pripeto prikolico z ravno ploskvijo na kateri je sedel Jože Manfreda-Bajtič in z desno roko držal lepo mlado lipo, ki je prenočila varno v Mlinskem v kleti domačije Hvala.

Za nastop in petje okteta Simon Gregorčič je poskrbel Albin iz Svina, ker je bil tudi sam že vsa leta od prvega nastopa pevec v oktetovem sestavu. Oktet »Simon Gregorčič« bo v narodoljubne pesmi vnesel ves svoj pevski žar, da bodo prisotni ganjeno začutili svojo narodno pripadnost in ponos.

V zvoniku je odbila ura sedem in slovesnost se je začela z oktetovo pesmijo Slovenec sem, Slovenec sem... V istem trenutku sta začela Marjan Stres in Vlado Hvala vsajati drevo. Novo vsajeno lipo je gospod dekan Rupnik opravljen v mašno oblačilo požegnal in jo nagovoril: »Tu rasti mlada lipa, kot je lipa rasla sredi Kobarida vse čase. Naj bodo tebi in Kobaridcem in novih prihodnjih rodov in vsemu slovenskemu narodu odslej naprej lepši, pravi svobodni dnevi lepega napredovanja in veselja do življenja.«

Potem, ko je dekan opravil obred posvetitve lipe, sta učenka Osnovne šole in Metka Gomilšček in učenec Tomaž Stres dostojanstveno prinesla do lepo prepleskanega droga zastavo, ki jo je gospod dekan tudi s kratkim nagovorom požegnal in ji zaželel, naj večno vihra v ponos Slovincem in Kobaridu, ki je bil vedno zavedno slovenski.

Med dviganjem zastave je oktet pel slovensko himno, del kitice iz Prešernove Zdravice, ki je bila proglašena za novo slovensko himno

»Žive naj vsi narodi.

Da koder sonce hodi,

Prepir iz sveta bo pregnan...« Navdušenje je bilo popolno in ganljivo in še posebno slovesnost je dalo vsemu glasno in daleč odmevno zvonjenje vseh zvonov iz visokega zvonika kobariške cerkve, da je donelo daleč po vsej dolini.

Nato je povzel besedo tudi častni govornik Bogdan Šarf, ki je s svojim lepim in kar mladeniškim uglednim in močnim glasom povedal, da je danes za vse velik dan. Na kratko je podal zgodovino Slovencev in Kobarida, ter poudaril, da nas nihče nikoli več ne bo tlačil in zaslužnjeval, ker bomo živeli v samostojni in svobodni slovenski državi,

Nato je zadonela čez trg visoko v nebo oktetova pesem: Slovenec sem, Slovenec sem...

Množica ljudi, ki se je stekala skupaj, kot bi rojile čebele, je tako v enotnem navdušenju začela vriskati, in dolg aplavz vseh prisotnih je vodil navdušene ljudi v živahno pozdravljanje mlade lipe in zastave z množičnim petjem slovenskih pesmi. Mnogi so si brisali solze veselja in ponosa, da so prisotni tako nepozabnemu in enkratnemu zgodovinskemu dogodku.

Objemanje eden drugega in veselje se je zlivalo potem še dolgo v noč po razsvetljenem trgu in po gostilnah.

Opravljen je bilo veličastno delo, toda Slovenija še ni bila svobodna. Le lipa je stala kot najlepša postavna mladenka sredi trga in ob njej je ponosno vihrala nova slovenska zastava s slovenskim grbom, toda sedaj v še po JLA okupirani domovini Sloveniji.

Lipa še ni imela svojega poročstva, da bo ostala, zato so se začeli novi dnevi vsesplošnih priprav, da pride pravica slovenskega naroda do trdne in vsestransko priznane države, s čimer se beograjska zvezna vlada nikakor ni strinjala in je poizkusila storiti vse, da bo voljo slovenskega naroda po odcepitvi in suverenosti z vsemi sredstvi zadušila.

Po zasaditvi lipe, po slavnostnem govoru in vsesplošnem navdušenju ob novi lipi in zastavi, je bilo ljudi potrebno miriti, kajti že jutri bomo morali biti vsi hudičevo trezni in pripravljeni tudi na vse hudo. Posebno naj se takoj odpravijo k počitku nosilci nalog prve obrambe, ki bo v tem, da bo preprečila morebiten prihod vojaščine enot JLA iz Tolmina, bovškega in od Robiča.

Člani sveta s predsednikom na čelu so bili vsestransko zasedeni, točno so vedeli, kdo bo lahko moral že jutri v vojaško obleko TO.

Drugi dan...

In prišel je »drugi dan« po zasaditvi lipe, po slavnostnem govoru in vsesplošnem navdušenju ob novi lipi in zastavi.

Zjutraj kmalu po šesti uri se je na postaji milice zbral celoten štab območne TO s člani sveta KS Kobarid, ter seveda policisti, ki bodo nosilci posebnih operativnih nalog.

Načelnik štaba, rezervni oficir TO iz Idrije je na mizi razgrnil natančen zemljevid vse Tolminske in se zapičil s pogledom na mesto, kjer je pisalo Kobarid.

»To je torej naše mesto, od tu bodo izhajala vsa povelja, da pa bo to lahko resno in nemoteno delovalo, je nujno, da zagotovimo varnost, in izključimo vsako možnost prihoda vojaščine JLA.«

Začel je z razlago taktične poteze o preprekah na cestah, ki vodijo v Kobarid z vseh strani in po katerih bi lahko udrli vojaki JLA, sedaj naši sovražniki, ki bi prišli s tanki ali drugimi prevoznimi sredstvi. »Postaviti je torej nujno in to takoj, nezlomljive in neprehodne barikade na cestah v smeri Tolmina, to je v tesni med Idrskim in vasjo Kamno, nato Kobarid – Robič nedaleč od vhoda v ribogojnico, ob nekdanji Kotlarjevi ledenici, preprečiti udor iz Bovca in tudi iz smeri levega brega Soče, torej iz Ladri.

Določili so nosilce del in nalog za posamezne sektorje:

1. Zaseda in ovire na cesti med Robičem in mejnim prehodom.

Tu se bo postavilo kamione do največje možne mere natovorjene s peskom. To bodo opravili zasebni prevozniki brata Vlado in Marjan Petrica, ter Miloš Ohojak, ki je postavil kar tudi pogoj, da hoče biti tudi oborožen s šmajserjem. Ugodili so mu.

2. Tolmin Kobarid, v tesnem 500 m na ovinku mostišča pri Kamnem proti Idrskemu. Nosilec naloge in vodja Niko Ruš s pomočniki, sinom Edvinom, oče Stojan in sin Damjan Volarič in Marjan Miklavič. Sami močni in krepki fantje, pravi silaki, ki bi tanke lahko sami spehali v

Sočo. Ko je okrog pol devetih šel na pregled Jožko Manfreda-Bajtič, je bilo tam že vse zasuto in prekrížano z debelimi drevesi bukev, gabrov in hrastov.»Odlično opravljeno delo,« pravi Bajtič, ki je bil tudi sam sicer že upokojen rezervni kapetan in so ga idrski fantje poznali kot strogega oficirja, zato se jim je njegova pohvala zazdela veliko priznanje.

3. Kobarid – Staro selo, barikada pri nekdanji ledenici. Nalogo prevzamejo brata Ohojak Davor in Miloš z očetom Darkom Ohojak, ki je bil že v petinšestdesetem letu, toda nekdanji partizan BBO, zato je bil z vsem navdušen. Sinu Davorju je na žagi pomagal izbrati najbolj ustrezne težke in debele hlode.

Naredila sta blokado, mimo katere ne bi šli niti ameriški tanki tipa »Tiger«.

4. Smer Bovec – Kobarid bodo zabarikadirali Jože Manfreda, Darko in sinova Miloš in Darko Ohojak. Malo za velikim ovinkom pod Tonacovim gradom so na cesto z motorkami nažagali močnih starih gabrovih, hrastovih in jesenovih dreves. Prehod za katerokoli vozilo nemogoč!
5. Toda pred tem bo ovira že na mostu na Volarjih. Vendar, ko se gre za tako pomembno varovanje mora biti več 150 procentno. Barikado bomo postavili tudi na ozkem mestu med Sočo in bregom kmalu dol za Napoleonovim mostom. Ladrci so bili rahlo neodločni, zato pa je potrebno ljudi, ki ne kolebajo, zato bo poskrbel Marjan Stres s Prostovoljnim gasilskim društvom Kobarid.

Vse pregrade bodo morale biti seveda tudi vojaško v smislu »mrtvih straž« dobro zaščitene tako, da noben nepoklican, tam ne bo šel mimo ostrega ognja vojakov TO.

Posebno pozornost so namenili tudi vodovodu za Kobarid, oziroma glavnemu vodohramu, da bi ne prišlo do sabotažnih posegov in zastrupitve vode.

To nalogo je skoraj samoiniciativno prevzel izredno aktiven in sposoben, nekdanji rezervni oficir in vsestransko aktiven občan Jože Manfreda-Bajtič iz Idrskega, ki je kljub že svojim enainšestdesetim (61) letom starosti, je imel v bližini vodohrama pri Lejtrah pred Drežnico svojo neprekinjeno opazovalnico in tudi vse potrebne možne ukrepe, da bi do sabotaže na vodohramu ne bi prišlo. Ob tako zavzetih posameznikih, se občani, oziroma krajani katerekoli KS lahko počutijo varne in zaščitene.

Izjemno angažiranost Prostovoljnega gasilskega društva z načelnikom Marjanom Stresom lahko spoznamo iz njihovih uradnih zaznamkov:

1. Dejavnost Prostovoljnega gasilskega društva Kobarid ob razglasitvi Samostojne Slovenije 26.6.1991.

V PGD Kobarid 30.06.1991 so samoiniciativno organizirali dežurstvo v gasilskem domu zaradi izrednih razmer, ki so nastale po napadu jugoslovanske armade na Slovenijo po njeni razglasitvi o samostojnosti 26.6.1991.

Dežurstvo je trajalo neprekinjeno do 08.07 1991 do 14-ste ure. Začetek in konec dežurstva smo javili na TO, občinski štab CZ v Tolmin, Krajevni skupnosti Kobarid in policiji Kobarid.

Nekatere aktivnosti v času dežurstva:

- ZD Tolmin je imel v naših prostorih skladišče sanitetne opreme.
- TIK Kobarid je imel ravno tako deponirano sanitetno opremo.
- Stalna telefonska zveza s TO, CZ in policijo.
- Dne 02.07.1991 ob 16.30 je dobil dežurni obvestilo iz policije v Kobaridu od dežurnega Pagon Albina, naj sproži alarm za zračni napad, ker avtomatski vklop ni deloval. Alarm je dežurni vklopil ročno ob 16.30. ob 17.40 je bila po enakem postopku preklicana nevarnost zračnega napada.

- Sodelovali so na barikadah in razni drugi pomoči v povezavi z zgoraj navedenimi institucijami.
- Dežurstvo smo organizirali zaradi predvidenega napada na mejnih prehodih, še posebej na mejnem prehodu Robič in karavlo Staro selo in zaradi skladiščene sanitetne opreme z namenom pomagati krajanom kobariške TO in CZ.

Dežurstvo so opravljali:

- Marijan Stres,
- Marijan Lavrenčič,
- Aldo Kanalec,
- Milan Ivančič,
- Štefko Matevc,
- Jože Kranjc,
- Vlado Likar,
- Ivo Uršič,
- Anton Uršič,
- Zvone Jejčič,
- Anton Ivančič,
- Janko Mulič,
- Jože Jug,
- Ivan Benko.

Vse naloge dežurnih so bile natančno opisane, vsi ukrepi, navedene vse nujne telefonske številke z opozorili o natančnem vodenju zapisnika o vseh izvršnih ukrepih, do opozorila, da naj se dežurstvo izvaja vestno in natančno, ter za vsako posebnost in nejasnost takoj klicati poveljnika PGD Kobarid Marjana Stresa.

Naloge za morebitne gasilske posege je seveda prevzel komandant dobro opremljene in usposobljene gasilske čete Kobarid Marijan Stres. Gasilci nikoli ne odpovedo! Kljub temu je moral komandant še natanko premisliti, kateri njegovi fantje bodo v oboroženih enotah TO in torej, s katerimi drugimi jih bo nadomestil. Vse je bilo urejeno brez hujših težav, kar kaže na izjemno pripravljenost in predanost gasilcev in seveda njihovega vodstva.

Ljudstvo naj ohrani mir in dostojanstvo in vse gospodarske kot politične dejavnosti morajo potekati nemoteno. Nemotena mora biti tudi vsa oskrba za prebivalstvo v vsakem pogledu. Delovati morajo vse trgovine in druge življenjsko pomembne institucije, kot je zdravstveni dom, za katerega čimbolj uspešno in nemoteno delovanje za vsako potrebo bo poskrbel dr. Jure Hafner, ki naj bo povezan tudi s CZ (civilno zaščito), ki jo bo vodil nekdanji izkušen poveljnik in vsestransko usposobljen s tega področja, upokojeni poveljnik kobariških gasilcev, že 62-letni Alojz Rakušček, ki je tudi prevzel nalogo, da bo pripravil takojšnje delovanje vse uskladiščene naprave, kot so nosila, uniforme in podobno, ter skrbel, da bo ta del potrebnih deloval brezhibno.

Za potrebe zdravstvene postaje bosta za bližnje krajevne potrebe na razpolago dva avtomobila, za morebiten nujno potreben prevoz v bolnico pa kombi z Ignacem Čeboklijem in Henrikom Šinkovcem.

»Nadvse pomembno bo tu nezmotljivo in učinkovito delovanje CZ. Komandant Marjan Stres je za to kot nalašč postavljen in tudi usposobljen človek. Za vse morajo biti potrebni centri in med njimi telefonska, radijska in kurirska povezava, z vso mirnostjo in resnostjo dodaja predsednik KS Vlado

Hvala«, »in za vsako najmanjšo spremembo moramo biti takoj občutljivi in imeti izdelane rezervne plane, ki naj jih izdelajo glavni odgovorni nosilci nalog.«

Drugi dan po posaditvi lipe je bil napet in dolg brez hujših pretresov, toda čakanje, kaj bo in, če bo, kdaj se bo začelo, je utrujalo in ustvarjalo ne le v nosilcih posameznih nalog, pač pa v vsem prebivalstvu, ki pa je z izjemno disciplino ustvarjalo vtis mirnosti. Brezglavosti in beganja ni bilo. Ljudstvo je vedelo, da ima za seboj dober Svet KS in močno TO.

Včasih bolj kot boj, popušča tudi napetost in navdušenje, ter vse resne priprave, zato mora biti vsak naslednji trenutek tak, kot na začetku: strumen, brez omahovanja in vedno bolj stanovit in vzpodbuden do pravega konca. In tako je bilo!

Proglasitev je obveljala. Republika Slovenija se je osvobodila okupatorja sama in postala svobodna.

VIKTOR KAVČIČ

ZA DOMOVINO NI NOBENA ŽRTEV PREVELIKA

Leto 1989 v Sloveniji napovedujejo osamosvojitveno pomlad. A pot do tega cilja je še dolga naporna in krvava. Po predstavitvi " Majniške deklaracije " leta 1989, sprejetju ustavnih dopolnil in razglasitvi plebiscitarne odločitve Slovenskega naroda, o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije v letu 1990 so se zaostriili odnosi med nekdanjimi republikami, zvezno vlado in Republiko Slovenijo. V opisanem obdobju sem bil član predsedstva GZ Slovenije, član OŠCZ Tolmin in poveljnik GZ Gornje Posočje, ki je delovala na sedanjem območju občin Bovec, Kobarid in Tolmin. Intenzivno sem bil vključen v vsa takratna usposabljanja ministrstva za obrambo RS v RC za izobraževanje v Polčah in priprave, ki jih je izvajala GZ Slovenije v Ljubljani in v Primorski regiji. Z veliko lastnega angažiranja sem skupaj s sodelavci in s pomočjo OŠCZ izvedel usposabljanje in opremljanje splošnih enot CZ v 56 naseljih v Gornjem Posočju. Ustanovili smo 6 novih PGD jih kadrovsko usposobili in opremili z osnovno gasilsko in reševalno opremo. V vseh novih PGD smo pričeli z gradnjo gasilskih domov. Posodobili smo UKW zveze in naprave za alarmiranje prebivalstva in gasilskih operativnih enot. V gasilske domove smo dostavili veliko opreme za zaščito dihal in opreme za nudenje prve pomoči prebivalstvu. Ob pomoči sklada blagovnih državnih rezerv smo povečali zaloge tekočih goriv in s strokovno službo pri GZ Gornje Posočje poskrbeli za optimalno usposobljenost gasilskih vozil. V sodelovanju z OŠCZ smo opremili nekatera PGD z gumijastimi blazinami za dvigovanje težkih bremen, visokotlačnimi kompresorji in opremo za tehnično reševanje ob razlitju nevarnih snovi. Poveljnike PGD smo opozarjali na evidenco prisotnosti operativnih članov in odgovornih za vodenje in poveljevanje v gasilskih in reševalnih intervencijah.

5. junija 1991 je skupščina R Slovenije sprejela več osamosvojitvenih zakonov, ki so začeli veljati 25. junija 24. junija 1991 so poslanci skupščine R Slovenije potrdili novo državno zastavo in grb. 25. junija 1991 postane Slovenija samostojna država. Poslanci skupščine R Slovenije sprejmejo " Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti R Slovenije ", ustavni zakon za njeno izvedbo in " Deklaracijo o neodvisnosti ". Uresničene so tisočletne sanje naših pradedov in nas, ki smo imeli srečo, da smo jih tudi doživeli. Nastala je samostojna domovina, naša Slovenija. Slovenci smo ponosni spremljali proslavo v počastitev osamosvojitve na Trgu revolucije v Ljubljani in gledali postrojen gardni ešalon Slovenske vojske in plapolajočo Slovensko zastavo.

Žal se je že naslednjega dne 26. junija 1991 pričela agresija na Slovenijo. Izvajala jo je naša nekdanja JLA. Tega dne je ZIS že v zgodnjih jutranjih urah sprejel usmeritev, da zvezna policija in JLA, v primeru odpora pri zagotavljanju izvajanja zveznih predpisov o prehajanju državne meje, uporabi tudi silo. Oboroženi vojaki so odšli iz kasarn, zasedli letališče na Brniku in mejne prehode. Sledili so napadi zračnih sil na civilne in telekomunikacijske objekte. Padejo prve žrtve. Slovenija s svojimi oboroženimi silami in policijo nudi uspešen odpor. Postavljajo se barikade, kasarnam se odvzame elektriko, izdan je ukaz o možnosti uporabe strelnega orožja. V Sloveniji smo se dogovorili da gasilskih vozil ne bomo postavljali v barikade. Odpeljali smo jih iz gasilskih domov na varnejše lokacije v bližino naselji.

V občini Tolmin smo se prebivalci s tesnobo in strahom ozirali v nebo,ko so nas preletavala agresorska letala. Gasilci smo se v naseljih in ustanovah,kjer so bila zgrajena zaklonišča delavno vključili v njihovo usposobitev in oskrbo, zlasti z dovozom pitne vode. Osebno sem bil vtem obdobju vse dni in večino noči v delavni uniformi. Komandno vozilo , opremljeno z UKW zvezami in podatki sem imel doma. Tako bi lahko ob klicu na pomoč takoj odšel na kraj požara ali nesreče. V stalni pripravljenosti so bili tudi vsi člani štaba operative GZ Gornje Posočje.

V prvih dneh po agresiji je prišel k meni na dom, stanoval sem v neposredni bližini oddelka za LO, uslužbenec MO in me zaprosil, če lahko za nekaj časa skrijem in pazim na kartoteko vojaških nabornikov. Prevezel sem zabojček s kartoteko in ga skril v kleti med drva. Čez par dni sem ga vrnil drugemu uslužbencu MO. Poveljnikom PGD sem naročil naj v gasilskih domovih organizirajo nočna dežurstva. Mene so kot člana OŠCZ aktivirali za dežuranje v nočnem času na oddelku za LO in kurirske dostave pisem v KS. V spominu mi je ostala dostava pisma v KS Livek. Poleg pisma mi je dal uslužbenec MO v roke tudi nabito pištolo. Bil sem vznemirjen. Kljub temu, da sem se o uporabi pištole, kot član štaba CZ in nekdanji Titov vojak, že usposabljal, nisem bil prepričan, da bi jo v sili uporabil. Ob tem sem tudi pomislil kakšna je obremenitev pripadnikov Slovenske vojske in policije, ki so se spopadali s agresorji, ali pa se v stalni napetosti soočali z njim preko puškinih cevi. Pismo sem na Livku oddal naslovljencu. Tolminsko kasarno pa sem ob povratku obvozil po varnejši poti.

Ob zagnanosti in hrabrosti naših braniteljev osamosvojitve pa je morala vojakov v JLA kopneta. Vedno več je bilo pribežnikov, ki se niso več hoteli bojevati proti Sloveniji. Neko noč, ko sem sam dežural na oddelku za LO sem se javljal na telefonske klice. Med klici so bili tudi klici zaskrbljenih staršev in deklet fantov iz drugih republik, ki so služili v Sloveniji svoj kadroviski vojaški rok. Neko dekle mi je v Srbskem jeziku povedalo, da je njen fant pobegnil iz kasarne in da od takrat nima več informacij o njem. Rekla je, da je slišala, da pribežnike Slovenska vojska pobija, če jih le najde. Povedal sem ji,da to ni res,pač pa da zanje poskrbi s hrano, obleko in nastanitvijo. Ne vem, če mi je verjela. Tudi jaz sem sumil, da ni vojakovo dekle ampak novinarka.

PGD so v dneh osamosvojitvene vojne napravile v gasilskih domovih naslednje število nočnih ur dežurstva: Tolmin 150 ur, Podbrdo 40 ur, Bovec 50 ur, Most na Soči 45 ur, Kobarid 128 ur, Breginj 90 ur, Drežnica 10 ur, Log pod Mangartom 20 ur, Srpenica 70 ur, Rut- Grant 20 ur, Dolenja Trebuša 70 ur, Grahovo ob Bači 40 ur in Ponikve 10 ur. Skupaj 733 ur nočnega dežurstva in 278 drugega preventivnega dela.

V dneh pričakovanja razglasitve samostojnosti, ko zaradi okoliščin nismo vedeli kdaj bo prišel dan "D" sem poslal v PGD svojim kolegom gasilcem okrožnico s tako vsebino. " Spoštovani bliža se trenutek, ko bo Slovenski narod osamosvojil svojo domovino, ko bodo po vsej Sloveniji zaplapolale zastave, zagoreli kresovi in zazvonili zvonovi, ki bodo naznanili uresničitev plebiscitarne volje naših prebivalcev in samostojnost neodvisne države Slovenije..... Prosim, da se vključite v program praznovanja občine Tolmin in tako prispevate k praznovanju velikega pomena, radosti, ponosa in veselja.

Čas hitro mine in tako smo v letu 2006 praznovali že 15 obletnico osamosvojitve. Prav v tem letu pa sem doživel dve pomembni počastitvi. Vlada R Slovenije mi je na osnovi sklepa (ur. l. RS. št 63-06)podelila za sodelovanje v pripravah in izvajanju zaščite, reševanja in pomoči, spominsko plaketo CZ. Drugo še pomembnejše pa mi je bilo priznanje statusa in naziva " VOJNI VETERAN ". Iz

obrazložitve, ki jo je potrdila Upravna enota Tolmin je razvidno, da mi je, kot članu OŠCZ priznano na osnovi (Ur. l. RS št. 59 - 2006) v času od 26. junija 1991 do 18. julija 1991 opravljanje dolžnosti pri obrambi R Slovenije. Zelo sem bil vesel teh priznanj. Osebnostno pa sem dobil zadoščenje že ob mednarodnem priznanju samostojne Slovenije.

Častno je delati za svojo domovino. Za domovino, ki je kakor mati, samo ena, ni nobena žrtev prevelika.

CARINA

Pot do osamosvojitve na Tolminskem

VOJNA PRED DESETIMI LETI ZA CI ROBIČ

Aleš MIŠIČ

Danes, deset let po osamosvojitvi Slovenije, se spominjamo samo lepih dogodkov v tistem obdobju. Vsekakor se vsak z radostjo spominja dneva, ko smo postali samostojna Slovenija. Bilo pa je potrebno veliko dela, odrekovanja, volje, adrenalina in razuma, da so se stvari na območju Kobarida razpletle brez človeških žrtev in nepotrebne gospodarske škode. Namensko bom uvodoma izpustil dogajanja v takratni Jugoslaviji, saj je o tem najbrž napisanih že veliko knjig in razplet že vsi poznamo. Bolj se bom osredotočil na lokalno dogajanje, na carinsko izpostavo Robič. Pri tem pa se bom naslanjal na podatke, ki so mi jih posredovali g. David Četrtič, g. Andraž Pignatari in drugi, ki so omenjeni v nadaljevanju.

Priprave na osamosvojitve segajo kar nekaj let pred začetkom vojne. Očitno pa je postalo, da se bo nekaj dogodilo, ko je teritorialna obramba (TO) svojim četam v letu 1990 razdelila strelivo. Tako so tega leta dobili strelivo tudi v 183.PDV. Proti diverzantskemu vodu (183.PDV), ki je poleg ostalih, kot formacija odigral pomembnejšo vlogo pri delovanju v okolici mejnega prehoda Robič. Namestnik komandirja 183.PDV g. Janko Volarič je doma hranil skrito večjo količino orožja za potrebe TO. Naj omenim, da je g. Volarič bil carinski delavec CI Robič.

Pa si oglejmo dogajanje kronološko. 27.06.1991, v jutranjih urah je enota jugoslovanske armade (JA) poskušala zasesti mejni prehod Robič. Naletela je na odpor številnih policistov in policistov rezervistov na samem mejnem prehodu. Potekala so skoraj celodnevna pogajanja med predstavnikom policije g. Srečkom Rosičem in komandirjem karavle v JA g. Jelićem. V tem času je bila s strani italijanskih predstavnikov ponujena pomoč v hrani, pijači in možnost zdravniške pomoči ali umika na italijansko stran. Lepa poteza zaskrbljenih italijanskih kolegov. Ker je JA imela izrecen in brezkompromisen ukaz zavzeti mejni prehod, se je zaradi izogibanja človeškim žrtvam odločilo, da policija in carina brez boja zapusti mejni prehod Robič. Tako je približno ob dveh ponoči JA zasedla mejni prehod Robič, nakar je JA spustila slovensko zastavo in zopet izobesila jugoslovansko. Verjetno je bil s tem, glede na uro, zaseden tudi zadnji mejni prehod v Sloveniji, kar tudi ne gre prezreti. To dejanje se je takoj izkazalo za taktično dobro potezo, saj so bili od tega trenutka naprej pripadniki JA obkoljeni. Za seboj so imeli Italijo, levo in desno strma pobočja Matajurja in Mije, na cesti proti Kobaridu pa jih je za barikadami čakal že omenjeni 183.PDV. Čez noč je divjala nevihta in temperatura se je precej znižala, tako da so bile razmere kar neugodne. Za tako imenovanega sovražnika še bolj, saj jim je v kosti poleg strahu lezel tudi mraz. 183.PDV se je vkopal za vasjo Robič, na cesti pa so postavili kamiona Planike in Žage Ohojak. JA je dobivala okrepitve z Livka mimo Matajurja, kar je še zaostriло položaj. Začela se je igra z živci. Nenehno je potekalo obveščanje

med policijo, TO, drugimi vodi in 183.PDV. Slednji so prisluškovali pogovorom JA preko vojaških postaj in se prilagajali situaciji. Policija je med tem stražila pri nekaterih pomembnejših objektih in na nekaterih križiščih. To lahko potrdim iz prve roke, saj sem takrat deloval kot rezervni policist, večinoma na križišču v Idrskem. Preprečili smo veliko kontaktov komandirjev ali višjih činov, ki so bili poslani direktno iz Beograda s komandirji na območju Kobarida. To je bilo tudi pomembno, saj so bili »lokalni« komandirji JA relativno bolj upogljivi, kot tisti iz Srbije. Lokalni komandirji so bili predstavniki JA, ki so si ustvarili v Sloveniji družine. Z njimi smo imeli veliko kontaktov na športnem, kulturnem in drugih področjih. Z novimi komandirji JA, »nastrojenimi« in direktno »uvoženimi« iz Srbije, pa ne. Torej bi bila pogajanja z njimi vsekakor težja.

Zjutraj je prišlo na barikadi do srečanja med komandirjem JA in komandirjem 183.PDV, g. Miranom Fincem. Predstavniki JA je do zob oborožen zahteval, da gre po hrano in suho obleko za njegovo vojsko. Komandir PDV mu tega ni dovolil in tako je vojakom JA še bolj padala morala, saj so bili že lačni in premraženi. Pomoči pa JA preko Matajurja ni dobila, saj so prispeli le do karavle JA v Starem Selu.

Naslednji dan pa je bilo iz štaba TO ukazano, da se napade JA na MP Robič. Koordinacijo je vodil g. Silvo Hrovat. Umaknjena je bila barikada in 183. PDV se je oborožila z RB. Tisti, ki ste že služili vojsko v »jugi«, že veste, za kaj gre. RB je v direktnem prevodu »ručni bacač«. Pridružila sta se še dva voda in vse je bilo pripravljeno za napad, ki naj bi se začel točno ob 12. uri. Na zadnja pogajanja z JA je prišel še g. Zdravko Likar, danes načelnik upravne enote Tolmin, takrat poveljnik diverzantskega odreda. To je bil še zadnji poskus pred odprtim ognjem. Ne da se z besedami opisati napetosti. G. Likar Zdravko je uspel, da se je JA predala. Ura je odbila 12. V resnici je trideset minut pred dvanajsto, zopet je zaplapolala slovenska zastava. Robič je bil prvi v Sloveniji osvobojen prehod in padla ni nobena žrtev.

Vsa zahvala gre prav vsem, ki so dali prispevek v tej vojni in omenjenim posameznikom, ki so verjetno tudi preobrnili tok zgodovine. Kdo ve, kaj vse bi se lahko in kako krvava bi lahko bila zadeva. Tukaj je šlo tudi za zelo dobro sodelovanje slovenske oblasti, TO, policije in carine. Vsi skupaj smo delovali složno in sprejemali informacije in odločitve enotno, kakor ena velika družina.

OSAMOSVAJANJE NA TOLMINSKEM

Lili VENCELJ LESJAK

V februarju 1989. leta so delavci carinarnice prejeli odločbe o razporeditvi na delovna mesta. Odločbe so bile napisane v srbohrvatskem oz. srbskem jeziku. Pod odločbo je bil podpisan upravnik carinarnice. Ko sva s kolegom Rudijem Brezavščkom odločbi videla, sva soglasno sklenila, da jih ne bova sprejela, ker so bile napisane v srbskem jeziku, namesto v slovenskem. Bila sva začudena, da je upravnik take odločbe sploh podpisal in vročil delavcem. Po takratni ustavi SFRJ so bili jugoslovanski jeziki enakopravni, zato bi morale biti odločbe napisane v slovenščini. Ogorčena in hkrati užaljena sva takoj napisal pritožbo, v kateri sva zahtevala prevod odločbe. Natančne vsebine pritožbe se ne spominjam več. Vem, da sva se sklicevala na ustavno zagotovljeno enakopravnost jezikov. Istočasno sva tudi omenila obdobje naših staršev, ki so pod Italijo morali govoriti italijansko in kako si prizadevali za slovenščino. Rudi je nato opozoril nekatere delavce carinarnice in jih pozval, da podpišejo navedeno

pritožbo. Bila sva tudi zelo razočarana nad zavestjo (narodno) nekaterih delavcev, za katere sva bila doslej prepričana, da so pravi Slovenci. Na koncu so pritožbo podpisali naslednji delavci carinarnice Nova Gorica: Slavko Mikuž, Dušan Lapajne, Sergej Kerin, Rudi Brezavšček in Lili Vencelj Lesjak. Pritožbo z navedenimi podpisi je Rudi osebno odnesel upravniku. Žal nikoli ni bilo odgovora, niti prevoda odločbe. Glede na to, da so se dogodki v naslednjih letih odvijali tako kot so splošno znani, z Rudijem nisva več vztrajala. Čas je nama in ostalim podpisnikom pokazal, da smo imeli prav in osebno sem zelo ponosna, da sem takrat to storila, t.j. v času, ki ni bil ugoden in ko se ni vedelo, kaj sploh bo s Slovenijo in našim jezikom.

Dogodki, ki so se odvijali na mejah v juniju 1991. leta so splošno znani. Za izpostavo Tolmin lahko rečem, da je velika večina delavcev takrat zelo odgovorno in odločno branila interese Slovenije. Vsi so bili na svojih delovnih mestih in podrobno so me seznanjali s potekom dogodkov. Sama sem bila na sedežu izpostave do konca vsakodnevnega delovnega časa. Popoldne in zvečer (ter ponoči) pa sem morala biti doma, dosegljiva v vsakem trenutku po telefonu. Takrat sta bila pod našim nadzorom prehoda Robič in Predel. Prehod Učēja in maloobmejni prehodi pa so bili pod nadzorom milice.

Spominjam se, da so prehod Robič zasedli okrog 14. ure popoldne. Pred odhodom carine in milice s prehoda, me je o tem po telefonu obvestil Rajko Troha, ki je bil zadnji na prehodu. Mejni prehod Predel pa je bil zavzet okrog 22. ure zvečer. Obvestil me je Branko Gruden, ki je bil zadnji na prehodu. Kot je znano, so bili delavci carine neoboroženi, zato je bilo dogovorjeno, da zapustijo prehod takrat, ko bo odšla tudi milica. In tako je tudi bilo. Že po nekaj dnevih je bil najprej »osvobojen« prehod Robič. Takratni vodja Emil Rutar je bil prvi na prehodu in, ker ni imel ključa, je v pisarne šel kar skozi okno.

Nekaj dni kasneje pa smo se ponovno vrnili še na prehod Predel. Po končani vojni in normalizaciji dogodkov sta z naše izpostave odšla neznano kam dva delavca. Vsi ostali delavci so ostali še naprej. Nekateri so si morali pridobiti slovensko državljanstvo in opraviti izpit iz slovenskega jezika.

VOJSKA JE HOTELA ZASESTI MEJNI PREHOD ROBIČ

Milena URŠIČ

Večer pred nastopom službe sem preživela pred televizijo. Razglasitev samostojne Slovenije me je razveselila in istočasno sem pomislila, da se stvari lahko močno zapletejo, da bodo naše velike želje uničene. Vesti, ki so prihajale iz Beograda, niso bile dobre, zato sem se za naslednji delovni dan še posebno pripravila.

S službenim vozilom smo se zjutraj 27. junija 1991 s kolegom in dvema miličnikoma odpeljali na mejni prehod. Tam je že visela slovenska zastava in stala tabla Republika Slovenija. Nočna izmena je odšla domov. Za nami so ostali oboroženi rezervni miličniki. Kmalu po nastopu službe me je vodja milice obvestil, da so mu sporočili, da prihajajo proti meji iz kasarne v Tolminu vojaki. Stisnil me je strah, vendar sem vedela, da moram svoje delo opraviti. Ker je bil premik vojske nadzorovan, smo vedeli, kdaj približno bodo prišli. Milica je imela nalogo ustaviti vojake 200 m pred prehodom. Ti so se pripeljali v dveh kamionih z vso oborožitvijo. Začelo se je pogajanje z dvema starešinama in miličnikoma, katerima je uspelo vojake zaustaviti. Ti so se razporedili na levo na breg, desno pod cesto, katero so s kamionoma zaprli.

V tem času sta prišla komandir in pomočnik milice. Do objekta pa je prišel tudi starešina in v skupnem prostoru so se začela pogajanja. Ker vodja referata ta dan ni prišel na delo, sem pogajanja s strani meje prevzela sama. Vojaškega starešino sem poznala, zato sem mu rekla, da je čas, da se odloči, na kateri strani bo, saj ima tu družino in dom. Odgovoril je, da naj razumemo njegovo stisko in da bo storil vse, da ne bi prišlo do oboroženega spopada. Poudaril je, da od njega zahtevajo, da zasede prehod in da miličniki odložijo orožje. Miličniki so odgovorili, da prehoda ne bodo zapustili in ne odložili orožja. Starešina se je umaknil na razgovor k svojemu nadrejenemu, ki ga je čakal pri oboroženih vojakih.

Medtem sem se povezala s šefinjo CI Tolmin in ji povedala o stanju na prehodu. Bodrila me je in mi svetovala, naj s kolegom sodelujeva z milico. Obljubila je, da bo poslala vodjo referata, da me zamenja.

Vojaški starešina se je večkrat vrnil k nam in vsakokrat bolj grozil in se izgovarjal na vojake, da so napeti in da ne odgovarja, če jim bodo popustili živci. Govoril je, da tudi njegov nadrejeni zahteva akcijo. Napetost se je stopnjevala, zato so miličniki oborožili še mojega kolega.

V tem času je bil blokiran tudi promet. Vojaki našim državljanom niso dovolili vstopa, medtem ko so izstop omogočili. Vse to so spremljali italijanski mejni organi, v začetku samo z njihove strani, potem pa je prišel brigadir in ponudil pomoč v hrani. Obvestil nas je tudi, da je na njihovi strani pripravljeno intervencijsko vozilo. Ponudil je pomoč v primeru spopada s tem, da se lahko umaknemo na njihovo stran z orožjem. Pogajanja so se zavlekla pozno v popoldanske ure, na prehod pa je prišel vodja referata in dobili smo vest, da je vojsko obkolila naša teritorialna obramba. Kar lažje smo zadihali saj smo vedeli, da nismo sami. Okoli 18. ure me je pomočnik komandirja odpeljal domov, mimo nadrejenega starešine, ki naju je spremljal s sovražnim pogledom.

Na prehodu so ostali samo oboroženo moški.

NOČ, V KATERI JE BIL ZAVZET MEJNI PREHOD ROBIČ

Rajko TROHA

Že ob odhodu iz Kobarida 27. junija proti večeru so domačini zaskrbljeno zmajevali z glavo, češ, kam sploh rinete, če je vojska pred prehodom. Z rahlo tesnobo, a vseeno odločeni in brez pomislekov smo se napotili proti Robiču; tedanji miličniki, rezervisti in jaz. Nelagodno sem se počutil ob dejstvu, da sem edini neoborožen. Kaj naj naredim, če bo prišlo do incidenta pri napetosti, ki je bila prisotna in po novicah, ki so prihajale iz drugih krajev?

Mimo postavljenih barikad smo se pripeljali do vojakov s puškami v rokah, negotovih obrazov. Dovolili so nam, da zamenjamo kolege iz dnevne izmene, toda pod pogojem, da miličniki odložijo orožje. Po krajših pregovorih so nas vseeno spustili. Kolegi so nas pričakali z vidnim olajšanjem. Po kratkem opisu dogodkov in spodbudnih besedah smo se odpravili domov.

Kaj nam bo prinesla noč? Miličniki so se razporedili po okolici, sam pa sem ostal v stavbi, skupaj s komandirjem in namestnikom. Vsi smo bili napeti, v moreči tišini pripravljeni na vse. Na zvezi sem bil z vodjo izpostave gospo Vencelj. Spraševala me je po trenutni situaciji in svetovala, kako naj se

obnašam v teh razmerah.

Kmalu sta prišla na prehod oficirja JLA z novim ukazom, da ga moramo zapustiti, sicer.... V pisarni milice so se pričela pogajanja. Pred vrati je stal mlad vojak s prstom na sprožilcu puške. Sprehodil sem se do miličnikov in z vsakim izmenjal kakšno besedo, prinesel sem jim kavo in kaj za pojediti. Ne vem, kaj se je dogajalo v pisarni. Oficirja sta se večkrat posvetovala s svojimi nadrejenimi. Dolgo se je vlekle vse skupaj. Napetost je z vsako uro naraščala. Vojakov v temi nismo videli, toda vedeli

smo, da so oboroženi. Ob 2. uri po polnoči so prišli vsi iz stavbe in komandir nam je povedal, da zapuščamo prehod. O tem sem obvestil g. Vencelj. V torbo sem spravil carinske klešče, žige ter zaklenil pisarno. Za koliko časa? Kaj bo z nami? Porajal so se nova vprašanja, vseeno pa smo se z olajšanjem odpeljali v Kobarid.

Domačini so bili brez spanca. Oddahnili so si in nas zasuli z vprašanji. Danes se je dobro izteklo, kaj bo pa jutri?

Drs. Cornelis den Otter

Ltn. col. Royal Neth. Marine corps

Vito Berginc
podpolkovnik

Podpolkovnik drs. Cornelis den Otter je julija 1991 po sprejetju Brionske deklaracije prihajal na tolminsko kot Evropski opazovalec. Po rodu je Nizozemec. Spremljali pa so ga še trije častniki, in sicer dva Nizozemca – podpolkovnik Carry Hulsher in Ted Weltzelaar, ter Belgijec stotnik Rudy Laparte. Dokler je trajala njihova misija so več vikendov preživel v Soški dolini. Tako so se navezali prijateljski stiki med nami, ki še danes trajajo. Vsi trije Nizozemci Slovenijo pogosto obiskujejo kot turisti. Podpolkovnik Otter pa je tukaj skoraj vsako leto. Tudi letos nas je obiskal. Na vprašanje, kako danes gleda na takratni čas, predvsem kako vidi danes Slovenijo, pa je dejal:

»Pred 15. leti sem prišel prvič v Slovenijo kot član EC. (European Commission). Takrat nisem mogel dati izjave na vprašanje ki ste mi ga zastavili o vaši Sloveniji. Vem, da se tega spominjate bolje od mene. Naše delo je bilo samo izvajanje sklepov Brionske deklaracije leta 1991. Vsi člani te misije smo morali biti nevtralni pri svojem delu. Zaradi določenih simpatij do Slovenskega ljudstva, moram priznati, da je bilo zelo težko biti nevtralen.

Način, s

katerim je Slovenska vlada skušala zaščititi ekspanzijo težav z Jugoslovansko armado, je bil zelo primeren in učinkovit. Zame je Slovenija edinstven primer, kako se da eskalacije internacionalnih sporov rešiti s pogovorom tudi na miren način. V mojih 40. letih dela sem bil prisoten pri številnih konfliktih po vsem svetu (Nova Gvineja, Saudska Arabija, Srednji vzhod, Hrvaška, Bosna in Hercegovina ...). Slovenija je danes edina država, da je brez vojne in večjih težav, kjer sem do sedaj deloval. Je država, ki je dosegla največje rezultate do vstopa v EU. Ko se ozrem na preteklost tega dela sveta, imajo mnogi še vedno velike težave, in za rešitev le teh, niso naredili veliko, z izjemo Slovenije, katerim je lahko za vzor.

Že od leta 1991 obiskujeva z ženo skoraj vsako leto vašo državo in presenečena sva nad vašim napredkom, ki ste ga dosegli. Vsem vam želim vse najboljše. Moja velika želja je tudi ta, da bi še napredovali in bili še boljši. Midva pa bova obiskala ponovno vašo lepo državo.

Ob tej priliki se iskreno zahvaljujem prijateljem - veteranom iz Kobarida za prisrčen sprejem. Zvezi veteranov vojne za Slovenijo, pa najlepša hvala za izkazano pozornost in darila. Enako velja tudi prijateljem Zveze slovenskih častnikov iz Nove Gorice za izkazano pozornost in obdaritev«.

Priloge: fotografije

ZAKLJUČEK – ANALIZA AKTIVNOSTI TO, REZULTATI, DOBRE-SLABE STRANI

Enote Teritorijalne obrambe 63. Obm ŠTO so v desetdnevni osamosvojitveni vojni dobro opravile vse zadane naloge. Že prve dni vojne so bili odprti vsi mejni prehodi z Italijo na področju občine Tolmin. Z zavzetjem skladišča Šentviška gora je TO prišla do velikih količin eksploziva in različnega streliva. Številčno stanje pripadnikov JA se je v desetih dneh zmanjšalo za več kot polovico:

- prebegnilo 293 vojakov JA
- zajetih 85 pripadnikov JA
- prestopilo 22 starešin in civilnih oseb zaposlenih v JA

Analiza vojne za samostojno Slovenijo na področju nekdanjega občinskega štaba TO Tolmin je odkrila naslednje slabe in dobre strani:

Republika Slovenija
63. Območni štab TO TOLMIN
Številka: 804-03/51
Datum: 16.07.1991

VOJAŠKA TAJNOST
STROGO ZAVRNO

6. BSO
NOVA GORICA

ZADEVA: Analiza bojnega delovanja 63. Obm.ŠTO

V zvezi z vašim dopisom z dne 15.05.1991 vam dostavljamo analizo b/d 63. Obm.ŠTO Tolmin po vprašalniku, ki ste ga nam dostavili:

1. Angažirani pripadniki TO – število po dnevih

Idrija	glej prilogo!
Tolmin	
Skupaj	

2. Motorna vozila angažirana v 63. Obm.ŠTO iz popisa:

	Tolmin	Idrija	Skupaj
kombiji	14	13	27
osebni – terenski	7	9	16
tovorni	6	5	11

3. Po B-2 enote TO varujejo še naprej v Tolminu Sekretariat za LO in poveljstvo Obm.ŠTOv, v Idriji tudi objekt sedeža dela štaba TO in Sekretariata za LO.
Poleg navedenih objektov enote TO varujejo tudi zavzete objekte stražarnice Livek, RC – kasarna Bovec in skladišče Šentviška gora.

4. Nadzor nad Mejnimi prehodi se vrši na Livku, Robiču, Učej in Predilu. Tu se vrši tudi varovanje nemotenega pretoka preko državne meje.
Kontrola se vrši tudi nad stražarnicami in sicer:

Livške Ravne	kjer je	20 vojakov,	1 ml.of.
Staro selo		15 "	1 ml.of., 2 of.
Breginj		8 "	1 ml.of.
Učej		32 "	1 ml.of., 2 of.
Log pod Mangartom		12 "	2 of.

5. V direktnem stiku s pripadniki JA so bile sledeče enote:

2./140 DDd TO	v prvi bojni liniji
183. PDvod	v drugi bojni liniji
25. aliv	v drugi bojni liniji
631.Š. TO	v zavarovanju hrbta s strani karavle Staro selo in boka s smeri Matajur, od koder so se uvažale enote v pomoč na mejni prehod Robič.

* * *

- **Reorganizacija TO ni izvedena do konca.** V območnem štabu so bile posamezne dolžnosti dvojno popolnjene - stalna in rezervna sestava (dva načelnika štaba, dva pomočnika za operativne zadeve), kar je včasih privedlo do nesporazumov pri poveljevanju.
- **Dobri rezultati brez uporabe orožja.** Vse akcije so se končale brez izstreljenega naboja. TO in JA nista imeli mrtvih in ranjenih vojakov.
- **Pripravljenost obeh strani na pogajanja.** Od prvega dne vojne so se vodila pogajanja na vseh ravneh. Pogajanja je vodil poveljnik TO, čeprav so sodelovale tudi ostale strukture (milica, družbena skupnost).
- **Oficiri JA niso bili motivirani za izvedbo večjih akcij.** Večina starešin je že več let delala v Tolminu, kjer so imeli tudi svoje družine. Osebna poznanstva so bila tudi med starešinami JA in TO. To je precej olajšalo pogajanja in vplivalo na popustljivost poveljujočih oficirjev JA.
- **Zelo dobro sodelovanje med občino, milico in TO.** Vsakodnevno se je izvajala koordinacija med poveljnikom 63. Obm ŠTO, predsednikom izvršnega sveta občine Tolmin in komandirjem postaje milice Tolmin. Na koordinaciji so usklajene naloge vseh struktur v posameznih akcijah.
- **Realni načrti in naloge enot TO.** Vse izpeljane akcije so bile rezultat pravilne ocene stanja in sprejete odločitve. To se je posebej pokazalo pri deblokadi mejnega prehoda Robič, ko se je poveljnik območja odločil, da ne bo prehoda osvobodil s silo, ampak s pogajaji.
- **Slaba oborožitev in oprema enot TO.** Enote niso imele niti enega kosa orožja za podporo (minometi, netrzajni topovi ...) S tem orožjem bi lahko prisili na predajo tudi posadke v ostalih stražnicah. Sredstva zvez (radijske postaje, telefoni,..) s katerimi so razpolagale enote TO niso omogočala hitrega komuniciranja med enotami, ukazi so prihajali z zamudo, koordinacija med enotami je bila prepuščena inicijativi posameznih poveljnikov. Zaradi navedenega je občasno prihajalo do izrednih dogodkov.
- **Na služenje vojaškega roka v vojašnico Tolmin so prišli vojaki v začetku junija 1991.** Vojaki niso bili usposobljeni niti v rokovanju z osebno oborožitvijo. Enota JA zaradi tega ni bila sposobna izpeljati nobene večje akcije.
- **Problem "prvega strela" pri pripadnikih TO.** Do pričetka vojne večina pripadnikov TO ni verjela, da bo prišlo do posredovanja JA in oboroženega spopada. Zaradi tega tudi niso bili pripravljeni prvi streljati, ampak se je čakalo, da bodo pričeli streljati pripadniki JA.
- **Nenačrtno postavljanje cestnih ovir.** Z načrtnim oviranjem so kontrolirane glavne komunikacije in dohodi k objektom JA. Precej cestnih ovir (podiranje dreves) pa so v prvih dneh vojne postavili krajsani samoiniciativno in s tem na več mestih ovirali premike enot TO in oskrbo prebivalcev. Te ovire so kasneje odstranjene.

- **Uniforme in oprema TO je bila enaka kot v JA.** V vasi Livek je prišlo do streljanja med dvema enotama TO zaradi nerazpoznavanja. Posledic na srečo ni bilo. Podobnih situaciji je bilo v prvih dneh vojne še nekaj (Robič,...), vendar so minila brez posledic. Do tega je največkrat prišlo zaradi slabega medsebojnega obveščanja med enotami in neusklajenega delovanja s strani nadrejenih poveljstev.
- **Pripravljenost enot TO za bojevanje samo v domačem kraju.** Dne 03.07. je 70. Od TO dobil povelje, da se pripravi za premik. V enoti so se razširile govorice, da bo enota premeščena na Dolenjsko. Zaradi teh govoric so 3 vojaki doživeli živčni zlom in so bili za nekaj dni odpuščeni domov. Povelje ni bilo izvedeno, tako da je enota ostala na svojih položajih.
- **Spoštovanje ukazov nadrejenih – samostojnost poveljnikov enot.** Čeprav je bila linija poveljevanja določena (pokrajinski štab TO – območni štab TO – podrejene enote) so aktivnosti na terenu potekale z veliko mere samoinicijative posameznih poveljnikov. Območni štab je s svojimi ukazi določal naloge, način izvedbe pa je bil prepuščen inicijativi poveljnikov enot. Posamezni poveljniki so to dejstvo uspešno izkoriščali in uspešno izvedli zastavljene cilje – v nekaterih primerih tudi v nasprotju z dobljenimi ukazi, nekaterim pa je to dejstvo povzročalo težave, saj so pričakovali podrobna navodila za izvedbo nalog.

ZAKLJUČEK

Obm OŠTO je naloge, ki so mu bile naložene po naprej pripravljenih načrtih uspešno realiziral (KAMEN, JEZERO, B-2, NABAVA IN OVIRE- slednje je izvajal DGS). Izvršene so bile pravočasno in kakovostno. Tu je predvsem potrebno pohvaliti poveljnike vseh prej naštetih enot, predvsem pa vojake, ki so naloge reševali s polno mero resnosti. Pri izvrševanju vseh nalog ni prišlo do izstreljenega naboja.. Dejstvo, da ni bilo streljanja oz. ni tekla kri, lahko štejemo kot velik uspeh, kljub temu, da so omenjeno dejstvo nekateri grajali in konec koncev podcenjevali delo poveljstva in enot.

Popolnjevanje enot je potekalo nemoteno in popolno, odziv vojaških obveznikov je bil visok. V prvih dneh odpustov razen bolnih ni bilo. Kasneje se je pojavljalo teh nekoliko več, vendar se je reševalo skladno z obstoječo zakonodajo. Delavci Sekretariata za Ljudsko obrambo so imeli veliko dela,

vendar so zadane naloge pravočasno in vestno opravili. Enote so bile vpoklicane po sedem dni nato pa zamenjava z novimi in tako so se ciklusi vrteli do 15. julija 1991 (predlog črtati: 15, 07.91). Od tega dne so se enote zmanjševale in postajale dežurne, ter enote za zavarovanje. Najdaljše neprekinjeno delovanje sta opravili 631. četa za posebne namene in četa TO Šentviška Gora.

Kadrovski problem je nastal v zvezi s popolnitvijo s specialisti za rakete vrste STRELA 2M za protizračno obrambo. Sekretariatu za obrambo smo dali zahtevek za popolnitev teh specialistov, in takoj organizirati PZO. Z delavci UOLO smo dobili podatke v katerih enotah so vojaki z tem

ustreznim znanjem oz. specialnostjo. Tako smo nekatere enote okrnili, da smo organizirali PZO v vasi Ladra ter v Tolminu in na letališču v Bovcu. Te enote- 25. Aliv. z enim oddelkom, 1. in 2. četa 70. Od s po enim oddelkom. Ko smo dobili zamenjavo z novimi vojaki ustrezne specialnosti s strani civilne obrambe, smo prejšnje posadke vrnili nazaj v matične enote.

Zaledna oskrba je bila dobro organizirana, malo težav je bilo v samem začetku, potem pa so stvari

nemoteno potekale. Vojaki so bili oskrbljeni z prehrano vodo suha oblačila, zdravstvene ambulante v Bovcu, Kobaridu Mostu na Soči so uvedle 24-urno delo, prav tako Zdravstveni dom v Tolminu, ki je imel vsa razpoložljiva vozila za slučaj potrebe pripravljena. Vsi vojaki so bili oboroženi z pehotnim orožjem in pripadajočo količino ostrega streliva, rezerve streliva so imeli v enoti. S 1. julijem 1991 pa so se popolnili tudi z sredstvi za POB in PZO. Slaba popolnitev je bila s sredstvi zvez uporabljali smo omrežje PTT. Primanjkovalo pa je sanitetnih sredstev, sredstev za osebno zaščito in **sredstva za delo inženircev.**

Motiviranost vojakov je bila v prvih desetih dneh izredno visoka, kakor tudi resnost pri pristopu k opravljanju načrtovanih nalog. Do posebnega izraza pa je prišlo tovarštvo, skrb za sovojaka, samoopovedovanje in predvsem pa izgradnji vojnega kolektiva. Na ta element so poveljujoči častniki dajali poseben poudarek. Odraž tega je, da med vojno nismo imeli izrednih dogodkov, kar je

posledica dobro izurjenih in usposobljenih vojakov v rokovanju z orožjem

Obveščevalno varnostna dejavnost je potekala po njihovih ustaljenih poteh. Tu je bilo veliko sodelovanja z organi milice, in našo MIOD (Množična izvidniško obveščevalna dejavnost) v

krajevnih skupnostih. Ti podatki so po ustaljenih poteh prihajali in odhajali uporabnikom. **Med njimi je bilo tudi nekaj dezinformacij, vendar smo jih kmalu rešili.** Odtekanja podatkov nismo zabeležili.

Izvršni svet je bil aktivno vključen v času vojne in skrbel, da je oskrba civilnega prebivalstva kot enot TO in slovenske milice potekala nemoteno, kakor tudi skrb za prebegle vojake, kateri so želeli v tujino. Pri tem je predsednik IS Pavel Gregorčič dnevno kontaktiral s poveljstvom TO in slovensko milico. V prvih dneh je prev. on organiziral pogajanja med TO in JLA ter tudi sam sodeloval. S poveljnikom TO je večkrat obiskal mobilizirane enote.

Sodelovanje s slovensko milico in Obmejno milico je bilo zelo dobro in konstruktivno. Dnevno smo se videli, če ne pa slišali in izmenjali informacije kakor tudi potrebe. Z miličniki smo izvedli celo tri skupne akcije, kjer so skupaj sodelovali miličniki in teritorialci, to je bilo:

- zavzetje skladišča z živilskimi sredstvi v Poljubicu;
- izvedba zasede, ko je JLA napovedala odhod v skladišča na Šentviško goro, namera ni izvedena – dezinformacija;
- zavzemanje vojašnice Bovec.

Tukaj je potrebno povedati tudi nekaj o Manevrski strukturi narodne zaščite na Tolminskem, v katero je bil vključen Jože Režonja, takratni komandir Postaje milice v Tolminu. Sodeloval je pri prevozi orožja in streliva po tajnih skladiščih veliko noči, poleg tega pa je hranil tudi vojaško dokumentacijo in naše načrte uporabe enot S1 in S2. V vojni njegovega namestnika Aleksandra Vončine ter vse njegove miličnike - bili so zelo dobri, prav tako pa tudi oba komandirja Oddelkov milice v Kobaridu in v Bovcu Alojzija Moharja in Milana Rudolfa.

Komandir obmejne milice Srečko Rosič in njegov namestnik Hasib Huseinbašić z ekipo miličnikov so bili prvi v kontaktu z JLA. Ti vojaki so imeli tudi puške in še kaj, pa ostro strelivo v cevi. Ti dogodki so v zborniku opisani. Tukaj bom zapisal samo to:- še isti dan je bil vzpostavljen osebni kontakt med JLA, TO in Obmejno milico na MMP Robič.

Civilno prebivalstvo sem omenil prav na začetku na koncu uvida rad pa bi še prav z njimi končal. Prav to ljudstvo je v najbolj kritičnih trenutkih prisluhnilo utripu domovine, stopalo je vzporedno z teritorialci, miličniki in ne vem še s kom. To ljudstvo je bilo ogromen moralni naboj, ki nam je vlival pogum in voljo, da smo dosegli zastavljeni cilj - mozaik številnih dogodkov, ki je postal SAMOSTOJNA SLOVENIJA..

Za konec pa misel: **Pri vsem naj nas vodi spoznanje, da ljudje brez spomina na prehojene poti in opravljeno delo, je v bistvu kot da niso bili, kot da jih ni bilo.**

PRILOGE

SEZNAM AVTORJEV

Zap.št.	čin	Priimek - ime	Dolžnost v vojni
1		BATISTUTA Miloš,	v času vojne zaposlen na občini Tolmin kot svetovalec za turizem
2	Podpolkovnik	BERGINC Vito	med vojno poveljnik 63. Obm ŠTO Tolmin
3	Kapetan I. razreda	CVELBAR Milan	– med vojno poveljnik učne čete – zbirnega centra Vojsko
4		ČETRČIČ Pavel,	Kobarid
5	Kapetan	ČOPI Zdenko-Mungos	med vojno pomočnik za obveščevalne zadeve v poveljstvu 70. odreda TO
6		ČUFER Ivan	Med vojno poveljnik 1. oddelka v 25.Aliv
7	Poročnik	FINC Miran	– med vojno poveljnik 183.PDV
8	stotnik	GABERŠČEK Vinko,	med vojno pomočnik za organizacijsko mobilizacijske zadeve (stalna sestava) na 63.Obm ŠTO Tolmin
9	major	GOLOB Milan,	med vojno pomočnik za operativno učne zadeve (rezervna sestava) v 63.Obm ŠTO Tolmin
10	kapetan I.	HROVAT Jože,	med vojno poveljnik 87. čete TO

	razreda		
11		HUSEINBAŠIĆ Hasib,	v času osamosvojitvene vojne namestnik komandirja Postaje mejne milice Bovec
12		HVALA Vladimir	– v času vojne predsednik Krajevne skupnosti Kobarid
13	Vojak	JERMOL Valter,	med vojno pripadnik 86. čete TO
14		KAPITAN Albin,	Drežnica – med vojno pripadnik 25. Aliv
15		KAVČIČ Viktor	– v času vojne predsednik Gasilske zveze Gornje Posočje
16		KOREN Ferdinand,	Drežniške Ravne 32 -
17	Poročnik	KOREN Iztok	– med vojno poveljnik 25. Aliv
18		KOREN Janko	– v času vojne sekretar sekretariata za ljudsko obrambo občine Tolmin
19		KUTIN Izidor,	Koseč
20	Kapetan I. razreda	LEBAN Metod	– med vojno namestnik poveljnika 70. odreda TO
21	Kapetan	LIKAR Zdravko,	med vojno poveljnik 140. diverzantskega odreda TO
22	Vojak	LIPOVEC Vlado	– med vojno pripadnik 26. Aliv
23	Podpolkovnik	MEDVED Roman,	med vojno pomočnik za operativno učne zadeve (stalna sestava) na 63. Obm ŠTO Tolmin
24		MIŠIČ Aleš	carina
25	Poročnik	MLEKUŽ Iztok	– med vojno poveljnik 26. Aliv.
26		MOHAR Alojzij,	v času osamosvojitvene vojne komandir oddelka milice v Kobaridu
27		PETRIČ Darko	- v času osamosvojitvene vojne pomočnik komandirja oddelka milice Kobarid in pomočnik komandirja zbirnega podcentra za vojne ujetnike
28		REŽONJA Jože	– med vojno komandir Postaje milice Tolmin.
29		ROSIČ Srečko	- v času osamosvojitvene vojne komandir Postaje mejne milice Bovec in tudi komandir zbirnega podcentra za vojne ujetnike.
30		ROSIČ Srečko,	v času osamosvojitvene vojne komandir Postaje mejne milice Bovec
31		RUDOLF Milan	- med osamosvojitveno vojno

			komandir oddelka milice v Bovcu
32	vodnik	RUTAR Igor	- med vojno komandir tretjega oddelka 182 PDV Tolmin
33	Zastavnik	SELIČ Istok,	med vojno referent tehnične službe v vojašnici Tolmin
34		SOK Majda	
35		SOVDAT Peter,	Kal Koritnica
36	kapetan I. razreda	ŠAFHALTER Viljem	– med vojno referent ??? (rezervna sestava) pri 63. Obm ŠTO Tolmin
37		ŠERBEC Jože	Med vojno namestnik poveljnika 25.Aliv
38		ŠTIH Vojko	– med vojno referent za obrambno načrtovanje na Sekretariatu za ljudsko obrambo občine Tolmin
39	Brigadir	ŠVAJNCER J. Janez	- med vojno pomočnik za motiviranje in informiranje RŠTO
40		TROHA Rajko	carina
41		URŠIČ Milena	carina
42		VENCELJ LESJAK Lili	carina
43		VONČINA Aleksander	- v času osamosvojitvene vojne pomočnik komandirja Postaje milice Tolmin
44	stotnik I. razreda	HROVAT Silvo	Med vojno '91, častnik za varnost v 63.Obm ŠTO Tolmin
	vojak	ŽAGAR Renato	med vojno pripadnik 183. PDV

Seznam enot in kratice

NAZIV	KRATICA	ŠIFRA
Teritorialna obramba	TO	
Republiški štab teritorialne obrambe	RŠTO	
4. Pokrajinski štab TO Postojna	4. PŠTO	
6. Pokrajinski štab TO Nova Gorica	6. PŠTO	
61. Območni štab TO Nova Gorica	61. Obm ŠTO	
63. Območni štab TO Tolmin	63. Obm ŠTO	
Občinski štab TO Tolmin	OŠTO	T-7037/2

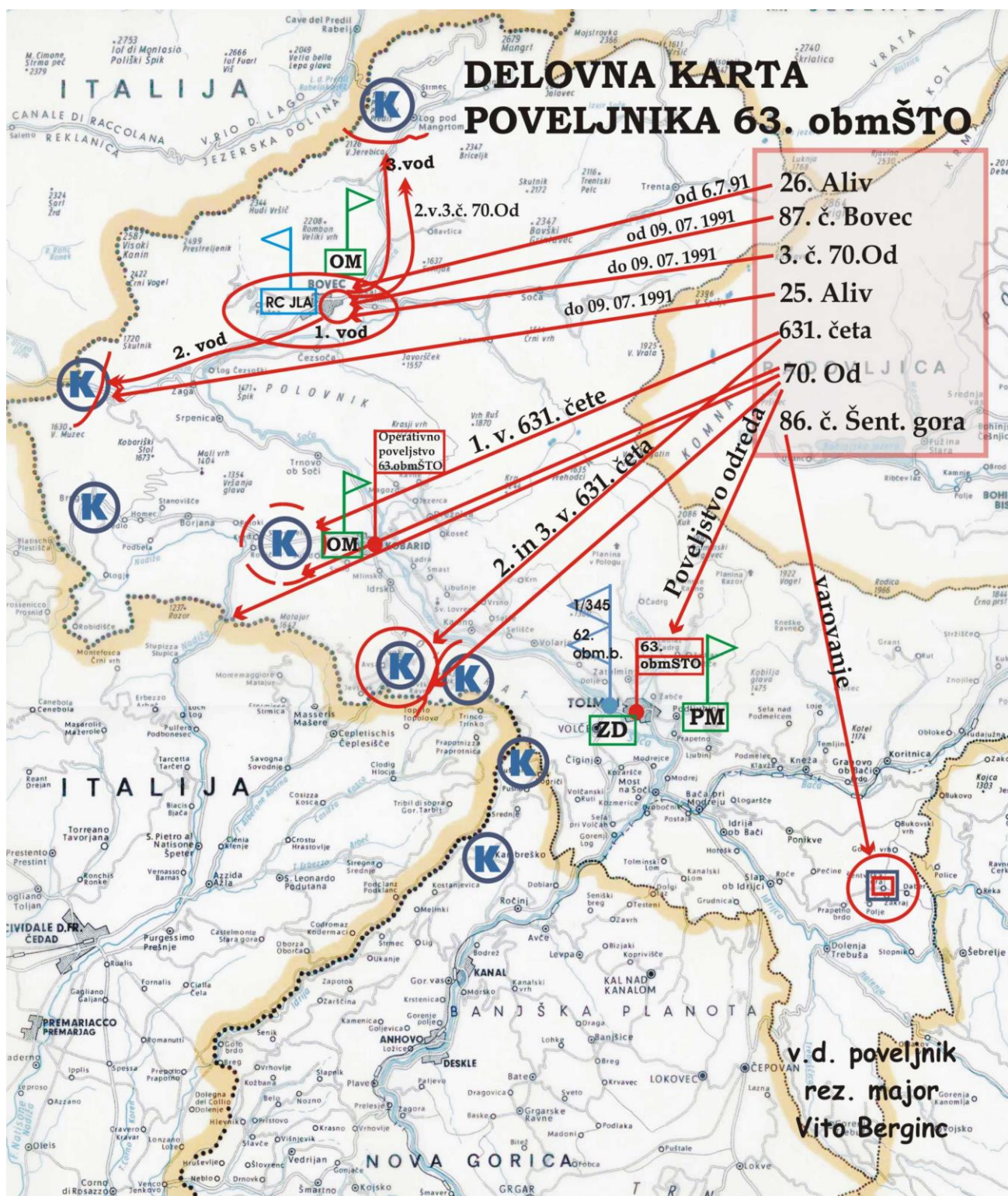
Zaščitni vod		T-7037/4
Oddelek za zveze		T-7037/5
Zaledni vod		T-7037/6
140. diverzantski odred	140. DOd TO	T-7051
1. diverzantski vod 140. DOd	1/140. DOd TO	T-7051/2
2. diverzantski vod 140. DOd	2/140 DOd TO	T-7051/3
3. diverzantski vod 140. DOd	3/140 DOd TO	T-7051/4
Zaledni vod		T-7051/5
70. odred TO	70. Od TO	T-7456
1. četa 70. Od TO Tolmin	1/70. Od TO	T-7456/2
2. četa 70. Od TO Kobarid	2/70. Od TO	T-7456/3
3. četa 70. Od TO Bovec	3/70. Od TO	T-7456/4
Vod za ognjeno podporo		T-7456/7
Pionirski vod		T-7456/8
Oddelek zvez		T-7456/9
Oddelek ABKO		T-7456/10
Zaledni vod		T-7456/11
25. Alpski izvidniški vod Tolmin	25. Aliv TO	T-7037/8
26. Alpski izvidniški vod Bovec	26. Aliv TO	T-7037/9
182. Protidiverzantski vod Tolmin	182. PDv TO	T-7037/10
183. Protidiverzantski vod Kobarid	183. PDv TO	T-7037/11
86. četa TO Šentviška Gora	86. č TO	T-7037/15
87. četa TO Bovec	87. č TO	T-7037/16
631. četa za posebne namene TO	631. č TO	T-6337/70
94. samostojni vod TO Tolmin	94. v TO	T-7037/20
Jugoslovanska ljudska armada	JLA	
Jugoslovanska narodna armija	JNA	
Splošna ljudska obramba	SLO	
Posebna enota milice	PEM	

VPOKLIC ENOT TERITORIALNE OBRAMBE (ČAS IN ŠTEVILO VOJAKOV)

ENOTA/DATUM	junij 1991							julij 1991														
	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
OŠTO	9	9	9	10	14	14	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	6	6	6	6
zašč.vod	26	26	26	26	27	27	27	27	27	27	27	27	6			19	21	16	16	16	16	16
zal. vod	2	2	2	2	6	6	6	6	6	6	5	5	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3

odd. zvez	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3
70. od					12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12			
1. četa					70	71	71	71	71	67	68	68	67	67	67	67	67	67			
2. četa									72	72	72	72	70	68	68	67	67	65	64	64	64
3. četa						80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80					
140. DOdd																				29	29
1. vod				25	25	25	25	25	25	25	25	25	24	23	23	23					
2. vod	21	21	21	21	21	21	21	21	21	19	19	19	19	19	19	19				19	19
3. vod					16	16	16	16	14	14	14	14	14			35	35	35	35	35	35
86. četa				72	83	92	92	92	91	96	96	96	96	96	96	96	96	96	95	95	95
631. četa	68	68	68	68	68	68	68	68	68				75	75	75	75					
182. PDV	23	23	23	24	24	24	24	24	24	24	24	24							24	24	24
183. PDV	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25							23	23	23
25. Aliv				21	20	20	20	20	20	20	20	20	19	20	20	20					22
26. Aliv				20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20				20	20
Sam. vod				11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11				
87. četa																86	86	86	86	86	86
SKUPAJ	178	178	178	329	446	536	538	538	607	538	538	538	537	515	515	653	418	400	434	355	423
																					286

ZEMLJEVIDI

LEGENDA

Začetek 05. 07. 1991 ob 21 00 uri
 Konec 10. 07. 1991 ob 12 00 uri

2/87.čTO
 Oznake enot TO

Zavzeti objekti

63. obmŠTO
 Poveljstvo 63. območnega štaba TO

Zasede enot TO

PM
 Postaja milice

OM
 Oddelek milice

1/345
62. obm.b.
 1. planinski bataljon in 62. Obmejni bataljon JLA

ZD
 Zdravstveni dom
K
 Karavla

LEGENDA

Začetek 10. 07.1991 ob 12 00 uri
Konec 15. 07.1991 ob 20 00 uri

2/87.čTO
Oznake enot TO

Zavzeti objekti

63. obmŠTO
Poveljstvo
63. območnega
štaba TO

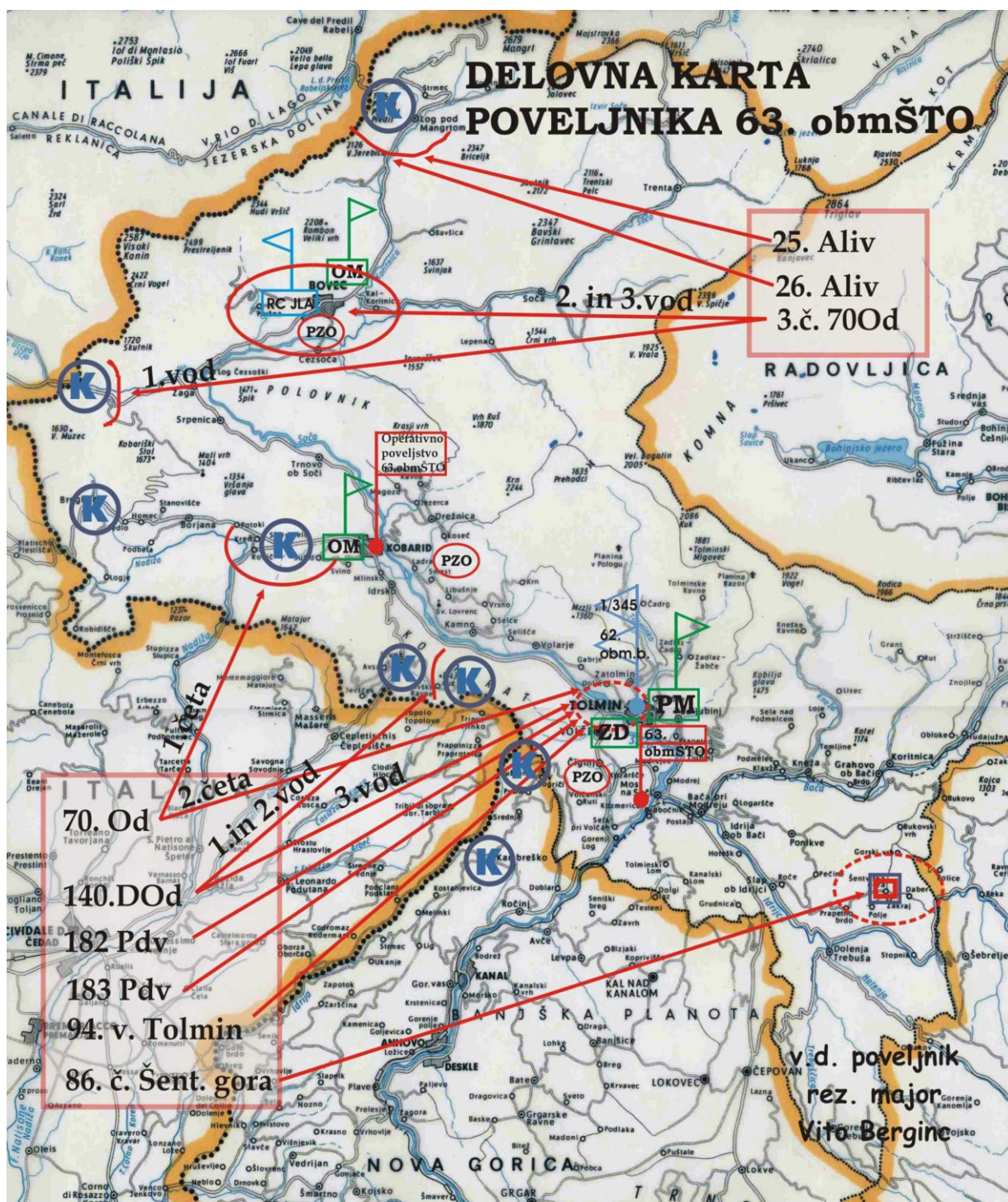
**Zasede enot
TO**

PM
Postaja milice

OM
Oddelek
milice

**1. planinski bataljon
in 62. Obmejni
bataljon JLA**

ZD
Zdravstveni
dom
K
Karavla

LEGENDA

Začetek 03. 07.1991 ob 00 00 uri
Konec 05. 07.1991 ob 20 00 uri

2/87.čTO
Oznake enot TO

Zavzeti objekti

63. obmŠTO
Poveljstvo 63. območnega štaba TO

Zasede enot TO

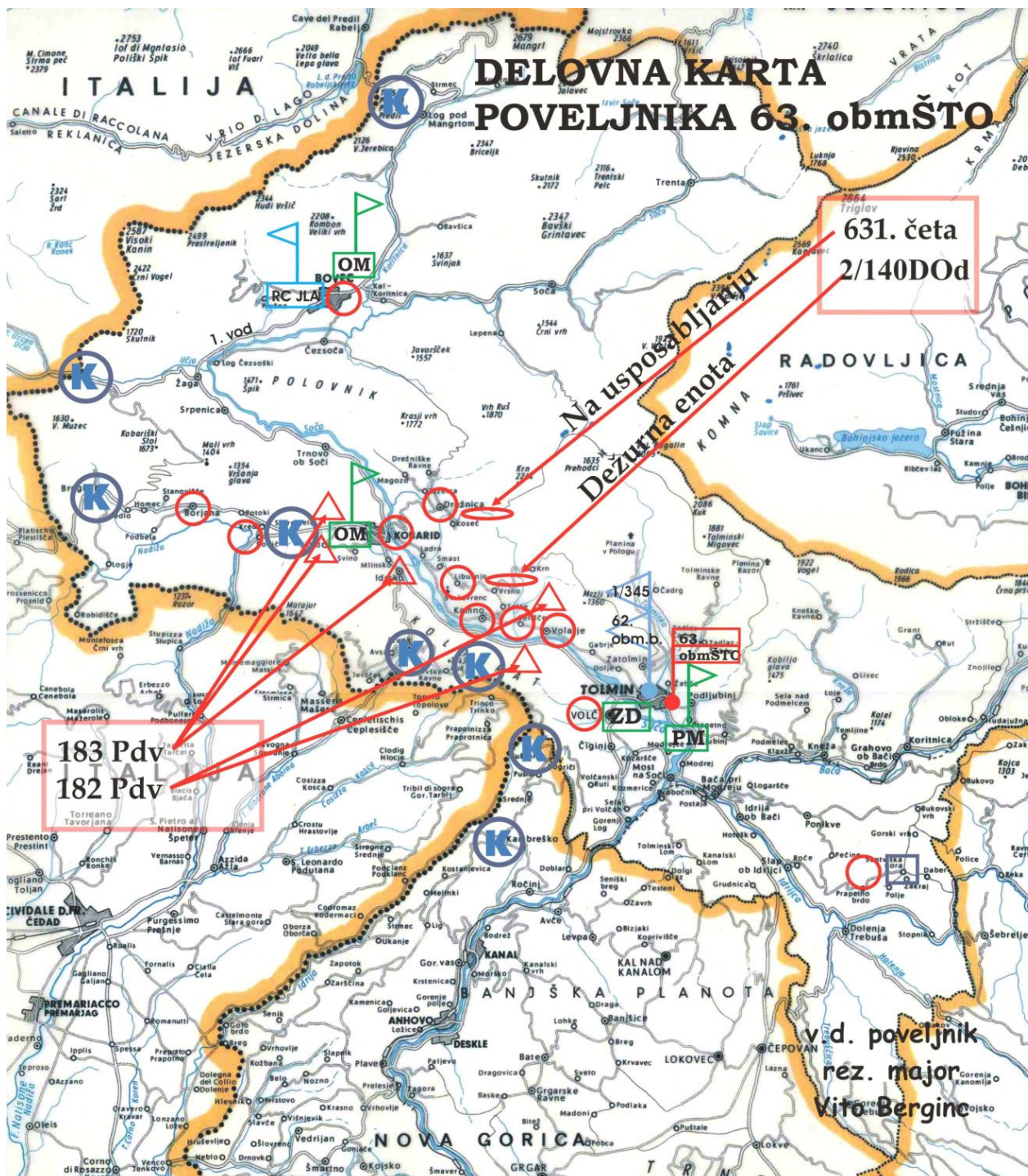
PM
Postaja milice

OM
Oddelek milice

1/345
62. obm.p.
1.planinski bataljon in 62.Obmejni bataljon JLA

ZD
Zdravstveni dom

K
Karavla

LEGENDA

Stanje 24. 06.1991 od 04 00 ure dalje

2/87.čTO
Oznake enot TO

Objekti JLA

63. obmŠTO
Poveljstvo
63. območnega
štaba TO

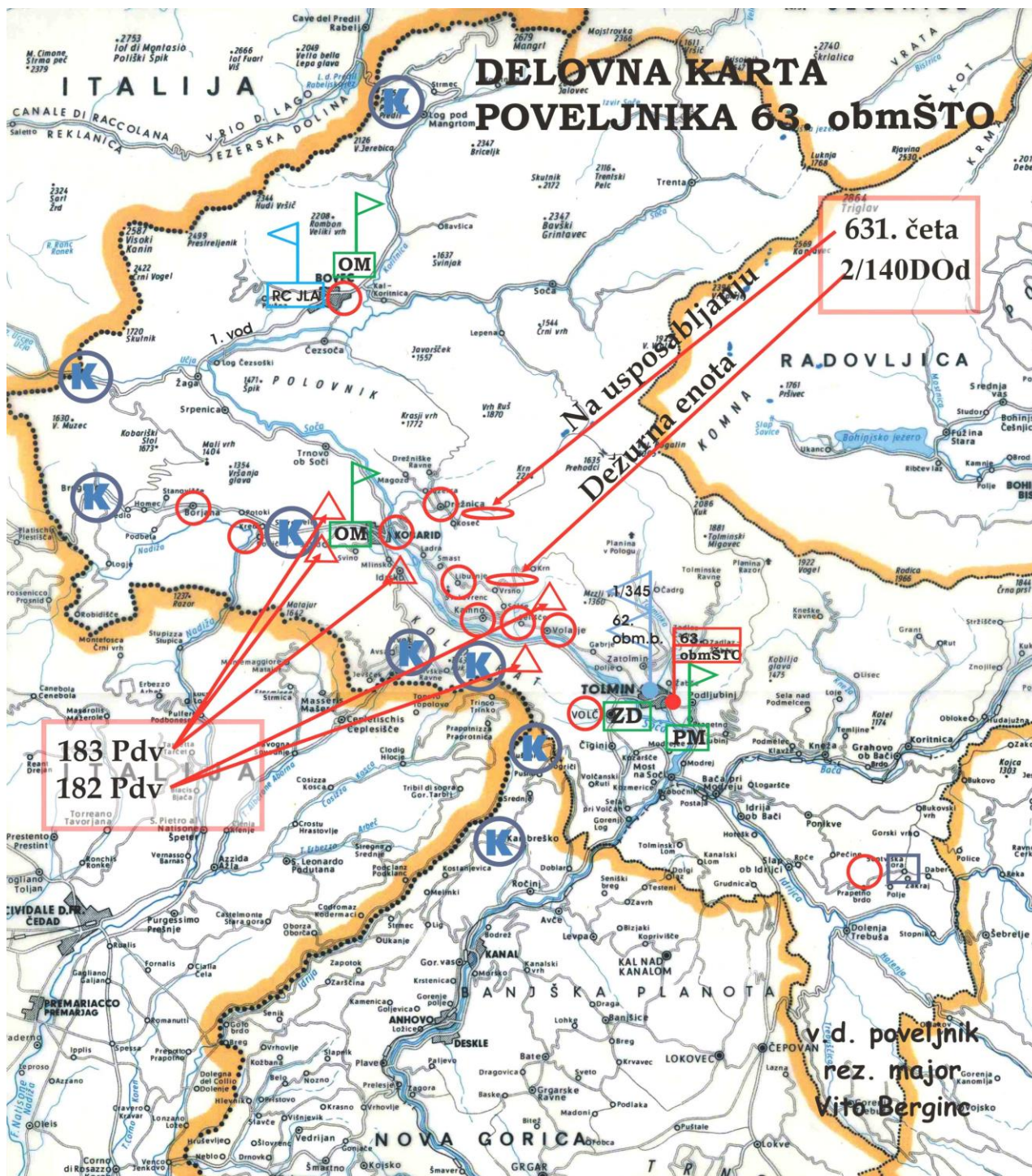
Opazovalnica
TO
MIO
Množično izvidniško
obveščevalna
dejavnost

PM
Postaja milice

OM
Oddelek
milice

1/345
62. obm.b.
1. planinski bataljon
in 62. Obmejni
bataljon JLA

ZD
Zdravstveni
dom
K
Karavla

LEGENDA

Stanje 24. 06.1991 od 04 00 ure dalje

2/87.čTO
Oznake enot TO

Objekti JLA

Poveljstvo
63. območnega
štaba TO

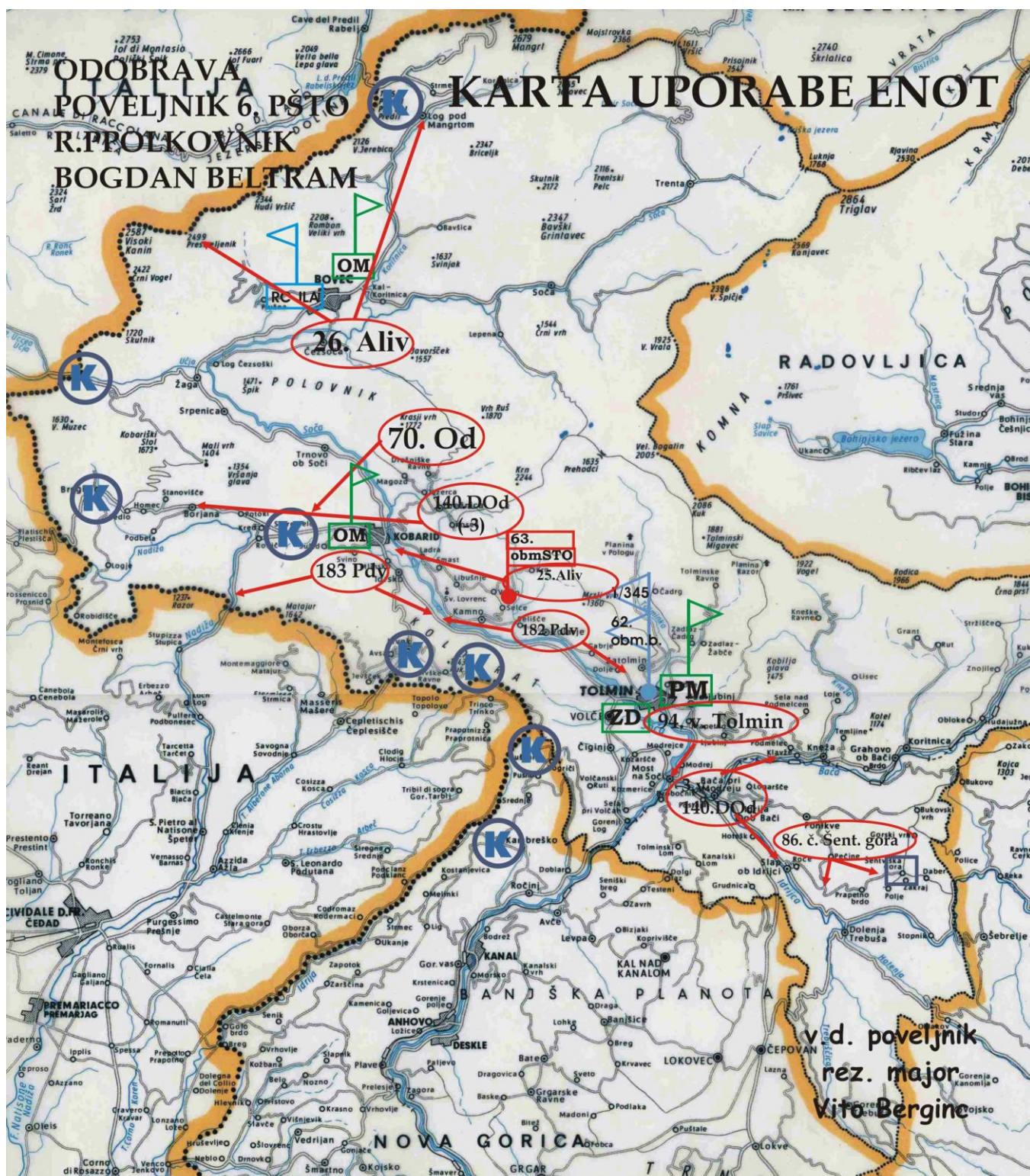
Opazovalnica
TO
MIOD
Množično izvidniško
obveščevalna
dejavnost

Postaja milice

Oddelek
milice

1.planinski bataljon
in 62.Obmejni
bataljon JLA

Zdravstveni
dom
Karavla

LEGENDA

/ April 1991

2/87.čTO

Oznake enot TO

Zavzeti objekti

Poveljstvo
63. območnega
štaba TO

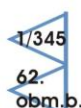
Zasede enot
TO

Postaja milice

Oddelek
milice

1. planinski bataljon
in 62. Obmejni
bataljon JLA

Zdravstveni
dom

Karavla

VIRI, LITERATURA

1. Silva Križman in ostali...: Dan prej, Koper, Primorske novice, 1994
2. Janez J. Švajncer: Obranili domovino, Ljubljana, 1993
3. 63. Obm ŠTO: Analiza bojnega delovanja 63. Obm ŠTO, Tolmin, 16.07.1991
4. 6. PŠTO Nova Gorica: Ukaz poveljnika 6.PŠTO št. 804-02/7 z dne 24.06.1991
5. 63. Obm ŠTO: Povelje poveljnika 63. Obm ŠTO za nadaljnjo bojno delovanje št. 804-03/35 z dne 07.07.1991
6. 63. Obm ŠTO: Poročilo referenta za varnost pri 63. Obm ŠTO z dne 10. 07. 1991
7. 63. Obm ŠTO: Vojni dnevnik 70. Od TO
8. 63. Obm ŠTO: Vojni dnevnik 86. čete TO
9. 63. Obm ŠTO: Vojni dnevnik 631. čete TO

SEZNAMI PRIPADNIKOV ENOT TO